

AVGVSTINI TRIVMPHI ANCONIT.

Ex inſtituto Sancti Auguſtini

IN

SALVTATIONEM, ET AN-
NVNCIATIONEM ANGELICAM

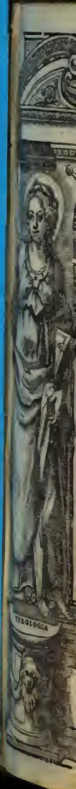
Deiparæ præſtitam

COMMENTARIVS

A M. F. ANGELO ROCCHA a Camerino
E tenebris erutus, auctus, & illuſtratus.

AD ILL.^MVM ET REVER.^MVM
D. ANTONIVM CARAFAM
S. R. E. Card. ampliſſimum.

ROMAE, Ex Typographia Dominici Baſa.
M. D. XC.

TEOLOGIA

AVGVSTINI TRIVMPHI ANCONIT.

Ex inſtituto Sancti Auguſtini

IN

SALVTATIONEM, ET AN-
NVNCIATIONEM ANGELICAM
Deiparæ præſtitam
COMMENTARIVS

A M.F. ANGELO ROCCHA *a Camerino*
E tenebris erutus, auctus, & illuſtratus.

AD ILL.MVM ET REVER.MVM
D. ANTONIVM CARAFAM
S. R. E. Card. ampliſſimum.

ROMAE, *Ex Typographia Dominici Baſæ.*
M. D. XC.

Bayer. Staats-
Bibliothek
München

MO. MO.
ILL. AC REV. D.

ANTONIO CARAFAE

S. R. E. CARDINALI

AMPLISS.

F. ANGELVS ROCCHA A CAMERINO
Auguſtinianus S. P. D.

ANTEAQVAM *Typographicæ artis beneficio, Cardinalis ampliſſime, donarentur mortales, Scriptorum monumenta ob librariorum inſcitiam lacera, manca, & erroribus plena, vel ob eorumdem librariorum penuriam perpauca quidem extabant exemplaria, eaq. vel in tenebris latebant, vel obliuioni, ſeu inuolucris ab inſcijs & imperitis tradebantur. Id quod noſtræ Auguſtinianæ Familiæ Scriptoribus, Ægidio ſcilicet Columnio, Paulo Veneto, Alberto Patauino, Auguſtino Triumpho, & alijs eueniſſe comperi, dum ipſorum ſcripta e tenebris vt eruerem, & in meliorem formam reſtituerem, atque emendarem, plurimum adlaboraui: quin pro huiuſmodi re facienda magnum mihi fœnus ex ære alieno abſque vllo So-*

dalitatis

dalitatis Auguſtinianæ incōmodo comparaui, nullam penitus remuneratione͂ vel ſpectans, vel etiam vmquam conſecutus, niſi, vt, quam ipſi debeo Religioni, priori ne dicam, an alteri Parenti neſcio, pietatem præſtarem: hæc enim me aluit, hæc mea ſtudia fouit, hæc denique effecit, vt tantum conari audeam, gratiamq. quoquo pacto referre videar. Nam ſiquid vmquam fui, ſiquid ſum, ſi quid ero, (quod exiguum certè, ſi me penitus introſpicio, & fuiſſe, & eſſe, & fore certo ſcio) totum id Parenti meæ, quæ me immeritum tam amanter eſt complexa, tam beneficè ſemper mecum egit, adſcribendum affirmo: meq. totum ei debere & ingenuè fateor, &, vt natura mea fert, quodq. viri boni eſſe duco, libenter prædico. Hiſce igitur de cauſis ab incœpto numquam deſtiti, nec vmquam deſiſtam: quamuis enim grauioribus quotidie ſim diſtentus negotijs, vix vt reſpirare queam, aliquid tamen ſubſeciuis horis pro noſtra Auguſtiniana Familia iuuanda, & exornanda, quantum in me eſt, efficere ſtudeo. Hinc ego ſuperioribus annis Explicationes ſcholaſticas Ægidij noſtri Doctoris fundamentarij in ſecundum librum Sententiarum, opus ſanè immenſum, ac Theologorum Prora, puppiſq. iure a doctis viris appellatum, incredibili certè labore a me emendatum, multis

auctum

auctum & illuſtratum edidi: deinde Romam ab Auguſtino Rom. ſummo ſacrarij Pontificij Præfecto, tunc Auguſtiniani ordinis Vicario Generali, accerſitus, vt eſſem noſtri ordinis a Secretis, idem præſtiti in Summa Auguſtini Triumphi de Poteſtate Eccleſiaſtica, opere quidem egregio, & numquam ſatis laudato. Poſtremo autem eiuſdem Triumphi explanationes in orationem Dominicam, & in Canticum Beatæ Mariæ ſemper Virginis numquam impreſſas, ſuperioribus menſibus, in lucem vt prodirent, curaui: nunc vero Commentarium in Salutationem, & Annunciationem Angelicam Deiparæ Virgini præſtitam, olim a me Venetijs e tenebris erutum, innumeris ſanè erroribus expurgatum, multisq. rebus inſignitum, typis nunc primum mandaui, Tibiq. Cardinalis Ampliſſime, cui plurimum me debere fateor, ad obſeruantiam in te meam declarandam conſecraui. id omne perexiguum, ſcio: ſed, ſi animi mei conatum ſpectes, maximum fortaſſe dices. Tibi igitur meos hoſce labores, qualeſcumque ſint, iure inſcripſi tamquam de bonis Litteris, Litteratorumq. ſtudijs, Sanctorum monumentis, ſacrisq. Biblijs optimè merito: nam ego, vt cetera ſilentio prætercam, non ſum neſcius (hac enim in re ſum teſtis oculatus) quantum impenſæ feceris (nam iuſſu Sixti V. Pont. Max.

iuxta

iuxta (Concilij Tridentini decretum id oneris ſuſcepiſti) quantum item laboris perpeſſus fueris pro Biblijs manuſcriptis, & antiquiſſimis conquirendis, necnon pro lectionum varietatibus colligendis, & dijudicandis, eruditiſſimis viris, & linguarum non ignaris domi tuæ adhibitis, antequam Biblia ipſa ad manus ſummi Pontificis non ſine maxima eorundem vtilitate peruenirent. Plura ne dicam, nec de Te, nec de Auguſtino Triumpho, non ſolũ Epiſtolæ modus, ſed alia me item monent. De Auguſtino enim Triumpho ſatius eſt ſilere, vt ille de Carthagine, quàm pauca dicere: De Te autem etſi multa dicenda eſſent, tua tamen humanitas non patitur, vt plura dicam. Vale Litteratorum Mæcenas, meq. in tua clientela conſeruare ne graueris. Romæ ex Typographia Vaticana Kalendis Iunij. M. D. XC.

AD ILL.MVM. ET REV.MVM. D.
ANTONIVM CARAFAM
CARD. AMPLISS.
Ode

MAECENAS *iterum reddite Gentibus*
ANTONI, *Sobolis Palladiæ decus*,
Nunc fronte accipies ecquid amabili
Quod donat Studij Roccha Tibi ſui
Pignus? diuitias non Tibi porrigit,
Queis olim Phrygius diriguit Midas,
Vel Craſſus tumuit ditior omnibus:
Mentem dat, monumentum ære perennius.
Ergo præſidio hunc Tu foueas tuo
Mæcenas iterum reddite Gentibus
ANTONI, *Sobolis Palladiæ decus*

AD ILL.MVM ET REV.MVM D.

ANTONIVM CARAFAM

CARD. AMPLISS.

Ode

MAECENAS iterum reddite Coelibus

ANTONI, Scholis Palladis decus,

Nunc fronte accipies [?] quod amabili [?]

Quod donat Studij Rector Tibi sui

Pignus? divitias non Tibi porrigit,

Quas olim Phrygius diriguit Midas,

Vel Craſſus tumuit ditior omnibus:

Mentem dat, monumentum ære perennius.

Ergo præſidio hunc Tu foveas tuo

Mæcenas iterum reddite Coelibus

ANTONI, Scholis Palladis decus

AVGVSTINI TRIVMPHI ANCONITANI

Ex ordine Fratrum Eremitarum Sancti Auguſtini in Salutationem & Annunciationem Angelicam

AD DEIPARAM VIRGINEM Ex Euangelij B. Lucæ Cap. I.

COMMENTARIVS

A M. F. ANGELO CAMERTE AVGVSTINIANO A ROCCA CONTRATA e tenebris erutus, & illuſtratus.

PROOEMIVM

De quattuor rebus, quæ Auctorem a ſcribendo dehortantur.

QVATTVOR ſunt, quæ mihi timorem, ac tremorem faciunt loqui de Virgine gloriosa.

Primum eſt propriæ naturæ fragilitas. Nam ſi narrare diuinam iuſtitiam, & aſſumere per os Dei ſcripturam, & Dei ſapientiam inhibetur peccatori: quia peccatori dixit Deus: Quare tu enarras iuſtitias meas: & aſſumis teſtamentum meum per os tuum? multo magis intelligere debeo, inhibitum etiam mihi Matrem diuinæ ſapientiæ, candorem lucis æternæ, ſpeculum ſine macula, per ſpurciſſimum os meum; & per polluta labia mea reuoluere, & aſſumere. *Pſal.49.*

Secundum eſt, laudis eius immenſitas. Quis enim digne valeat iura gratiarum, & laudum præconia * impendere illi, quæ ſingulari ſuo aſſenſu, mundo ſuccurrit perdito? Si enim, vt ait Auguſtinus, omnium membra hominum verterentur in linguas nullus eam laudare ſufficeret: quia latior terra, altior cælo, profundior abyſſo eſt illa, quæ ſuo vtero geſtauit: quem nec cælum, nec terra, nec omnis creatura capere poterat.

* al. repẽdere

Aug. in ſerm. 18. de ſanctis qui eſt 2. de Annunc. in fine. to. 10.

Tertium eſt, partus eius fœcunditas. Nam ſi de partu Eliſabeth; mirati ſunt ac ſtupefacti vniuerſi, dicentes: Quis putas puer iſte erit? quæ tamen non Deum, ſed purum hominem peperit: & diuulgabantur verba hæc mira & ſtupenda, ſuper omnia montana plebis iudæorum, ſolum quia de ſterili natus erat. Quanto magis humanam mentem timor & tremor debet apprehendere, loqui de partu illius, quæ nec more humano, nec ſolum hominem, ſed Deum verum & verum hominem, humano generi edidit Saluatorem, Virgine concipiente, Virgine parturiente, & Virgine poſt partum remanente?

Luc. 1.

Quartũ eſt humanæ cõplacentiæ cupiditas. Vt enim verbis Hieronymi vtar: Multum timeo, & valde pertimeſco, dũ hominũ profectibus parere cupio: ne forte ſicut improbus, ita & indignus laudator inueniar: * maxime, cum nec ſanctitas vel facundia * ſuppetat, vt Virginem beatam ac ſingulariter glorioſam digne laudare queam.

Hier. in ſer. de Aſſumptione epi. 10. ad Paulã & Euſtochiũ to. 9.

* al. profecto

* al. ſuppeditet.

De quattuor item rebus, quæ Auctorem ad ſcribendum cohortantur.

QVattuor item mihi timorem adimunt. Primum timorem tollit a me Spiritus ſanctus: cuius inſpiratione dictum eſt: Cum luxurioſo loqueris de continentia, cum tenaci de largitate, & cum ſuperbo de humilitate. Quo modo ergo melius poſſum purgari de mea immunditia, quàm beatæ Mariæ ſingulari virginitate, quæ attingit vbique propter ſuam munditiam, lauando, tergendo, & nihil

nihil inquinatum in ipſam incurrit? Et quo modo melius poſſum purgari de mea cupiditate, quàm beatæ Mariæ ſingulari largitate, quæ eſurientes impleuit bonis: & diuites dimiſit inanes? Et quo modo melius poſſum purgari de mea fumoſa ſuperbia, quàm beatæ Mariæ ſingulari humilitate, quæ in matrem æterni Regis ab Angelo vocata, ait: *Ecce ancilla Domini: fiat mihi ſecundum verbum tuum*? Sicut nãque turpe, & immundum non lauatur niſi pulchro, & mundo: ſic nihil turpius, nihil immundius eſt me miſero peccatore. Sicq. nullo poſſum melius purgari & lauari, quàm beatæ, ac glorioſæ Mariæ Virginis, Virginitatis & puritatis flore, & candore.

Secundum timorem a me remouet doctor reuerendus Chryſoſtomus, dicens: Nequaquã Virginis laudis præconia *Chryſoſt.* explicare poſſumus: nec idcirco reſiſtemus, quin quæ poſſu- *ſuper Matth. cap. 1.* mus, dicamus: quia hoc eſt maximũ genus laudis, cum ora- *to. 2.* tionis copiã virtus ſuppetit, & magnitudo laudati. Sicq. in laudibus virginis glorioſæ vinci, multo nobis glorioſius eſt, quàm viciſſe. Nam ideo vincimus cum vincimur: quia nunquam deficit materia laudis, eo quòd nunquam deficit copia laudatoris.

Tertium timorem a me tollit egregius doctor Augusti- *August.* nus dicẽs: Valet Virgo ſanctiſſima loquenti de ſuo mirabili, *ſer. 5. de Aſſumpt.* atque inenarrabili partu, ſapientiæ præbere igniculum: *to. 9.* quæ totius ſapientiæ plenitudinem, caſtiſſimo portauit in vtero: valet quoque cuilibet efficaciam verbi tribuere: quæ Verbum, per quod facta ſunt omnia, Virginis viſceribus corporatum geſtauit.

Sed quartũ timorem a me tollit ſanctiſſimus doctor Ambroſius, dicens: Semper Virgo benedicta noſtras laudes quamtumcumque indignas, apud Filium ſuum dignas facit: quia ipſa numquam faſtidiuit humilem, numquam deriſit debilem, numquam deſpexit pauperem. Ex precibus ergo tantæ Virginis aſſumpta fiducia, de Angelica eius Annunciatione, vnum tradamus ex ſententijs patrum, ne tota die in foro inueniar otioſus, componere curaui. Non

quidem, ſicut moris eſt, per capitula diſtinctum, ſed per Lectiones exponere litteram, ac dubitationes continentes diuiſum: quatenus volentibus per ſe ſtudere, aut alijs legere, de qualibet particula Angelicæ ſalutationis, ſtatim quod quæritur, occurrat. Gratiam ſuam præſtante ipſo Filio ſuo Domino Ieſu Chriſto, precibus matris: cui ſit ſemper laus, honor, & gloria. Amen.

LECTIO I.

De Angeli Gabrielis Miſsione.

Miſſus eſt Angelus Gabriel a Deo.

Luc.c.1.

IN qualibet ſalutatione quinque per ordinem conſideranda ſunt. Primum eſt, perſonæ ſalutantis conditio. Secundum eſt, loci in quo fit ſalutatio, notificatio. Tertium eſt, perſonæ ſalutatæ nominatio. Quartum eſt, ipſius ſalutationis formatio, & expreſſio. Quintum eſt rei, quæ per ſalutationem nunciatur, certificatio. Iſta igitur quinque per ordinem continet ſalutatio Angelica: ac per hoc continet quinque principales partes. Secunda, ibi: *In ciuitatem Galilea*. Tertia, ibi: *Ad Virginem deſponſatam*. Quarta, ibi: *Et ingreſſus Angelus*. Quinta, ibi: *Quæ cum audiſſet*. Notificat autem Euangeliſta perſonam ſalutantem, quantum ad tres conditiones. Primo quantum ad ſui officij proprietatem. Secundo quantum ad ſui effectus congruitatem. Tertio quantum ad mittentis auctoritatem. Quantum autem ad primum dicit: *Miſſus eſt Angelus*. Nam ſecundum Iſidorum in libro de ſummo bono, Angelorum nomen officij eſt, non naturæ: quia ſecundum naturam & ſubſtan-

Iſidor. de ſum. bono Et Grego. homil. 34. to. 3.

ſubſtantiam ipſorum, ſpiritus nuncupantur, dicente propheta: Qui facit Angelos ſuos ſpiritus: & miniſtros ſuos flammam ignis. Quando vero ad annunciandum de cælo hominibus mittuntur, ex ipſa annunciatione, Angeli vocantur. Vnde dicit Damaſcenus: Angelus eſt ſubſtantia intellectualis, ſemper mobilis, ſuæ poteſtatis, arbitrioq. libera: incorporea, Dei miniſtra, per gratiam non natura immortalitatem conſecuta, & inadeptiua pœnitentiæ: quoniam quod hominibus mors, hoc Angelis eſt lapſus: * eo quòd poſt caſum pœnitere non poſſunt. Quantum vero ad ſecundum, dicitur, *Gabriel*. Nominatur autem quilibet Angelus nomine illo, quod conuenit ei ſecundum operationem, & effectum, quem facit, vel annunciat. Vnde, quia iſte Angelus, qui nunciauit Virgini Dei filij incarnationem, fortia & grandia nunciabat: ideo Gabriel eſt nominatus: qui interpretatur fortitudo Domini. Quia vero Angelus, qui nunciabat Tobiæ ſuam curationem, & ſanitatem, talem effectum operabatur, ideo Raphael nominatur: qui interpretatur ſanitas Domini, vel medicina Domini. Et quia Michael iudicium, & dominium Dei exercet in animabus hominum: ſic nominatus eſt Michael, qui interpretatur, quis vt Deus, vel quis eſt ſicut dominator? Et vniuerſaliter ſemper Angelus nominatur ſecundum conuenientiam effectus, quem in creatura operatur. Sed quantum ad tertium, ait: *A Deo.* Nam licet vnus bonus Angelus, vel malus poſſit mitti ab alio Angelo ſecundum prælationem & ſubiectionem exiſtentem in eis, vniuerſaliter tamen auctoritatem mittēdi Angelos tam bonos, quàm malos, non habet niſi ſolus Deus: quia etiam quando vnus Angelus mittitur ab alio, non mittitur niſi auctoritate Dei & poteſtate officij: ergo proprietas notatur, cum dicitur: *Miſſus eſt Angelus*. Effectus vero congruitas notatur, cum additur: *Gabriel*. Sed mittentis auctoritas, cum poſtponitur: *A Deo*. Circa iſtam lectionem tamen poſſunt eſſe ſex dubitationes.

Pſ.103.

Damaſcenus 2.lib. ſenten. id eſt de fide orthodoxa.c. 2.

Damaſc. eodē lib. c.4. in calce, & huius rei ratione, & cauſam enarrat Clictoueus in com.3.c.

Hæc de nominib. Ang. a S. Greg. 34. hom.to.2. Et Hugo de Sancto Vict.li.4. de clauſtro anima to.2.

Prima, vtrū conueniēs fuerit Angelum ad Virginē mitti.

Secunda,

Secunda, vtrum talis Angelus debuerit eſſe Gabriel.

Tertia, vtrum iſte Gabriel fuerit ille, qui pugnauit cum Principe Perſarum pro liberatione Danielis & Iudæorum.

Quarta, vtrum talis Angelus debuerit eſſe de ſupremo ordine.

Quinta, vtrum talis Angelus debuerit immediate mitti a Deo.

Sexta, vtrum Angeli omnes poſſint dici miſſi, vel aliqui ſint qui nunquam mittantur.

Quattuor de cauſis Angelus ad Deiparam Virginem miſſus eſt.

Quæſt. 1. AD primam quæſtionem eſt dicendum, Angelum miſſum eſſe ad Virginem, vt nunciaret Dei Filij incarnationem, fuiſſe congruum.

Primo propter ſeruandam Dei ordinationem. Ipſe enim Deus miro ordine Angelorum myſteria, hominumq. diſpenſat: ita vt diuina ſecreta, mediantibus Angelis, hominibus pandantur: quem ordinem, Altiſſimus Creator in reuelando ſuæ incarnationis myſterium, ſeruare voluit. *Dyoniſ. lib. de Angelica hierarchia.*

Secundo, propter inſinuandam Angelicæ ruinæ reparationem. Nam per incarnationem Chriſti reparata eſt ruina Angelorum, quæ per decimam drachmam ſignificata eſt. *Luc. 15.* Non quòd decem fuerint ordines Angelorum, & decimus ordo ſit perditus: ſed tot, creditur, cecidiſſe Angelos: qui ſi permanſiſſent, decimum ordinem potuiſſent conſtituere. Per incarnationem ergo Chriſti homines ſaluati reparabunt Angelicam ruinam: quia aſſumuntur ad loca illorum in quolibet ordine, qui ceciderunt. Non igitur de incarnationis Chriſti myſterio Angeli debuerunt eſſe ignari: ſed per eos erat nunciandum: vnde & orto Saluatore; cantauerunt: Gloria ſit Angelis Dei in excelſis: & pax in terra hominibus bonæ voluntatis. *Luc. 2.* Tertio propter humani generis redemptionem ſignandam. Nam ſicut humani

mani generis perditio, mali angeli voce ſerpentina eſt mulieri nunciata: ita congruebat, quòd humani generis ſaluatio, boni Angeli voce columbina, Mariæ Virgini nunciaretur. Quarto propter demonſtrandam Mariæ Virginis conſeruationem. Congrue enim Angelus ad Mariam mittitur: quia ſemper Angelis eſt cognata Virginitas, profecto in carne, præter carnem viuere, non terrena vita eſt, ſed cæleſtis. Primam igitur rationem aſſignat Dyoniſius: Secundam Auguſtinus: Tertiam Beda: Quartam Gregorius.

Tribus de cauſis Gabriel ad Deiparam Virginem mitti debuit.

AD ſecundam dubitationem eſt dicendum, quòd hanc dubitationem determinat Bernardus ſuper Miſſus eſt dicens, quòd Gabriel fortitudo Dei interpretatur. Per fortitudinem, virtus amici manifeſtatur: virtus inimici debilitatur, vel deletur: & virtus timidi & verecundi confortatur. Propter iſta igitur tria, vt ait, congruum fuit Angelum nunciantem incarnationem Filij Dei Gabrielem nominari. Primo, quia Dei virtutem incarnandam manifeſtabat: eſt enim ipſe Chriſtus Dei virtus, & ſapientia, iuxta illud Apoſtoli: Prædicamus Chriſtum Dei virtutem, & ſapientiam: igitur virtus Dei nonniſi per fortitudinem Dei manifeſtanda erat. Secundo, quia diaboli virtutem debellandam nunciabat. Nam fortis armatus diabolus, nonniſi per fortiorem, vt puta per Chriſtum, erat debellandus: vnde & in aduentu eius ad inferos, dictum eſt: Quis eſt iſte rex gloriæ? Per ipſos dæmones, quibus per ſanctos patres, quos venerat liberare, reſponſum eſt: Dominus fortis & potens: Dominus fortis in prœlio. Fortitudo ergo Domini, aduentum talis Domini debuit nunciare. Tertio quia Virginem timidam & verecundam de inſolita ſalutatione, vel apparitione confortare debebat: timidum namque non confortatur niſi fortitudine, nec ſeruatur niſi per fortem. Cum ergo Virgo ſanctiſſima tremenda & timida fienda prouideretur per nunciationem Angeli, & Ioſeph ſimiliter ſuper grauida-

Quæſt. 2. *Bernard. ſuper Miſſus eſt tomo 1.* Gabriel fortitudo Dei. *1. Cor. 1.* *Pſal. 23.*

grauidatione Virginis: idcirco congrue ad confortationem vtriuſque fortitudo Domini mittitur. Nam Virgini dicitur per Gabrielem: *Ne timeas Maria*. Et Ioſeph per eundem: Noli timere Ioſeph accipere Mariam coniugẽ tuam.

Luc. 1. *Matt. 1.*

De diſcordia bonorum Angelorum ſine peccato, & de Gabriele, qui cum principe Perſarum, pro Danielis & Iudæorum liberatione pugnauit.

Quæſt. 3.

AD tertiam eſt dicendũ, quòd inter bonos Angelos dicitur eſſe diſcordia ſine peccato: præſunt enim ipſi Angeli boni diuerſis regnis, & diuerſis principatibus, & ciuitatibus: & quilibet Angelus vult ſalutẽ populi, cui præeſt: quia ad hunc finem Deus glorioſus conſtituit Angelos prælatos hominum, vt eorum ſalutem procurent. Angelus ergo, qui præerat populo Perſarum, vel Babylonico, in quorum captiuitatem erant Iudæi ducti propter eorum peccata, bonus Angelus erat, qui prouocabat eos vt dimitterent idola, & adorarent vnum Deum. Et Angelus, qui præerat populo Iudæorum, bonus Angelus erat: inter quos legimus in Daniele fuiſſe diſcordiam: quia Angelus Iudæorum volebat liberare Iudæos de illa captiuitate, propter preces Danielis, & aliorum ſanctorum: ſed Angelus Perſarum hoc impediebat, quia viderat multa bona prouenisse Perſis ex reſiſtentia Danielis, & aliorum Iudæorum cum eis. Nam Daniel propter ſuam ſanctitatem, Bel; quod erat idolum ipſorum, deſtruxit: ſacerdotes occidit, ac draconem interfecit, nec non ipſe cum ſocijs de camino ignis ardentis, & de lacu leonum liberati ſunt: & alij loco eorum intromiſſi ſunt: et multa ſomnia Regis Babylonis prudenter & ſapienter interpretatus eſt. Propter quæ credendum eſt, quòd multi de illis Perſis conuerſi ſunt ad Deum. Vnde Angelus eorum, qui præerat eis, impediebat liberationem Iudæorum. Tamdiu durauit iſta pugna, & iſta diſcordia inter iſtos Angelos bonos, quàmdiu diuina voluntas voluit ſuper hoc determinare: quia determinauit & voluit libera-

Angelorum concordia, & diſcordia quomodo intelligẽda.

liberationem Iudæorum. Non enim omnia Dei iudicia, quæ ſunt abyſſus multa, nota ſunt Angelis: vnde quilibet bonus Angelus poteſt velle, & procurare ſalutem ſui populi, cui præeſt, ſuppoſito quòd Deo placeat talis procuratio: dato quòd in ea vnus Angelus contrarietur alteri, tam diu durat, donec diuinum beneplacitum reueletur & manifeſtetur eis: vnde non debet videri mirum, vel eſſe peccatum ſi in aliquo collegio, vel concilio vnus homo conſulat, vel loquatur contrarium alterius, quod alius loquitur: quia quilibet poteſt moueri bono animo & ſpiritu recto. Eodem namque vento videmus naues ad contraria loca tendere, aliter & aliter velis poſitis & ordinatis. Sic eodem bono ſpiritu, homines poſſunt contrariari ad inuicem in locutione, vel in electione aliqua, aliter & aliter eorum conſcientias ordinando. Cùm ergo quæritur, num Gabriel iſte fuerit, qui pugnauit cum Principe Regni Perſarum pro liberatione populi Iudæorum de captiuitate Babylonis, dicendum quòd ſic: quod patet auctoritate, & ratione. Nam in Daniele habetur expreſſe, quòd Daniele orante, dixit: Ecce Gabriel Angelus, quē ego videram a principio, tetigit me in tempore ſacrificij veſpertini, & dixit mihi: Nunc egreſſus ſum, vt docerem te: noli timere, quia exaudita ſunt verba tua: & ego veni, vt liberem populum tuum propter ſermones tuos: princeps tamen Regni Perſarum reſtitit mihi viginti vero diebus: Et nullus adiutor meus eſt: niſi Michael Princeps noſter: nunc tamē reuertar vt prœlier cum Principe Regni Perſarum. Ratio vero eſt talis: Nā ſatis eſt probabile, quòd quia Deus promiſerat de ſemine, & populo Iudæorum ſuum Filium eſſe naſciturum, quod per eundem Angelum, puta Gabrielem, & ſalutem illius populi procuraret: & incarnationis myſterium Virgini, de qua naſciturus erat, nunciaret.

Naues eodē vento ad cōtraria loca tendunt.

Dan. c. 9. & 10.

Angelus ad Deiparam Virginem miſſus eſt ex ordine ſupremo.

Quæſt.4. Greg. homil.34.in Euangel. to.3.

AD quartam eſt dicendum, quòd Gregorius expreſſe dicit: Ad Mariam Virginem Angelus mittitur, non quicũque, ſed Gabriel Archangelus: qui ad hoc myſterium ſummum Angelorum venire dignum fuerat: qui ſummum omnium nunciabat.

Diſtinctio Hierarchiarum Angelorũ & ordo. Dion. de cœl. Hierar. c.4.

Sciendum ergo ſecundum Dyoniſium quòd in Angelis ſunt tres Hierarchiæ, vel tres ſacri Principatus, qui diſtinguuntur ſecundum diuerſum modum reuelationum, vel illuminationum: quia ſi talis reuelatio, vel illuminatio fit immediate a Deo, conſtituit primam Hierarchiam. Si vero fit ab vno Angelo, conſtituit ſecundum. Si fit ab Angelo homini, conſtituit tertiam. Tres ergo ſunt principatus Angelorum: quia tres modi illuminationum, vel reuelationum diuinorum. In quolibet tamen principatu ſunt tres ordines Angelorum: ita quòd ſunt nouem ordines Angelorum, qui diſtinguuntur ſecundum diuerſum modum operationum. Nam operatio primæ hierarchiæ eſt ſecretorum Dei commiſſio. Secundæ vero totius vniuerſi diſpoſitio & ordinatio. Tertiæ autem ſingularum Prouinciarum & perſonarum ſalutis procuratio.

Ad hoc autem quòd ſecreta Dei committãtur aliquibus, tria requiruntur. Primo amare: quia per amorem quis ſua ſecreta reuelat alicui. Secundo ſcire: quia diſcreto & ſcienti, non ſtulto ſunt ſecreta pandenda. Tertio quiete ſententiare, & iudicare quod reuelatum eſt. Primum ergo pertinet ad Seraphinos ab amore, & ardore charitatis nominatos. Secundum pertinet ad Cherubinos a plenitudine ſcientiæ appellatos.

Tertium pertinet ad Thronos, a quiete iudicandi, & ſententiandi, ſic dictos. Tres igitur ordines in prima hierarchia ſunt, ſecundum iſta tria, quæ requiruntur ad commiſſionem ſecretorum.

Ad diſpoſitionem vero, & ordinem vniuerſi tria requiruntur. Primo imperare. Secundo impedimenta remouere. Tertio imperata remotis impedimentis, executioni & effectui demandare. Primum pertinet ad Dominationes. Secundum ad Virtutes, quarũ eſt arcere dæmones & remouere impedimenta. Tertium pertinet ad Poteſtates. Tres igitur ordines ſunt in ſecunda hierarchia ſecundũ iſta tria, quæ requiruntur ad vniuerſi diſpoſitionem, & ordinationẽ.

Sed ad ſingularum prouinciarum & perſonarum ſalutis procurationem requiruntur ſimiliter tria. Primum eſt, quòd procuretur ſalus totius Vniuerſi, Prouinciæ,& Regni, vel Populi. Secundum eſt, quòd procuretur ſalus vnius perſonæ, prout pertinet ad vtilitatem totius. Tertium eſt, quòd procuretur ſalus vnius perſonæ, prout pertinet ad ſuũ proprium bonum. Primum pertinet ad Principatus: Secundum pertinet ad Archangelos: Vnde quia myſterium incarnationis ſic faciebat ad ſalutem Virginis, quod tamen ſpectabat ad ſalutem totius mundi: ideo Archangelus Gabriel ad Virginem nunciandum hoc miſſus eſt, qui ſummus fuit in ordine Archangelorum, vt Gregorius dicit, non ſimpliciter ſummus inter omnes ordines. Sed tertium pertinet ad Angelos. Tres igitur ſunt ordines in tertia hierarchia, ſecundum quòd tria requiruntur ad prouinciarum, vel perſonarum ſalutis reconciliationem, vel procurationem.

Angelus a Deo immediate ad Deiparam Virginem miſſus & edoctus fuit.

AD quintam eſt dicendum, quod Bernardus in Homilia ſuper Miſſus eſt, duplicem prærogatiuam nominat ſeu notat, ſuper illo verbo: *Miſſus a Deo*, vnam quantum ad Angelum miſſum. Secundam, quantum ad Virginem, cui miſſus. Nam ſecundum communem modum mittendi Angelos, illi Angeli mittuntur ab alijs, qui illuminantur ab eis, & docentur ab ipſis de diuinis ſecretis. Et quia Angeli de inferiori hierarchia docentur ab illis de media, & illi

S. Bern. ho. 1. ſo. 1.

de media ab illis de ſuprema de myſterijs & ſecretis diuinis, ideò Angeli ſuperiores mittunt medios, & medij inferiores, vt nuncient diuina ſecreta. Inter ipſos etiam Angelos ſupremæ hierarchiæ vnus docetur ab alio, ac per hoc vnus poteſt dici mitti ab alio. Vnde Dionyſius ſuper illo verbo: Duo Seraphim clamabant alter ad alterũ, exponit quantum ad doctrinam: quia alter petebat doceri ab altero. Quia Angelus ergo iſte Gabriel immediate fuit doctus a Deo de myſterio incarnationis, non mediantibus ſuperioribus Angelis, ſecundum communem modum docendi ipſorum Angelorum: ideo ſignanter Euangeliſta dixit: *Miſſus eſt a Deo*, quia in tali miſſione non eſt ſeruatus modus communis mittendi, ſeu docendi, ſeu reuelandi diuina ſecreta. Sed hanc prærogatiuam Deus ſingulariter fecit huic Angelo, quòd immediate tale ſibi ſecretum reuelauit, & immediate eum ad Virginem deſtinauit. Secundam prærogatiuam notat Bernardus in hoc verbo quantum ad Virginem, cui miſſus eſt. Nam ſi Gabriel Angelus fuiſſet miſſus ab aliquo ſuperiori Angelo, & ab alio fuiſſet inſtructus de Incarnationis myſterio, prius ille ſuperior ſpiritus ſciuiſſet ſecretum Dei conſilium de incarnatione, ſeu reconciliatione humani generis, quàm Virgo, & hoc non decebat: quia ſicut ipſa erat immediate Dei filium conceptura, & paritura: ita decens erat, vt immediate per Angelum edoceretur, ſine ſcitu, & reuelatione aliorum Angelorum.

Dyoniſ. de cæleſti hierarch. c. 10.

S. Bern. homil. 1. to. 1.

An omnes Angeli mitti dici poſsint, vel aliqui ſint, qui nunquam mittantur.

AD ſextam eſt dicendum, quòd mitti Angelos, dupliciter poteſt intelligi. Primo, intrinſecus ad diuina ſecreta reuelanda. Secundo, ad exteriora opera exercenda. Primo modo omnes Angeli ſupremi de ſuperiori hierarchia, qui ſecundum Dionyſium dicuntur aſſiſtentes, illuminando alios inferiores, & reuelando eis diuina ſecreta, mittuntur. Sed ſecũdo modo mutando locũ de cęlo ad terrã

Angeli aſsiſtẽtes

circa homines aliqua opera exercendo, mittuntur ſoli Angeli inferiores communiter loquēdo, & ex officio ipſorum: quia officium ſuperiorum eſt aſſiſtere. Inferiorum vero eſt mitti: & dico communiter, quia ex aliqua ſuborta cauſa, & pro arduo negotio, quandoque ad talia opera exercenda circa homines, etiam ſuperiores Angeli mitti poſſunt. Quæ omnia poſſunt probari, & auctoritate, & exemplo. Nam quòd omnes mittantur quantū ad diuina ſecreta reuelanda, patet per illud quod dicit Apoſtolus ad Hebræos: Omnes ſunt adminiſtratorij Spiritus, in miniſterium miſſi propter eos, qui hereditatem capiunt ſalutis. Qui vero quantum ad exteriora exequenda circa homines, nō omnes mittuntur. Sed quòd aliqui ex officio tali mittantur: & aliqui aſſiſtant, patet per illud, quod ſcribitur in Daniele: Millia millium miniſtrabant ei, & decies centena millia aſſiſtebāt ei. Sed quòd ex arduo negotio, vel ex cauſa ſuborta etiam ſuperiores quadoque ad exteriora opera exercenda, mittantur, patet per illud, quod ſcribit Iſaias: vbi dicit volaſſe ad ſe vnum de Seraphim, quem incendit calculo ignito. Ex quo etiam patet: quia ſicut videtur in hac Eccleſia militanti, quæ ſecundum Dionyſium eſt deriuata ab illa hierarchia Angelica ſecundum ordinationē Angelicam. Nam Apoſtoli Chriſto principaliter aſtiterunt ante quàm cælum aſcenderet: in quo tempore repræſentabant conditionem Angelorum aſſiſtentium. Secundo poſt Aſcenſionem Chriſti ipſo præcipiente: Euntes in mundum vniuerſum. per vniuerſum mundum, ſiue orbem, miſſi ſunt, in quo repræſentabant conditionem Angelorum, qui ex officio mittuntur. Et talis repræſentatio poſtmodum in ſucceſſoribus remanſit: quia Cardinales, qui ſemper aſſiſtunt Papę, repræſentant perſonas Apoſtolorū, qui Chriſto præſentialiter aſtiterunt. Epiſcopi verò per vniuerſum orbem miſſi: repræſentāt perſonas eorum, qui poſt Chriſti Aſcenſionem per mundum ad prædicandum miſſi ſunt. In hac ergo hierarchia noſtra ex officio aliqui ſunt aſſiſtentes: & aliqui miſſi verum tamen ex aliqua ſuborta cauſa etiam Cardinales aſſiſtentes quandoque

Angeli miſsi.

Hebr. 1.

Dan. 7.

Iſa. 6.

Hac eſt opinio Magiſtri ſenten. lib. 2. diſt. 10.

Cardinales repræſentant Apoſtolos. Vide hūc Doctorem in lib. de poteſtate papæ q. 8. art. 4. diffuſius hoc pertractātem. Hoc etiam tenet Sco. in 2. diſt. 10. q. 1.

doque a Papa mittuntur. Et ſic de hoc Gabriele multi tenēt, quòd propter hoc arduum negotiū incarnationis Filij Dei, quo nullum fuit excellentius, vnus fuerit miſſus de illis ſuperioribus aſſiſtentibus primæ Hierarchiæ.

LECTIO II.

De loci notificatione, nec non de Beatæ Mariæ ſemper Virginis Conceptione, & ſanctificatione.

In Ciuitatem Galilaa, cui nomen Nazareth.

POSITA conditione perſonæ ſalutantis, in parte iſta, vt ſupra dicebatur, Euangeliſta ponit loci, in quo ſalutatio facta eſt, notificationē & manifeſtationem, dicens quòd Angelus ſalutans Virginem miſſus eſt, *In Ciuitatem Galilaa, cui nomen Nazareth*. Interpretatur autem Nazareth munditia, vel ſanctitas: vnctio, vel conſecratio. Conuenientiſſime autem in tali loco facta eſt ſalutatio Virginis, propter eius munditiam, ſanctitatem, & conſecrationem, vel ſanctificationem. Nam, vt ſcribitur, Deus non propter locum gentem, ſed propter gentem, locum elegit: locus autem ſanctus, & mundus, & ſacer electus eſt propter ſanctitatem, & munditiam, vel conſecrationem Virginis glorioſæ: quæ in dicto loco, vt in Ciuitate Nazareth, dupliciter fuit mundata, ſanctificata, vel Deo conſecrata. Primo quantum ad eius in vtero conceptionem, quando ſcilicet fuit in vtero materno formata. Secundo quātum ad eius conceptus productionem, quando ſcilicet fuit ab Angelo ſalutata.

Nazareth quid

2. *Machab*. 1.

lutata. De quibus duabus munditijs, vel ſanctificationibus, ſeu conſecrationibus, poteſt exponi illud: Rigabo hortum meum plantationum. Et hoc quantum ad Virginis in vtero ſanctificationem: Et inebriabo partus mei fructum, quantum ad eius partus, & conceptus productionem. De iſta ergo duplici munditia, & ſanctificatione Virginis, poſſunt eſſe quinque Dubitationes. *Eccl. 24.*

Prima, vtrum Beata Virgo fuerit in peccato originali concepta.

Secunda, vtrum in vtero matris fuerit ſanctificata.

Tertia, vtrum per talem ſanctificationem totaliter ab omni peccato fuerit mundata.

Quarta, vtrum poſſit celebrari eius Conceptio, ratione talis Conceptionis.

Quinta, vtrum indiguerit iterum ſanctificari, quando fuit ab Angelo ſalutata.

An Beata Maria ſemper Virgo fuerit in peccato originali concepta.

AD primam eſt dicendum quòd dubium non eſt, quin Dei Filius potuerit formare vnam mulierem ex nihilo vel de natura aliqua, ſine aliquo peccato originali, ſicut fecit primam mulierem, & de illa potuiſſet carnem accipere, ſi voluiſſet. Sed non erat congruum, quia Dei filius venit in mundum, vt naturam humanam per peccatum primorum parentum vitiatam purgaret: ideo beata Virgo Maria, quæ ſecundum carnem, Chriſtum erat conceptura, ex ſemine deſcendente ex Adam per carnis copulã erat propaganda. Et quia omnes, qui per carnis concubitum concipiuntur, peccatum originale contrahunt, vt dicit Auguſtinus de fide ad Petrum: ideo multi Doctores antiqui tenuerunt beatam Virginem in vtero matris peccatum originale contraxiſſe, quia omnes, qui naſcuntur ex Adam, ſecundum ſeminalem propagationem, ſecundum Apoſtolum naſcuntur filij iræ, & indigent gratia Dei. *Eph. 2.*

Dicamus

† Dicamus ergo, quòd beata Virgo ſi non fuiſſet in peccato originali concepta, tria inconuenientia ſequerentur.

Primum, quia non fuiſſet ipſa ex ſemine Adæ, & Abrahæ, & aliorum patrum propagata, & ſic Chriſtus non accepiſſet ſemen Abrahæ, quod eſt contra Apoſtolum ad Hebræos: Nuſquam Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ. *Hebr. 2.*

Secundum, quia non fuiſſet per commiſſionem maris, & feminæ formata: quia ex tali commixtione contrahitur peccatum originale. Et hoc non eſt verum, quia tale priuilegium reſeruabatur ſoli Chriſto, quòd aſſumeret carnem ex Adam ſecundum corpulentam ſubſtantiam, & non ſecundum rationem ſeminalem.

Tertium, quia quantum ad indigentiam Redemptionis, non fuiſſet cum populo Dei annumerata, quia omnis populus vtriuſque ſexus, a principio mundi vſque ad finem, indiguit Redemptore, ſolum propter peccatum originale, vt dicit Leo Papa in ſermone de Natiuitate: quòd vna cunctis lætitiæ communis eſt ratio, quia ſicut Dominus noſter Ieſus Chriſtus peccati, mortiſq. deſtructor, nullum a peccato liberum reperit: ita pro liberandis omnibus venit. *Leo Papa ſerm. 1. de Nat. Chriſti.*

† Virgo Maria fuit concepta in peccato originali, vt ait Doctor noſter Ægydius 2. Sent. diſt. 29. artic. 2. dub. lat. 4. Diſt. 30. q. 1. art. 3. Et diſt. 31. q. 1. art. 2. Sed fuſiſſime quidem Quol. 6. q. 20. Idem S. Bonauent. 3. Sent. diſt. 3. art. 1. q. 1. Vbi agitur de eius feſti celebratione, atque inſtitutione. Idem ait ac tuetur S. Thom. idem probat efficaciſſimis rationibus S. Bernardus in Epiſt. 174. ſcribens ad Canonicos Lugdunenſes.

Contrarium huius tuetur Scotus, & Tho. Argen. 2. Sent. diſt. 30. q. 1. ar. 3. & alij.

Synodus autem Trident. hanc controuerſiam non determinat, Seſſ. 5. de peccato originali. Sed Conſtitutiones Xiſti IIII. Sub ijſdem pœnis innouat: Nam in Extrauaganti Comm. lib. 3. de Reliquijs, & Vener. ſanct. C. Graue nimis, Xiſtus Pont. IIII. Excommunicat eos, qui dicunt eos eſſe excommunicatos, qui aſſeuerant vnam, aut alteram opinionem, id eſt Beatam Virginem eſſe conceptam, aut non conceptam in peccato originali. Vtraque enim teneri poteſt, nec incurritur excommunicatio, nec peccatum.

An Beata Maria ſemper Virgo fuerit in vtero ſanctificata.

Anſel. de Conceptu Virginali ca. 3.

AD ſecundam eſt dicendum quòd (ſicut dicit Anſelmus in libro de conceptu Virginali) Quamuis Dei Filius de

de mundiſſima Virgine ſit conceptus veriſſime: non tamen tali neceſſitate hoc factum eſt, quòd de peccatrice parente iuſta proles rationabiliter generari non poſſet. Sed quia decebat, vt illius hominis Chriſti conceptio de matre puriſſima fieret, quia decens erat, vt ea puritate beata Virgo niteret, qua ſub Deo maior nequit intelligi. Quòd ergo beata Virgo fuerit in vtero matris ſanctificata, auctoritate Canonis Bibliorum, vel ſacræ Scripturę, probare non poſſumus: quia de ea non fit mentio. Sed probatur hoc Eccleſiæ approbatione, & Sanctorum ratione. Nam Eccleſia celebrat, ſollemnizatq. Virginis glorioſæ Natiuitatē, quod nequaquam approbaret, niſi firmiter teneret, ipſam in vtero fuiſſe ſanctificatam, quia ſecundum Auguſtinum, in omnibus Sanctis vniuerſaliter (qui non fuerunt in vtero ſanctificati) nouimus illum diem coli, quo illos poſt conſummationem laborum, & deuictum, triumphatumq. mundum in perpetuas æternitates præſens hæc vita parturijt. Igitur ſi non fuiſſet in vtero ſanctificata, minime eius Natiuitas colenda eſſet: quia omnes, vt dicit Apoſtolus, naſcimur filij iræ. Sanctorum autem rationes ad hoc oſtendendum, multæ inueniuntur. Sed præcipue ratio Auguſtini talis eſt: Plus fuit Dei filium perſonaliter generare, & ipſum in vtero portare, quàm eum vaticinio prophetare, & manibus baptizare. Sed tale priuilegium fuit conceſſum Ieremiæ, qui ſuo vaticinio Chriſtum prophetauit: Nouum faciet Dominus ſuper terram, mulier circumdabit virum, qui in vtero matris ſanctificatus eſt, iuxta illud: Antequam exires de ventre ſanctificaui te. Et quamuis alij prophetæ de Chriſto vaticinati ſint maiores, & minores, ipſe tamen ſingulariter de Chriſti conceptu in vtero mentionem fecit, dicens, quòd in vtero mulier circumdaret virum ſtatim quòd Virgo ſanctiſſima dixit: Ecce ancilla Domini: immediate portauit & circumdedit virum, non per interualla temporum, vel propter paſſionem Chriſti, per quam ipſe ſanctificauit & mundauit Eccleſiam: de Ieremia expreſſe fecit mentionem. Similiter tale priuilegiū conceſſum fuit Ioanni

Auguſtinus in ſermone Natiui. beati Ioan. Bapt. ſer. 1. in initio to. 10.

Epheſ. 2.

Ier. 31.

Ierem. 1.

Luca 1.

 Baptiſtæ,

Baptiſtæ, qui Chriſtum manibus ſuis baptizauit, iuxta il-
Luc.1. lud Lucę: Spiritu ſancto implebitur adhuc ex vtero matris ſuę: igitur multo magis conueniens fuit, vt hoc priuilegium concederetur Virgini glorioſæ, quæ ipſum perſonaliter generauit, & in vtero portauit.

An Beata Maria ſemper Virgo per talem ſanctificationem fuerit totaliter ab omni peccato mundata.

Quæſt.3. AD tertiam eſt dicendum, quòd ex peccato originali ex parentibus contracto tria mala conſequimur. Primo, diuinæ viſionis carentiā, quia ſicut Adam ſtante in originali iuſtitia, in qua fuit creatus, ſe ipſum & omnes poſteros admiſiſſet ad beatitudinem, & ad viſionem diuinam; ſic eo cadente, per peccatum ab illa iuſtitia, & ſe ipſum & omnes poſteros propagandos ab eo, priuauit beatitudine & viſione diuina. Secundo, conſequimur ſenſualitatis & virium inferiorum ad rationem reſiſtentiam, quia ex tali peccato, dicente Apoſtolo: Video aliam legem in membris
Rom. 7. meis, repugnantem legi mentis meæ: ratione enim nolente, & contradicente, multi inordinati motus inſurgunt in carne noſtra, & in viribus noſtris, non ſolum præuiſi a ratione, verum etiam contra rationis iudicium, & voluntatis imperium, ſicut quilibet experitur. Tertio, ex tali radice originalis peccati conſequimur actualem inordinatam concupiſcentiam, quia multa inordinate concupiſcimus, & inordinate appetimus, & ſi quidem talis inordinata concupiſcentia tollit a nobis ipſum Deum, eſt peccatum mortale, ſi vero non tollit nobis finem, ſed feruorem tendendi ad ipſum finem, eſt peccatum veniale. Ab iſtis igitur tribus defectibus beata Virgo per ſanctificationem in vtero, fuit mundata.

Primo ab ipſo peccato originali, in quo fuit concepta, vt inducebat diuinæ viſionis carentiam, quia ſicut baptizati, ſi moriuntur, admittuntur ad viſionem diuinā; ſic beata Virgo, ſi fuiſſet mortua, poſtquam in vtero fuit ſanctificata, non

ta, non fuiſſet pro peccato originali damnata. Vnde hoc contulit Spiritus ſanctus de ſpeciali priuilegio ſanctificatis in vtero, quod confert baptiſmus de lege communi omnibus baptizatis. Iſtud tamen beneficium communiter collatum fuit Ieremiæ, Ioanni Baptiſtæ, ſicut beatæ Virgini.

Secundo, beata Virgo fuit mundata a peccato originali vt inducit ſenſualitatis, & virium inferiorum ad rationem reſiſtentiam, & rebellionem. Quia licet poſt iſtam ſanctificationem in vtero potuiſſent inſurgere in Virgine aliqui motus non præuiſi a ratione, vt quidam dicunt: nullus tamē motus in ea inſurgere potuit contra rationis iudicium, & contra voluntatis imperium, quia in ea fomes concupiſcentiæ erat ligatus. Aliqui dicunt, quòd propter ſuperabundantem ſanctificationē in ea fomes erat totaliter extinctus, ita quòd nullum motum ſenſualitatis, nec carnis rebellionem ſentiebat. Et tale priuilegium non fuit collatum nec Ieremiæ, nec Ioanni Baptiſtæ, nec alicui Sanctorum.

Tertio, beata Virgo mundata fuit a tali peccato, vt inducit actualem inordinatam concupiſcentiam, quia ex tūc nunquam potuit concupiſcere aliquid inordinate, quod eſſet peccatum, non ſolum mortale, verum etiam veniale. Et tale priuilegium ſimiliter non fuit conceſſum Ieremiæ, nec Ioanni, nec alicui Sanctorum, quia omnes ſancti tam Apoſtoli, quàm ſanctificati in ventre, ſaltem venialiter peccauerunt, vel peccare potuerunt. Sola autem beata Virgo iſto priuilegio fuit a Deo decorata, quòd ab omni peccato originali, & actuali, etiam veniali immunis fuit. Propterea dicit S. Bernardus in ſermone de cōceptione: Decuit nimirum Virginem ſingulari priuilegio ſanctitatis abſque omni peccato ducere vitam, quæ dum peccati, mortiſq. peremptorem pareret, vitæ & iuſtitiæ munus omnibus obtineret. Non enim conueniens fuiſſet, vt ſanctiſſimus Dei Filius in aliquo tabernaculo maculato habitaſſet, & carnem peccato corruptam aſſumpſiſſet, qui veniebat omniū peccata tollere. Tota ergo fuit pulchra beata Virgo, & macula non fuit in ea.

Bernard. epiſt. 174. to. 2.

Cant. 4.

An Beatæ Mariæ ſemper Virginis conceptio poſsit celebrari ratione ſanctificationis.

Quæſt. 4. AD quartam dicendum quòd conceptio Virginis tripliciter poteſt accipi. Primo, quando fuit concepta conceptione corporalis ſubſtantiæ. Secundo, quando fuit concepta conceptione rationalis animæ. Tertio, quando fuit concepta conceptione ſpiritualis gratiæ. Prima conceptio, quando concipiebatur conceptione corporalis ſubſtantiæ non eſt celebranda: quia conceptio nullius celebranda eſt, niſi propter ſanctitatem conceptus, & prolis: planum eſt autem, quòd conceptus dum concipitur, & formatur per membra non eſt ſanctitatis capax, antequam infundatur, vel introducatur anima rationalis: quia nec dum eſt in ſpecie humana, homo enim vel mulier magis eſt anima quàm corpus: & ideo talis conceptio per ſe nullo modo eſt celebranda: niſi forte propter miraculum factum in Anna ſterili, quæ numquam filios generauerat: & propter eorum ſanctitatem a Deo fuerunt iſto miraculo priuilegiati: ſicut de Zacharia, & Eliſabeth ſterili, & conceptionem miraculoſam legimus: ita de Virgine in ventre S. Annæ, quæ ex diuino miraculo eſt concepta, quæ ſterili dedit conceptum. Secunda vero conceptio celebranda non eſt: quia in ipſa conceptione animæ rationalis cum libidinoſa carne contrahitur peccatum originale, in quo beata Virgo concepta fuit, vt dictum eſt. Nam infectionis peccati originalis ſubiectum non poteſt eſſe caro libidinoſa ſecundum ſe: niſi per contrapoſitionem rationalis animæ, quæ peccati, & gratiæ ſola capax eſſe poteſt. Vnde ex quo beata Virgo peccatum originale contraxit, quod in ipſa conceptione animæ cum carne libidinoſa contrahitur, conceptio Virginis, qua fuit concepta conceptione animæ rationalis, celebranda nõ eſt. Tertia autem conceptio, qua fuit concepta conceptione ſpiritualis gratiæ, congrue celebrari poteſt: quia per infuſionem gratiæ, beata Virgo fuit a peccato originali mundata, vt dicebat diuinæ viſionis carentiam, vt dicebat ſenſua-

ſualitatis ad rationem rebellionem, & reſiſtentiam: & vt dicebat actualem inordinatam concupiſcentiam. Nec oportet dicere ſolum propter inſtãs temporis, beatam Virginem in peccato originali, in quo fuit concepta, ſtetiſſe: ſicut aliqui curioſe, & ſuperuacue conati ſunt inſtans diuidere per ſigna: in quorum vno beata Virgo in peccato originali ſtetit, & in alio fuit ſub gratia, immo per aliquod temporis ſpatium, pium eſt credere beatam Virginem fuiſſe ſub peccato originali poſt infuſionem animæ, & poſt contractionem prædicti originalis peccati: vt probaretur ipſa etiam Chriſti membrum, & vere indiguiſſe Redemptore, ſicut ipſe Saluator, & Redemptor ſecundum Auguſtinum vere per quadraginta horas iacuit in ſepulchro, & per quadraginta dies poſt reſurrectionem cum Diſcipulis eſt conuerſatus: vt vere per ſuam paſſionem, & veram mortem, & veram reſurrectionem probaret, ſe eſſe verum Redemptorem omniũ & glorificatorem. Conſtat enim quòd beata Virgo nouem menſibus in vtero matris ſtetit, ſicut * communiter ſtant alij conceptus. Vnde abſque diuiſione inſtantis per ſigna imaginaria poſſumus dicere, per ſpatium temporis fuiſſe in matris vtero ſub originali peccato: & poſtmodum infuſa gratia, fuit a tali peccato mundata antequam extra vterum naſceretur. Nec in aliquo derogat munditiæ Virginis dicere ipſam per ſpatium temporis fuiſſe ſub originali peccato: quia talis infectio, vt erat principium inordinatæ concupiſcentiæ, vel inordinatæ reſiſtentiæ ad rationem, erat ſolum habitualis, vel potentialis: ex qua non poterat ſequi actus peccati mortalis, vel venialis, niſi per conſenſum liberi arbitrij: quod nec in Virgine, nec in alijs completur communiter niſi poſt natiuitatem extra vterum.

Scotiſtæ aſsignãt huiuſmodi ſigna, & cõtrariam opinionem tuentur.

Auguſt. in paruo libello de Symbolo. Et ſuper Ioan. ſermone 64. Sed melius lib. 4. de Trin. c. 6. tomo 3.

* al. corporaliter

An beata Maria ſemper Virgo iterum ſanctificari debuerit, quando ab Angelo fuit ſalutata.

AD quintam eſt dicendum quòd aliquam ſanctificationem conſecuta eſt beata Virgo cum fuit ab Angelo nunciata, Quæſt. 5.

nunciata, qua ex toto redderetur idonea effici mater Dei,& in ſuo vtero recipere illum filium, quē a principio vniuerſitas creaturæ habuit Dominū. Vnde dicit Damaſcenus quòd poſt conſenſum beatæ Virginis Spiritus ſanctus deſcendit in ipſam iuxta verbum Angeli,impregnans eam,& virtutē diuinitatis Verbi ſuſceptiuā Dei Verbi tribuens ſimul & generatiuam. Vnde cum Angelus ei dixit:Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, voluit dicere: Non concipies humano modo, ſed diuino, quia non virtute ſeminis virilis, ſed virtute Spiritus ſancti. Sciendum ergo eſt, quòd inordinata concupiſcentia ſenſibilis appetitus ad rationem eſt lex membrorum, & fomes originalis peccati, cum quo Virgo beata fuit concepta. De concupiſcentia dicit Apoſtolus, quòd caro concupiſcit aduerſus ſpiritum: ſpiritus autem aduerſus carnem. Tripliciter poteſt conſiderari. Primo quantum ad eius bonam inclinationem: quantum enim eſt de ſe, talis concupiſcentia ſemper inclinat ad malum: ſed per gratiam adiutricem poteſt inclinare ad bonum. Secundo quantum ad ligationem: quamuis enim talis appetitus concupiſcibilis, vt exijt in actum & in opus, ſemper ſit peccatum mortale, vel veniale ſaltem; ſi tamen ligetur, vt nullo modo poſſit exire in actum, & in opus inordinatum, non incurrit per eum nec mortale, nec veniale peccatum.

Damaſc. lib. 3. c. 2.

Gal. 5.

Tertio poteſt conſiderari quantum ad perſonalem infectionem. Videmus enim quòd per baptiſmum beati purgantur,nec non pater & mater a peccato originali, vt dicit infectionē perſonæ,& naturæ ſecūdū ſe conſideratæ:vnde ſi morerētur iā baptizati,non punirentur pro tali peccato:tamen ſi filios generant, ſemper eos concipiunt cum peccato originali. Et hoc ideo, quia licet baptiſmum purgauerit eos a prædicto peccato, vt erat infectio perſonalis, & naturalis ſecundum ſe, non tamen purgauit eos a tali peccato, vt erat in eis virtus propagatiua, & productiua filiorum: ſicut videmus quòd quandocumque homo purgat granum frumenti a palea: ſi tamen ſeminatur ſemper producit granum frumenti cum palea: quod pro tanto eſt, quia granum frumēti pur-

Exēplū.

ti purgatum fuit a palea, vt erat aliquid in ſe: non tamen, vt in eo erat virtus pullulatiua ad productionem aliorum. Dicunt ergo aliqui quòd in prima ſanctificatione in vtero beata Virgo fuit purgata ab omni peccato originali, tollendo pronitatē ad malum: & confortando ad bonum inclinationem. Sed in ſecunda, quando fuit ab Angelo nunciata, ſanctificatio talis contulit in bono confirmationem. Aliqui vero dicunt, in prima ſanctificatione Virginem fuiſſe conſecutam fomitis, & concupiſcentiæ ligationem: vt deinceps non poſſet exire in actum peccati mortalis, vel venialis, ſed in ſecunda conſecuta fuit talis concupiſcentiæ totalem extinctionem, vel extirpationem. Sed aliqui dicunt quòd per ipſam primam ſanctificationem Virgo beata fuit totaliter, & vniuerſaliter purgata a tali fomite, vt conſiderabatur ſecūdū ſe, quātum ad naturæ & perſonę inſectionē: ſed in ſecunda fuit purgata a fomite prædicto quantum ad virtutis propagationem, & conceptus productionem. Et hoc videtur conſonum rationi ex dictis Auguſtini in libro de natura, & gratia, vbi ſic ait: Cum de peccatis agitur, de Virgine Glorioſa nullam volo habere quæſtionem, & ſubdit: Inde enim ſcimus plus gratiæ ſibi collatum eſſe ad vincendum ex omni parte peccatū, quòd concipere, & parere meruit illū, quem conſtat nullū habuiſſe peccatum. Et inferius ait: vt illud, quod naſcebatur ex ea, tantum modo generis, & non criminis originem duceret. Vt igitur Chriſtus ſine peccato originali conciperetur, & naſceretur ex ipſa, indiguit ſanctificari ſecundo, quando fuit ab Angelo nunciata.

Aug. de nat. & grat. c.36 to.7.
Mag. ſen. lib.3.d.3. cap. Quòd autem.

LECTIO

LECTIO III.

De perſonæ ſalutatæ nominatione; atque interpretatione.

Ad Virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Ioſeph de domo Dauid, & nomen Virginis, Maria.

POSITA perſonæ ſalutantis conditione, & loci, in quo eſt ſalutata, notificatione, in parte iſta, vt ſupra dicebatur, Euangeliſta ponit perſonæ ſalutatæ nominationē, dicēs quòd *Angelus miſſus eſt ad Virginem deſponſatā Ioſeph, de domo Dauid, & nomen Virginis, Maria.* Virgo namque fuit ſecundum Auguſtinum non tantum corpore, ſed etiam mente, nec non voti promiſſione, ſiue profeſſione. Nam virginitas voto Deo promiſſa, eſt magis meritoria & virtuoſa, quàm non voto ſeruata: vt igitur Virginitas Mariæ omni merito & virtute polleret, votum quidem Virginitatis, ante deſponſationem, ſub conditione emiſit, ſi hoc Deo eſſet placitum: poſt deſponſationem vero pariter cum ſponſo, prædictum votum firmauit. Igitur nominata eſt Virgo voti profeſſione.

Auguſt. to. 3. li. 4. de doctrina Chriſtiana, c. 21. allegans Ambroſiū de virginib. lib. 2. in prin. to. 4.

Nominata eſt deſponſata, ſuæ famæ conſeruatione. Ipſe enim Deus, qui mandauit per Spiritum ſanctum, curam habendam eſſe de bono nomine, & de bona fama, curare debuit ſuæ matris famam conſeruare illæſam. Planum eſt autem quòd nullus potuiſſet videre Virginem grauidā non deſponſatam, qui non cogitaſſet ipſam fuiſſe adulteram. Maluit ergo, ſecundum Ambroſium, Dei filius de ſuo ortu dubitare

Prou. 5.

dubitare aliquos, an ſi natus eſſet de matrimonio, & modo aliorum hominum, quàm quòd fama ſuæ matris modo aliquo læderetur, ac etiam, vt generatio Verbi texeretur per viros, non per feminas: ideo dicit quòd Ioſeph erat de domo Dauid: ac etiam propter fragilitatem matris, quæ ſi nō habuiſſet adiutorium ſuum virum, non potuiſſet ſola Filium gubernare, & in Ægyptū fugere. Fuit deſponſata Ioſeph, ſecundum * Bernardum, ex Patriarchæ Ioſeph aſſimilatione: quia ſicut ille fratrum inuidia fuit venditus, & ductus in Aegyptum; ſic iſte Herodis inuidia, fugiens, Chriſtum in Aegyptum duxit: & ſicut ille domino fidem ſeruans, dominæ noluit commiſceri; ſic iſte Domini ſui matrem Virginem agnoſcens, per eius continentiam fideliter conſeruauit. Ille frumenta ſeruauit omni populo Aegyptiorum: iſte panem viuum ſeruandum accepit ſibi, & omni populo Chriſtianorum. Illi data eſt intelligentia omnium ſomniorum: iſti datum, eſt conſcium, & participem fieri cæleſtium Sacramentorum.

Ambroſ. to.3. ſuper cap.1. Luca lib. 2. ſtatim poſt initiū libri. Sed verbis Ambroſii multa adiecta ſunt ab hoc Doctore pro maiori declaratione dictorum.

** Bernar. ſuper Miſſus eſt tomo 1. homil.2.f.g. prope finē. Et multa verba sūt immutata, &c. vt fieri potuit, in genuinā formam redacta.*

Nominata eſt iſta Virgo Maria diuinorum, & humanorum illuminatione. Interpretatur enim Maria illuminata, vel illuminatrix: aliter ſtella maris, ſeu amarum mare: vel ſyrica lingua interpretatur Domina. Vnde de iſto nomine Maria, ſecundum quinque quæ importat eius interpretatio, quinque dubitationes eſſe poſſunt. Et prima eſt,

Vtrum Virgo fuerit creatura a Deo illuminata.

Secunda, vtrum fuerit ipſa ſingulariter illuminatrix omnium.

Tertia, vtrum fuerit ſingulariter ſtella maris.

Quarta, vtrum ipſa fuerit proprie amarum mare.

Quinta, vtrum ipſa fuerit Domina hominū & Angelorū.

An Beata Maria ſemper Virgo fuerit creatura a Deò illuminata.

AD primam eſt dicendum ſecūdum Auguſtinum, quòd illuminatio magis proprie inuenitur in ſpiritualibus, Quæſt. I.

quàm in corporalibus. Importat enim illuminatio quandã manifeſtationem, quia omne quod manifeſtatur, lumen eſt, vt dicit Apoſtolus: manifeſtare autem, & patefacere quæ dubia ſunt, & obſcura, proprie pertinet ad ſpiritualem naturam: quæ duplex eſt, Angelica, & humana. Fuit ergo beata Virgo illuminata ſuper omnem creaturam Angelicam, ſcilicet Dei ſecretorum cognitione. Super omnem creaturam humanam, futurorum pronunciatione. Nam dicuntur Angeli iſtam prærogatiuam habere ſuper homines, quia Dei ſecreta cognoſcunt, & mediantibus Angelis, Deus ipſa nobis manifeſtat. Inter cetera autem Dei ſecreta, potiſſimum fuit eius myſterium incarnationis, quod quidem ſecundum Dionyſium, licet non latuerit Angelos, quod fiendum eſſet, modus autem fiendi, & qualiter Dei Filius in vtero Virginis eſſet concipiendus, non plene cognouerũt: vnde vult Dionyſius in perſona Angelorum intelligendam eſſe quęſtionem illam, quæ ponitur in Iſaia: Quis eſt iſte, qui venit de Edom, tinctis veſtibus de boſra? quia licet ſcirent Angeli incarnationem Dei eſſe futuram: Inueſtigabilem tamen modum Cõceptionis eius, qualiter Dei filius totus erat vbique, totus erat in Virginis cellula, non cognouerunt, ſed ſcire cupiebant. Et dato quòd ſcirent, vel ſcire poſſent Virginem non eſſe corruptam, cum videbant ipſam eſſe grauidam: modus tamen concipiendi, vel grauidationis eius, latuit tam bonos Angelos quàm malos. Iſtud autem ſecretum Dei conſilium Virgo Glorioſa cognouit, vidit, probauit, & palpauit. Vnde ſuper illo verbo: *Quo modo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco*? dicit Bernardus: Angelus qui nunciabat Virgini incarnationem filij Dei, modum concipiendi neſciuit ſibi explanare: quia qualiter Verbum inuiſibile in Virgine eſſet incorporandum, & qualiter lumen inacceſſibile ſe acceſſibile fecit, vt vterus Virginis eum ferre poſſet, non cognouit, ſed tantum dixit: *Spiritus ſanctus ſuperueniet in te*, ac ſi Angelus reſpondeat Virgini: Quid a me requiris, quod in te mox experieris? ſciens ſcies, & feliciter ſcies: ſed illo Doctore, quo

Eph. 5. *Iſa. 63.* *Bernard. 4. hom. ſuper Miſſus eſt. tomo 1.* *Bernard. ſuper Miſſus eſt. homil. 4. tomo 1.*

& Auctore: ego autem miſſus ſum Virginalem conceptum nunciare, non creare, nec poteſt doceri niſi a donante: nec poteſt addiſci niſi a ſuſcipiente. Igitur beata Virgo fuit illuminata ſuper omnes Angelos Dei ſecretorum cognitione. Secundo fuit illuminata ſuper omnes homines, futurorum prænunciatione: tempore enim beatæ Virginis nouum Teſtamentum per homines non cognoſcebatur: quia necdum erat ſcriptum; vel prædicatum: ſolum autem ſcire poterat Virgo beata. Vetus autem Teſtamentum, in quo Virginitas plangebatur, non conſulebatur: vnde ſcribitur, quòd filia Iepte petiuit a Patre antequam moreretur, vt cum ſodalibus ſuis plangeret Virginitatem ſuam duobus menſibus. Sterilitas maledicebatur: quia maledicta ſterilis in Iſrael: ſolum autem in nouo Teſtamento datum eſt conſilium de Virginitate ſeruanda. Et hoc ſciuit Virgo Maria, ante quàm prædicaretur, vel ſcriberetur. Vnde dicit Bernardus: Quis te docuit Virgo beata, Virginitatem Deo placere? quæ lex, quæ iuſtitia? quæ pagina veteris Teſtamenti præcipit, aut conſulit, vel hortatur; in carne non carnaliter viuere, & in terris Angelicam ducere vitam? Vbi legeras: Sapientia carnis mors eſt. Et: Virgines ſequuntur Agnum quocumque ierit? Et: De Virginibus præceptum non habeo, conſilium autem do. Et: Multi propter Regnum cælorum ſe caſtrauerunt. Numquam enim in aliqua ſcriptura non dicam præceptum, ſed nec conſilium, nec exemplum inueni, vnde hoc habuiſti? niſi quia ſermo Dei efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti: ante tibi factus eſt Magiſter quàm Filius, & prius inſtruxit mentem, quàm induxerit carnem. Conuenienter igitur Virgo dicta eſt Maria, id eſt illuminata: quia illuminata ſuper omnem creaturam, vt ſibi vere dicatur, quod ſcribitur: Luce fulgida ſplendebis: quantum ad eius ſingularem illuminationem: & omnes fines terræ adorabunt te: quantum ad reuerentiæ exhibitionem: quia beatam ipſam dicunt omnes generationes.

Iud. 11.
Bernard. hom. 3. ſuper Miſſ. eſt. to. 1.
Rom. 8.
Apoc. 14
1. Cor. 7.
Mat. 19
Hebr. 4.
Tob. 14.

An Deipara Virgo fuerit omnium ſingulariter illuminatrix.

Quæſt. 2. AD ſecundam eſt dicendum, quòd beata Virgo fuit illuminatrix omnium hominum: non quidem per modum prædicationis, & publicæ exhortationis, quia dicit 1. Cor. 14. Apoſtolus: Mulieri docere in Eccleſia non permitto: ſed 1. Tim. 2. per modum informationis, & cuiuſdam familiaris locutionis. Ad cuius intellectum eſt ſciendum, quòd Apoſtoli ſpecialiter fuerunt illuminati doctrinę Euangelicæ verita- Luc. 8. te. Eis namque dictum eſt ore Saluatoris: Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei, ceteris autem in parabolis: vt videntes non videant, & audientes non intelligant. Martyres verò illuminati ſunt ſpecialiter, fidei Catholicæ firmi- 2. Machab. 7. tate: quia in perſona eorum ſcribitur: Parati ſumus magis mori, quàm veritatem fidei, & leges Dei præuaricari. Confeſſores autem ſpecialiter ſunt illuminati, recepti talenti fœcunditate: quia talentum receptum a Deo, non abſconderunt in terris, ſicut malus ſeruus, ſed multiplica- Mat. 25. tum, & fęcundatum Deo reddiderunt, vt dicitur. Super quo Greg. homil. 9. in Euang. to. 1. dicit Gregorius: Quòd ſicut abſcondere talentum Domini, eſt acceptum a Deo ingenium, terrenis actionibus implicare: ſic multiplicare talentum, eſt receptum intellectum, cæleſtium contemplationibus occupare. Sed Virgines ſunt ſpecialiter illuminatæ, mentis, & corporis puri- Apoc. 14. tate: quia ipſæ proprie ſequuntur Agnum quocũque ierit.

Poſſumus ergo dicere quòd beata Virgo exemplariter & per modum familiaris illuminationis, illuminauit Apoſto- Hieron. in ſer. de Aſſumpt. ad Paulam, & Euſtochiũ epiſt. 10. to. 9. Act. 1. los, Euangelicæ doctrinæ veritate. Vnde dicit Hieronymus in ſermone de Aſſumptione, quòd in choro Apoſtolorum beata Virgo poſt reſurrectionem Domini erat intrans, & exiens, ſicut legimus quòd erant perſeuerantes omnes in oratione cum matre Domini Ieſu, cum quibus familiarius conferebat de Chriſti incarnatione & paſſione, & omnia quæ circa eum acta fuerant, tanto ſiquidem verius, quanto ab

to ab initio plenius per Spiritum ſanctum eundem omnia cognouerunt, ipſa tamen certius, & verius omnibus. Martyres illuminauit fidei Catholicæ firmitate, quia ſecundum Hieronymum in prædicto ſermone, ſola Virgo Maria fuit illa, quæ interemit vniuerſam hæreticam prauitatem. Ex quo verbum acceptum eſt, quod cantat Eccleſia: Gaude Maria Virgo, cunctas hæreſes ſola interemiſti in vniuerſo mundo. Confeſſores autem illuminauit talenti recepti fœcunditate, quia ſicut ipſa corpus & animam a Deo receperat tanquam duo taleta, ſic ipſa multiplicata reddidit Deo. Quia ſecundum Auguſtinum in libro de ſancta Virginitate: Beatior fuit Maria percipiendo fidem Chriſti, quàm concipiendo carnem Chriſti, quia materna propinquitas nihil Mariæ profuiſſet, niſi felicius corde, quàm carne geſtaſſet Chriſtum. Sed Virgines illuminauit munditiæ puritate, quia cùm in maleuolàm animam diuina ſapientia intrare non poſſit, nec habitare in corpore ſubdito peccatis, vt dicitur, Beata Virgo, quæ Dei ſapientiam debebat recipere, & cum ipſa perſonaliter habitare, munda debebat eſſe corporis caſtitate, ſenſuum integritate, & animæ ſynceritate, dato quòd in ijs tribus, in quibus conſiſtit vera Virginitas, Virgines omnes poſſint per Virginem Mariam illuminari, & poſſint ipſam imitari; eſt tamen aliquid in ea, in quo eius lumen recipere non valent, quia ipſa ſimul fuit Virgo, & mater. Igitur Virgo ſanctiſſima nominata eſt Maria, ideſt illuminatrix, quia illuminauit Apoſtolos, Euangelicæ doctrinæ veritate. Martyres, fidei Catholicæ firmitate. Confeſſores, recepti talenti fœcunditate, & Virgines, munditiæ puritate, vt de ipſa intelligatur dictum quod ſcribitur: Ego feci in cælis, id eſt in omnibus ſanctis, vt oriretur ſol: lumen eis indeficiens, beata Virgo, quantum ad eius vniuerſalem illuminationem, & ſicut nubecula texi omnem carnem, id eſt omnia carnalia vitia, quantum ad eius ſanctam conuerſationem.

Hieron. ibidem.

Cantic. Eccleſia.

Aug. de ſancta virginitate c.3. to.6.

Beatior fuit Virgo Maria percipiendo fidem Chriſti, quàm concipiendo carnem Chriſti.

Sap. 1.

Eccl. 24.

An Deipara Virgo fuerit ſingulariter ſtella maris.

Quæſt.3. AD tertiam eſt dicendum quòd nautica ſtella, quæ vulgariter dicitur tramontana, ad quattuor videtur deſeruire Nauigantibus per mare. Primo, ad portus oſtenſionem. Secundo, ad uentorum & tempeſtatum cognitionem. Tertio, ad temporis & horarum diſtinctionem. Quarto, ad tenebrarum expulſionem. Sequitur enim talis ſtella ſemper polum, licet in polo non credatur eſſe aliqua ſtella; multum enim prædicta ſtella eſt propinqua ſuperiori polo. Viſa enim tali ſtella, ſtatim nautæ ſciunt in qua parte ſunt, & ad quem portum debeāt declinare. Et quia ſicut polus mundi, quem ſequitur talis ſtella, mouet vltimum mobile ab Oriēte in Occidens, deinde ab Occidente in Oriens: cū ventos naturales, quos Nautæ appellant Leuantem, & Ponentem, poſſunt ipſi, viſa tali ſtella, cognoſcere vnde habeant ortum venti, & fluctuationes maris. Et quia per diuiſionem talis motus, fit diuiſio inter diem & noctem: ideo viſa tali ſtella, poſſunt ſcire, quando ſunt prope diem, vel prope noctem, ſeu diſtantes; apparente ſimiliter tali ſtella, ſecuri ſunt tenebras eſſe fugatas. Poſſumus ergo dicere quòd beata Virgo merito eſt dicta ſtella maris, quia Nauigantibus per hoc ſæculum tanquam per mare periculoſum, & tempeſtuoſum, iſta quattuor auxilia confert. Primo portus oſtenſionem, quia portus noſtræ ſalutis eſt Chriſtus; via vero ducens, & portans nos ad iſtum portum, eſt Virgo beata. Vnde ſuper illo verbo: Hæc eſt via, ambulate in ea, & non declinetis ad dexteram, neque ad ſiniſtram, dicit Gloſſa, quòd ſicut nullus vadit ad terminum, niſi portetur per rectam viam, ſic nullus vadit ad Chriſtum, niſi portetur per matrem Chriſti, quæ ipſum portauit. Secundo, eſt ventorum & tempeſtatum cognitio: nam ex qua parte, vel cauſa nobis proueniānt tempeſtates & tribulationes, vtrū per patientiæ probationem, an peccatorum correptionem, vel diuinæ gloriæ oſtenſionem, per nullum poſſumus ſcire, niſi per Virginem

Ad quattuor deſeruit nauigantibus per mare tramōtana.

Venti naturales Leuans. Ponens.

Glo. ſuper Iſai. c. 30

Virginem, quæ in dubijs nos certificat, & iuuat poſtquam certificauit: vnde dicit Bernardus ſuper Miſſus eſt: Si venti tentationum inſurgant, ſi iracundia, auaritia, luxuria, vel triſtitia nauiculam tuam concutiant; reſpice ad Mariam, & in anguſtijs, & rebus dubijs Mariam cogita. Mariã inuoca, non recedat ab ore, nec a corde, vt impetres eius orationis ſuffragium: non deſeras eius conuerſationis exemplum: ipſa tenente, non corruis, ipſa protegente, non metuis, ipſa duce, non fatigaris: ipſa propitia, peruenis, ipſam ſequens, non deuias. Et ſic in teipſo experieris, quàm merito dictum ſit: *Et nomen Virginis, Maria*. Tertio, confert temporis diſtinctionem, ante ortum Virginis & antequam oriretur ſtella iſta, non poteramus videre diem, ſed ſemper eramus in nocte. Sed orta iſta ſtella, ſtatim ſciuimus eſſe nos prope diem: vnde de ipſa exponit Auguſtinus ſuper illud Pſalmi: Hæc dies, quam fecit Dominus, exultemus & lætemur in ea. Quarto, confert tenebrarum expulſionem, quia cum non ſit comparatio lucis ad tenebras, ſtatim tali ſtella illuſtrante cor, & mentem noſtrorum peccatorum, tenebræ effugantur. Vnde de iſtis duobus auxilijs, quæ iſta ſtella nobis confert, dicit Apoſtolus ad Romanos: Nox præceſſit, dies autem appropinquauit, abijciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis. Signanter igitur beata Virgo nominata eſt, Maria, id eſt maris ſtella, vt de ortu iſtius ſtellæ intelligatur illud, quod ſcribitur: Noua lux oriri viſa eſt, quantum ad eius ortum generoſum: gaudium, honor, & tripudium apud omnes populos, quantum ad eius fructum gaudioſum.

Bernard. ſuper Miſſus eſt. homil. 2. to. 1.

Aug. ſup. illud pſ. 117. to. 8.

Rom. 13.

Heſt. 5.

An Beata Maria ſemper Virgo fuerit amarum mare.

AD quartam eſt dicendum; quòd Hieronymus in ſermone de Aſſumptione, hanc dubitationem determinat dicens, quòd Beata Virgo fuit amarum mare pluſquam aliquis martyr, amaritudinem doloris, & afflictionis patiendo, quod probatur tripliciter. Primo propter filij amiſſionem,

Quæſt. 4.

Hieron. in ſer. de Aſſumptione epi. 10. ad Paulam, & Euſtochiũ tomo 9.

Notandũ eſt autẽ, Amarum mare non legitur in textu ſancti Hier.

nem. Secundo propter eius paſſionem. Tertio propter eius aſcenſionem, & abſentationem: dicitur enim quòd Virgo ſanctiſſima inuento ſuo filio in medio doctorum di-

Luca 2. xit: Fili quid feciſti nobis ſic? pater tuus & ego dolentes

Origenes. Hom. 19. in Lucā. tomo 3. quærebamus te, ſuper quibus verbis dicit Origenes, quòd bene ſciebat prædicta Virgo Ioſeph patrē Chriſti non fuiſſe, ſed ne aliqua ſuſpitio poſſet in cordibus Iudæorum ſuboriri, patrem eum nominauit, nec filium amiſſum putauit, cum firmiter ſciret eum eſſe Deum. Cur ergo doluit dicens, dolentes quærebamus te? Et reſpondet, quòd vehementer doluit, quia vehementer amabat, & plus doluit de eius amiſſione, quàm aliquis martyr dolorem ſentiat de animæ a corpore ſeparatione. Primo, quia materno affectu, cum lamentis, doloroſam inquiſitionem faciebat, non enim fides, qua ſciebat ipſum eſſe Deum, tollebat ab ea maternam affectionem. Secundo, quia dubitauit ne cælos aſcendiſſet vnde venerat, ex quo oporteret eius præſentia carere. Tertio, quia dubitauit, ne ab Herode inuētus fuiſſet, qui eū in eius pueritia ad perdendum quæſierat. Igitur propter maternam affectionem, & propter eius abſentationem, & propter Herodis perditionem, beata Virgo fuit amarum mare in filij amiſſione. Secundo fuit ama-

Luc. 2. rum mare in eius paſſione: nam ſuper illo verbo: Tuam

Origenes in Lucam homil. 17. to. 3. ipſius animam pertrāſibit gladius, dicit Origenes, quòd nulla hiſtoria docet beatam Virginem gladij occiſione migraſſe, præſertim cum non anima, ſed corpus ſoleat interfici: vnde reſtat intelligi gladium Dominicæ Paſſionis eius animam pertranſiſſe: quæ etſi Chriſtum, vtpote Dei filiū, non dubitaret ſua voluntate moriturum, & ſua potentia ipſam mortem victurum, ex ſua tamen carne procreatum non ſine doloris affectu potuit videre crucifigi, & ſic crude-

Serm. de Aſſumpt. epiſt. 10. ad Paulam & Euſt. to. 9. liter a Iudęis tractari: immo iſte dolor, vt dicit Hieronymus, & Damaſcenus, exceſſit omnes dolores omnium martyrum tripliciter. Primo, quia in ea parte paſſa eſt, quæ impaſſibilis eſt, vt in anima per compaſſionem, alij Sancti ſolum in corpore paſſi ſunt: ideo atrocius paſſa eſt gladio quàm ali-

quis

Digitized by Google

quis martyr. Secundo, quia plus quàm aliquis martyr di-
lexit, ac per hoc plus doluit, quia vt dicit Auguſtinus: In
amiſſione rerum tantus erit dolor, quantus inhæſerat
amor. Tertio, quia paſſionem filij, omnino ſuam fecit ex
viſceroſa compaſſione. Fuit ergo amarum mare in filij
paſſione. Tertio fuit amarum mare, in filij Aſcenſione.
Dicit enim Hieronymus: Penſate fratres, quibus beata Vir- *Hieron.in ſer. de Aſſump.epi. 10. ad Paulă.& Euſt.to.9.*
go afficiebatur doloribus poſt Chriſti in cęlos aſcenſum, ex-
pletis illis, quæ de ipſo erant ab Angelis prædicta, a Pro-
phetis præfigurata, virtutibus, & miraculis decorata. Et
ſubdit, quòd quidquid cordis eſt, quidquid mentis, quid-
quid virtutis humanæ adhibeas, non ſufficiet cogitare, quã
to cremabatur deſiderio, puri amoris præſentia filij gaude-
re, abſentia vero contriſtari, maxime cum iam nihil eſſet
in ea mundani affectus, quod vitam eius delectare poſſet, mo
ri igitur ſibi erat in deſiderio, & viuere in languore. Recte
ergo beata Virgo nominata eſt Maria, id eſt amarum ma-
re propter filij perditionem, propter eius paſſionem, & pro-
pter eius aſcenſum in cælos & abſentationem, vt ipſa vere
poſſit dicere quod ſcribitur: Nolite vocare me Noemi idest *Ruth. 1.*
pulchrã, propter affluentiam conſolationis: ſed Mara, id eſt
amaram, vocate me: quia amaritudine repleuit me Domi-
nus: propter abundantiam doloris, & paſſionis.

An Deipara Virgo & hominum, & Angelorum Domina dicenda ſit.

AD quintam eſt dicendum, quòd Maria lingua ſyra in- Quæſt.5.
terpretatur Domina. Poſſumus ergo dicere quòd Vir
go beata rationabiliter nominanda eſt Domina propter
tria. Primo propter filij dignitatem, ipſa enim meruit ge-
nerare Dominum cæli, & terræ: vnde ipſa hominum, &
Angelorum Domina dicenda eſt, quia priuilegio viri &
ſponſi, ſponſa gaudere debet. Vnde in digeſtis dici-
tur, quòd Auguſtus legibus ſubiectus non eſt. Auguſta In Digeſt.prin
vero ſubiecta: tamen dignitate & reuerentia Auguſti legi- cip.

 bus

bus ſubijcienda non eſt: ipſa autem Virgo beata, ſponſa, & mater Imperatoris; & æterni Regis eſt: ideo Domina vniuerſaliter omnium eſt appellanda. Secundo pro-
Ioan. 8. pter peccati immunitatem: nam dicente Ioanne: Qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati: ſicut nullus vnquam fuit nec erit immunis ab omni ſeruitute: ſola autem Virgo Maria ex toto fuit immunis ab omni peccato: ac per hoc ex toto Domina appellanda eſt. Tertio propter progenitorum nobilitatem & libertatem, quia ex nobilibus progenitoribus orta eſt. Et ex tribu nobiliſſima proceſſit, & ex ſemine Patriarcharum: vnde cantat Eccleſia, quòd fuit ex ſemine Abraæ, orta de tribu Iuda, clara ex ſtirpe Dauid. Ex regali progenie Dauidica orta refulſit. Merito ergo nominanda eſt Maria, id eſt, Syro ſermone, Domina, & propter filij dignitatem, & propter peccati immunitatem, & propter progenitorum nobilitatem. Vnde recte cuilibet ſeruo
Gen. 16. peccati cōuenit illud dicere quod ſcribitur in Geneſi: Reuertere ad Dominam tuam, id eſt, ad beatam Mariam per peccatorum contritionem: & humiliare ſub manu eius, per eius miſericordiæ implorationem.

LECTIO

LECTIO IIII.

De Angeli ad Deiparam Virginem ingreſsione.

Et ingreſſus Angelus ad eam, dixit.

POſtquam Euangeliſta poſuit perſonæ ſalutantis conditionem, & loci, in quo facta eſt ſalutatio, notificationem, necnon perſonæ ſalutatæ dignam nominationem. In parte iſta, vt ſupra dicebatur, Euangeliſta ponit ipſius Angeli ad Beatam Virginem ingreſſum, & apparitionem. Et primo ponitur Angeli ad Virginem ingreſſio. Secundo ponitur eius ſalutatio, quando dicitur: *Aue gratia plena.*

Ad intellectum autem primæ partis eſt ſciendum quòd antiquitus valde erat magnum, quòd Angeli apparerent hominibus, & quòd ingrederentur ad eos, & loquerentur eis,& ad magnam laudem hominum reputabant, quòd Angelis poſſent reuerentiam impendere. Vnde in maximam laudem ipſius Abraæ recitatur in Geneſi, quòd Angelos hoſpitio recepit, eos adorando pronus in terra,pedes lauando, & reuerentiam eis exhibendo. Sed quòd ipſi reuerentiam facerent hominibus,nunquam eſt auditum, niſi poſtquàm ſalutauit Virginem: nec poſtmodũ paſſi ſunt conſuetam reuerentiam ab hominibus, & mulieribus deinceps recipere. Vnde in Apocalypſi ſcribitur, quòd cum Ioãnes cecidiſſet ad pedes Angeli,qui ſibi futura myſteria reuelabat,vt eum adoraret, & reuerentiam priſtinam exhiberet, Angelus non per-

Gen. 18.

Apoc.vl.

miſit. Sed ait: Vide ne feceris, conſeruus enim tuus ſum, & fratrum tuorum. Ingreſſus ergo fuit Angelus ad Virginem cum magna reuerentia, quando eam ſalutauit, & quando dixit: *Aue gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui.* Circa cuius ingreſſum quaſi in eius exordio quærendæ ſunt dubitationes quinque.

Prima eſt, vtrum in Angelica ſalutatione ſex verba ſolum contineantur.

Secunda, vtrum Angelus in forma hominis Virginem ſalutauerit.

Tertia, vtrum Angelus per oſtium clauſum ad Virginem intrauerit.

Quarta, vtrum corpus, in quo Angelus apparuit Virgini, fuerit verum corpus.

Quinta, vtrum illud corpus fuerit formatum de igne, vel de aere.

An ſex tantum verba in Angelica Salutatione contineantur.

Quæſt. 1. AD primam eſt dicendum, quòd ſecundum Auguſtinum opus noſtræ redemptionis initiatum eſt per Angelicam ſalutationem: illa autem, quæ fuerunt in noſtra redemptione, debent correſpondere illis, quæ fuerunt in mundi creatione. Quia cum omnia facta ſint propter hominem, & nihil nobis naſci profuit niſi redimi profuiſſet, proportionabiliter opera redemptionis, operibus creationis reſpondere debent. Opus autem creationis ſex verbis, & ſex diebus factum eſt: nam in ſeptimo die nullum opus Deus fecit, ſed requieuit ab omni opere ſuo. Verum eſt, quòd creatio cæli & terræ facta eſt ante omnem diem, & ante omne tempus, cuius partes ſunt dies, menſis: & annus vnum de quattuor coæuis ponitur. Nam cęlum empyreum, natura Angelica, materia prima, & tempus dicuntur eſſe ſimul creata: vnde creatio iſtorum non in die, ſed ante omnem diem facta eſt:

Greg. & legitur in Sabbato Sancto diũ dicitur: Exultet iam Angelica turba cælorum.

In primo igitur die, & primo verbo facta eſt lucis productio, & eius a tenebra diuiſio. In ſecundo die, & ſecundo verbo, Fiat, factum eſt firmamentum, & aquarum ſuperiorum ab inferioribus ſeparatio. Tertio autem die, & tertio verbo, Fiat, facta eſt terræ demonſtratio, & omnium aquarum in vnum locum congregatio. Quarto autem die, & quarto verbo, Fiat, facta eſt luminarium in cælo poſitio, & ſituatio. Quinto die, & quinto verbo, Fiat, facta eſt herbarum germinatio, & omnium aliorum ex ſemine propagatio. Sed ſexto die, & ſexto verbo, Fiat, facta eſt hominis formatio. Sicut ergo ſex diebus, & ſex verbis factum eſt opus creationis, ita decens erat, quòd ſex verbis fieret opus noſtræ redemptionis. Nam per primum dictum, quod dicitur, *Aue*, vel *ſalue*, intelligitur Virginis tanquam lucis productio, & eius ab Eua, tanquam a tenebra diuiſio. Sicut enim, *Aue*, ſonat ſalutationem & benedictionem, ſic Eua interpretatur, væ aut calamitas, & ſonat triſtitiam vel maledictionem: vnde dicit Auguſtinus, quòd maledictio Euę in benedictionem mutatur Mariæ, cui dicitur, *Aue*, & pro inobedientia eius, obedientia commutatur, fides pro perfidia compenſatur. Quia mater noſtri generis pœnam intulit mundo: *Aue*, genitrix Domini noſtri, ſalutem attulit mundo: hæc igitur fuit mutatio dexteræ excelſi. Propter ſecundum vero dictum in ſalutatione, quod dicitur, *Maria*, intelligitur firmamenti inſtitutio, & aquarum ab aquis ſeparatio. Nam Maria fuit firmamentum, vel fundamentum omnium ſanctorum, & per ipſam ſolam facta eſt diuiſio aquarum ab aquis, quia ante inſtitutionem fundamenti omnes erant commixti nube denſa peccatorum, boni & mali, ſaluandi & damnandi, fideles & infideles, eo quòd nullus poterat apparere ſaluandus, cum omnes damnarentur. Per Mariam igitur facta eſt, tanquam per firmamentum, ſeparatio aquarum inferiorum a ſuperioribus. Propter tertium vero dictum, *Gratia plena*, intelligitur aquæ congregatio, quia ideo Virgo beata fuit plena gratia, quia omnes aquæ, & omnes virtutes patriarcharum, & prophetarum, & omnium patrum veteris

teſtamenti

Primo die.

Secundo die.

Tertio die.

Quarto die.

Quinto die.

Sexto die.

Sex diebus, & ſex verbis factum eſt opus creationis, & ſex verbis fieri debebat opus noſtræ redemptionis.

Primum verbum.

Pſal. 76.

Secundũ verbum.

Tertium verbum.

teſtamenti in locum vnum, ſcilicet in vtero Virginali fuerunt congregatæ. Et tunc apparuit eſſe terra illa, quæ dedit fructum ſuum. Propter quartum vero dictum, *Dominus tecum*, intelligitur luminarium productio: fuit enim Dominus cum Virgine propter duo luminaria, luminare minus, ſicut luna quantum ad humanitatem, & luminare maius quantum ad diuinitatem. Quia Chriſtus ſecundum veram diuinitatem, & ſecundum veram humanitatem, quæ duo luminaria intelliguntur, fuit perſonaliter in vtero Virginis.

Quartũ Verbum

Quintũ Verbum.

Propter quintum autem dictum, *Benedicta tu in mulieribus*, intelligitur volatilium animalium ex ſe inuicem propagatio. Ex hoc enim Virgo ſanctiſſima ſecundum Auguſtinum fuit benedicta inter omnes mulieres, quia Dei genitrix dignitatem obtinuit, & Virginalem pudicitiam non amiſit. Per igitur benedictionem Virginis, omnes incœperunt ſe ipſos generare & propagare ſpiritualiter, quia per ipſam accepimus poteſtatem Dei filios fieri. Ante iſtam ſalutationem nulla erat generatio ſpiritualis, ſed ſolum carnalis. Sed data Virgini iſta benedictione, Baptiſmus iam incœpit initiari, per quem homines ſe ipſos generant ſpiritualiter. Sed propter ſextum dictum, *Benedictus fructus ventris tui*, intelligitur hominis Chriſti in vtero Virginali formatio, qui fuit fructus ventris benedictus, in quo benedictæ ſunt omnes gentes terræ. Sicut dictum eſt Abraæ: In ſemine tuo benedicentur omnes gentes: tunc ergo perfecti ſunt cæli, & terra, & omnis ornatus eorum. Sex igitur verbis poſitis in Angelica ſalutatione, facta eſt humani generis redemptio, ſicut ſex verbis, in ſex diebus facta eſt totius mundi creatio, quia, *Aue*, reſpondet lucis productioni. *Maria*, firmamenti inſtitutioni, vel fundationi. *Gratia plena*, aquarum congregationi. *Dominus tecum*, luminarium productioni. *Benedicta tu in mulieribus*, animalium ſeu rerum propagationi. *Et benedictus fructus ventris tui*, hominis formationi. Verum tamen, ſcire debetis quia omnia iſta ſex verba non expreſſit Angelus, quando Virginem ſalutauit, quia non poſuit Mariã in ſalutationis principio: quod forte ideo fuit, quia nondum

Ioan. 1.

Sextum Verbum

Gen. 22.

Angelus

Angelus familiaris factus erat Virgini in principio ſalutationis, & ideo nomen tunc eius non expreſſit. Sed infra in familiari locutione nominauit ipſam, dicens: *Ne timeas Maria*. Ita etiam nos conſueti non ſumus nominare perſonas, niſi iam ſibi familiares facti. *Maria* ergo poſitum eſt in ſalutatione Angelica per Eccleſiam, quia nos iam ſumus facti ei familiares. Similiter, & vltima dictio: *Benedictus fructus ventris tui*, poſita eſt per Heliſabeth matrē Ioannis Baptiſtę. Sed quia Spiritus ſancti reuelatione, ex iſtis ſex verbis, ſalutatio eſt integrata: patet quòd ſex verba in ſalutatione Angelica continentur, de quorum quolibet auxiliante Deo faciemus vnam lectionem.

An Angelus in forma hominis Beatam Mariam ſemper Virginem ſalutarit.

AD ſecundam eſt dicendum, quòd communiter Doctores dicunt in forma hominis Angelum Virgini apparuiſſe. Nam Auguſtinus in perſona Virginis loquens, dicit: Venit ad me Gabriel Archangelus facie rutilans, veſte coruſcans, inceſſu mirabilis. Hoc idem dicit Bernardus ſuper Miſſus eſt. Et Hieronymus in ſermone de Aſſumptione. Poſſumus autem dicere quòd multum rationabiliter factum eſt, vt in forma hominis Angelus Virginem ſalutaret, propter quattuor. Primo propter Dei filium, a quo Angelus mittebatur: miſſio namque miniſtri debet eſſe conformis Domino mittenti: ſed Dei filius, qui eſt naturæ inuiſibilis, formam hominis viſibilem veniebat aſſumere, & viſibiliter in humana ſpecie apparere, cum hominibus conuerſari, iuxta illud Baruch: Poſt hæc in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt: ergo Angelus miniſter eius in tali forma eius aduentum debuit nunciare. Secundo propter hominem, ad quem ſaluandum mittebatur. Et quia primum hominem Diabolus non veniebat ſaluare ſed perdere, non inſtruere, ſed decipere, ideo in ea forma viſus eſt apparere ei, quæ perditioni & tentationi conueniebat, vt puta in forma

Quæſt. 2.

Bernard. ſuper Miſſus eſt. to. 1.

Hieron. in ſerm. de Aſſumpt. epiſt. 10. ad Paulā & Euſtochiū. to. 9.

Baruc. 3

forma ſerpentis. Sed quia Angelus hominem perditum per Dei filium ſaluandum, & redimendum nunciare venerat, congrue in forma hominis, per quam ſaluandus erat, apparere debebat. Tertio propter Virginem, ad quam ſalutandam mittebatur. Nam debebat Virgo beata concipere Chriſtum in mente per fidei illuminationem, & ventre per eius corporis ex ſuo benedicto ſanguine formationem: ideo congruum erat, vt interius in mente intellectuali viſione Angeli illuminaretur: quod factũ fuerat ante, pluribus vicibus: quia ſecundum Hieronymum crebris viſitationibus Angelicis Virgo fuerat viſitata, vt exterius per corporis ſenſus corporali viſione Angeli lætificaretur, quia erat Dei filium corporaliter conceptura. Quarto propter certitudinem rei, quæ annunciabatur. Nam inter omnes ſenſus viſus certior eſt: dicitur enim in Metaphyſica, quòd hic ſenſus, ſcilicet viſus, maxime nos cognoſcere facit, & multas rerũ differentias demonſtrat. Vnde Apoſtoli Chriſtum corporalibus ſenſibus videntes, dicebant poſtea: Non poſſumus quę vidimus, & audiuimus non loqui. Et Ioãnes in ſua canonica dicit: Quod vidimus, & audiuimus, & manus noſtræ contrectauerunt de Verbo vitæ, annunciamus vobis. Beata igitur Maria, vtpote iuſta, & naturalis, atque corporalis mater Chriſti, certificanda erat de eius conceptione, & nutritione, quòd ſcilicet verũ corpus non imaginarium ex ipſa Dei filius erat aſſumpturus. Vnde congruum erat quòd inuiſibili & corporali ſpecie hominis ipſam ſalutaret.

Hieron. in ſer. de Aſſumpt. epiſt. 10. Ad Paulam, & Euſtoch. 10.9.
1. Metaphyſic. in Proœmio.
Act. 4.
1. Io. 1.

An Angelus per oſtium clauſum ad Beatam Mariam ſemper Virginem fuerit ingreſſus.

Quæſt. 3. *Bernar. ſuper Miſſus eſt, homi. 3. to. 1*

AD Tertiam eſt dicendum, quòd ſicut dicit Bernardus ſuper Miſſus eſt, oſtium clauſum tenebat Virgo, quando Angelus eam ſalutauit, & hoc (vt ait) Angelo conueniebat ſalutanti, & Virgini ſalutatæ. Nam Angelus ſic Virgini apparebat, vt ſe Angelum monſtraret, non hominem. Si autem oſtium apertum inueniſſet, intraſſet, cum in forma

hominis

hominis ſibi appareret, non monſtraſſet ſe eſſe Angelum, nec Virginem in admirationem, & ſtuporem duxiſſet, quia per oſtium apertum ita poteſt intrare homo, & tamen Angelus hoc intendebat, & ſe Angelum demonſtrare, & Virginem in admirationem ducere: Vnde ſuper illo: *Ne timeas Maria*, dicit Bernardus: Ne, inquit, timeas, quia non homo, ſed Angelus, homo namque per oſtium clauſum ad te intrare non poteſt. Sed mihi parietes non obſiſtunt, qui ſubtilitate meæ naturæ omnia penetrare poſſum. Et ſi quæratur, An Angelus cum corpore aſſumpto per oſtium clauſum intrauit, magis eſt credendum, quòd poſtquam intrauit, illud corpus formauit, quia ſicut ſubito Angelus poteſt corpus aſſumptum deponere, ita poteſt illud ſubito aſſumere, & formare. Nam cum corpus illud dimenſionatum & ſpiſſatum fuerit, & tangibile, ſine miraculo fieri non potuiſſet, quòd dimenſiones dimenſionibus non reſtitiſſent. Poſtquam vero intrauit, illud corpus formauit, & peracta ſalutatione illud depoſuit ſubito. Vel poteſt dici, quòd antequam intrauit, formauit corpus tale, quia cum corporalis ſubſtantia obediat Angelo ad nutum, in poteſtate ſua eſt, vt corpus in quo apparet, cedat alteri, vel non cedat ſicut placet, vel miraculo hoc fieri potuit, quia vt ſcribitur in Actibus Apoſtolorũ, qui habebant vera corpora, exiſtentibus in carcere clauſo, Angelus apparuit dicens: Ite conſtanter, loquimini verba vitæ in templo: qui carcere clauſo exierunt, ac ſi fuiſſet apertum, cuius ſignum fuit, quòd miniſtri Iudæorum dixerunt: Clauſum inuenimus carcerem cum omni diligentia, ipſos vero non inuenimus. Conueniebat hoc ſimiliter Virgini ſalutatæ, quia vt dicit Bernardus: In propoſito quidem Virginis erat ſemper hominem fugere, & frequentia vitare eloquia, vel colloquia, & minus ſola ſibi eſſe videbatur, quando ſola non erat, ne hoc orantis ſilentium perturbaretur, aut ne continentis caſtitas tentaretur: potiſſime illa hora tamẽ, vt ait, ſuper ſe habitaculum clauſerat, vt nulli alteri, niſi ſibi ſoli incarnationis myſterium panderetur. Legimus enim in laudibus illius ſanctæ Viduæ Iudith. quòd in ſuperiori par

Bernard. ibidem.

Angelus ſicut poteſt corpus aſſũptũ ſubito deponere, ita & ſubito aſſumere & formare.

Act. 5.

Bernard. ſuper Miſſus eſt eadem hom. 4. to. 1.

Iudith 8.

F te do-

te domus, ſecretum ſibi habitaculum fecerat, & ibi clauſa manebat tempore orationis, quod in laudem cuiuſcumque mulieris inuenitur ſcriptum. Virginis laudibus ſubtrahendum non eſt, quia ſic conueniebat Angelo ſalutanti, & Virgini ſalutatæ.

An verum fuerit corpus illud, in quo Angelus Deiparæ Virgini apparuit.

Quæſt. 4. AD quartam eſt dicendum, quòd corpus, in quo apparuit Angelus Virgini, & vniuerſaliter omne corpus humanum, in quo Angelus apparuit hominibus, non fuit verum corpus hominis, quod tribus rationibus oſtenditur. Primo, quia verum corpus hominis formare non poteſt. Secundo, quia verum corpus hominis non poteſt animare. Tertio, quia verum corpus hominis tam ſubito, & tam cito non potuiſſet transformare. Habet enim verum corpus hominis determinatum modum formãdi, quia determinatum locum, vt matricem femellæ, & determinatum agens, quia non generat hominẽ niſi ſol & homo, vt dicitur in Phyſicis. Vnde Angelus, qui non poteſt in productione rerum & formatione verã ſubſtantiam producere, niſi tantũ adhibendo ſemina, vt dicit Auguſtinus de Trinitate, verũ hominis corpus formare non poteſt. Secundo, non eſt verũ corpus hominis, quia non poteſt tale corpus vere animare. Vera enim corpora animalium perfectorum non ſunt vere talia, niſi quia animæ informantes ſunt vere tales, quia vt dicit Cõmẽtator de anima, membra leonis, & mẽbra cerui, non differunt, niſi quia animę eorum differunt: igitur verum corpus hominis eſt, quod informatur vera anima hominis. Sed conſtat quòd corpus hominis, in quo apparet Angelus, non informatur vera anima hominis, quia Angelus apparens in tali corpore, non eſt anima hominis. Tertio, ſi tale corpus eſſet verum corpus hominis, non ita cito, nec ita ſubito eſſet formabile, & diſſolubile: quia verum corpus hominis habet determinatum tempus ſuæ formationis, vt infra dicetur. Apparent

[Margin notes: 2. Phyſic. cõtex. 26. — Auguſt. 2. de Trinit. c. 10. 3. — Auer. 2. de anima comẽ. 53.]

parent ergo in corpore aſſumpto ab Angelo, aures, oculi, manus, & pedes, ſed non ſunt vera membra humani corporis: nec Angelus ad hunc finem formauit tale corpus, vt veritatem corporis humani oſtendat, ſed ſolum vt in tali corpore, in quo apparet, faciat opus, quod ducat in veram cognitionẽ Angeli tamquam miniſtri Dei, & non tamquam principalis agentis. Vnde non eſt aliqua fictio, vel falſitas in tali apparitione, quia ſemper fit illud, quod principaliter intenditur.

An corpus illud, in quo Angelus apparuit, de igne, vel de aere fuerit formatum.

AD quintam eſt dicendum, quòd inter cetera elementa, aer videtur eſſe facilior & habilior ad motionem, & ad formationem, & ad diſſolutionem, vel depoſitionem: & quia Angeli corpora, in quibus apparent, cito mouent, vt feſtinanter compleant opus, propter quod explendum talia corpora aſſumunt, ſubito talia corpora, formant, & ſubito ipſa deponunt. Vnde de illo Angelo, qui ſociauit filium Thobiæ, ſcribitur quòd loquendo cum eis, ab aſpectu eorum ſublatus eſt, & vltra eum non viderunt. Ideo dicendum eſt, quòd de aere Angeli formant corpora in quibus apparent. Et hoc expreſſe dicit Iſidorus in libro de ſummo bono cap. de Angelis. Vbi ait quòd de ſuperiori parte aeris Angeli formant corpora, vt aſpectibus hominum ſe demonſtrent, quod eſt intelligendum quantum ad maiorem partem. Oportet tamen quòd aeri immiſceantur aliqui vapores groſſi, & terreſtres, vt talia corpora per inſpiſſationem aeris ex commixtione huiuſmodi groſſorum vaporum ſint tangibilia & palpabilia, & aliqui vapores lucidi, & ignei, vt ſimiliter ex commixtione talium, ſint talia corpora viſibilia, & diuerſimode colorabilia, ſicut nubes ſunt diuerſis coloribus, ſiue apparent propter commixtionem diuerſorum vaporum. Vnde Auguſtinus dicit, quòd Angelus, qui ſalutauit Virginem, erat facie rutilans, & veſte coruſcans. Et in Matthæo ſcribitur, quòd Angeli aſpectus, qui

Quæſt. 5. Thob. 12 Iſidor. de ſum. bono capit. de Angelis. Mat. vlt.

 apparuit

apparuit mulieribus, erat ſicut fulgur, & veſtimenta eius ſicut nix. Non tamen illa corpora habent mixtionem perfectam quattuor elementorum ſicut corpora noſtra, quia talia Angeli formare non poſſunt. In forma ergo hominis ingreſſus eſt ad Virginem, & in corpore habente formam & ſimilitudinem humani corporis, de aere formati, vt de tali ingreſſu Angelico intelligatur dictum in perſona Virginis loquentis Angelo illud quod ſcribitur in Geneſi.: Ingredere benedicte Domini benedictionē mihi miſſam a Deo nunciando. Cur foris ſtas? Angelicum aſpectum propter forinſecam ſubſtantiam mihi occultando. Angelus itaque Gabriel in forma hominis apparuit, & ſalutauit Virginem, & in tanto ſplendore, & pulchritudine, quod explicari non poſſet, & ita vt Virgo expauerit, ſicut habetur in Euangelio: Et expaueſcit Virgo de lumine, quia Angeli in natura ſua ſunt ſicut luminaria ſplendidiſſima.

Gen. 24.

Luc. 1.

Dion. de diu. nom. cap. 4.

LECTIO V.

De ſalutationis Angelicæ forma & expreſsione.

Aue Maria gratia plena: Dominus tecum &c.

POſita nuncij ad Virginem ingreſſione, nunc in parte iſta Euangeliſta ponit ſalutationis formam. Et primo ponitur verbum ſalutationis. Secundo verbum perſonæ nominationis. Tertio verbum gratiæ impletionis. Quarto verbum diuinæ habitationis. Quinto verbum benedictionis.

dictionis. Sexto verbum fructus conceptionis. Quæ ſex verba, per quæ factum eſt opus noſtræ redemptionis, correſpondent ſex verbis, per quæ factum eſt opus creationis, vt ſupra dictum eſt. Ponitur ergo primo verbum ſalutationis cum dicitur: *Aue*. Et merito præmittitur: *Aue, & Salue*, quia per iſtam nunciationem Angelicam, initiata eſt humani generis ſaluatio, & redemptio, quæ reſpondet lucis productioni & a tenebris diuiſioni factæ. Primo igitur, vt intelligatur de Virgine ſic ſalutata dictũ, quod ſcribitur in Geneſi: Fiat lux, & facta eſt lux: & vidit Deus lucem quòd eſſet bona, & diuiſit eã a tenebris, vt dicatur beata Virgo eſſe lux facta a Deo ad opus noſtrę redẽptionis, quantũ ad eius ſingularem electionẽ & productionem. Dicatur: vidit Deus lucem quòd eſſet bona quantum ad eius ſingularem approbationem, & acceptionem. Dicatur: quòd diuiſit eam a tenebris quantum ad eius ab Eua, & a tenebra ſeparationem. Fuit enim Virgo beata ſingulariter ad opus noſtræ redemptionis a Deo electa, & approbata, quod non fuit Eua, quæ non per ſe, ſed in adiutorium viri ad opus creationis eſt facta, iuxta illud: Faciamus homini adiutorium ſimile ſibi. Fuit ſingulariter a Deo approbata, & acceptata, quod non fuit Eua, immo a Deo fuit reprobata, cum multiplicauit ei erumnas, & dolores. Fuit a Deo ſingulariter a tenebra ſeparata, quod non fuit Eua, quæ fuit mater tenebrarum, & peccatorum. Facta eſt beata Virgo lux, quia ad opus noſtræ Redemptionis fuit electa, & præordinata, propter ſuã Virginitatẽ, ex qua meruit lux appellari. Viſa eſt a Deo, quòd eſſet bona: quia a Deo fuit approbata, & acceptata propter ſuam humilitatem. Multæ enim ſunt virgines a Deo non viſæ: quia ab ipſo non approbantur nec acceptantur. Et diuiſa eſt a tenebris: quia a Deo fuit ab omni peccato ſeparata, propter ſuam maternam fęcunditatem, vt ſicut Eua auctrix peccati fuit, ſic Maria auctrix meriti. Et ſicut illa occidendo obfuit, ſic Maria viuificando profuit, per hoc ergo verbum *Aue*, ſiue *Salue*, habetur perſonæ neceſſariæ ad noſtram redemptionem electio, approbatio, & ab Eua ſeparatio, quod

reſpondet

Vide ſupra in quæſt. 1. lect. quarta.

Gen. 1.

Gen. 2.

Aug. de Sanctis ſer mo. 18. to. 10.

reſpondet operi creationis primæ diei. Circa quam ſalutationem ſex dubitationes eſſe poſſunt.

Prima, vtrum beata Virgo ante fuerit tali ſalutatione ſalutata.

Secunda, vtrum genu flexo & cum reuerentia hanc ſalutationem angelus fecerit.

Tertia, vtrum ſalutatio ſit neganda alicui propter excommunicationem.

Quarta, vtrum ſalutatio ſit neganda propter prædicationem.

Quinta, vtrum ſalutatio ſit neganda propter odium, & rancorem.

Sexta, vtrum Angelus per hoc verbum, *Aue* nouam ſalutationem nunciare intenderet.

An ſalutatio Beatæ Mariæ ſemper Virgini facta ab Angelo, fuerit inſolita.

Quæſt. 1.

AD primam eſt dicendum, quòd iſta ſalutatio inſolita & peregrina fuit: nec tali ſalutatione vmquam antea fuerat ſalutata. Qualiter autem, & per quem modum fuerit peregrina & inſolita, an ex parte Angeli ſalutantis, vel rei nunciatæ, ſeu virginis ſalutatæ, diuerſimode dicitur a Doctoribus.

Bernard. opinio homil. 3. ſuper Miſſus eſt.

Beata Virgo ſciebat Satanam poſſe ſe transformare in Angelũ lucis.

Nam Bernardus videtur dicere inſolitam & peregrinam fuiſſe ſalutationem hanc, propter nouam Angeli apparitionem: Apparuit enim Angelus in forma hominis, & cum ingenti lumine: vnde quia Virgo ſciebat Angelum Sathanę: poſſe ſe transformare in Angelum lucis, dubitauit ne homo eſſet, qui operatione Sathanæ, ad ipſam intraſſet: & ſic eam ſalutaſſet.

Ambroſij Opinio li. 2. c. 1. ſuper Lucã.

Ambroſius dicit ſuper Lucam fuiſſe inſolitam hanc ſalutationem, propter nouam annunciatam benedictionem. Sciebat enim beata Virgo Maria quòd Virgo & ſterilis in Iſrael non benedicebatur: immo potius maledictioni, et contemptui erant ſubiectæ: & quia ipſa votum virginita-

tis

tis emiſerat, cum mulierem propter prolem ſolum, ſciret eſſe benedictam, ſeu benedicendam, quando audiuit ab Angelo; *Benedicta tu in mulieribus*, nouam & peregrinam benedictionem audiuit, numquam alicui virgini, ſeu ſterili factam, immo nec alicui alteri, nec ſibi, vt dicit Ambroſius; Benedictionis nouam formulã mirabatur Virgo, quæ numquã eſt ante comperta: ſoli Virgini hęc ſalutatio ſeruabatur, quia ſi ſciuiſſet Maria ad aliũ quempiam ſimilem eſſe factũ ſermonem, vt pote quæ habebat legis ſcientiam, numquam eam quaſi peregrinam talis ſalutatio expauiſſet. Non igitur ſecundum Ambroſium inſolita, & peregrina fuit Virgini iſta ſalutatio ratione Angeli apparentis: quia conſueta erat Angelorum apparitionibus, & collocutionibus: ſed fuit peregrina, & inſolita ſibi propter nouam nunciationem, & benedictionem. Ita quòd fuit nouus modus ſalutandi, quem numquam Angelus fecerat, nec tenuerat talem modum, ſalutando eam, vel aliam perſonam.

Virgines & ſteriles in Iſrael maledictæ, & in conteptã erant.

Ambroſ. ibidem.

Sed Hieronymus dicit inſolitam fuiſſe hanc ſalutationẽ, propter Virginis humiliationem: bene namque Virgo ſciebat Prophetiam Iſaiæ, qua dicebatur quòd Virgo erat paritura: ſed propter eius nimiam humilitatem non putabat de ſe tam grandia, & alta, quòd ipſa eſſet illa, quæ poſſet eſſe Mater, & Virgo. Vnde volens Angelus in admirationẽ ipſam attollere, & eleuare ſupra id, quod de ſe exiſtimabat, laudes eius in ſalutatione coniunxit dicens, quòd erat gratia plena: & Dominus erat cum ea. Nam, vt dicit Hieronymus: Animo humili nihil mirabilius eſſe videtur, quàm quòd magna, & grandia eſſe narrentur de ipſo.

Hieronymi opin.

Iſa. 7.

An Angelus flexo genu, & cum reuerentia Beatam Mariam ſemper Virginem ſalutarit.

AD ſecundam eſt dicendum, quòd antequam Angelus Virginem ſalutaret, non legitur Angelum alicui homini reuerentiam feciſſe, nec alicui mulieri, quia ſemper maior recipit reuerentiam a minori, & non exhibet ei. Angelus Quæſt. 2.

autem

autem erat maior omni humana natura quantum ad tria. Primo, quantum ad dignitatem, quia Angelus eſt naturæ
Pſ.103. ſpiritualis, iuxta illud Pſalmi: Qui facit Angelos ſpiritus: homo vero naturæ corporalis, & corruptibilis. Vnde congruum non erat, quòd Angelus homini reuerentiam faceret,
Gen. 18. ſed magis ab ipſo reciperet. Vnde dicebat Abraham: Loquar ad Dominum meum, cum ſim puluis, & cinis? Secundo, quantum ad diuinam familiaritatem, quia Angelus erat Deo familiarior homine, aſſiſtens ei in ſecretis, & collocutionibus familiaribus, & miniſtrans in obſequijs, & benepla-
Dan.8. citis eius, iuxta illud Danielis: Millia millium miniſtrabant ei, & decies centena millia aſſiſtebant ei. Ideo homo Angelum reuerebatur, tanquam familiarem regi æterno, & nõ Angelus hominem, quia homo eſt elongatus a Dei familiaritate, & propter peccatum & propter naturam. Vnde dice-
Pſ.54. bat propheta: Ecce elongaui fugiens, & manſi in ſolitudine. Tertio, quantum ad gratiæ vbertatem. Quia Angelus lumen gratiæ participat in quodam lumine, & in quadam vbertate, & plenitudine ſplendoris. Vnde ſemper apparet cum lumine, & ſplendore quando apparet. Sed homo lu-
1.Cor.13 men percipit in quadam obſcuritate, iuxta illud Apoſtoli: Videmus nunc per ſpeculum, & in ænigmate. Et ideo decens erat, quòd homo Angelo reuerentiam exhiberet, non An-
Mat.11. gelus ei. Ideo Chriſtus cum laudaret Ioannem Baptiſtam, quòd inter natos mulierũ non ſurrexit maior, ſtatim ſubiunxit: ſed qui minor eſt in cælo, ſcilicet Angelus de minoribus, maior eſt illo. Et ideo dicũt aliqui Doctores quòd Virgo, quę erat humilis, ſtatim cognoſcens Angelum Dei aduenisse, fecit ei reuerentiam. Sed ſtatim beata Virgine nata, inuentum eſt in natura humana, quòd in ijs tribus exceſſit omnes Angelos ipſa beata Virgo: quæ primo exceſſit Angelos in dignitate, quia ſtatim fuit electa, vt fieri deberet mater Dei & Domina omnium Angelorum ab æterno, ſicut ſcriptura,
Eccl. 24. ait: Ab initio, & ante ſæcula creata ſum: & hoc ab initio mundi, quãdo Angeli fuerunt creati a Deo, fuit illis reuelatũ. Vnde Angelus parẽtibus beatæ Virginis prædixit, quòd nomen

filiæ

filiæ naſcituræ debebat eſſe Maria: quod ſyra lingua Domina interpretatur, in ſignum quòd electa erat Domina hominum, & Angelorum: propter quod cantat Eccleſia: Maria Syra lingua Domina dicitur. Cant. Eccleſiæ.

Aue regina cælorum,
Aue Domina Angelorum.

Congruum ergo fuit, quòd cum ſumma reuerentia Angelus Virginem ſalutaret, vtpote ſicut Dominam factam & electam: ſicut congruum eſt, quòd ſeruus veneretur dominam ſuam. Secundo, beata Virgo exceſſit Angelos in diuina familiaritate: quia vicinior, & ſecretior, & familiarior fuit Virgo Deo, quàm aliquis Angelorum. Ideo ſignanter dixit Angelus: *Dominus tecum*, ac ſi diceret: Non mireris ſi genuflexo, & cum maxima reuerentia ego ſaluto te, & ſi ego exhibeo omnem reuerentiam: quia Dominus eſt tecum aliter quàm mecum. Nam Dominus cæli, & terræ, eſt mecum, ſicut Dominus cum ſeruo ſuo, & ſicut Creator cum creatura ſua. Sed tecum eſt, ſicut filius cum ſua matre, & ſicut genitus cum ſua genitrice. Et planum eſt, quòd nihil eſt familiarius matre: quia filius eſt genitus ab ea, & potiſſime in ſua pueritia, quando nihil filio patitur eſſe occultum, quod ipſa nolit videre, tangere, & pertractare, immo naturale eſt, quòd mater cum maiori ſecuritate, & auiditate ſcrutetur omnia ſecreta filij, quàm ſuæ naturę, vel propriæ perſonæ. Tertio, beata Virgo exceſſit omnes Angelos in gratiæ vbertate, quia vbertas gratiæ beatæ Virginis exceſſit omnem gratiam Angelorum: ideo dixit: *Gratia plena*, ac ſi diceret: Mihi & cuilibet Angelo, & omnibus Sanctis alijs per partes infuſa eſt diuina gratia: ſed tibi tota plenitudo gratiæ donata eſt. In tantum, vt ipſius fontis gratiæ merueris eſſe mater: ideo merito facio tibi reuerentiam. Dicamus ergo quòd Angelus cum maxima reuerentia Virginem ſalutauit, propter eius ſupra ipſum dignitatem, familiaritatem, & gratiæ vbertatem.

An ſalutatio ſit neganda alicui propter excommunicationem.

Quæſt. 3. Excõmunicatum trib⁹ modis poſſumus ſcire aliquẽ eſſe.

AD tertiam eſt dicendum quòd quis poteſt ſcire aliquẽ excommunicatum tribus modis. Primo, per ſacramentalem confeſſionem. Secundo, per iudiciariam inquiſitionem. Tertio, per publicam ſententiæ nunciationem. Primo modo puto, quòd ſi quis in confeſſione ſacramentali ſciat aliquem eſſe excommunicatum, ſalutationem ſibi negare non debet, nec eum tenetur vitare in alijs actibus iure prohibitis, quia neſcit talem eſſe excommunicatum, vt homo, ſed vt Deus. Nec confeſſio ſacramentalis, per quam ſcit eum eſſe hæreticum, ordinatur ad condemnationem pœnæ, ſed potius ad abſolutionem. Et planum eſt quòd excommunicatio pœna eſt.

Si vero aliquis ſciat talem excommunicatum eſſe per iudiciariam inquiſitionem, credo quòd ei ſalutationem debet denegare, & ipſum vitare in omnibus actibus prohibitis in iure, quia ſcit vt homo, & quia iudiciaria inquiſitione ordinatur ad condemnationem pœnę: vnde quamtumcumque talis ſciat priuata inquiſitione ipſum eſſe excommunicatum, ex quo ſcit vt homo, tenetur eum vitare.

Sed tertio modo, ſi quis ſciat aliquem excommunicatum per publicam ſententiæ nunciationem: ſalutationem ei debet negare, & ipſum vitare, non participando cum ipſo in diuinis, aut in crimine, nec poſt aggrauatam ſententiam de participatione, nec ex contemptu clauium Eccleſiæ: quia in talibus participando, puto quòd incideret ſententiam, & mortaliter peccaret. Vnde dicit Ioannes in Canonica ſua: Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec *Aue* ei dixeritis. Qui enim dicit illi: *Aue*, communicat operibus eius malignis. Hæc Ioannes: Sed ſi quis ſalutet aliquem excommunicatum non participando in crimine, nec poſt ſententiam aggrauatam, nec

2. *Ioan.* 1.

ex contemptu : ſed ex quadam verecundia, vel timore quodam, ne videatur eum contemnere, puto quòd non peccaret mortaliter, nec incideret ſententiam excommunicationis ſaltem maioris.

An ſalutatio ſit neganda alicui propter prædicationem.

AD quartam eſt dicendum, quòd iſta quæſtio non eſt dubia propter dictum Heliſei Prophetæ, & Chriſti. Nam Heliſeus cum miſiſſet Giezi ad ſuſcitandum puerum, vel filium ſunamitis mulieris, mandauit ei dicens: Si occurrerit tibi homo, non ſalutes eum: & ſi ſalutauerit te quiſpiam, non reſpondeas ei. Chriſtus vero in Luca quando miſit diſcipulos ad prædicandum, mandauit eis: Neminem per viam ſalutaueritis. Videtur quòd propter prædicationem, & propter talia opera pietatis explenda, ſalutatio ſit neganda. Quæſt. 4. 4. Reg. 4. Luc. 10.

Sed cum Paulus Apoſtolus in ſuis Epiſtolis mandauerit fideles Chriſti eſſe ſalutandos, dicit: Salutate vos inuicem in oſculo ſancto. Ipſe etiam Saluator poſt quam præceperat diſcipulis, vt neminem per viam ſalutarent, ſtatim addidit: In quamcumque domum intraueritis, primum dicite: Pax huic domui. Et hoc eſt quoddam ſalutare. In contrarium. Eph. 4. Luc. 10.

Ideo ſciendum eſt quòd ſecundum Cyrillum, Saluator non prohibuit ſimpliciter ſalutationem prædicatoribus: ſed voluit quòd tempus prædicandi, vel prædicationi competẽs, non expenderẽt fruſtra in locutionibus inutilibus. Sunt enim ipſæ ſalutationes principia mutuæ locutionis, & inquiſitionis de proſperis, & aduerſis, de Filijs, & propinquis, in quibus occupare tempus prædicationi Dei verbi neceſſarium, non poſſet fieri ſine peccato. Sicut opus Dei intermittere propter opus hominis, non ſine peccato eſſe poteſt, & maxime in Eccleſia primitiua, quando propter multitudinem infidelium ſemper occurrebat tẽporis opportunitas ad prædicandum. Voluit igitur Saluator dicere: Recto tramite incedite, non alternantes benedictiones benedictionibus: quia Cyrillus

damnum eſt expendere tempus, prædicationibus competens fruſtra, præter quàm in rebus neceſſarijs.

Ambr.ſuper 10. c. Lucæ, li. 7 to. 3. Ambroſius vero dicit, quòd Dominus non prohibuit neminem ſalutare, quòd ei diſpliceret beneuolentiæ officium, ſed quòd plus deberet eis placere prædicationis verbum, quã humanæ beneuolentiæ obſequium, ac ſi diceret: Non ſitis ſoliciti in alienis verbis, ſed blandicias, & colloquia hominum fugite. Propter gloriam ergo diuini verbi ſecundum Cyrillum, neminem ſalutare, eſt prædicationi competens, colloquijs hominum non occupare. Secundum vero Ambroſium, neminem ſalutare, eſt fauoribus, & blandicijs hominum magis, quàm verbis diuinis non delectari. *Amb. ibidem.*

An ſalutatio ſit neganda alicui propter odium, & rancorem.

Quæſt. 5. AD quintam eſt dicendum, quòd ſalutationem eſſe negandam alicui, dupliciter poteſt intelligi. Primo propter odium, & rancorem augumentandũ. Secundo propter odium, & rancorem proditorie non occultandum. Primo modo, ſalutatio eſt neganda, propter odium & rancorem augumentandum. Frequenter igitur homines ad inuicem conuerſantes, humana fragilitate pro leui cauſa iraſcuntur, & quia irati propter impetum paſſionis perdunt iudicium rationis, & tunc non poſſunt præuidere quid ſit melius & rationi conſonum. Concipiunt ſubito odium, vel rancorem, contra quem iraſcuntur: quem rancorem, ſi ſtatim non deponunt, illum non amplius ſalutando, vel cum eo amplius non conuerſando, volunt quòd illa ſubitanea ira creſcat in odium, & (dicente Auguſtino) trabem faciat de feſtuca, & animam faciat homicidam. Quod ſine peccato mortali eſſe non poteſt: quia ſicut non ſalutare eſt fraternam charitatem negare. Vnde dicit Apoſtolus: Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram. Igitur negare alicui ſalutationem propter odium, vel rancorem augumentandum, vt quòd quis appetat odium, vel rancorem conceptum creſcere inter eũ, *Aug. in regula, to. 1* *Eph. 4.*

& pro-

& proximum ſine graui peccato eſſe non poteſt. Secundo modo negare ſalutationem alicui propter odium, vel rancorem non occultandum proditorie, dicendum eſt quòd minus peccatum eſt, & minus malum, illum, contra quem homo habet odium, vel rancorem non ſalutare, & non conuerſari cum ipſo, quàm ſub ſigno ſalutationis, & ſub ſpecie amicabilis conuerſationis, proditorie eum decipere, oſtendens ſe diligere eum, quem odit: quia peccatum proditionis eſt peccatum, vel circumſtantia multum aggrauans peccatum. Vnde aggrauatum eſt multum peccatum Iudæ, qui ſub ſigno ſalutationis, & oſculi, quæ ſunt ſigna beneuolentiæ, Chriſtum tradidit. Dicit ergo Origenes ſuper illo verbo in Matthæo: Aue rabi, & oſculatus eſt eum, quòd omnes proditores veritatis, & amare veritatem fingentes, oſculi & ſalutationis ſigno vtuntur. Et Ambroſius ſuper Lucam ait: Amoris pignore, vulnus infigere, & ſalutationis, vel oſculo tanquam pacis inſtrumento, mortem irrogare, maximum eſt peccatum. Proditores namque non vitantur, ſed tantum manifeſti inimici vitari poſſunt.

Origen. in Matt. 26. to. 3.

Ambr. in Luc. to. 3.

An Angelus per hoc verbum : Aue, *nouam ſalutationem nunciare intenderet.*

AD ſextam, vtrum Angelus per hoc verbum, *Aue*, aliquam nouam ſalutationem Virgini nunciare intenderet, dicendum quòd væ importat maledictionem: & quia triplex maledictio in alijs mulieribus propter peccatum reperitur, a quibus omnibus Maria fuit præſeruata, & ideo nouam ſalutationem ſibi annunciauit Angelus cum dixit: *Aue*. In virginibus enim eſt væ ſterilitatis, & in coniugatis væ corruptionis & ſubiectionis, in viduis væ deſolationis: a quibus Beata Maria fuit immunis: quia fuit Virgo ſine ſterilitate, coniugata ſine corruptione & ſubiectione, vidua cum virginitate & ſine deſolatione. Item in matribus eſt triplex væ culpæ & pœnæ: eſt enim eis libido in concipiendo, grauitas in portando, dolor in pariendo, a quibus omnibus Maria fuit

Quæſt. 6.

fuit immunis, quia concepit ſine libidine, grauida ſine grauamine, & peperit ſine dolore. Item in omnibus hominibus & mulieribus eſt triplex væ, culpæ ſcilicet originalis, mortalis, & venialis, & triplex væ pœnę, ſcilicet pœnę infernalis, pœnæ purgatorij, & pœnæ mortis, a quibus omnibus Maria fuit præſeruata: ideo *Aue* nouam ſalutationem Angelus nunciauit.

LECTIO VI.

De nomine perſonæ ſalutatæ.

MARIA.

POſito verbo ſalutationis, in parte iſta Euangeliſta ponit verbum perſonæ ſalutatæ nominationis, dicens, quòd perſona illa vocata eſt *Maria*, quod nomen interpretatur ſtella maris, vt ſupra dictum eſt. Et conuenit id nomen, per quod factum eſt opus noſtræ redemptionis, firmamenti inſtitutionis, & fundationis, quod fuit opus creationis factum ſecũda die, vt de tali firmamento intelligatur quod ſcribitur in Geneſi: Fiat firmamẽtum in medio aquarum, & diuidat aquas ab aquis. Ita quòd Maria dicatur firmamentum fidei fundatione: & dicatur poſitũ in medio aquarum virtuoſa operatione: & dicatur diuidere aquas ab aquis, bonorum a malis ſeparatione. Fuit namque Maria fundamentum, ſeu firmamentum fidei fundatione: quia generatio Sanctorum ante aduentum Christi præterijt:

Maria ſtella maris.

Gen. 1.

Eccle. c. 1

erijt: & generatio Sanctorum poſt eius aduentum aduenit, non ſtando firmi in fide. Sed beata Virgo tamquam firmamentum firmum ſtetit in æternum. Vnde ipſa fuit vere illud ſanctuarium & illud firmamentũ, quod firmauerunt manus Domini, qui regnat in æternum, & vltra, vt dicitur in Exodo. Fuit autem illud firmamentum poſitum in medio aquarum virtuoſa operatione. Nam ſtare in medio aquarũm, eſt ſtare in medio diuerſorum populorũ, quia aquæ multæ, populi multi, vt ſcriptura teſtatur, non declinando a dextris vel a ſiniſtris, ſine operatione virtuoſa eſſe non poteſt. Maria autem ſemper in medio ſtetit, ſcilicet Iudæorum prauæ, & peruerſæ nationis, & tamen ſemper ſtetit recta ad modum quadrati, lucens inter eos ſicut vera maris ſtella. Fuit enim ſimplex, ſine querela, & ſine reprehenſione in medio prauæ & peruerſæ nationis, inter quos refulxit ſicut luminare in mundo, vt dicit Apoſtolus de ipſa ad Philippenſes: Sed diuiſit aquas ab aquis, per bonorum a malis ſequeſtrationem. Ante enim beatam Virginẽ commixtæ erant aquæ ſuperiores cum inferioribus, id eſt boni cum malis: cum nullus poſſet bonus apparere tyrannicæ poteſtati ſubiectus. Sed Maria fuit mediatrix & ſequeſtrix inter iſtas aquas, quando depoſuit potentes de ſede, & exaltauit humiles, ſicut ipſa cecinit in ſuo Cantico. Et quia ſuperius quæſitum fuit de iſto nomine *Maria* quantum ad eius interpretationem, nunc quæratur de tali nomine quantum ad litteras, quibus tale nomẽ integratur. Nam conſtat, quòd hoc nomen integratur quinque litteris, ſcilicet M, A, R, I, A. Quinque igitur dubitationes poſſunt fieri.

Exo. 15. *Apoc. 17* *Phil. 2.* *Maria in ſuo Cant. Luc. 1.*

Prima, vtrum Maria fuerit ſingulariter mater omnium ſanctorum.

Secunda, vtrum fuerit ſingulariter aduocata omnium peccatorum.

Tertia, vtrum fuerit ſingulariter regula omnium virtutum & morum.

Quarta, vtrum fuerit interfectrix ſingulariter omnium vitiorum.

Quinta

Quinta, vtrum fuerit ſingulariter armarium donorum Spiritus ſancti.

An Deipara Virgo fuerit ſingulariter Mater omnium Sanctorum.

Quæſt.1. AD primam eſt dicendum, quòd beata Virgo mater fuit omnium ſanctorum quattuor modis. Primo, quia omnibus ſanctitatem fundauit. Secundo, quia omnibus ſanctitatem generauit. Tertio, quia omnibus ſanctitatem manifeſtauit. Quarto, quia omnibus ſanctitatem impetrauit. Nam ſuper illo verbo Pſalmi: * Mater Syon dicet: Homo, & homo * natus eſt in ea, & ipſe fundauit eam Altiſſimus, dicit Auguſtinus in libro de ſymbolo, quòd quia domum Dei decebat ſanctitudo in longitudine dierum, ideo prius Dei filius voluit Virginem ſuam matrem ſanctitate fundare, quàm in ea corporaliter habitare, & eius ſanctitatem tanquam fundamentum omnibus ſanctis voluit ordinare, quia in tempore plenitudinis gratiæ fundata. Nullius enim ſanctitatem ſancta mater Eccleſia colit, vel celebrat, quàm beatæ Virginis: ita quòd celebratio ſanctitatis beatæ Virginis fundamentum primordiale eſt celebrationis ſanctitatis omnium Sanctorum. Verum namque eſt, quòd in veteri Teſtamento multi fuerunt ſancti viri Patriarchæ, & prophetæ: ſed quia illi non fuerunt tempore plenitudinis gratiæ, ideo ſanctitatem eorum ſancta mater Eccleſia non ſollemnizat. Sed ſicut tempus plenitudinis gratiæ initiatum fuit in Virgine, quia prius fundanda erat domus Dei, quàm Dei filius ipſam inhabitaret: ideo ſanctitas beatæ Virginis fundamentum ſanctitatis omnium Sanctorum eſt, qui tempore plenitudinis gratiæ ſollemnizantur per Eccleſias. Vnde per ſuam natiuitatem, & per ſanctitatē eius natiuitatis, beata Virgo omnibus ſanctis ſanctitatem fundauit. In eius vero Annunciatione, omnibus ſanctis ſanctitatem aggenerauit, quia tunc ſecundum Auguſtinum in libro de ſymbolo, quando Gabriel Angelus ipſam ſalutauit, tunc

*al. Nunquid. * al. factus. *Aug. li. 2. de Symb. ad Catechu. ca. 5. to. 9.*

Aug. in li. de ſymbolo eodē in loco ſupra citato

cam

eam Spiritus ſanctus fœcundauit, tunc illa femina virũ ſine viro concepit, tũc repleta eſt gratia, tunc Dominũ ſuſcepit, vt eſſet in ea qui fecerat eã. Hæc Auguſtinus. Scribitur enim in Daniele quòd cũ Daniel exiſteret in captiuitate Regis Babylonis cum alijs Iudæis, de quorum populo Chriſtus erat naſciturus, & continue orationibus, & ieiunijs poſtularet a Deo, vt liberaret eos de captiuitate illa, peccata, quibus illam pęnam meruerat, remittendo, & Saluatorem Chriſtum eis promiſſum mittendo; reſponſum eſt ſibi per Angelum dicentẽ ei: Quia vir deſideriorũ tu es, ideo ego veni, vt indicarem tibi quę ventura ſunt. Tu autẽ animaduerte ſermonem, & intellige viſionem. Septuaginta hebdomadæ abbreuiatæ ſunt ſuper populum tuum, & ſuper Vrbem ſanctam tuam Hieruſalẽ, vt conſummetur præuaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur iuſtitia ſempiterna, & impleatur viſio, & prophetia, & vngatur Sanctus ſanctorum: id eſt naſcatur Chriſtus, qui ſua conceptione vnctus fuit oleo ſanctitatis, & lætitię præ omnibus participibus ſuis. Si ergo Sanctus ſanctorum fuit Chriſtus, quem beata Virgo generauit, bene dictum eſt ergo, quòd ipſa fuit Mater omnium Sanctorũ, omnibus ſanctitatem ipſam generando, id eſt Chriſtũ. Tertio ſanctitatẽ beata Virgo omnibus Sanctis manifeſtauit, & pręſentauit, & hoc in ſua Purificatione, quia tunc ſanctitatem omnes Sanctos ſanctificantem manifeſtauit mundo. Vndę ſanctus Simeon accepit eum, & dixit: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine in pace. Quia viderunt oculi mei, ſalutare tuum. Tale, inquit, ſalutare; quod eſt lumen ad reuelationem gentium, & eſt gloria plebis tuæ Iſrael. Quarto omnibus ſanctitatem impetrauit, & hoc in ſua Aſſumptione, vnde dicit Gregorius in collecta: Subueniat plebi tuæ, quæſumus Domine, Dei genitricis oratio, quam idcirco de præſenti ſæculo migrare iuſſiſti, vt ipſam pro nobis in cæleſti gloria, intercedere ſentiamus. Sunt enim quattuor quæ homines ſanctos faciunt. Primum eſt dilectio proximorum, quia qui proximum diligit, legem impleuit. Secundum eſt timor traſgreſſionis diuinorum

Dan. 9. *Ibidem.* *Hebr. 1.* *Luc. 2.* *Greg. in collecta, quæ legitur in feſto Aſſumptionis.* *Rom. 13.*

mandatorum, quia ſi volumus ad vitã ingredi, oportet ſeruare mandata. Tertium eſt cognitio credendorum, ſine fide namque impoſſibile eſt placere Deo. Quartum eſt, expectatio præmiorum, vt firmiter expectet quis ſe præſentaturum ante tribunal Chriſti, recepturum præmium, ſiue pœnam, quam meruit. Omnium iſtorum mater eſt Virgo Maria. Vnde ipſa dicit: Ego mater pulchræ dilectionis, ſcilicet proximorum: timoris, ſcilicet tranſgreſſionis mandatorum, & agnitionis, ſcilicet credendorum, & ſanctæ ſpei, ſcilicet expectationis præmiorum, propter quod omnibus ſanctis poteſt iſta condonare, & impetrare. Et ideo beata Virgo eſt mater omnium ſanctorum, quia omnibus ſanctis ſanctitatẽ fundauit in ſua Natiuitate, & in vtero ſuæ matris ſanctificatione, omnibus ſanctis ſanctitatem generauit in ſua Annunciatione, omnibus ſanctis ſanctitatem manifeſtauit in ſua Purificatione, omnibus ſanctis ſanctitatem impetrauit in ſua Aſſumptione. Vt ſibi ab omnibus ſanctis intelligatur eſſe dictum, quod ſcribitur in Iudith: Nunc ergo ora pro nobis, quantum ad orationum ſuffragium: quoniam tu mulier ſancta es, quantum ad eius poteſtatis & ſanctitatis patrociniũ.

Mat.19. Heb.11. 2.Cor.5. Eccli.24 Iud.8.

An Deipara Virgo fuerit ſingulariter Aduocata omnium peccatorum.

Quæſt.2. *Iſidorus.*

AD ſecundam eſt dicendum, quòd ſecundum Iſidorum volens aduocare pro alijs, quinque conditiones debet habere. Primo Iudicis confidentiam, vnde prima cautela, quam Philoſophus ponit in Rhetoricis eſt quòd homo faciat ſibi iudicem fauorabilem, & beneuolum. Secundo, pietatis clementiam. Nam per Spiritum ſanctum dicitur Iudici, & Aduocato: In iudicando eſto pupillis miſericors, vt pater: & pro viro matri illorum, & eris tu velut filius Altiſſimi obediens. Tertio rei indigentiam, quia aduocatus neceſſarius eſt impotentibus, & oppreſſis, & moleſtatis a fortioribus eis. Quarto importunam perſeuerantiam. Nam perſeuerantia eſt multum neceſſaria inp etendo, potiſſime, quando

Eccli.4.

quando non dubitatur de benignitate iudicis. Vnde dicit Chryſoſtomus: Petentis negligentia reprehenditur, quando de dantis miſericordia non dubitatur. Quinto aliorum reuerentiam. Cum enim aliquis aduocatus habetur in reuerentia, & timore ab alijs, non accipiunt illi cauſam, & quæſtionem contra ipſum, ſed potius eum in cauſa illa iuuant. Iſta autem quinque per ordinem habet Virgo Maria, ex quibus merito dicitur aduocata peccatorum. Primo iudicis confidentiam. Nam filius eſt iudex viuorum, & mortuorũ, cuius confidentiam tantam habet beata Virgo de omni re, quam petit, vt etiam ſi ſibi negare videatur, non dubitat exaudiri. Vnde dicit Auguſtinus ſuper Ioannem, quòd quando Virgo dixit Chriſto: Vinum non habent; & Chriſtus reſpondit: Quid mihi & tibi eſt mulier: nondum venit hora mea; non propter hoc mater dubitauit exaudiri. Sed ait Miniſtris: Quodcumque dixerit vobis, facite: ac ſi diceret, vt ait Auguſtinus, licet negare videatur quod peto, finaliter tamen non patietur filius meus coram tot aſtãtibus me confundi: vt in mea petitione erubeſcentiam habeam. Hæc Auguſtinus. Firmiter namque credendum, quòd de omni eo, quod petit mater Filio, hoc ſibi reſpondet quod Salomon reſpondit matri: Pete mater mi a me quod vis, neque enim fas eſt, vt auertas faciem tuam a me. Secundo habet pietatis clementiam, & hoc ex natura. Quia mulier naturaliter clementior eſt viro, & magis pium cor habet, & paſſiuum, quàm homo. Ex gratia, quia ſicut omni gratia, ſic omni pietate, & clementia plena fuit. Et ex doctrina, quia memor doctrinæ filij ſemper eſt, qua dixit: Miſericordiam volo, & non ſacrificium. Vnde quilibet experitur, quòd in omni tribulatione poſitus, magis inclinatur ad auxiliũ matris quàm ipſius Filij, vel alterius Sancti implorare, dicendo: Sancta Maria iuua me: ac ſi innatum eſſet cuilibet ad illam Dominam recurrere, cui proprium eſt miſereri, & de afflictis & tribulatis compaſſionem habere. Tertio, habet rei indigentiam, quia ſignanter ipſa aduocata extitit pro peccatoribus, & oppreſſis a diabolo, & ſemper eſt, vt dicit Bernardus:

Chryſoſt. ſuper illud Mat. Petite, & acci. c.7. to.2.

Aug. ſuper Ioan. c.2. to.9. tract. 10. f. 20. vbi verba Euangeliſtæ leguntur, ſed alia non reperiuntur.

3. Reg. 2.

Mat. 11.

apud filium ſuum inducit illud verbum Euangelicum: Memor eſto fili verbi tui, in quo peccatoribus ſpem dediſti. Non eſt opus valentibus medicus, ſed male habentibus. Et: Non veni vocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam. Quarto habet importunam perſeuerantiam. Interfuit enim, vt ait Auguſtinus, illi ſententiæ, & parabolæ, quam Filius eius in Luca induxit: Oportet ſemper orare, & non deficere. Et poſtea addidit: Iudex quidam erat in quadam ciuitate, qui nec Deum timebat, nec hominem reuerebatur. Et acceſſit ad eum quædam vidua, petens ab eo, vt vindicaret eam de aduerſario ſuo, qui ipſam opprimebat. Et nolens ipſam audire per multum tempus, finaliter ait: Etſi Deum non timeo, nec hominem reuereor: tamē quia mihi importuna eſt, vindicabo ipſam. Vnde firmiter credendum eſt, quòd numquam ceſſat beata Virgo pro peccatoribus aduocare donec a Filio ſuo exaudiatur, vt dicit Anſelmus. Quinto, habet omnium Sanctorum reuerentiam. Omnes enim Sanctos in auxilium peccatorum introducit, vt multiplicatis interceſſoribus largiatur. Ita quòd ipſa petente, omnes petunt cum ipſa. Et alijs petentibus pro eorum deuotis, ſine patrocinio matris Regis obtinere non poſſunt. Igitur Virgo ſanctiſſima aduocata eſt omnium peccatorum, propter Iudicis confidentiam, propter ſuæ pietatis clementiam, propter peccatorum indigentiam, propter importunam perſeuerantiam, et propter Sanctorum reuerentiam. Vt merito omnes peccatores ſibi dicant quod dixit Adonias, qui interpretatur ſeruus mœrens matri Salomonis: Loquere pro nobis Regi, quia in te eſt pietatis, & miſericordiæ clementia: neque enim quidquam tibi negare poterit, quia apud te eſt regis familiaritas, & confidentia.

Matt. 9. *Luc. 18.* *3. Reg. 2.*

An Deipara Virgo fuerit ſingulariter regula omnium virtutum, & morum.

Quæſt. 3. *Ambr. in lib. de Virginibus. to. 4.*

AD tertiam eſt dicendum, quòd Ambroſius hanc quæſtionem determinat in libro de virginibus dicens, quòd

beata

beata Virgo poteſt conſiderari ſecundum quattuor differentias temporis. Prima, quando fuit templo Dei per parentes dedicata, vſque ad Angelicam ſalutationem. Secunda, quando fuit Ioſeph ſponſo ſociata, vſque ad Chriſti incarnationem. Tertia, quando fuit cum filio ſuo nato conuerſata, vſque ad eius paſſionem. Quarta, quando fuit collegio Apoſtolorũ, & ſpecialiter fuit curę B. Ioannis commendata, vſque ad eius aſſumptionẽ. In quolibet autem iſtorum temporum beata Virgo fuit regula virtutum, & morum. Singulariter tamen tempore, quo fuit templo dedicata, floruit virtute puritatis, & honeſtatis, in tantum, vt totum illud tempus occuparet in diuinorum contemplatione, & oratione, & librorum legis, & prophetarum lectione, & Angelorum collocutione, ita, vt talibus delectata Comitibus, omnino eſſet ab omnibus mundialibus ſeparata, & tota cæleſtis facta: nec mirum, quia quanto plus aliquis coniungitur ſpiritualibus, & cæleſtibus, tanto plus ſeparatur a carnalibus, & terreſtribus; eo quòd ſecundum Auguſtinum in libro de Trinitate, cum aliquid æternũ, ſecundum quòd mentẽ poſſumus, capimus, non in hoc mundo ſumus. Beata Maria coniungenda erat cæleſti Regi, & efficienda eius corporalis Mater. Vnde mente, & corpore erat illo tempore ab omnibus carnalibus, & corporalibus ſeparata, & tanta puritate, & honeſtate repleta, qua maior ſub Deo non poſſet intelligi. In tempore, quo fuit eius ſponſo ſociata, ſpecialiter Virgo floruit virtute humilitatis. Et hoc ſingulariter apparuit in eius reſponſione, quando vocata in Reginam, & Matrẽ Regis cæli & terræ, ſe ancillam nominauit, dicens: *Ecce Ancilla Domini*. Super quo verbo dicit Hieronymus, quòd Virgo fuit repleta doctrina filij ante quàm ipſum filium generaret. Doctrina namque Chriſti fuit: Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde. Non enim beata Virgo a Chriſto didicit mortuos ſuſcitare, ſuper aquas ſiccis pedibus ambulare, aquam in vinum tranſmutare: ſed didicit hoc: Mitis ſum, & humilis corde. Secundo apparuit in ſuæ cognatæ Heliſabeth obſequioſa adminiſtratione: quia tribus

Aug. 4. de Trin. 10. 3

Ioan. 15.

tribus menſibus, poſtquam fuit ab Angelo nunciata, & mater Domini facta, ſtetit in obſequio Heliſabeth, cuius humilitatem videns Heliſabeth, admirans ait: Vnde hoc mihi vt veniat Mater Domini mei ad me? Tertio apparuit eius humilitas in obſequio, & obedientia ſponſi ſui Ioſeph, cui tãquã ſancta, & humilis coniũcta, in omnibus ſeruiebat, & obediebat ſecundum Deum, & legem matrimonij: vnde cum ipſo in Betlehem iuit, vt profeſſionem faceret cum alijs Imperatori Auguſto. Tempore vero, quo fuit cum ſuo genito conuerſata, ſingulariter floruit virtute fidei firmitatis: quia omnia miracula, omnia dicta, omnia facta filij ſui ſemper conferebat, & diſputabat in corde ſuo. Super quo verbo dicit Ambroſius, quòd virgo licet eſſet mater Domini, tamen præcepta, dicta, & facta eius in carne aſſumpta de ipſa ſcire cupiebat, & diſcere volebat, non quòd in illis dubitaret. In virtute pietatis tantam curam habuit ſui Filij, ipſum nutriendo, & ſequendo per mundum, & tunc fuit Marta miniſtrans filio, & præcipue in paſſione patientiæ virtute reſplenduit fidei firmitate: ſed vt magiſtra effecta, alios informare. Sed tẽpore, quo fuit collegio Apoſtolorũ, & curæ beati Ioannis recomendata, ſingulariter reſplenduit virtute ardentis charitatis: quia, ſecundum Ambroſium, toto illo tempore diuinus amor, & deſiderium perueniendi ad filium in tantum ipſam accenderat, vt ſicut ferrum in igne miſſum non eſt aliud quàm ignis, ſic Virgo ardore dilectionis ſui filij accenſa, non erat alium quàm ardor. Ergo cum beata Virgo fuit templo dedicata, regula fuit virtutis, puritatis, & honeſtatis. Cum fuit ſuo ſponſo ſociata, regula fuit virtutis humilitatis. Cum fuit cum eius filio conuerſata, regula fuit veritatis fidei firmitatis. Cum fuit collegio Apoſtolorum recomendata, regula fuit virtutis charitatis. Et ſic fuit regula omnium virtutum, & morum, quia quælibet iſtarum virtutum effectiue eſt omnis virtus, omnẽq. virtutem efficit mentis puritas: humilitas vero eſt omnis virtus conſeruatiue, quia humilitas omnem virtutem conſeruat. Fides autem eſt omnis virtus fundatiue, quia eſt fundamentum omnium virtutum.

Luc. 1. · Exẽplũ.

virtutum. Sed charitas eſt omnis virtus informatiue: quia eſt forma omnium virtutum: Vnde dicit Ambroſius, quòd ſicut beata Virgo implebat omnia virtutum officia, vt non tam diſceret, quàm doceret, vt merito de laude virtutũ eius dicatur in perſona eius, quod ſcribitur: Non eſt talis mulier in aſpectu puritatis, & honeſtatis in pulchritudine, in manſuetudine manſuetæ humilitatis: & in ſenſu verborum doctrinæ firmitatis, & charitatis. *Iudit. 11.*

An Deipara Virgo fuerit ſingulariter interfectrix omnium vitiorum.

AD quartam eſt dicendum, quòd Bernardus ſuper Miſſus eſt, iſtam dubitationem ſoluit dicens: Quoniã diabolus per mulierem, humanam naturam perdidit; congruũ erat, vt Dei filius per mulierem humanam naturam ſaluaret. Deuicit autem diabolus, & proſtrauit totam naturam humanam, mediante muliere, ſpecialiter propter tria vitia, ad quæ reducuntur omnia alia. Primo per carnis concupiſcentiam, quando ait: Cur præcepit vobis Deus, ne comederetis de omni ligno paradiſi? Comedere autem ineffrenate de omni cibo, pertinet ad concupiſcentiam guſtus, ſicut luxuriari cum omni femina pertinet ad concupiſcentiam tactus. Secundo per cupiditatis auaritiam quando dixit: Scietis bonum, & malum. Nam auaritia ſecundum Auguſtinum, non ſolum eſt inordinatus appetitus pecuniæ, ſed etiam inordinatus appetitus cuiuſlibet rei. Tertio per elationis ſuperbiam, quando dixit: Eritis ſicut dij. Velle autem eſſe ſicut Deus, planum eſt, quòd pertinet ad ſuperbiam. Igitur Dei filius mediante Virgine totam naturam humanam ſeruauit, & recuperauit, ac ipſum caput vitiorum debellauit per tria arma oppoſita iſtis, quia carnalem concupiſcentiam a diabolo inſtigatam uicit per Mariæ perpetuam dignitatem. Eius cupiditatis auaritiam vicit per Mariæ fructus fœcunditatem, per quem totus mundus ditatus eſt, & diuitijs repletus. Sed ipſius elationibus ſuperbiam vicit

Quæſt. 4. *Bernard. homil. 2. ſed verba ſunt varia, non tamẽ ſenſus.* *Gen. 3.* *Aug. 11. ſuper Geneſ. c. 21. to. 3. & 3. de lib. arbit. to. 1.*

vicit per Mariæ ſingularem humilitatem: et hoc eſt quod
Gen. 3. dicitur in Geneſi: Cum enim dixiſſet Deus ſerpenti, vel diabolo in forma ſerpentis apparenti: Quia feciſti hoc, ſcilicet quia mulierem decepiſti, maledictus eris inter omnia animantia, & beſtias terræ. Et poſtea ſubdidit: Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & ſemen tuum, & ſemen illius, & ipſa conteret caput tuum. Planum eſt autem quòd talem victoriam non fecit de diabolo, vel de ſerpente prima mulier Eua, quòd eſſet inimicitia inter eam, & ſerpentem, & ipſa caput eius contereret: immo cum ſerpente amicitiam copulauit, & ſuggeſtioni eius ex toto obediendo, & caput eius ſeruauit: & præcepta Dei propter eũ tranſgrediendo, nec alia mulier hanc victoriam fecit de ſerpente, vel diabolo, quòd inimicitiam cum ipſo haberet, vel caput eius contereret. Soli ergo Mariæ ſeruabatur hæc victoria fienda, quia ipſa ſola, & ſemẽ eius Chriſtus, cum diabolo habuit inimicitias; & cum ſemine eius omnia vitia inſtigata interemit (eo quòd tam in matre, quàm in ſemine eius Chriſto princeps huius mundi non habuit quidquam) & caput eius venenatum confregit. Interfectrix ergo fuit beata Virgo omnium vitiorum, quia carnales concupiſcentias a diabolo inſtigatas interfecit propter ſuam perpetuam virginitatem. Ipſius mundi cupiditates, & auaritias interfecit per ſui fructus fœcunditatem. Satis enim eſt auarus, cui fructus beatæ Virginis Mariæ non ſufficit. Sed diaboli elationes, ſuperbias, & iactantias interfecit per ſuam ſingularem humilitatem. Vt de victoria beatæ Mariæ contra diabolum, & vitia inſtigata ab ipſo, intelligatur quod
Iudit. 14. ſcribitur in perſona eius: Vna mulier Hebræa fecit confuſionem in domo Regis Nabuchodonoſor, quia caput Holofernis non eſt in eo. Vt dicatur Virgo Maria mulier Hebræa, per eius victorioſam impugnationem. Interpretatur enim Hebræa, Victoria, vel Vincens. Vt dicatur feciſſe confuſionẽ in domo Nabuchodonoſor per vitiorum interfectionem. Interpretatur enim Nabuchodonoſor, anguſtia, vel anguſtiatus. Et multum eſt anguſtiatus, qui eſt inuolutus in peccatis.

catis. Sed dicitur abſcidiſſe caput Holofernis, id eſt diaboli per ipſius diaboli effugationem, per ipſam enim princeps mundi huius eiectus eſt foras, qui illi dominium mundi abſtulit.

An Deipara Virgo ſingulariter fuerit donorum Spiritus ſancti armarium.

AD quintam eſt dicendum, quòd Auguſtinus in quodam ſermone de natiuitate Virginis, determinat hanc quæſtionem, pertractans illud verbum in Prouerbijs: Sapientia ædificauit ſibi domum, & excidit columnas ſeptem. Dicit quòd domus Virginalis thalami, per diuinam ſapientiam ædificata ſeptem columnis ſuffulta extitit, quia venerabilis mater ſeptem Spiritus ſancti donis dotata fuit. Ad cuius intellectum eſt ſciendum quòd beata Virgo perfecta fuit in vita actiua, & contemplatiua. Vnde in eius Aſſumptione legitur illud Euangeliũ de Marta & Maria, per quas duas mulieres, perfectio vtriuſque vitæ datur intelligi, vt dicit Auguſtinus ſuper Lucam: In perfectione autem vitæ contemplatiuæ, tria ſunt neceſſaria. Primum eſt diuinorum ſupra humanum modum intellectio, & ad hoc requiritur donum intellectus, quia in tam excellenti luce, mentis humanæ acies non figitur inualida, niſi per donum intellectus illuſtretur. Secundum eſt diuinorum ſupra humanum modum ſententiatio, vt de diuinis homo iudicet, & ſententiet ſupra modum humanum, & ad hoc requiritur donum ſapientiæ, quia vt dicit Apoſtolus: Sapiens & ſpiritualis homo iudicat omnia, & ipſe a nemine iudicatur. Tertium eſt humanorum, ſupra modum humanum prudens, & diſcreta conuerſatio. Et ad hoc requiritur donum ſcientiæ, quia ſicut ſapientia eſt de diuinis, ita ſcientia eſt de humanis. Ad perfectionem ergo vitæ contemplatiuæ, tria dona requiruntur, ſcilicet donum intellectus, donum ſapientiæ, & donum ſcientiæ. Vita vero actiua verſatur inter duo, proſpera ſcilicet, & aduerſa, Aduerſorum ſupra modum humanum

Quæſt. 5. *Aug. in ſerm. de Natiuit. Virginis to. 10.* *Prou. 9.*

Aug. ſuper Luc. c. 10. to. 4.

Vita contemplatiua.

1. *Cor. 2.*

cauſæ inueſtigatio eſt per donum conſilij. Nam inueſtigare ex qua cauſa Deus permittit aduerſa hominibus euenire, ad donum conſilij pertinet, an ex peccatorum correctione, vel patientiæ probatione. Sed prædictorum aduerſariorum, ſupra modum humanum fortis toleratio, pertinet ad donum fortitudinis. In proſperis vero dupliciter homo ſupra humanum modum poteſt ſe habere. Primo vt omnibus homo compatiatur, talia proſpera omnibus communicando, & ad hoc requiritur donum pietatis. Secundo, vt homo in talibus propter timorem Dei omnibus ſubijciatur, & ad hoc requiritur donũ timoris. Quattuor ergo dona requiruntur ad perfectionem vitæ actiuæ, ſcilicet donum conſilij, & fortitudinis in aduerſis, & donum pietatis, & timoris in proſperis. Vere ergo beata Virgo fuit armarium, & ſacrarium Spiritus ſancti donorum, quia in vita contemplatiua fuit ſupra humanum modum perfecta, per donum intellectus, ſapientiæ, & ſcientiæ. Et in vita actiua, per donum conſilij, & fortitudinis in aduerſis, & per donum pietatis, & timoris in proſperis, vt ſignanter ſecundum Auguſtinum
Prou. 9. in perſona eius dictum ſit: Sapientia ædificauit ſibi domum, per eius corporis miraculoſam formationem: excidit columnas ſeptem, per mentis eius ſeptem donorum Spiritus ſancti inhabitationem.

LECTIO

LECTIO VII.

De gratiæ Deiparæ Virginis plenitudine.

GRATIA PLENA.

POSITO verbo ſalutationis, ac verbo perſonæ ſalutatæ nominationis, in parte iſta Euāgeliſta ponit verbum diuinę gratię impletionis. Et tunc reſpōdet illud verbū: *Gratia plena.* Per quod facta eſt noſtra redemptio: Tertio operi creationis, de quo ſcribitur in Geneſi: Congregentur aquæ in locum vnum, & appareat arida. In quibus commendatur beata Virgo ex tribus. Primo ex gratiæ copioſitate, cum dicitur: Congregentur aquæ. Secundo, ex ſuæ animæ recipientis ſingulari capacitate, cum additur: In locum vnum. Tertio ex ſui ventris benedicti fœcunditate, cum ſubinfertur: Et appareat arida. Nam per aquas copioſitas diuinæ gratiæ intelligitur, iuxta illud: Qui credit in me (ſicut dicit Scriptura) flumina de ventre eius fluent aquæ viuę: & poſtea ſubdit: Hoc autē dicebat de ſpiritu, quem accepturi erant credentes in eum. In Virgine autē glorioſa omnes gratiæ, & omnes aquæ copioſæ congregatæ ſunt: quia vt dicit Hieronymus in ſermone de Aſſumptione: Ceteris virginibus per partes gratia præſtatur: Mariæ vero ſe ſimul tota infudit plenitudo gratiæ. Per vnū locum autem, in quo tales gratiæ congregatæ ſunt, ſingularis capacitas animæ Virginis ad gratiam recipiendam intelligitur: quia nullus locus, & nul-

Gen. 1.

Ioan. 7.

Hieron. in ſer. de Aſſumpt. epiſt. 10. to. 9.

la anima alicuius creaturæ poſſet eſſe tantæ, & talis gratiæ capax, ſicut fuit anima Virginis glorioſæ, de quo loco di-
Exo. 3. ctum fuit Moyſi: Solue calceamentum de pedibus tuis, & nō appropinques hic: quia locus, in quo ſtas, terra ſancta eſt. In tantum enim locus iſte fuit ſanctificatus, & virtutibus, & gratijs repletus, quòd nullus Sanctorum, nec Angelorum, ad eius ſanctitatem, & bonitatem potuit appropinquare. Sed per aridam terram, fœcunditas ventris beatæ Virginis deſignatur. Verum namque eſt, quòd terra illa ante Spiritus ſancti (iuxta verbum Angeli) ſuperuentionem, arida erat, quia expers virilis conſortij. Sed Spiritu ſancto veniente, in
Pſ. 84. ea facta eſt illa terra, de qua dicit propheta: Veritas de terra orta eſt, & terra noſtra dedit fructum ſuum. De illa ergo plenitudine gratiæ beatæ Virginis, quinque dubitationes eſſe poſſunt.

Prima, vtrum ipſa fuerit magis plena gratia, quàm aliqua creatura eſſe poſſet.

Secunda, vtrum fuerit plena gratia ſicut Chriſtus.

Tertia, vtrum fuerit in gratia perfecta, ſtatim in ſua natiuitate.

Quarta, vtrum ipſa habuerit omnia dona gratis data.

Quinta, vtrum ipſa habuerit omnem gratiam gratum facientem.

An Deipara Virgo fuerit magis plena gratia, quàm aliqua alia creatura eſſe poſſit.

Quæſt. 1. AD primam eſt dicendum, quòd gratia datur a Deo ad quattuor effectus principaliter. Primo, ad diuinæ gratiæ copulationem: nullus enim poteſt Deo cōiungi, & copu-
Rom. 5. lari, niſi per gratiam ipſius. Vnde dicebat Apoſtolus: Per gratiam recōciliati ſumus Deo, cum eſſemus inimici, in ſanguine eius. Secūdo ad remiſſionē peccatorum, quia cum non ſit conuentio lucis ad tenebras, gratia, quæ eſt quædam lux animæ, tenebras peccatorū habet tollere. Tertio ad ſalutis con-

ſecutio-

ſecutionem, quia ſalutem nullus poteſt conſequi niſi per gratiam. Vnde dicebat Apoſtolus: Gratia Dei ſaluati eſtis: & hoc non ex vobis, donum enim Dei eſt. Quarto ad corporis illuſtrationem. Valde enim magnum eſt, quòd gratia illuſtret, & repleat animam. Sed quòd lux gratiæ tanta ſit, quòd etiam redundet in corpus, vel in faciem, vel in carnem, hoc eſt maximum. Vnde dixit illa ſancta Heſter: Vidi te Domine quaſi Angelum Dei, valde enim mirabilis es, & facies tua plena eſt gratiarum. Poſſumus igitur dicere, quòd plenitudo gratiæ beatæ Virginis, in iſtis quattuor exceſſit gratiam datam, & poſſibilem dari cuilibet creaturæ Angelicæ vel humanæ. Primo, in diuinæ gratiæ copulatione; quia alij homines, vel Angeli ſunt Deo coniuncti, vel copulati per gratiam filialis adoptionis. Sed beata Virgo fuit Deo coniuncta per gratiam naturalis filiationis, quia ipſa fuit vere mater Chriſti naturaliter, & corporaliter. Vnde non potuiſſet maiori gratia repleri illo, qui Creator erat & dator omnis gratiæ. Exceſſit ergo omnes in gratia coniunctionis, & copulationis ad Deum. Secundo exceſſit omnes in gratia peccatorum remiſſionis, quia peccatũ originale licet contraxerit, ſtatim tamen fuit ab illo purgata per ſanctificationem in vtero: peccatum vero actuale, vel perſonale nunquam contraxit, nec veniale, nec mortale contrahere poterat. Sed alij ſancti ſaltem venialiter peccauerunt. Tertio exceſſit omnes in gratia ſaluationis, quia poteſt gratia alicuius ſancti impetrare, vel operari ſalutem aliquorum, vel alicuius, & præbere remedium in tali periculo, vel in illo: ſed beata Virgo ſalutem omnium hominum de mundo, & omnium Angelorum operata eſt, Chriſtum generando. Et poteſt remedium conferre in omni periculo, & in omni anguſtia. Vnde dicitur in perſona eius: Mille clipei, ideſt mille remedia contra pericula occurrẽtia, pendent ex ea, & omnis armatura fortium. Quarto exceſſit omnes in gratia corporis illuſtrationis, quia gratia animæ redundabat in corpus, interius & exterius. Interius quidem, ventris fœcundatione. Vnde dicit Hugo quòd quia in

Eph. 2.

Heſt. 15.

Gratiæ plenitudo Mariæ.

Cantic. 4

in corde Virginis Mariæ ardor gratiæ ſpiritus ſancti ſingulariter ardebat: ideo in corpore eius mirabilia faciebat, in tantum, vt de ea naſceretur Deus, & homo. Exterius vero, faciem eius, & omnia membra eius radiando, & illuſtrando, in tantum, vt dicit Dionyſius in quadam epiſtola, miſſa beato Ioanni, cuſtodi Virginis, a quo cum petiuiſſet, matrem Domini ſibi oſtendi, & obtinuiſſet, quod petebat, viſa ea, ait: Si diuinis litteris eruditus non eſſem, & fide illuminatos oculos non haberem, aliud lumen non eſſe crederem, propter irradiationem, & ſplendorem eius. Ratione cuius dicit Hylarius ſuper Matthæum, quòd Ioſeph ſponſus Virginis non cognouit eam, donec peperit filium ſuum primo genitum. Plena ergo fuit beata Virgo, gratia diuinæ copulationis, gratia peccatorum expurgationis; gratia omnium ſaluationis, & gratia corporis illuſtrationis. Vt ſola ipſa ſignanter poſſit dicere, quantum ad iſta quattuor, quod ſcribitur in Eccleſiaſtico: In me omnis gratia vitæ, & veritatis: in me omnis ſpes vitæ, & virtutis.

Dionyſ. in Epiſt. miſſa B. Ioanni. *Hylar. ſuper Matt.* *Eccl. 24.*

An Deipara Virgo fuerit plena gratia ſicut Chriſtus.

Quæſt. 2. AD ſecundam eſt dicendum, quòd de capite noſtro Chriſto legimus, quòd fuit plenus gratia: Vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti a Patre, plenum gratiæ, & veritatis. De beato Stephano legimus, quòd erat plenus gratia, & fortitudine. Et de omnibus Apoſtolis ſcribitur, quòd repleti ſunt omnes Spiritu ſancto. Qualiter autem beata Virgo fuerit plena gratia, differt ab iſtis. Eſt ſciendum, quòd Chriſtus fuit caput omnium hominum, & Angelorũ, iuxta illud Apoſtoli: Ipſum quidẽ dedit caput ſuper omnem Eccleſiam, quæ eſt corpus eius. A capite autem debet deriuari in membra ſenſus cognitionis, & virtutis. Ideo in Chriſto fuit plenitudo gratiæ tãquã in capite, quia gratia, & veritas per Ieſum Chriſtũ facta eſt. Et tamquã in Creatore, & datore gratiæ: quia de plenitudine gratiæ eius omnes nos accepimus

Ioan. 1. *Act. 6.* *Act. 2.* *Eph. 1.* *Ioan. 1.*

gra-

gratiam pro gratia: &, vt dicitur ibidem, fuit ipſe Chriſtus dator, & creator gratiæ, effectiue quidem, & principaliter per diuinitatem, & inſtrumentaliter, & meritorie per humanitatem, quia humanitas, ſecundum Damaſcenum, erat inſtrumentum diuinitatis: mediante quo, quæ erant hominis ſupra naturam, in hominem operabatur. In beata autem Virgine fuit plenitudo gratiæ, quia auctorē gratiæ generauit, & portauit. Vnde fuit plena gratiæ, ſicut mater plenitudinis gratiæ. Sed beatus Stephanus, & Apoſtoli, fuerunt pleni gratia, ſicut fideles, & diſpenſatores gratiæ. Vnde dicit Apoſtolus: Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei: Chriſtus ſicut Fons, Maria fluuius, Apoſtoli riuuli. Dicamus ergo, quòd Chriſtus fuit plenus gratiæ, quia ipſam plenitudinem gratiæ potuit creare, & omnibus condonare. Beata Virgo fuit plena gratiæ, quia plenitudinem gratiæ potuit generare. Sed Stephanus fuit plenus gratiæ, quia gratiam Chriſti potuit diſpenſare, & prædicare, & ſic plenitudo gratiæ fuit in vno aliter, quàm in alio.

Ibidem.

Dam li. 3 fideiOrth. c. 15. vbi legitur: CaroChriſti diuinitatis organum erat

Plenitudo gratiæ in Chriſto, in Maria, & in Apoſtolis diuerſa.

1. Cor. 4.

An fuerit in gratia perfecta vbi primum nata fuit.

AD tertiam eſt dicendum, quòd in rationibus naturalibus inuenitur quadruplex perfectio. Prima, diſpenſationis. Secunda, formæ introductionis. Tertia, operationis. Quarta, finis adeptionis. Vt ſi ex aqua debeat fieri ignis. Primo videmus quòd eſt ibi idonea diſpoſitio, quæ eſt aquæ calefactio. Secundo eſt ibi formæ ignis introductio. Tertio eſt ibi ignis operatio, puta ſurſum aſcenſio. Quarto eſt ibi finis conſecutio, vt ignis in proprio loco quietatio. In beata igitur Virgine ſucceſſiue quadruplex gratiæ fuit perfectio. Prima fuit diſpoſitionis, quam recepit in ſua ſanctificatione in vtero, & in ſua Natiuitate, in qua fuit a peccato originali mundata, & ſic ſanctificata, quòd ad recipiendum Dei filium facta fuit diſpoſita, & præparata. Secunda fuit formæ introductionis, & hanc recepit in eius Quæſt. 3.

eius Annunciatione: tunc enim in ſuo vtero recepit Dei filium, quem concipiendo, ab omni fomitis inclinatione, fuit totaliter eius caro ſeparata, & in bono confirmata. Tertia fuit operis manifeſtationis, & hanc oſtendit in eius Purificatione: tunc eius opus, & fructum ſuum templo præſentando, omnibus manifeſtauit. Oſtendit enim tunc ſe eſſe matrem Chriſti, quia hoc officium matris erat. Sed legis præceptum fuit eum oblationibus in templo præſentare. Quarta fuit finis conſecutionis, vt æternæ fruitionis, & ab omni miſeria liberationis, & hanc recepit in ſua Aſſumptione, quando exaltata fuit ſuper choros angelorum ad cæleſtia regna. Secundum ergo quòd ſancta mater Eccleſia colit de Virgine quattuor feſta, ſic in ea fuit quadruplex perfectio gratiæ ſingularis. Quia feſtum alicuius Sancti non colitur diuerſis vicibus, niſi propter diuerſitatem ſingularis gratiæ, quia perfectio gratiæ diſpoſitionis in beata Virgine fuit in eius Natiuitate, & in eius ſanctificatione in vtero, tunc enim ſufficienter fuit diſpoſita, & præparata. Perfectio vero gratiæ formæ introductionis, fuit in ea, in eius Annunciatione. Tunc enim Dei filio fuit ingrauidata, & fœcundata. Perfectio autem fructus manifeſtationis fuit in ipſa in eius Purificatione. Tunc enim quòd fuerit eius mater Chriſti, omnibus fuit declarata. Sed perfectio gratiæ finis adeptionis, & æternæ quietationis, fuit in eius Aſſumptione. Tunc enim ſuper omnes cælos eſt exaltata ſuper choros Angelorum, & ab omni miſeria liberata, vt de iſtis quattuor perfectionibus gratiæ intelligatur quod ſcribitur in Iſaia: Implebo ſplendoribus animam tuam, in tua ſanctificatione per idoneam diſpoſitionẽ: & eris quaſi hortus irriguus in tua Annunciatione, per Dei filij in vtero receptionem: & ſubſtollam te ſuper latitudinem terræ, in tua Purificatione per tui partus in templo præſentationem: & cibabo te hereditate Iacob patris tui, in tua Aſſumptione, per æternæ fruitionis quietationem.

Sicut quadruplex perfectio gratiæ ſingularis fuit in beata Virgine, ſic ſancta mater Eccleſia quattuor de ea colit feſta.

Iſa. 58.

An

An Deipara Virgo habuerit omnia dona gratis data.

AD quartam eſt dicendum, quòd inter dona gratiæ gratis datæ, & gratum facientis, triplex differentia, quantũ d præſens, poteſt aſſignari. Primo, quia dona gratiæ gras datæ, ſunt communia bonis, & malis: multi namque dient Chriſto in die iudicij: Domine in nomine tuo prophe- *Matt. 7.* uimus, dæmonia eiecimus, & miracula multa fecimus. Quibus tamen reſpondebit: Neſcio vos. Sed dona gratum cientia ſolum dantur bonis: charitas autem, & gratia non atur niſi ſolum diligentibus Deum. Secunda eſt, quia dona ratiæ gratis datæ, dantur non ſolum pro vtilitate illius, cui antur, ſed etiam pro vtilitate aliorum. Dona vero gratiæ ratum facientis, dantur principaliter pro vtilitate illius, cui antur. Tertia eſt, quia dona gratiæ gratis datæ poſſunt ari alicui ſine operatione & vſu eorum: quia forte ille, cui ntur, non eſt in ſtatu vt poſſit vel debeat talia dona ad ilitatem aliorum exequi. Sed dona gratiæ gratum faentis ſemper dantur cum vſu, & operatione ipſorum. um ergo quæritur, an beata Virgo habuerit omnia dona ratiæ gratis datæ, dicendum eſt quòd prædicta habuit, l differenter ab Apoſtolis, & ab alijs, quibus data ſunt ta dona. Nam donum ſapientiæ & ſcientiæ perfecte hait: & dona & operationem donorum per modum cuiuſm familiaris exhortationis, non autem per modum publi prædicationis, ſicut Apoſtoli, quia ſic publice docere regnat ſexui femineo. Donum vero loquendi diuerſis linis, credendũ eſt quòd habuerit etiam & donum, & vſum: ia hoc non repugnat conditioni perſonæ eius. Similiter nũ prophetiæ habuit, & vſum, ſicut patuit in Cantico eius: agnificat anima mea Dominũ. Sed donũ faciendi miracu- *Luc. 1.* , vel in curatione infirmorum, vel in expulſione dæmom, in vita eius congruum non erat ipſam habere. Maxi quãdiu doctrina Chriſti confirmata, & manifeſtata non

Quæſt. 4.

fuit, quia illis ſolum miracula faciendi dona data ſunt, per quos erat doctrina Chriſti confirmanda, & manifeſtanda. Vnde Ioannes Baptiſta non legitur feciſſe miracula, ne alibi homines fidem ponerent quàm in Chriſti doctrina: poſt mortem tamen, gratia faciendi miracula magis in Virgine viguit, & viget, quàm in aliquo ſanctorum, & ſanctarũ.

An Deipara Virgo habuerit omnem gratiam gratum facientem.

Quæſt. 5. AD quintam eſt dicendum, quòd gratia gratum faciens eſt illa, quæ habentem Deo facit gratum, & charum, & quæ diuidit habentem a filijs perditionis æternæ, & numerat ipſum cum filijs regni æterni, & hoc eſt proprie ipſa charitas. Vnde dicit Auguſtinus de Trinitate, quòd nullum donum gratiæ eſt charitate excellentius, quia ipſa ſola diuidit inter filios regni æterni, & filios perditionis æternæ. Sunt autem tria, quæ faciunt hominem præcipue Deo gratum, & charum. Primum eſt, vitatio peccatorum. Secundum eſt, operatio bonorum. Tertium eſt, ſedatio, & quietatio cogitationum. Deus autem ſeparat ſe a cogitationibus, quæ ſunt ſine intellectu. Iſta autem tria tangit propheta cum ait: Declina a malo, quãtũ ad peccatorum vitationem: & fac bonum, quantũ ad bonorum operationem: inquire pacem, & ſequare eam, quantum ad cogitationum ſedationem. Et quòd iſta faciant hominem Deo charum, & gratum ac iuſtum, patet per illud quod ſequitur: Quia oculi Domini ſuper iuſtos, & aures eius in preces eorum. Hæc autem tria ſingulariter fuerunt in Virgine glorioſa, magis quàm in aliquo ſanctorum:

Aug. 15. de Trinit. c. 17. to. 3.

Pſal. 33.

† Primo, vitatio omnium peccatorum, quia nullum peccatum incurrit, nec veniale, nec mortale, quod de nullo ſanctorum poteſt dici. Et hoc multum congrue propter eius puritatem, quia ipſa electa fuit, vt eſſet mater ſapientiæ increatæ, de qua ſcriptum eſt: Quia non intrat in maleuolam animam, nec habitat in corpore ſubdito peccatis.

Sap. 1.

Deinde

Deinde filij dignitatem. Nam ſicut honor ex gloria filiorum, ſunt parentes eorum, vt dicitur in libro Prouerbiorũ; *Prou.8.* ſic opprobrium, & verecundia filiorum eſt indignitas parentũ: macula ergo & ignominia matris Domini redundaſſet in filium. Tertio propter finis incarnationis Dei congruitatem. Nam Dei filius carnem aſſumpſit de Virgine, vt peccata tolleret, iuxta illud Ioannis: Ecce Agnus Dei: Ecce *Ioan.1.* qui tollit peccata mundi. Et ſi carnem mundam, & innocentem de Virgine non accepiſſet, Agnus non fuiſſet, & peccata non tuliſſet.

† *Maria ſemper Virgo nec mortaliter, nec venialiter peccare poterat. Idem dicit Ægidius Romanus 2.Sent. diſt.23.q.1. art.1. Et alij Doct. Et vide ibi Scholium noſtrum. Sed non poſſe peccare contingit quattuor modis. Primo modo per ſe, vt Deus tantum, cum habeat naturam inuertibilem, & immutabilem: & non poſſe peccare per ſe ſequatur naturam inuertibilem, vt ait Albertus Magnus. Secunde modo Chriſtus non potuit peccare propter perſonam coniunctam Verbo inuertibili. Tertio modo Sancti in Patria caleſti non poſſunt peccare propter coniunctionem, & conuerſionem ad naturam inuertibilem per medium, quod natura ſua eſt inſeparabile, vt eſt habitus gloriæ. Quarto modo Maria ſemper Virgo non poterat peccare propter coniunctionem ad naturam inuertibilem per medium, quod fuit plenitudo gratiæ, non inſeparabile de ſui natura, ſed omnino ſeparatum à ſuo contrario repugnante, vel impediente. Et per plenitudinem gratiæ peccare non poterat mortaliter, nec venialiter (etſi omne creabile eſt vertibile ſecundum eſſe, vt corporalia, & ſecundum electionem, vt rationalia. Vnde Iob de Angelis dixit: non eſſe ſtabiles) quia fomes, vt ait S.Tho.3.p.q.27. erat ligatus: vel ſecundum alios omnino extinctus. Et quando dixit Ioan. Chryſoſt. ſuper cap. Matth. 12. homil.45. & ſuper Ioan.2. homil.20. beatam Virginem inani gloria affectam fuiſſe, intelligitur quantum ad exiſtimationem aliorum, vel quantum ad fratres. Et quod dixit S. Auguſtinus q.73. Veter. & Noui Teſtam. Virginem dubitaſſe in morte Chriſti, intelligitur de dubitatione admirationis, & ſtuporis, vt inferius colligitur. Vel dicitur, illum librum non eſſe Auguſtini, vt ait Alphonſ. de Caſtro propter hæreſim ibi contentam de Melchiſedech, & ab eodem Auguſtino damnatam, & in Retractationibus non repertam.*

Secundo, in Virgine fuit operatio omniũ bonorum: nam gratia data eſt à Deo alicui ſancto ad operãdum aliquod bonum, quod fulgeat omni virtute. Vnde de quolibet ſancto confeſſore dicimus: Non eſt inuentus ſimilis illi, quod Notandũ ſubintelligitur in aliquo dono ſingularis gratiæ: Nam ſecun- perpul- dum Auguſtinum, nullum enim hominem videmus ſic pri- chrum. uatum virtute, & gratia, quòd in aliquo gratiæ dono non

deberemus ipſum arbitrari nobis ſuperiorem. Sed gratia data beatæ Virgini fuit operatiua omnis boni, & omnis virtutis. Vnde ipſa datur in exemplum omnium virtutum, & omnium bonorum. Alij vero ſancti in exemplum iſtius virtutis, vel illius: vt Iob in exemplum patientiæ, Tobias in exemplum miſericordiæ, Iudith in exemplum caſtitatis, Heſter in exemplum humilitatis, & ſic de alijs, propter quod ipſa comparatur ſoli, & lunæ: alij vero ſancti, ſtellis: quæ a ſole, & a luna recipiunt lumen.

Iob. Tob. Iudith. Heſter.

Tertio, fuit in Virgine ſedatio, & quietatio omnium fluctuantium cogitationum. Si enim ſecundum Auguſtinum, ille ſanctus Simeon, dixit ſe fuiſſe dimiſſum in pace, ſolum quia oculi eius viderant ſalutare Dei, quo modo non dicemus Virginem ſanctam fuiſſe in pace quieta, & terminata, quæ pacem omnium portauit in ventre, quietem omnium generauit, & terminum omnium terminauit? Fuit ergo beata Virgo valde formoſa, in peccatorũ vitatione, & in incredibili pulchritudine, in virtutum, & bonorum operatione, & oculis omnium gratioſa, in cogitationum ſedatione, & quietatione. vt in perſona eius ſcribitur in libro Heſter.

Luc. 2. Cantic. Simeonis

Heſt. 2.

LECTIO

LECTIO VIII.

De diuina habitatione.

DOMINVS TECVM.

SICVT dicebatur ſupra, poſito verbo gratiæ impletionis. Hic Euangeliſta ponit verbum diuinæ habitationis, & correſpondet illud verbum *Dominus tecum*, per quod facta eſt noſtra redemptio, quarto creationis operi, de quo dicitur in Geneſi, quòd quarto die poſuit Dominus duo luminaria in firmamento cæli, vt lucerent ſuper terram, & præeſſent diei, & nocti, vt dicatur quòd Dominus primo fuit cum Virgine per duarum naturarum in vtero eius perſonalem vnionem: & quantum ad hoc dicitur: Poſuit Dominus duo luminaria in firmamento cæli, nam luminare maius fuit natura diuina, quæ dicente Apoſtolo, habitat lucem inacceſſibilem: & luminare minus fuit natura humana. Iſtæ duæ naturæ, & iſta duo luminaria poſita ſunt in firmamento cæli, & in vtero Virginali per perſonalem vnionem, non per confuſionem naturarum, quia Dei filius quod erat permanſit, & quod non erat aſſumpſit, non commixtionem paſſus neque diuiſionẽ. Vnde in extrau. de fide Catholica ſcribitur: Vna in duabus naturis perſona viam vitæ manifeſtius demonſtrauit. Secundo dicitur fuiſſe Dominus cum Virgine per humanæ mentis illuſtrationem, & quantum ad hoc dicitur: Vt lucerent ſuper terram, id eſt ſuper terrenos homines. Nam ſicut

1.Cor. *Gen. 1.* *1.Tim. 6* *In Decretalibus, libro 1. Tit. 1. c. 1. Firmiter.*

Mat.5. cut ſecundum Auguſtinum: cum Dominus dixit: Vos eſtis ſal *Aug. homil. ſuper eund. to.4* terræ: non terram, quam pedibus calcamus, ſed terrenos homines, quorum extinguendis putoribus, & condiendis moribus, Apoſtolicum ſalem Dominus miſit, debemus intelligere; ſic cum dicitur: Vt lucerent ſuper terram, homines *Ioan.1.* habitantes in terra intelligere debemus. Vnde dicit Ioannes, quòd ipſe Chriſtus erat lux vera illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum. Tertio dicitur Dominus fuiſſe cum Virgine, per vniuerſalem dominationem, & quātū ad hoc dicitur: Vt præeſſet diei, & nocti, ideſt vniuerſaliter fideli, & infideli, vel Iudæo, & Gentili. Sicut ſecun- *Pſal.18.* dum Auguſtinum cum dicitur: Dies diei eructat verbum, id eſt Chriſtianus Chriſtiano: & nox nocti, id eſt gentilis gentili, vel iudæus iudæo, indicat ſcientiam. Illam namque ſcientiam, de qua dicit Apoſtolus: Scientia inflat, charitas *1.Cor.7.* vero ædificat. Igitur Dominus fuit cum Virgine, per duarum naturarum perſonalem vnionem, per humanæ mentis illuſtrationem, & per vniuerſalem dominationem. Et quia Dominus dicitur de Patre, & de Filio, & de Spiritu ſancto, fuit & Dominus cum Virgine ante quàm Angelus eam ſalutaret, & diceret: *Dominus tecum*. Ideo quinque dubitationes hic quæri poſſunt.

Prima, vtrum ſingulariter fuerit cum ea Dominus pater.

Secunda, vtrum ſingulariter fuerit cū ea Dominus filius.

Tertia, vtrum ſingulariter fuerit cum ea Dominus Spiritus ſanctus.

Quarta, vtrum fuerit cum ea Dominus ante quàm mitteret ad eam Angelum.

Quinta, vtrum nobiliori modo Deus eſſet cum aliqua creatura, quàm fuerit cum Maria.

An cum Deipara Virgine ſingulariter fuerit Dominus Pater.

Quæſt.1. *Aug. de præſentia Dei, epiſt. 57. to.2.*

AD primam eſt dicendum, quòd Auguſtinus in libro de præſentia Dei, iſtam quæſtionē determinat dicens: Aliter

ter Deus dicitur eſſe vbique, aliter in ſe ipſo, aliter in ſanctis, & in beata Virgine. Nam vbique dicitur eſſe, per diuinitatis præſentiam: cum enim attingat vbique per ſuam infinitam virtutem, numquam abſens eſt alicui rei. In ſe ipſo vero dicitur eſſe propter nullius rei continentiam, non enim continetur a rebus, qui præſens eſt. Ideo dicitur eſſe in ſe ipſo, propter nullius rei continentiam vel indigentiam. In ſanctis autem uiris dicitur eſſe per inhabitationis gratiam. Multis modis dicitur eſſe in ſanctis viris, quia ſecundum gratiam maiorem & minorem, & ſecundum plura dona, & potiora. Nam cum non agat ex neceſſitate, ſed ex libera voluntate ſua, diuidit ſingulis ſua dona, ſicut vult. Sed in beata Virgine, Dominus pater fuit ſingulariter, per ſui filij inſeparabilem ſubſtantiam. Cum enim Filius ſit eiuſdem ſubſtantiæ, & naturæ cum Patre: Quia ego, & Pater vnum ſumus. Ex quo filius erat cum Virgine, & pater ſimiliter erat, ſecundũ quem modum Dominus pater non fuit cum aliqua creatura, homine, nec Angelo, quia non fecit, quòd aliqua creatura eſſet mater illius filij, cuius ipſe pater erat. Singulariter autem Dominus pater fuit cum Virgine, quia in eodem filio, in quo beata Virgo erat vt mater: in eodem erat Dominus pater, vt pater: licet enim in Chriſto fuerit duplex natura, diuina, & humana, & ſecundum diuinam ſit eiuſdẽ ſubſtantiæ cũ Patre æterno, & naturam humanã acceperit ex matre temporaliter, perſonaliter tamen non eſt niſi vnus ſolus filius, æternaliter genitus a patre, tẽporaliter genitus a Virgine matre. Et quia generari & naſci eſt per hypoſtaſim, ideo vnus, & idem filius, eſt Chriſtus æterni Patris, & Virginis matris. Et illum eumdem filium, quem Dominus pater genuit æternaliter, beata Virgo genuit temporaliter. Vnde dicit Damaſcenus: Hypoſtaſim, & perſonam genuit ſancta Dei genitrix in duabus naturis: diuinitatem quidem ex patre genitã intemporaliter: humanitatẽ autẽ ſub tempore, ex ſe ipſa incarnatam, & carne genitam dicimus. Dicat ergo Angelus Virgini Mariæ: *Dominus pater tecum*, quia eſt pater tui filij æternaliter, cuius tamen naturæ effecta es ma-

ter

Deũ eſſe in ſe, vel in aliquo quomodo intelligatur.

1. Co. 12.

Ioan. 10.

Dam. 3. lib. ca. 12. ſub alijs verbis.

ter temporaliter. Et Virgo benedicta reſpondeat, quod ſcribitur in Geneſi: Vere Dominus pater eſt in loco iſto, ſcilicet in vtero meo, per ſui filij inſeparabilem ſubſtantiam: & ego neſciebam eum, per carnis eius aſſumptionis de vtero meo ignorantiam. Nam qualiter illa benedicta caro in vtero Virginis formata, & animata, ac Dei filio perſonaliter copulata fuerit, vt ipſa benedicta Virgo eſſet vera mater illius, cuius cæleſtis Dominus erat pater. Et quod natura non habuit, vſus neſciuit, ignorauit ratio, humana mens non capit, cælum pauet, ſtupet terra, creatura omnis etiam cæleſtis miratur, hoc totum eſt, quod per Gabrielem Mariæ diuinitus nunciatur, & per Chriſtum adimpletur cum ei dicitur: *Dominus tecum*, ſicut dicit Hieronymus in ſermone de Aſſumptione.

Gen. 28. *Hier. in ſerm. de Aſſumpt. epiſt. 10. to. 9.*

An cum Deipara Virgine fuerit ſingulariter Dominus Filius.

AD ſecundam eſt dicendum, quòd Auguſtinus in libro de ſymbolo, loquendo de aduentu Domini, oſtendit quòd Dominus filius tribus modis ſingulariter cum beata Virgine fuit, quibus non fuit cum aliqua creatura Angelica, vel humana. Primo, ſicut filius cum vera matre. Secundo, ſicut ſponſus cum ſua ſponſa. Tertio, ſicut nutritus cum ſua nutrice. Nam ſicut Dei filius accepit de Virgine, quidquid verus filius debet habere a vera matre, quia carnem animatam anima rationali cum omnibus ſuis naturalibus, & proprietatibus, de eius benedicto vtero accepit, ſic fuit cum matre omni modo, quo verus filius, & bonus debet eſſe cum ſua matre. Debet autem filius bonus eſſe cum matre, tribus modis. Primo, cum reuerentia, & ſubiectione. Sicut dixit ſanctus Tobias filio: Honorem habebis matri tuæ, omnibus diebus vitæ tuæ. Secundo, cum eius petitionum exauditione, præceptum namque fuit in lege Moyſis, filios contemnentes parentes, debere lapidari. Tertio, cum neceſſariorum ſubuentione, quæ de exteriori reueren-

Quæſt. 2. *Aug. in libro de ſymbolo.*

Tribus modis debet eſſe bonus filius cum bona matre.

Tob. 4.

reuerentia intelligitur. Omnibus autem iſtis modis, Dei filius fuit cum matre, ſed filius debet eſſe cum matre: Primo, cum reuerentiæ ſubiectione, nam ſuper illo verbo: Deſcendit Ieſus cum eis,& erat ſubditus illis, dicit Ambroſius quòd ab ipſa primæua ætate Dei filius putatiuo patri,& veræ matri fuit obediens, labores corporales, in ſtando,in eundo,& neceſſaria procurando, humiliter, & reuerenter mandatum eorum ſubſtinendo. Secundo, cum petitionis exauditione, petiuit enim mater, vt aquam mutaret in vinum in nuptijs. Et quamuis hoc non conueniret ei ſecundum naturam illam, ſecundum quam erat mater eius, Filius tamen noluit matrem de hoc erubeſcentiam pati in conſpectu multorum, ſed humiliter ipſam exaudiuit, vt dicit Auguſtinus. Tertio, in neceſſariorum ſubuentione, quia non oblitus de cura, & cuſtodia eius, in cruce exiſtens, ipſam curæ, & cuſtodiæ beati Ioannis recommendauit. Fuit igitur Dominus filius cum Virgine, ſicut filius cum vera matre. Secundo, ſicut ſponſus cum ſua ſponſa, quia ſicut mulier coniungitur ſponſo, & vir ſponſæ, & efficiuntur vna caro: ſic humana natura in vtero Virginali copulata eſt diuinitati: & perſonaliter facta eſt vnum cum ipſa, in ſignum quòd tota Eccleſia fidelium copulatur Chriſto, & efficitur vnus ſpiritus cum ipſo. Vnde dicit Auguſtinus in libro ſupradicto quòd Dei filius in corde patris, & hominis filius in vtero matris, idem ipſe vnus Chriſtus, qui præceſſit in vtero Virginali, tamquam ſponſus de thalamo ſuo, in quo vtero ſpirituales nuptiæ celebratæ ſunt: quia Deus coniunctus eſt carni, & caro adhæſit Deo: vt eſſet vnus Chriſtus Deus, & totus homo. Si ergo in vtero Virginali celebratum eſt ſpirituale matrimonium, bene dictum eſt quòd Dei filius fuit cũ Virgine ſicut ſponſus cum ſponſa.

Luc. 3. *Ambr. ſuper Luc. 3 lib. 2. to. 3.* Sed hæc verba ibi non repe riũtur, ſimilia tamen.

Aug. ſuper Io. 2. to. 9.

Aug. in lib. ſupradicto. to. 7

Pſ. 44.

Tertio, Dominus filius fuit cum Virgine, ſicut nutritus cum ſua nutrice. Nam ſuper illo verbo: Pannis eum inuoluit, & reclinauit in præſepio, dicit Hieronymus quòd nulla in parturitione Virginis fuit obſtetrix, nulla mulierculatum ſedulitas interceſſit: Sed ipſa Virgo infantem pannis

Hieron. tantũ Luca textũ ponit, non explanat.

inuoluit, ipſa mater, & ipſa obſtetrix. In eius vero educatione nulla nutrix, nulla lactans, ſed ipſa nutrix, & ipſa mater. Multi namque ſunt filij alicuius mulieris generatione, ſed non nutritione. Sed beata Virgo, Dei filij mater eſſe meruit, & nutrix. Vnde dicit Auguſtinus in quodam ſermone de Aſſumptione: Lacta Maria Creatorem tuum. Lacta panem cæli, lacta pretium mundi, præbe lambenti mamillam, vt pro te ipſe præbeat percutienti maxillam. Tu illi, vt mater, temporalem miniſtra ſubſtantiam, vt ipſe nobis, & tibi vitam tribuat æternam. Dominus ergo filius fuit cum Virgine tribus modis, quibus non fuit cum aliqua creatura. Primo per veram filiationem. Secundo, per ſpiritualem deſponſationem. Tertio, per temporalem nutritionem. Vt de iſtis tribus intelligatur quod ſcribitur in Ezechiele: Dominus Deus Iſrael ingreſſus eſt per eam, per ſupernaturalem filiationem: nam virtute Spiritus ſancti, nō natura Dei filius ingreſſus eſt per vterum Virginis, humanam naturam ex ipſa aſſumendo. Et princeps ſedebit in ea, per ſpiritualem deſponſationem, qua perſonaliter natura humana fuit copulata diuinitati, & ſpiritualiter tota Eccleſia ipſi Chriſto, vt comedat panem per ſpiritualem nutritionem.

Aug. in ſer. de Aſſump. to. 9

Dominus filius fuit cum Virgine, trib. modis, quib. non fuit cũ aliqua alia creatura.

Ezec. 49

An cum Deipara Virgine ſingulariter fuerit Dominus Spiritus ſanctus.

Quæſt. 3.

AD tertiam eſt dicendum, quòd ſicut ex dictis Ambroſij, in libro de Virginibus colligi poteſt, Dominus Spiritus ſanctus ſingulariter fuit cum Virgine, in mente eius, per ſanctificationem: in ventre eius, per prolis informationem: in opere, per donorum diffuſionem. Quamuis ſanctificationē omnium Sanctorũ operetur Spiritus ſanctus, quia ipſe in animas ſanctorum ſe transfert: amicos Dei conſtituendo, & prophetas faciendo, vt dicitur. Cum quadam tamen ſingulari magnificentia operatus eſt ſanctificationem Virginis glorioſæ, iuxta illud Pſalmi: Sanctitas, & magni-

Ambr. in libro de Virginib. to. 4.

Sap. 7.

Pſ. 95.

magnificentia in ſanctificatione eius. Iſta autem ſingularis magnificentia ſanctificationis Virginis apparuit ſingulariter in duobus. Primo, vt per eam ſic mundaretur, quòd totam vitam ſuam duceret, non ſolum ſine peccato mortali, verum etiam ſine veniali. Secundo, vt ſic mundaretur, quatenus filium pareret ſine peccato originali. Primum numquam fuit conceſſum in ſanctificatione alicuius ſanctorum. Secundum numquam fuit conceſſum alicui ſanctorum; ſingulariter ergo Dominus Spiritus ſanctus fuit cum Virgine in mente per ſanctificationem, in ventre vero ſingulariter cum ea, per prolis formationem. Verum namque eſt, quòd totam illam ſubſtantiam, & totum illum puriſſimum ſanguinem, ex quo corpus Chriſti benedictum eſt formatũ, Virgo beata adminiſtrauit, ſicut vera, & naturalis mater. Sed virtus illa, qua tale corpus in vtero Virginali formatũ eſt, vel organizatum, ſicut in alijs mulieribus, eſt virile ſemen. Sic in beata Virgine fuit virtus Spiritus ſancti: vnde Damaſcenus dicit, quòd Spiritus ſanctus in formatione corporis Chriſti fuit diuinum ſemen, propter quod in ſymbolo Apoſtolorum dicitur quòd Chriſtus eſt conceptus de Spiritu ſancto. Igitur ſingulariter fuit Dominus Spiritus ſanctus cum Virgine per prolis formationem. Tertio fuit Dominus Spiritus ſanctus cum ipſa in conuerſatione, & opere, per donorum diffuſionem, quia talis fuit beatiſſima Maria, vt eius vita omnium ſit diſciplina: et hoc ideo, vt dicit Ambroſius in ſupradicto libro, quia ipſa corde humilis, verbis grauis, animo prudens, loquendi peritior, legendi ſtudioſior, incerta operi, verecunda ſermoni, vexillum fidei, deuotionis obſequium, Virgo intra domum, ad pium myſterium comes, mater ad templum omnium, omnia virtutum opera Beata Virgo in ſe complexa eſt. Fuit igitur Dominus Spiritus ſanctus cum Virgine in mente, per ſanctificationem: in ventre, per prolis formationem: in opere, per donorum diffuſionem, vt ſignanter dicatur de ipſa quod ſcribitur in libro Sapientiæ: Eſt in iſta, ſcilicet beata Virgine, Spiritus ſancti virtus, per ſanctificationem, omnem habens

Damaſc. 3. lib. orthod. fidei c. 2.

Ambr. in lib. de Virginib. to. 4

Sap. 7.

virtutem, omnia proſpiciens, per prolis formationem, & quæ capit omnem ſpiritum, per donorum diffuſionem.

An cum Deipara Virgine fuerit Dominus antequam Angelus ad eam miſſus fuiſſet.

Quæſt.4. AD quartam eſt dicendum, quòd Deus eſt cum qualibet creatura, per diuinitatis præſentiam, potentiam, & eſſentiam, quia cælum & terram ipſe implet. Fuerat igitur Deus cum beata Virgine iſtis tribus modis, ab inſtanti ſuæ creationis. Fuerat ſimiliter cum ipſa, antequam naſceretur, per gratiam ſanctificationis. Cum ergo Virgo eſſet annorum quindecim, quando Angelus Gabriel miſſus eſt ad eam, oportet dicere ante iſtam miſſionem Dominum fuiſſe cum Virgine. Soluamus ergo iſtam quæſtionem modo conſimili, ſicut ſoluit Auguſtinus de Trinitate quæſtione
Aug. 4. de Trini. c.7. 10.8. de miſſione Spiritus ſancti: An ſcilicet fuerit miſſus antequam Chriſtus cælum aſcenderet. Nam expreſſe dicit Ioannes Euangeliſta quòd nondum ſpiritus erat datus, quia nondum Chriſtus erat glorificatus. Et tamen planum eſt Prophetas, & Patriarchas veteris teſtamenti Spiritum ſanctum
2. Pet. 1. habuiſſe, quia Spiritu ſancto inſpirati, locuti ſunt ſancti Dei
Aug. ibid. homines. Ad hoc ergo reſpondet Auguſtinus quòd antequam Chriſtus aſcenderet in cælum, Spiritus ſanctus datus fuit patribus veteris teſtamenti: ſed taliter poſt Chriſti Aſcenſionem fuit datus, qualiter nunquam fuerat antea. Nunquam enim fuit miſſus in linguis igneis, ſicut in die Pentecoſtes miſſus fuit. Habitura ergo erat miſſio Spiritus ſancti quandam nouitatem poſt Aſcenſionem Chriſti, ſecundum Auguſtinum, qualem nunquam habuerat, propter
Ioan. 7. quam dictum eſt: Nondum Spiritus ſanctus erat datus, quia Ieſus nondum erat glorificatus. Sic dicere poſſumus, quòd ante miſſionem Angeli, Dominus cum Virgine fuit modis ſupradictis. Sed taliter poſt miſſionem Angeli fuit cum ea, qualiter ante nunquam fuerat. Nam nunquam fuerat cum Virgine per receptionem humanæ naturæ de vtero eius in

in vnitate perſonæ, ſicut tunc fuit: nec vnquam fuerat, verum dicere ante: Deus factus eſt homo, Dominus factus eſt ſeruus, Creator factus eſt creatura, ſicut verum fuit dicere poſt nunciationem Angeli.

An nobiliori modo Deus fuerit cum aliqua creatura, quàm cum Beata Maria ſemper Virgine.

AD quintam eſt dicendum, quòd dicere Dominum potuiſſe eſſe nobiliori modo cum aliqua creatura, quàm cũ beata Virgine, poteſt habere duplicẽ intellectum. Primo, quòd fuerit & potuerit eſſe nobiliori modo per modum perſonalis vnionis. Sic planum eſt, quòd nobiliori modo Dei filius fuit cum noſtra humanitate aſſumpta, quàm cum beata Virgine, quia ex diuinitate Dei filij, & beatæ Virginis non fuit facta vna perſona, ita quòd eſſet verum dicere: beata Virgo eſt Deus, ſicut dicimus, quòd ex humanitate aſſumpta, & ipſa diuinitate facta fuit vna perſona, vt ſit verum dicere: Verbum caro factum eſt: vel (quod tantum valet) Dei filius factus eſt homo. Sed, ſi quæratur, an nobiliori modo fuerit vel eſſe potuerit cum aliqua creatura quàm cũ Virgine per modum filiationis, dicendum eſt quòd non: quia non poſſet fieri quacumque potentia, eo quòd non eſt factibile, quòd aliqua mulier, vel aliqua creatura eſſet mater nobilioris filij, quàm fuerit beata Virgo. Nam cum ipſa fuerit mater filij Dei, ſicut eſt impoſſibile eſſe nobiliorem filium Dei filio, ſic non eſſet poſſibile quòd aliqua creatura eſſet mater nobilioris filij, quàm Virgo Maria fuit, & ideo nobiliori modo Deus fuit cum Virgine quàm poſſit eſſe cum aliqua creatura.

Quæſt. 5.

Ioan. 1.

LECTIO

LECTIO IX.

De Beatæ Mariæ ſemper Virginis benedictione.

BENEDICTA TV IN MVLIERIBVS.

POſito verbo diuinæ habitationis, in parte iſta Euangeliſta ponit verbum benedictionis, & reſpondet illud verbum, per quod facta eſt noſtra redemptio, quinto operi creationis. Nam quinto die data eſt benedictio omnibus viuentibus, vt ſe inuicem propagarent, & generarent. Licet enim iſta die plantæ & herbæ fuerint productę, benedictionẽ tamẽ ſe inuicem generandi, & propagandi, quinta die omnia acceperunt iuxta illud Geneſis: Benedixit eis Deus dicens: Creſcite, & multiplicamini. Et poſt ſeptem dies, poſtmodum in opus exierunt. Vnde de iſta benedictione Virginis, poſt quã eſt noſtra redẽptio facta, poteſt intelligi illud, quod ſcribitur in Geneſi: Germinet terra herbam virentem, & lignum faciens fructum, vt dicatur Virgo fuiſſe terra germinans, per receptam benedictionis fœcunditatem, quia ſicut quinto die omnia fuerunt benedicta, per quam benectionẽ ſic fuerunt foecundata, vt ſe inuicem poſſent propagare poſt diem ſeptimum. Sic benedicta Virgo, in quinto verbo, & ſalutationis Angelicæ fuit benedicta, per quam facta eſt fœcunda, vt pareret Dei filium. Et ſicut benedictio data eſt creaturis, vt ſe inuicem propagarent, vel producerẽt, in

Gen. 1. (margin, beside "ceperunt iuxta illud Geneſis")

Gen. 1. (margin, beside "ſcribitur in Geneſi")

in menſe Martij, quia in Martio Deus * creauit mundum, in quo tempore omnia pullulant, & dant operam propagationi. Tunc enim in vernali verſione Deus creauit vniuerſa, ſicut dicit Damaſcenus: Sic beata Virgo in vernali verſione, hanc benedictionem recepit. Dicitur ergo, Virgo fuiſſe terra germinans herbam virentem, per fructus generoſitatem. Tunc enim impleta eſt illa figura, quæ ponitur in Numeris, quòd virga Aaron germinauit, & flores emiſit: & dicitur feciſſe lignum faciens fructum, per hominum copioſam vtilitatem: ſicut enim Eua per fructum ligni omnibus maledictionem intulit: ſic beata Virgo per fructum ligni crucis Chriſti ſui benedicti Filij, omnibus benedictionem contulit. Germinet ergo terra, per receptam benedictionis fęcunditatem, herbam virentem, per fructus generoſitatem, & lignum faciēs fructum, per copioſam omnium vtilitatem. De iſta igitur benedictione Virginis quinque dubitationes poſſunt eſſe.

** Menſe Martio, qui dicitur primus menſium in cap. 12. Exodi, Mundus creatus ē. Sed quia Dei perfecta ſunt opera, ſũt qui velint Mundũ creatum Septembri menſe. De hac quæſtione vide per pulchra in Cælio Rhod. 10. 1 lib. 1. c. 9. Vide etiã Aug. to. 4. q. Vet. & noui Teſt. q. 106. ubi ait, xi. kal. Aprilis, creatũ fuiſſe Mũdum. Damaſc. 2. lib. c. 6. Nu. 18.*

Prima, vtrum beata Virgo ſuper omnes mulieres fuerit benedicta.

Secunda, vtrum ſola Virgo a maledictionibus mulierum fuerit liberata.

Tertia, vtrum per eius benedictionem omnes mulieres ſint benedictæ.

Quarta, vtrum per talem benedictionem ſuper omnes Angelos ſit exaltata.

Quinta, vtrum per talem benedictionem ſit ad cælum in corpore, & anima eleuata.

An Beata Maria ſemper Virgo ſuper omnes mulieres fuerit benedicta.

AD primam eſt dicendum, quòd ſicut dicit Auguſtinus in quodam ſermone de Virgine, decem benedictiones beata Virgo habuit ſuper omnes mulieres, quas ipſamet narrat ſibi & toto humano generi, per fructum eius fuiſſe collatas. in Cantico illo prophetico, quod cecinit in domo Heli- *Quæſt. I*

Heliſabeth. Nam primò, ipſa de Dei beneficijs a Deo receptis, fuit ſingulariter grata, & hanc exprimit, cum ait:
Luc.1. *Magnificat anima mea Dominum*, ac ſi diceret: Quanto maiora miracula, & beneficia a Deo habeo, tanto magis teneor glorificare, & magnificare in me mirabilia operantem, vt dicit Auguſtinus. Secundo, in ſuo conceptu fuit ſingulariter lætificata. Et hanc exprimit, cum dicit: *Et exultauit ſpiritus meus, in Deo ſalutari meo*: Eua enim luxit:
Aug. in ſer.28. de Sanctis. to.10. Maria in ſuo conceptu exultauit. Eua lacrymas: Maria gaudium in ventre portauit, vt dicit Auguſtinus. Tertio, in ſua humilitate: fuit ſingulariter approbata. Et hanc exprimit cum dicit: *Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ*, Multorum namque humilitas non reſpicitur a Deo, quia a Deo non approbatur, eo quòd eſt qui nequiter ſe humiliat:
Eccli.19 & interiora eius ſunt plena dolo, vt dicit Spiritus ſanctus. Quarto, in omnibus gentibus fuit laudata. Et hanc exprimit cum dicit: Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Si enim beati dicuntur, qui habitant in domo Dei, quantum laudis præconium decet dare ſacroſanctæ Virgini, quæ ſecundùm carnem genitrix Verbi eſt effecta, vt dicit Athanaſius. Quinto, in ſua Virginitate fuit ſingulariter a Deo conſeruata. Et hanc exprimit, cum dicit: *Quia fecit mihi magna qui potens eſt, & ſanctum nomen eius*. Quo modo namque magna, vt dicit Auguſtinus, niſi quia intacta, & illibata permanens mater effici meruit, non cuiuſcumque, ſed Vnigeniti, Saluatoris, & Creatoris cæli, & terræ. Sexto, in ſuo fructu fuit ſalutem omnium operata. Et hanc exprimit, cum dicit: *Et miſericordia eius a progenie in progenies*, qua ſcilicet vnigenitum filium eius ex meo vtero fecit naſci, a progenie in progenies timentibus eum. Non enim ad vnam gentem ſolum, ſed ad omnes gentes iſta miſericordia ſe extendit. Septimo, per eius partum ſuperbia, & potentia dæmonum fuit ſingulariter conculcata. Et hanc exprimit, cum dicit: *Fecit potentiam in brachio ſuo, diſperſit ſuperbos mente cordis ſui*: per tales enim ſuperbos, caterua dæmonum beata Virgo intellexit,

quos

quos ſęuientes in terra, filius eius, qui eſt brachium patris, adueniens diſſipauit, & compeditos ab eis, ſuæ obedientiæ reſtituit, vt dicit Cyrillus. Octauo, per filium eius, humilitas Apoſtolorum fuit ſingulariter exaltata. Et hanc exprimit, cum dicit: *Depoſuit potentes de ſede, & exaltauit humiles*. Magna enim ſapiebant philoſophi gentium, & ſapientes mundi, quos Chriſtus depoſuit, quia (dicente Apoſtolo) perdidit ſapientiam ſapientum, & homines piſcatores humiliantes ſe ſub potenti manu Dei exaltauit, quibus dedit poteſtatem calcandi ſupra ſerpentes, & ſcorpiones, vt dicit gloſſa. Nono, per doctrinam eius filij eſuries omnium fidelium fuit ſingulariter ſatiata. Et hanc exprimit, cum ait: *Eſurientes impleuit bonis, & diuites dimiſit inanes*. Qui enim æterna deſiderabant, ſaturari non poterant niſi per Chriſtum, qui dedit eis panem de cælo, habentem omnem ſaporem, & omne delectamentum ſuauitatis, vt dicitur. Decimo, per eius ſingularem conſenſum, promiſſio omniũ patrum fuit vniuerſaliter terminata. Et hanc exprimit, cum dicit: *Suſcepit Iſrael puerum ſuum, recordatus miſericordiæ ſuæ. Sicut locutus eſt* &c. Semen namque Patriarcharum appellat genitos ab eis, non ſolum carne, verum etiam fidei eorum veſtigia imitantes, quibus aduentus Saluatoris eſt promiſſus, & per conſenſum Virginis impletus, vt dicit gloſſa. Iſtas benedictiones ſola Virgo habuit, & acquiſiuit toto humano generi: ſuper omnes mulieres, vt in perſona eius intelligatur dictum, quod ſcribitur: Benedicta tu a Domino Deo excelſo, quantum ad benedicentis celſitudinem, præ omnibus mulieribus ſuper terram, quantum ad comparationis multitudinem, qui direxit te in vulnera capitis principis inimicorum noſtrorum, quantum ad vtilitatis magnitudinem. †

1. Cor. 1. Iſa. 29.

Sap. 18.

Iudit. 13.

† *Bene igitur dixit Angelus: Benedicta tu in mulieribus, quia quidquid virtutis, & gratiæ & probitatis fuit particulariter in alijs mulieribus, totaliter omnes benedictiones fuerunt in Virgine. Vnde in Scriptura ſacra primo commendatur Sara quia fidelis. Heb. 11. Fide Sara, quia ſterilis concepit filium. 2. Rebecca, quia prudens. & inſtruxit Iacob, vt haberet benedictionem. 3. Rachel quia formoſa, Gen. 29. Lya quia fœcunda Gen. 30. Delbora quia*

ſapiens Iudic. 4. Filia Iepte quia obediens patri, Iudic. 11. Ruth, quia operoſa, Ruth 2. Anna, quia deuota, 1. Reg. 1. Regina Saba quia ſtudioſa. Matt. 12. venit ab vltimis finibus terræ, Iudith, quia animoſa, & interfecit Holofernem, Iudith 4. Suſanna quia caſta, Dan. 13. Heſter quia humillima, & quia obediuit Mardochæo, poſtquam fuerat Regina.

Virgo Maria fuit Sara fidelior, quia illa credidit ſe pariturum ſterilem, iſta ſe pariturum Virginem. Rebecca prudentior, Luc. 1. Quomodo fiet iſtud. Rachele formoſior, Sap. 7. eſt enim ſole ſplendidior, & luci comparata inuenitur prior propter virtutes. Lya fœcundior, quia vnus quem genuit præualuit toti mundo. Delbora ſapientior, quia in domo Sapientia fuit edificata. Filia Iepte obedientior, quia prolem ex obedientia concepit Luc. 1. Ecce Ancilla Domini. Ruth operoſior, quia in Aegyptum fugit. Anna deuotior, quia ſuis precibus cælum diſrupit. Regina Saba ſtudioſior, quia conſeruabat omnia in corde ſuo. Iudith animoſior, quia illa Holofernem, iſta diabolum interfecit. Suſanna caſtior, quia floruit puritate, qua maior ſub Deo nequit intelligi. Heſter humilior, quia ſeruiuit Eliſabeth, & Ioſeph: ideo de ipſa dicitur Prouerb. vlt. Multæ filiæ congregauerunt ſibi diuitias, tu ſupergreſſa es vniuerſas.

An ſola Beata Maria ſemper Virgo a maledictionibus mulierum fuerit liberata.

Quæſt. 2. Propter peccatū primorū parētum mulieres per ſe quattuor maledi-ctionibus fuerunt ſuppoſitę & mulieres cū viris quattuor alijs a quibus B. Virgo liberata fuit.

Gen. 3.

AD ſecundam eſt dicendum, quòd propter peccatum primorum parentum mulieres per ſe quattuor maledictionibus fuerunt ſuppoſitæ. Et mulieres ſimul cum viris quattuor alijs, ita quòd computatis omnibus maledictionibus, communibus & proprijs, octo maledictionibus ſuppoſitæ fuerunt mulieres. Nam concipere cum corruptione, portare cum grauedine, & oneratione, parere cum anguſtia, & dolore, conuerſari cum viro cum timore, & ſubiectione ſunt quattuor maledictiones quę proprie conueniūt mulieribus, de quibus ſcribitur in Geneſi: Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos: in dolore paries filios, & ſub viri poteſtate eris. Sunt & aliæ quattuor communes mulieribus, & viris. Quarum prima eſt, filiorum in membris defectus, & diminutio. Poteſt autem eſſe defectus ex parte feminæ, & ex parte viri. Secunda eſt, antiqui ſerpentis impugnatio, quia pugnare cum antiquo ſerpente conuenit homini, & mulieri. Tertia eſt in ſudore vultus, vitæ præſentis ſubſtentatio. Nam ſicut in ſudore vultus

tranſit

tranſit mulier vitam ſuam, ſic & homo. Quarta eſt in pul-
uerem reſolutio; quia eſſe & in cinerem conuerti, ſicut
conuenit homini, ſic & mulieri. Ab omnibus igitur iſtis maledictionibus liberata fuit Virgo Maria, & ſola ipſa, & non alia. Nam ipſa ſine corruptione concepit, quia in eius conceptu nulla libido fuit. Sine onere, & grauedine portauit, quia quod alijs ad ſarcinam, ſibi fuit ad gloriam & lætitiam. Sine anguſtia & dolore peperit; & Virgo poſt partum permanſit. Et ſub viri poteſtate non fuit, quia ſecundum Auguſtinum non viro, ſed Spiritui ſancto integerrimis viſceribus eius, Chriſtum concepit, & peperit: fuit ergo liberata a maledictionibus proprijs, muliebribus. Similiter liberata fuit a maledictionibus vtriuſque. Nam liberata fuit, a prolis defectu, & diminutione, quia ſponſum ſpecioſum forma præ filijs hominum generauit. A ſerpentis impugnatione, quia ſibi ſeruabatur hæc victoria, quòd conteret caput ſuum. A ſudore vultus in educatione, quia non ſolum beata Maria, ſed etiam omnis mulier innupta, & virgo cogitat, quo modo placeat Deo. Et liberata eſt a ſolicitudine mundi, vt dicit Apoſtolus. Et liberata fuit a pulueris reſolutione, quia in corpore & anima eſt in cælum aſſumpta, vt infra oſtendetur. Præuenit ergo Deus matrem ſuam in benedictionibus dulcedinis, quia ab omnibus maledictionibus fuit liberata, & poſuit in capite eius coronam de lapide pretioſo, quia decem benedictionibus ſupra poſitis, fuit dotata, & decorata.

Pſ.44. *1.Cor.7.* *q. 5. huius lectionis.* *Pſal. 20.*

An per benedictionem Beatæ Mariæ ſemper Virginis omnes aliæ mulieres ſint benedictæ.

AD tertiam eſt dicendum quòd in humani generis creatione, mulier facta fuit dupliciter in adiutorium viri. Primo ad diuini præcepti obſeruationem. Nam ſolitudo multum eſt periculoſa, & propter malarum cogitationum ſuperuentionem, & propter diaboli impugnationem. Facilius ergo homo per ſocietatem feminæ, & femina propter ſocietatem viri potuiſſet diuinum *Quæſt.3.*

præceptum ſeruare, quàm quilibet per ſe. Vnde dicit quædam gloſſa in Geneſi, quòd Diabolus obſeruauit tempus, vt mulierem ſine viro inuenire poſſet, eo quòd ſi cum viro inueniſſet, nequaquam fuiſſet auſus ipſam ſic tentare. Væ enim ſoli dicit ſcriptura, quia ſi ceciderit non habet ſubleuantem ſe. Si autem fuerint duo, fouebuntur mutuo. Secundo, ad prolis generationem. Nam ſecundum Auguſtinum ſuper Geneſim. Subtracta prolis generatione, non inuenio ad quid facta ſit mulier, niſi in adiutorium viri. De iſtis duobus antequam eligeretur Virgo beata Mater Dei filij, poterant inſultare, & culpare homines, & Angeli contra mulieres. Nam homo poterat dicere, & inſultare mulieri: Tu fuiſti facta in adiutorium meum, ad diuini præcepti obſeruationem, vt per mutuam ſocietatem diaboli impugnationem poſſemus vitare, & tu fuiſti mihi cauſa diuini præcepti tranſgreſſionis. Vnde poſſum merito te incuſare, & me excuſare, dicendo: Mulier, quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi. Angelus vero poterat inſultare mulieri, & dicere: Tu data fuiſti viro, ad prolis generationem, vt per honorabiles nuptias, & thorum immaculatum, fieret filiorum generatio, & noſtræ ruinæ reparatio. Sed propter tuum peccatum, non generantur filij, per quos noſtra ruina repararetur: ſed magis per quos ciuitas diaboli augumentetur, quia omnes naſcuntur filij digni morte æterna. Vnde erant mulieres omnes ante ortum Virginis Mariæ ſuppoſitæ inſultationi, & opprobrio hominum & Angelorum, quia tam homines quàm Angeli allegabant contra ipſas. Sed per hanc benedictionẽ Mariæ, quæ electa eſt in adiutorium viri, & ipſius Chriſti ad humani generis redemptionem, benedictæ ſunt omnes mulieres per homines & per Angelos. Nam homines dicunt: Dedit nobis lignum vitæ, & ſalui facti ſumus. Et ſicut per mulierem mors nobis fuit primo nunciata, ſic per mulierem vita eſt nobis primo nunciata. Vnde dicit Cyrillus: Femina, quæ quodam modo fuit mortis miniſtra, venerandũ reſurrectionis myſterium primo percepit & pro-

Gloſſa. Gen. 3.

Eccl. 4.

Ex Cyrillo ſuper Ioan. 20, to. 1. li. 12 c. 51.

& annunciauit Apoſtolis, ex quo femineum genus adeptum eſt ſuæ ignorantiæ abſolutionem, & maledictionis repudium, Angeli vero dicant: Mulier genuit nobis vnum filium, qui eſt ipſa vita, in quo omnes nati per mulieres, regenerantur, & viuificantur, per quos non ſolum noſtra ruina reparatur, verum etiam noſtra ſuperiora ciuitas augumentatur, ita vero, quòd ſecundum Gregorium numerus ſaluandorum ſecundum numerum Angelorum remanentium, non ſecundum numerum cadentium erit. Et planum eſt, quòd plures fuerunt remanentes, quàm cadentes, quia non ceciderunt niſi tot, qui ſi remanſiſſent, feciſſent decimum ordinem, ſignatum per decimam drachmam perditam vt habetur. Per Virginem ergo Mariam, & per benedictionem eius mulieres ſunt benedictæ, & per homines & per Angelos, vt non amplius per eos eis inſultetur, vel improperetur, ſed magis honor exhibeatur, & gratiarum actio referatur. Et hoc eſt quod dicit Hieronymus in ſermone de Aſſumptione: Talibus (inquit) decebat Virginem oppignerari muneribus, vt eſſet gratia plena, & benedicta in mulieribus, quæ dedit cælis (id eſt Angelis) gloriam, & terris (id eſt hominibus) Dominum fidem gentibus, finem vitijs, vitæ ordinem, moribus diſciplinam, vt omnes mulieres inſurgentes in gratiarum actionẽ, merito dicant cum propheta: Benedixiſti Domine terram tuam, per tuæ matris ſingularem benedictionem: auertiſti captiuitatem Iacob quantum ad noſtræ maledictionis ſupplantationem.

Saluãdorũ numerus ex Gregorio to.2. hom. 34. ſuper ca. Lucæ 15. & recitatur a Magiſtro ſenten. lib. 2. diſtinc. 9. Huic aſſertioni cõſonat illud Deuteron. 32. iuxta editionẽ 70. interpr.

Statuit terminos populorũ iuxta numerũ Angelorum Dei. Vide in Magiſtro ſentẽ. diſt. eadẽ, quomodo intelligatur, decimũ ordinẽ ex hominibus cõpleri, cũ non ſint niſi nouẽ ordines.

An Deipara Virgo per benedictionem ſibi præſtitam fuerit ſuper omnes Angelos exaltata.

AD quartam eſt dicendum, quòd Hieronymus in ſermone de Aſſumptione, hanc dubitationem determinans, dicit beatam Virginem ſuper omnes choros Angelorum eſſe exaltatam. Et ſubdit quòd de nullo aliorum ſanctorum fas eſt credere, vt vltra Angelorum, atque Archangelorum merita tranſcenderit, ſicut de Beata Virgine indubitanter, & confidenter canit Eccleſia. Sed cum dicamus

Hier. in ſer. de Aſſumptio. epiſt. 10. to. 9.

mus

Eph. 1. mus nouem eſſe ordines Angelorum, iuxta Apoſtoli doctrinam. Si beata Virgo ſuper omnes choros Angelorum eſt eleuata, oportebit ponere decimũ ordinem, in quo ipſa Virgo ſit locata, ita quòd vel erunt decem Angelorum ordines, vel ipſa Virgo conſtituet decimũ ordinem per ſe, ſuper omnes nouem ordines Angelorum. Amplius: Ipſe Chriſtus cum aſcenderit ſuper omnes Angelos, iuxta illud Pſalmi: *Pſal. 17.* Aſcendit ſuper Cherubim, & volauit; volauit ſuper pennas ventorum; faciet ipſe Chriſtus alium ordinem ſuper omnes Angelos, & ſuper beatam Virginem, cum ipſe Chriſtus fuerit Creator, & beata Virgo fuerit pura creatura. Sciendum eſt ergo, quòd Chriſtus fuit Deus, & homo. Et inquantum Deus, non debet poni, in ordine aliquo creaturarum, cum ipſe habitet lucem inacceſſibilem & infinitam, quam nulla creatura Angelica, vel humana poteſt comprehendere vel attingere. Inquantum vero homo, fuit caput hominum, & Angelorũ, eiq. debetur eadem adoratio, & exaltatio ſecundum Damaſcenum, quæ debetur diuinitati, quia humanitas Chriſti, non eſt ſeparata à diuinitate. Vnde ſicut eodem timore timetur ignis, & carbo ignitus, ſic eadem exaltatio debetur humanitati Chriſti, & diuinitati, cui coniuncta eſt humanitas: propter quod nec Chriſtus, vt homo, debet poni in ordine creaturarum. Beata autem Maria præter Chriſtum, ſuper omnem creaturam Angelicam, vel humanam, non eſt dubium eſſe exaltatam. Nec propter hoc erit decimus ordo Angelorum, ſed tenebit ſupremum gradum, in ſupremo ordine Angelorum, quia ſupremus ordo Angelorum eſt ordo Seraphim: ideo in ordine ipſorum, ipſa ſupremum gradum tenet. Dato enim quòd dicamus, Papam ſuper omnes homines eſſe exaltatum, non propter hoc debemus eum ponere in ordine Angelorum, & trahere ipſum extra ordinem hominum. Sed in toto ordine humanæ naturæ ipſe Papa ſupremum gradum tenet. Sic cum dicimus: Exaltata eſt ſancta Dei genitrix ſuper choros Angelorum, non debemus ipſam locare in ordine diuinarum perſonarum, nec trahere ipſam extra ordinem Angelorum. Sed

Damaſc. li. 3. fidei orthod. c. 3. Sed ſub alijs quibuſdã verbis, et eiſdem, quantum ad aliqua. Clarius uerò, & expreſſius c. 8.

B. Virgo ſuper omnẽ creaturã tam humanã, quàm Angelicam eſt exaltata, non tamẽ propter hoc datur decimus ordo Angelorum.

Sed in ſupremo ordine; puta Seraphim, ipſa tenet gradum ſupremum. Interpretantur enim Seraphim, ardentes: & ipſa dubium non eſt quòd magis fuit accenſa, & ardens charitate, quàm aliquis exiſtẽs in ordine Seraphim. Dato enim quòd Chryſoſtomus dicat de Paulo, quòd ſicut ferrum in igne miſſum, non eſt aliud, quàm ignis, ſic anima Pauli charitate ardens non erat aliud, quàm charitas, hic intelligendum eſt Paulum ſic ardentem fuiſſe charitate per diuinæ gratiæ infuſionem. Sic beata Virgo ardens erat charitate, per diuini ignis, & ardoris conceptionem, & parturitionem. Super omnes ergo creaturas fuit ardens, quia Deum ipſum, qui charitas eſt, meruit concipere, & parere. Hinc ſuper ordinem Seraphim eleuata eſt, & ad dexteram ſui filij collocata, non tamen extra ordinem Angelorum & creaturarum ſeparata, vt de eleuatione Virginis intelligatur quod ſcribitur in libris Regum: Venit Berſabee ad Regem Salomonem, quantũ ad Virginis exaltationem, vt loqueretur ei pro Adonia, quantum ad eius pro humano genere deprecationem, poſitusq; eſt thronus eius more Regis, & ſedit ad dexteram eius, per eius filij honorificam receptionem.

Chryſoſt. De laudibus Pauli hom. to.3.

3. Reg. 2.

An Deipara Virgo per benedictionem ſibi præſtitam & corpore & anima fuerit ſuper cælum eleuata.

AD quintam eſt dicendum, quòd ſicut dicit Auguſtinus in quodam ſermone de Aſſumptione, in ſcriptura ſacra poſtquam Dominus diſcipulo Virginem commendauit, nihil de ea reperitur ſcriptum præter illud quod Lucas narrat in Actibus Apoſtolorum: Hi omnes erant perſeuerantes in oratione. Quid igitur ſciendum ſit poſt eius obitum vtrum corpus eius in cinerem ſit reſolutum in Aſſumptione Virginis, an cum corpore & anima ſit aſſumpta: & quid ſit de hoc tenendum, ex quo Scriptura nihil de hoc dicit, puto quòd temere non eſt alterum iſtorum aſſerendum. Nam alterum & ſine periculo, & pie eſt credendum, puta

Quæſt. 5. Aug. in ſer. de Aſſumptio. c.2. to.9.

Act. 1.

quòd

quòd corpore eius ſanctiſſimo reſuſcitato, anima eius cum corpore ſit aſſumpta. Et quòd ſic ſine periculo fidei ſit credendum patet. Primo, quia Euangeliſtæ, & Apoſtoli non fuerunt aſſumpti Teſtes, & Scriptores Virginis, niſi quantum faciebant ad narrandam Chriſti veram humanitatem, non ad teſtificandam eius conditionis dignitatem. Secundo, quia ſecundum Auguſtinum in libro de vera Religione, in ſacra Scriptura, falſa ſemper ſunt reſpuenda, vera ſemper tenenda, dubia vero, tandiu credenda, donec aliud præcipiat Eccleſia, vel ratio doceat. Tertio, quia, vt dicit Auguſtinus ſupradicto ſermone de illo, quod Scriptura non commemorat, aliquid quærendum eſt ratione, quod conſentiat veritati, & tunc ipſa veritas auctoritatis habenda eſt, ſine qua veritate non valet auctoritas. Quæramus ergo ſimul cum Auguſtino, quod per rationem ſit conſonum veritati de Aſſumptione Virginis, quòd ſcilicet cum corpore ſit aſſumpta. Quantum igitur ad præſens ſpectat, Beata Virgo octo modis conſiderari poteſt. Primo, quantum ad carnem Chriſti, & ſic cum ipſa habuit naturalem vnionem. Secundo, quantum ad primos parentes, a quibus traxit originem, & ſic habuit eorum maledictionis immunitatem. Tertio, quantum ad ipſum cælum, & ſic habuit cum ipſo quandam conformitatem. Quarto, quantum ad ipſum Chriſtum, & ſic habuit veræ matris dignitatem. Quinto, quantū ad ſanctos veteris Teſtamenti, & ſic ſuper eos habuit ſingularem cum Deo familiaritatem. Sexto, quantum ad ſanctos noui Teſtamenti, & ſic ſuper eos habuit honoris & reuerentiæ immenſitatem. Septimo, quantum ad labores, quos pro Chriſto in præſenti habuit, & ſic meruit corporis integritatem. Octauo, quantum ad omnes fideles, & ſic ab omnibus ipſa habet confidentiæ ſecuritatem.

Aug. de vera relig. c. 10. to. 1. D.

Aug. in ſupradicto ſermo. c. 3. F. de Aſſumpt.

* Octo igitur rationes poſſunt accipi ab Auguſtino in diuerſis locis conſonæ veritati, qua oſtenditur quòd corpore, & anima Virgo Maria ad cæleſtem requiem ſit aſſumpta.

** Auguſt. probat octo rationibus B. Virginē aſſumptā anima & corpore in cælum ex libello, ſiue ſermone vnico de Aſſumptio. to. 9. 196. A.*

Prima ex carnis Chriſti vnitate. Nam caro Chriſti & caro beatæ Mariæ, vna caro fuit, quia ex carne Virginis, &

ex

ex puriſſimis ſanguinibus eius caro ſcilicet Chriſti fuit formata. Idem ergo locus, & idem honor debetur vtrique carni: ſed Chriſtus ſuam carnem poſt mortem, non tradidit vermibus in eſcam ad comedendum, quia non dedit ſanctum corpus eius videre corruptionem. Sed ſupra cælos humanam naturam exaltauit, & honorauit. *Pſal. 15.*

Secunda, ex maledictionis immunitate. Nam Virgo immunis fuit in vita ab iſta maledictione: Puluis es, & in puluerem reuerteris. Nam ſecundum Auguſtinum putredo & vermis humanæ conditionis eſt opprobrium, a quo opprobrio matrem Domini decuit eſſe alienam, quia filius eius, qui venit legem non ſoluere, ſed adimplere, in opprobrio matris non potuiſſet delectari. Aliter non dixiſſet: Honora patrem tuum, & matrem tuam.

Serm. ſiue libello de Aſſumpt. cap. 6. H. to. 9. & in fine ſerm. ait; Aliter ſentire non audeo, aliter dicere nõ præſumo.

Tertia, ex matris dignitate. Nam beata Virgo ſecundum Auguſtinum genuit Dei filium, & fide, & corpore, quod fuit ſingulare in ea, quia multi concipiunt Chriſtum ex fide in anima, & mente, ſed non corpore. In hoc enim beata Virgo non habuit ſimilem, nec habebit ſequentem, quia ipſa ſola fuit mater Dei corporaliter, & mentaliter. Sicut fuit ergo anima eius ſeruata integra ſine omni peccati maledictione, propter partum mentis, ſic eius corpus benedictum debuit integrum ſeruari ſine omni corruptione propter partum corporis.

Tomo 6. in lib. de ſancta Virginitate. Tomo 9. tract. 10. & in c. 2.

Exo. 20.

Quarta, ex cæli conformitate. Nam cælum natura eſt incorruptibile. Illa igitur perſona, quæ fuit incorrupta in anima, & corpore, magis debet ſeruari in cælo, quàm in terra. Nam multi ſunt incorrupti in anima, & ſanctificati, ſicut omnes homines baptizati in fide Trinitatis, non obſtante tamen hac ſanctificatione, & incorruptione animæ, adhuc generant filios in peccato corruptos. Et hoc ideo, quia iſta incorruptio, & ſanctificatio animæ non transfunditur in carnem. Vnde, quia corpus, & caro remanent corrupta, & maculata, filij generantur corrupti, & maculati. Igitur quia anima beatæ Virginis facta fuit incorrupta per primam ſanctificationem in vtero. Et corpus fuit factum

immaculatum per ſecundam ſanctificationem, quando fuit nunciata ab Angelo. Ideo in loco incorrupto, eius benedictum corpus ſeruari debet.

Gloſ. ſup. illud Deut. vlt. De hoc etiã ſer. de ſanctis 35. loquitur. Aug. in ſer. 2. de Aſſumptio. F. to. 10.

Quinta, ex eius ſingulari cum Dei filio familiaritate, dicit enim quædam gloſſa ſuper illo verbo: Non cognouit homo ſepulchrum Moyſi vſque in præſentẽ diem, quòd quia reſplenduit facies Moyſi ex conſortio ſermonis Domini, qui loquebatur cum ipſo, ſicut ſolet homo loqui cum amico ſuo, ideo corpus eius non inuenitur in terra, nec terra meruit tenere corpus, per quod Dominus tot mirabilia operatus eſt. Cur ergo timemus dicere corpus Virginis Mariæ aſſumptum eſſe in gloria? de quo ipſe Dei filius natus eſt, & cum quo loquebatur, & loquitur, non ſicut Dominus cũ ſeruo, vel ſicut amicus cum amico, ſed ſicut filius cum matre.

Aug. in lib. de Aſſump. to. 9. c. 8. M. Ioan. 12. Hieron. epiſt. 10. de Aſſumptio. Ad Euſtoch. to. 9.

Sexta, ex aliorum ſanctorum honoris ſingularitate. Nam de omnibus ſanctis miniſtris, & membris Chriſti, ipſe Saluator dicit in Euangelio: Volo pater, vt vbi ego ſum, illic ſit & miniſter meus. Sed ſi vbi eſt Chriſtus, ibi animæ fidelium requieſcunt, & anima beatæ Virginis requieſceret illic, vbi ſancti requieſcunt, quid honoris amplius feciſſet matri quàm ceteris ſanctis? Dicit enim Hieronymus: Nulli dubium eſt omnem illam Hieruſalem cæleſtem, tunc (ideſt in Aſſumptione Virginis) exultaſſe ineffabili lætitia, tunc iucundatam eſſe inextimabili charitate, tuncq. cum omni gratulatione iubilaſſe, nec immerito, creditur enim quòd Saluator omnium ipſe, quantum datur intelligi per ſe totus feſtiuus occurrit, & cum gaudio eam ſecum in throno collocaſſe. Hæc Hieronymus. Sed certe feſtinus non occurriſſet, ſi ipſam cũ corpore, ex quo naturam humanã acceperat, non recepiſſet. Si enim (vt dicit Auguſtinus) veſtimenta aliena trium puerorum in caminum ignis præſeruauit illæſa, & Danielem in medio Leonum incorruptum, quid mirum ſi carnem matris, non tanquam alienam, ſed tanquam ſuam ab omni corruptione præſeruauit illæſam?

Aug. to. 9. in lib. de Aſſumpt. c. 9. C. de Daniele ſeruan. et Iona.

Septima, ex laboris continuitate. Nam labori ipſe dat

præmium,

præmium, quia iuſtus eſt, & iuſtitiam diligit & reddit vni-cuique mercedem ſuam ſecundum proprium laborem, vt dicit Apoſtolus. Sed beata Virgo in tota vita præſenti ſecundum Auguſtinum miniſtratrix Chriſti fuit, quia ipſum in vtero geſſit, partumq. profuſum abluit, fouit, & in præſepio reclinauit, & fugiens in Aegyptum abſcondit, & omnem infantiam eius perſecuta, vſque ad crucem ab eo non diſceſſit. *Pſal. 10* *Aug. de libello ſupra cita. 10.M.A.B*

Item quia fuit familiariſſima Chriſto ſuper omnes ſanctos, & ideo maiori gratia, & gloria digna.

Item quia fuit mater Chriſti, ideo ab eo debuit honorari ſupra omnes ſanctos.

Item quia fuit verbis Chriſti deaurata: Nullus autem rex patitur veſtem ſuam a vermibus corrodi.

Item quia fuit tabernaculum Chriſti,& Thronus Dei,& templum Dei,& ideo non erat conueniens a vermibus conſumi & deuorari. Vnde Auguſtinus: Thronũ Dei,talamum Domini, tabernaculum Chriſti dignum eſt eſſe vbi ipſe eſt. Perfecta beatitudo cõſiſtit in perfecta quietatione volũtatis, quia Auguſtinus dicit: Beatus eſt quì habet quidquid vult: ſed animæ ſanctorum in patria adhuc non habent perfectã quietem in fruitione deitatis,quia naturalem appetitum habent ad corpus,& propter hoc alij retardantur ab illa contemplatione, & ſic Maria ſine corpore non eſſet vere beata, & maior eſſet Angelorum gloria.

Quid ergo præmij & honoris plus alijs contuliſſet, ſi ipſam cum corpore,in quo tot paſſa fuit, non aſſumpſiſſet?

Octaua, ex fidelium ſecuritate. Nam Deus corpora aliorum ſanctorum ſuis fidelibus manifeſta facit, vt ipſa honorando ſe eorum patrocinio committant. Cum ergo omnes fideles quaſi naturali quadam ſecuritate, & pietate magis patrocinio Virginis ſe commendent, quàm alicui ſanctorũ, quo modo rationabile eſſet, quòd Deus corpus Virginis pateretur ſuis fidelibus eſſe occultum, vt debitum honorem fideles eius ſibi impendendo,eius omnes ſe patrocinio cõmendarent. Dicamus ergo, & pie credamus quòd Virgo bea- *Aug. libello ſupra cita. 10 c.6. k.*

ta in corpore, & anima ad cæleſtem gloriam ſit aſſumpta.
Pſal. 72. declarat. Dicat ſimiliter ipſa eius filio benedicto: Tenuiſti manum dexterã meam, quantum ad mei corporis corruptionis pręſeruationem, & in voluntate tua deduxiſti me, quantum ad animæ ſingularem gubernationem, & cum gloria ſuſcepiſti me, quantum ad vtriuſque æternam glorificationem.

LECTIO X.

De benedictione fructus conceptionis.

BENEDICTVS FRVCTVS VENTRIS TVI.

POſito verbo benedictionis, in parte iſta, vt ſupra dicebatur, ponit Euangeliſta verbum fructus conceptionis. Et correſpondet iſtud verbum, per quod facta eſt noſtra redemptio, ſexto operi creationis. Nam in ſexto die creatus eſt homo. Vnde dicitur in Geneſi: Faciamus hominem ad imaginem noſtram. Et poſtea ſubditur: Et factum eſt veſpere, & mane dies ſextus. Sicut igitur ſexto die homo creatus eſt, ſic ſexto verbo Angelicæ ſalutationis, eſt redemptus, & ad cæleſtem gloriam reuocatus. Et quia omnia facta ſunt propter hominem, ideo ſignanter in hoc verbo ſexto perfecti ſunt cæli, & terra, & omnis ornatus eorum, quod ſexto die creatis omnibus rebus, dictum eſt, vt dicatur Virgo glorioſa eſſe perfectio cæli, propter Angelorum *Gen. 1.*

ruinæ

ruinæ reparationem: & dicatur eſſe perfectio terræ, propter naturæ humanæ damnatæ ſaluationem: & dicatur vtriuſque perfectio, propter vtriuſque naturæ in donis, & gratijs decorationem. Nam per benedictum fructum Mariæ Virginis, cælorum, & Angelorum ruina eſt reparata. Per hunc fructum, humana natura eſt redempta, & per talem fructum, vtriuſque natura virtutibus, & donis eſt ornata, & decorata, vt merito Virgo glorioſa ſanctiſſima ſit perfectio cæli, & terræ, & omnis ornatus eorum. De iſto ergo fructu quinque dubitationes eſſe poſſunt.

Prima, vtrum Eua quæſierit in fructu ligni, quæ Virgo Maria quæſiuit in fructu, vel in ligno ventris ſui.

Secunda, vtrum talis fructus fuerit ſingulariter benedictus.

Tertia, vtrum talis fructus fuerit cauſa benedictionis in omnibus.

Quarta, vtrum talis fructus matrem ſuam fecerit benedictam, an econuerſo.

Quinta, vtrum per talem fructum, nobis ſit porta paradiſi aperta.

An Eua quæſierit in fructu ligni, quæ B. Virgo Maria in ventris ſui ligno quæſiuit.

AD primam eſt dicendum, quòd ſicut patet per Auguſtinũ ſuper Geneſim, Eua in ligno, vel in fructu ligni prohibiti, quattuor quæſiuit. Primo, diuinam aſſimilationem, cum diabolus dixit: Eritis ſicut dij, ſcientes bonum, & malum, ſtatim in mente eius ſurrexit quædam præſumptio ſuperba, qua voluit aſſimilari Deo, vt bonum, & malum ſcire poſſet. Secundo, quæſiuit vitæ ſubſtentationem, quia vidit lignum, quòd erat bonum ad ueſcendum, credidit per talem eſum illius ligni, non vitam perdere, ſed magis præſeruare. Et dato quòd Deus dixiſſet: Quacumque hora comedetis, morte moriemini. Credidit, vt dicit Auguſtinus, hoc Deum præcepiſſe vel dixiſſe, cauſa alicuius figu-

Quæſt. 1. *Aug. 11. ſuper Geneſ. c. 30. to. 3. k.* *Gen. 2.* *Aug. 11. ſuper Ge. c. 1. k.*

**al.ſignificationis* figuræ *, non quòd ſic deberet eſſe naturaliter. Tertio, quæſiuit in dicto ligno pulchritudinem, & delectationem, quia vidit quòd tale lignum erat pulchrum oculis, & aſpectu delectabile. Quarto, quæſiuit in eo ſui viri ſatisfactionem, *Aug.ibid.* quia accepit, & dedit viro ſuo, fortaſſis (vt dicit Auguſtinus) verbo perſuaſorio: voluit enim ſatisfacere voluntati viri, ſicut ſuæ voluntati ſatisfecerat, cum ſciebat ſe carnem factam vnam. Sed iſta quattuor, quæ Eua quæſiuit in fructu ligni, non inuenit, quia non inuenit diuinam aſſimilationem, immo potius diſſimilationē, & Adæ auerſionem. Planum enim eſt quòd ipſi non fuerunt facti ſicut Dij, quia verbum inſultationis, vel inſultantis fuit illud ſecundum *Aug. ſuper Gen. to.3. li.2. c. 22. F.* Auguſtinum: Ecce Adam factus eſt ſicut vnus ex nobis. Vnde mentitus fuit diabolus quando ait: Eritis ſicut Dij, nec mirum, quia, vt dicitur in Ioanne, mendax eſt pater eius. *Ioan.6.* Secundo, non inuenit vitæ ſubſtentationē, immo mortis ſibi, & alijs acquiſitionem, quia ab ipſa muliere initium *Eccli.15* factum eſt peccati, & per illam omnes morimur, vt dicitur. Tertio, non inuenit pulchritudinem, & delectationē, immo triſtitiam, & confuſionem, quia viderunt ſe ambos nudos, & doluerunt, & præ uerecundia ſe a facie Domini abſconderunt. Quarto, non inuenit viri ſatisfactionem, vel fidei ſeruationem, immo deceptionē, & damnationem, quia, ſi vir non comediſſet cum ea, ſola perijſſet, nos tamen non fuiſſemus damnati. Alia enim mulier potuiſſet creari, vel *Hugo de S. Victore lib. de ſacra. to.3.* ſibi dari ad filiorum generationē, vt dicit Hugo in libro de ſacramentis. Iſta igitur quattuor beata Virgo quæſiuit in ligno ventris ſui benedicti, & inuenit. Nam inuenit diuinam aſſimilationem ſibi, & nobis, & cum apparuerit, ſimiles ei *Prou.8.* erimus. Secundo, inuenit vitæ acquiſitionem, quia qui me inuenerit, inueniet vitam, & hauriet ſalutem a Domino. Tertio, inuenit pulchritudinem & delectationem, quia fru- *Eccli.24* ctus meus ſuper mel dulcis, & hereditas mea ſuper mel, & fauum. Quarto, inuenit omnium hominum ſatisfactionē, quia ipſa dicit per Spiritum ſanctum: Videte, quia non ſolū mihi, ſed omnibus exquirentibus veritatem laboraui. Fru-

ctus

ctus ergo & lignum quæſitum per Virginem fuit benedictum, quia per ipſum facta eſt iuſtitia, & noſtra redemptio. Nam iuſte de poteſtate diaboli liberati ſumus per paſſionẽ Chriſti in ligno crucis receptam. Sicut lignum quæſitum per Euam fuit maledictum, quia per illud tanquam per idolum auerſi fuimus a Deo, & obediuimus creaturæ, magis quàm Creatori: vt de iſtis duobus lignis intelligatur quod ſcribitur: Benedictum lignum, per quod fit iuſtitia, quantum ad fructum ligni quæſiti per Virginis benedictionem, & maledictum lignum, per quod factum eſt idolum, quantum ad fructus ligni quæſiti per Euæ maledictionem. *Sap. 14.*

An fructus vteri virginalis fuerit ſingulariter benedictus.

AD ſecundam eſt dicendum, quòd fructus ventris Virginis glorioſæ fuit ſingulariter benedictus, quia ſingulariter conceptus ſine virilis ſeminis receptione. Singulariter a Deo aſſumptus ſine alicuius particulæ diminutione. Singulariter ortus, ſine matris corruptione. Singulariter doctus, ſine magiſtri inſtructione. Fuit ſingulariter benedictus in conceptione, quia ſine culpæ coniugalis commixtione. Nam ſecundum Auguſtinum in libro de præſentia Dei: Bonum nuptiarum non extinguit * concupiſcentiam malam membrorum, ſed modificat. Sine qua concupiſcentia concipiendus erat ille, qui in iniquitatibus concipiendus non erat. Vnde fuit exciſus de monte ſine manibus, percutiens ſtatuam viſam per Nabuchodonoſor regem, habentem caput aureum, pectus, & brachia de argento, crura de ære, & pedes de ferro, quod Daniel ſic eſt interpretatus: Quia caput aureum ſtatuæ erat regnum Aſſyriorum: pectus de argento, regnum Medorum: crura de ære, regnum Græcorum: pedes de ferro, regnum Romanorum, quia ſicut ferrum domat omnia metalla, ſic regnum Romanorũ ſubiugauit ſibi omnia regna alia. Sed lapis abſciſus de monte ſine manibus erat Chriſtus concipiendus in vtero Virginis

Quæſt. 2.

Aug. lib. de præſen tia Dei, epiſt. 57. & to. 2.

* al. inobediétiũ mẽbrorũ malum.

Dan. 2. Statua viſa in ſomnijs a Nabuchod.

Virginis ſine operatione humana, & iſta omnia regna confregit, occidendo in eis errorem, & ſuſcitando fidem. Singulariter fuit benedictus in humanæ naturæ aſſumptione, quia totam humanam naturam Dei filius accepit, animā, & carnem, & omnes naturales proprietates. Nam ſecundum Damaſcenum, quod eſt inaſſumptibile, eſt incurabile. Si igitur aliqua particula fuiſſet non aſſumpta, incurabilis illa fuiſſet: ideo totum hominem aſſumpſit, vt totum ſanaret. Tertio fuit ſingulariter benedictus, quia ſingulariter ortus, ſine matris corruptione, vt ſicut ſecundum Auguſtinum Verbum Dei ſine corruptione mentis æternaliter ortum eſt a Patre: ſic ſine corruptione ventris naſceretur temporaliter ex matre. Quarto fuit ſingulariter benedictus, quia ſingulariter edoctus, ſine magiſtri inſtructione. Inuenerunt enim eum parentes eius cum eſſet annorum xij. in medio doctorum audientem, & interrogantem eos. Vnde ſuper illo verbo: Quo modo hic litteras ſcit, cum non didicerit? dicit Auguſtinus, omnes quidem quantum arbitror mirabantur, ſed non omnes conuertebantur. Et ſubdit: Mirabantur autem, quia multi nouerant, vbi natus, qualiter fuerat educatus, numquam tamen viderant eum litteras diſcentem. Audiebant tamen ipſo de lege diſputantem, & teſtimonia legis proferentem, quæ nemo potuiſſet proferre, niſi legiſſet, & nemo legere, niſi litteras didiciſſet. Vnde dicit Chryſoſtomus: Ex hoc Iudæi optime poterant cognoſcere talem doctrinam, non humanitus, ſed diuinitus eſſe in eo. Sed quia hoc nolebant reuelare, ideo in ſola admiratione ſtabant. Benedictus ergo fuit iſte fructus, quia venit in nomine Domini, per ſuæ conceptionis ſingularem productionem, & illuxit nobis, per ſuæ doctrinæ ſingularem inſtructionem.

Damaſc. 3. lib. c. 6. de Fide Orthod.

Luc. 2.

Aug. ſuper illud Io. 9. trac. 29. F.

Chryſoſt. hom. 48. in Ioan. to. 3.

An fructus vteri Virginalis benedictus, fuerit cauſa benedictionis in omnibus.

AD tertiam eſt dicendum, quòd ſacra Scriptura tripliciter oſtendit hunc fructum benedictum Virginis glorioſæ fuiſſe cauſam benedictionis in omnibus. Primo ex prophetica pronunciatione. Scribitur in Geneſi dictum fuiſſe Abraæ: In ſemine tuo benedicentur omnes gentes: quod exponens Apoſtolus ad Galatas dicit quòd Abraæ dictæ ſunt promiſſiones & ſemini eius. Et ſubdit quòd non dicit ex ſeminibus, quaſi in multis, ſed quaſi in vno, & ſemini tuo, quod eſt Chriſtus. Dauid ſimiliter in Pſalmo dicit quòd in ipſo, ſcilicet Chriſto benedicentur omnes gentes. Ex beneficiorum largitione. Nam ſuper illo verbo in Geneſim: Numquid vnam benedictionem tantum habes pater? dicit gloſſa, quòd tot benedictionibus nos benedixit Deus, quot beneficia nobis tribuit: Chriſtus autem nobis donat dona, vel beneficia naturæ, beneficia gratiæ, & beneficia gloriæ. Vnde ſuper illo verbo Ioannis, de plenitudine eius omnes nos accepimus, & gratiam pro gratia, dicit Origenes quòd pro gratia donorum naturalium, quæ eſt gratia gratis data, accepimus gratiam gratum facientem. Secũdum vero gloſſam Chryſoſtomi pro gratia data, in veteri Teſtamento, accepimus gratiam datam in nouo. Nam fuit lex illa moſaica data in veteri Teſtamento quædam gratia, ſed imperfecta, quia nihil ad perfectum deduxit lex: pro illa ergo gratia data nobis per Chriſtum, accepimus aliam perfectiorem gratiam in nouo Teſtamento. Secundum expoſitionem Auguſtini, pro gratia hic in præſenti incohata, quæ eſt gratia viæ, accepimus gratiam patriæ, quæ erit gratia conſummata. Quia igitur omnis gratia, & omnis modus gratiæ datur nobis per fructum Mariæ Virginis, ex quo tot benedictionibus nos benedicit, quot beneficia tribuit, ſequitur, quòd omnium benedictionum ſit cauſa noſtrarum, ſicut eſt cauſa omnium noſtrorum beneficiorum.

Quæſt. 3. *Gen. 18.* *Gal. 3.* *Pſal. 71.* *Glo ſuper Gen. 19.* *Orig. ſuper illo Io. 1. to. 3.* *Gloſ Chryſoſt. to. 3* *Aug. in Ioan. c. 1. tract. 3. to. 9. F. & ſeq.*

Ex poteſtatis dominatione. Nam ſecundum Apoſtolum ad Hebræos, abſque vlla contradictione, quod minus eſt, a maiori benedicitur. Cum ſit caput omnium hominum, & Angelorum, & ſub poteſtate eius flectatur genu, ſequitur, quòd ad eum pertineat, omnes tam Angelos, quàm homines benedicere.

Hebr. 7.

Sed quare nos benedicimus Deum, iuxta illud Thobiæ: Benedicite Deũ cæli: & confitemini omnia mirabilia eius. Et in Daniele narrãtur omnes benedictiones omnium creaturarum, quæ Deum benedicunt. Ex quo minor non debet benedicere maiorem, planum eſt quòd Deus eſt maior omni creatura.

Thob. 12
Dan. 8.

Ad quod eſt dicendum, quòd benedictio, quia creatura benedicit Deum, non eſt aliud quàm reuerentiæ exhibitio, & receptorum beneficiorum gratiarum actio, & manifeſtatio. Benedictio, qua Deus benedicit nos, & ſuas creaturas, eſt ſuorum donorum, & beneficiorum infuſio, & grata donatio, quia, vt dictum eſt, tot nos benedictionibus benedicit Deus, quot beneficia impertitur. Igitur ex prophetica pronunciatione, ex beneficiorum largitione, & ex poteſtatis dominatione, patet fructum Virginis glorioſæ benedictionis cauſa in omnibus eſſe.

An fructus vteri Virginalis benedictus, Matrem ſuam fecerit benedictam, vel econuerſo.

Quæſt. 4. Bernard. ſuper Miſſus eſt to. 1. hom. 3. b. & ſeq.

AD quartam eſt dicendum quòd Bernardus ſuper Miſſus eſt, hanc dubitationem determinat, dicens: Non quia benedicta fuit mater, puta beata Virgo inter omnes mulieres, ideo benedictus fuit fructus ventris eius: ſed magis, quia ille præuenit eam in benedictionibus dulcedinis, ideo ipſa fuit benedicta. Et hoc probat tribus rationibus. Prima eſt, quia in fructu ventris Virginis, benedicendæ erant omnes gentes, & omnes creaturæ. Cum ergo Virgo beata includeretur inter gentes, & alias creaturas, ſimul cum alijs ab iſto fructu benedictionem accepit. Secunda, quia

quia beata Virgo fuit benedicta ſingulari benedictione, *Bernard. ead. hom. ſupra citata. b.*
quia inter mulieres ſolum. Sic ei dixit Angelus: *Benedicta tu in mulieribus*: ſed fructus ventris eius fuit benedictus in vniuerſali benedictione. Ideo non eſt dictum: Benedictus fructus ventris tui in hominibus, vel in Angelis, aut in terra, vel in cælo, quia nos benedicimus: Benedictus homo, vel benedictus Angelus, vel bene dicta terra, vel cælum. Iſtæ tamen ſunt benedictiones ſingulares. Sed Angelus poſuit eas indefinite dicens: *Benedictus fructus ventris tui*, quia dicente Apoſtolo: Iſte fructus eſt ſuper omnia benedictus in *Rom. 9.*
ſæcula. Et eſt talis fructus, in quo non ſolum mulieres, & non ſolum homines, ſed Angeli, & omnes vniuerſaliter creaturæ debebant benedici, & particulare clauditur in vniuerſali. Ideo beata Virgo fuit benedicta, quia fructus ventris eius fuit benedictus, & non econuerſo. Tertia eſt, quia ſicut videmus in alijs, quòd partus in pœnalitatibus, & in ijs, quæ defectus ſunt, & contumeliæ, ſequitur ventrem. In benedictionibus vero, & in ijs, quæ honoris ſunt, & reuerentiæ partus ſequitur patrem. Sic Chriſtus pœnalitates, famem, ſitim, laborem, & poſſe mori, & pati, atque alia, quæ pertinent ad contumelias, ex ventre habuit, quia ex ipſa humana natura in ventre Virginis concepta, & formata: ſecundum enim Auguſtinum, nec mortuus, nec illuſus, nec paſſus, crucifixus, & ſepultus fuiſſet, niſi fuiſſet verus homo. Vnde in cruce videns matrem ex qua ſibi talia inhęſerant recognouit, & ipſam diſcipulo commendauit. Sed benedictio, in duodecim annis doctrinæ perfectio, miraculorum operatio, & omnia, quæ erant honoris, & diuinitatis, & reuerentiæ inhæſerant ſibi ex patre cæleſti, non ex matre, ideo dicebat: Doctrina mea non eſt mea, ſed eius, qui miſit *Ioan. 7.*
me, patris. Et aquam in vinum conuerſurus, dixit: Quid *Ioan. 2.*
mihi & tibi eſt mulier? In talibus ergo perfectionibus, & dignitatibus, & benedictionibus, quia fructus ventris Virginis fuit benedictus, & perfectus, ideo matrem perfectam benedictam, & ſanctificatam fecit. Non autem quia ipſa ſanctificata, & benedicta, & perfecta, ideo fructũ benedictũ fecit.

An per fructum vteri Virginalis benedictum, ſit nobis porta Paradiſi aperta.

Quæſt. 5. AD quintam eſt dicendum, quòd ante ortum iſtius fructus in vtero Virginali porta paradiſi dicitur fuiſſe clauſa propter duplex obſtaculum ibi poſitum. Primum, vniuerſale, & iſtud fuit peccatum primorum parentum; quo peccato rea vniuerſaliter natura humana, erat æternæ morti damnata, paradiſi introitu priuata. Secundum fuit particulare, & iſtud erat peccatũ perſonale actualiter perpetratum a quolibet homine, & quo peccato quilibet ſeipſum æternæ morti damnabat, & introitu paradiſi priuabat. Poterat enim homo per ſeipſum in peccatum, & in foueam cadere, ſed per ſe ipſum non poterat reſurgere. Primum obſtaculum vniuerſale poſitum fuit ad claudendum nobis portam paradiſi, diaboli procuratione, quia inuidia, & procuratione diaboli mors introiuit in orbem terrarum. Sed ſecundum obſtaculum quilibet apponebat ſua propria operatione. Fructus ergo iſte benedictus Virginis glorioſæ, pro tanto nobis paradiſi portam aperuit, quia guſtatus a diabolo remotum fuit primum obſtaculum. Voluit enim diabolus guſtare, & experiri de iſto fructu, an eſſet verus homo procurando eius paſſionem, & mortem, quo guſtato, mortua fuit illa mors, qua tenebat ligatos, & qua priuabat nos introitu paradiſi. Vnde ipſe dixit: O mors ero mors tua, morſus tuus ero inferne, guſtatus vero, a quolibet peccatore, remouetur, ſecundum obſtaculum, quo ſeipſum homo priuabat, ne poſſet paradiſum intrare. Nam omnes peccatores guſtando iſtum fructum, incorporando ſe morti eius per ſacramentorum eius perceptionem, ab illo obſtaculo abſoluuntur, & ad cæleſtem patriam admittuntur. Iſte ergo fructus guſtatus a diabolo, ſibi venenum fuit, & cauſa mortis, & priuatio ſuæ vitæ, qua viuebat in toto mundo. Et guſtatus ab homine, fuit ſibi theriaca cauſa vitæ, & acquiſitio regni, quo erat priuatus. Nec mirum, quia ſicut

Oſee 13.

ſicut idem cibus, qui eſt nutrimentum, & cauſa vitæ alicui animali, alteri vero venenum, & cauſa mortis, vt ſaliua ſerpentis, eſt theriaca, & conſeruatiua & nutritiua vitæ ſerpentis: & tamen eſt venenum, & cauſa mortis complexioni humanæ: nihil enim eſt venenoſum vniuerſaliter. Sed quod eſt contrariũ, & venenoſum vni complexioni, eſt quaſi theriaca, & cauſa vitæ alteri complexioni. Sic idem fructus Virginis glorioſæ, guſtatus a diabolo, fuit ſibi venenum, & cauſa mortis: guſtatus tamen ab homine, fuit ſibi theriaca, & cauſa vitæ. Per fructum ergo Virginis nobis eſt aperta ianua paradiſi, quia remotum obſtaculum ibi oppoſitum diaboli procuratione, & remotum obſtaculum ibi appoſitum, hominis operatione. Vnde Eccleſia in laudem Virginis cantat, & dicit: Paradiſi portæ per te nobis apertæ ſunt, quæ hodie glorioſa cum Angelis triumphas.

LECTIO

LECTIO XI.

De rei nunciatæ certificatione, vel probatione.

Quæ cum audiſſet, turbata eſt in ſermone eius, & cogitabat, qualis eſſet iſta ſalutatio. Et ait Angelus ei.

POſtquam Euangeliſta poſuit perſonæ ſalutantis conditionem, & loci, in quo facta eſt ſalutatio, notificationem, ac perſonæ ſalutatæ nominationem, necnon ipſius ſalutationis formationem, ſeu expreſſionem, in parte iſta, vt ſupra dicebatur, Euangeliſta ponit rei certificatæ, vel nunciatæ certificationem, vel probationem. Oſtenditur autem certificatio, & probatio rei nunciatæ per Angelum octo modis. Primo, ex Mariæ admiratione. Secundo, ex Angeli aſſertione. Tertio, ex ipſius rei particulari expreſſione. Quarto, ex magnifica connominatione. Quinto, ex modi fiendi diligenti inquiſitione. Sexto, ex Dei immediata operatione. Septimo, ex exempli introductione. Octauo, ex ſingulari conſenſus acceptione. Secunda pars incipit, ibi: *Ne timeas Maria.* Tertia ibi: *Ecce concipies.* Quarta, ibi: *Et vocabis nomen eius Ieſum.* Quinta, ibi: *Quomodo fiet iſtud.* Sexta, ibi: *Spiritus ſanctus ſuperueniet in te.* Septima, ibi: *Ecce Heliſabet.* Octaua ibi: *Ecce ancilla Domini.* Ad intellectum autem primæ partis

partis eſt ſciendum, quòd vt gloſſa tangit, beata Virgo de ſalutatione Angelica, fuit ex timore turbata, & fuit admirata. Nam fuit turbata de corporali viſione, in ſpecie enim viri Angelus locutus eſt Virgini. Et quia (vt dicit Bernardus) ſemper Virgines, quæ veræ Virgines ſunt, ſolent timere, & numquam eſſe ſecuræ cum viris: ideo Virgo timore fuit turbata, non perturbata. Immo, vt caueant timenda, etiam tuta, & ſecura pertimeſcunt veræ Virgines, conſiderantes ſe theſaurum pretioſum in vaſis fictilibus portare. Vnde ſuper locum iſtum dicit Ambroſius: Trepidare Virginum eſt, & ad omnem viri ingreſſum pauere, & omnes viri affatus vereri. Admirata autem fuit de eius nunciatione. Nam nunciauerat Angelus, quòd Dominus eſſet cum ea, & quòd eſſet benedicta in mulieribus. Vtrumque autem iſtorum poterat Virginem ducere in admirationem. Nam quòd Dominus eſſet cum ea, vel poterat eſſe nunciatio facta ſibi a viro, qui cum ea loquebatur, vel a Deo. Si ab homine, ſuſpectum erat, & cauſa deceptionis dictum, quia bonum poteſt dici ab homine libidinoſa intentione, ſicut verum a diabolo deceptiua cogitatione. Si vero a Deo, ſalutiferum, & cum gaudio receptum. Similiter benedictio mulieribus in veteri lege non dabatur, niſi cauſa prolis, & propter ventris fęcunditatem. Sicut econuerſo, maledictio eis propter ſterilitatem. Quamuis ergo nondum Angelus dixiſſet Virgini aliquid de conceptu, & partu filij, eo tamen ipſo quòd ipſam nunciauit benedictam in mulieribus, mirari poterat. Vnde mihi iſta benedictio niſi ex prole, et quia Virginitatem vouerat, poſita fuit in admiratione, & quia de re incerta, miræ prudentiæ eſt cogitare cauſas eius, ideo ſubditur, quòd Virgo beata cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio. Turbatio ergo Virginis fuit timoris, & verecūdiæ, admiratio vero, & non perturbatio, fuit fortitudinis, & conſtantiæ: turbata enim fuit non perturbata, tamen admirata: ſed cogitatio fuit prudentiæ, & ſapientiæ, vt Bernardus dicit: ita quòd commendatur in ea verecundia laudabilis, quia *turbata in ſermone eius*: & prudentia mirabilis; quia

Bernard. ſuper Miſſus eſt. to. 1. hom. 4. F.

2 Cor. 4.

Ambroſ. to. 3. lib. 3. in Lucam F.

Bernard. ſuper Miſſus eſt. to. 1. hom. 4. G.

quia *cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio*. Sed hic poſſunt eſſe quinque dubitationes.

Prima, vtrum verum ſit, quòd beata Virgo fuerit turbata, & timuerit de viſione Angeli, vel de annunciatione eius.

Secunda, vtrum laudabile ſit mulierem eſſe timidam.

Tertia, vtrum laudabile ſit, mulierem eſſe verecundam.

Quarta, vtrum beata Virgo fuerit cogitatiua.

Quinta, vtrum laudabile ſit mulierem cogitatiuam eſſe.

An Beata Maria ſemper Virgo fuerit turbata, ac de Angeli viſione, vel de eius annunciatione timuerit.

Quæſt. I. AD primam eſt dicendum, quòd aliqui dicunt, Virginem non timuiſſe, vel turbatam fuiſſe de viſione Angeli, ſed ſolum de ſalutatione eius. Et hoc dupliciter probant. Primo, quia Virgo ſolita erat Angelos videre, non tamen erat conſueta ſic ab eis ſalutari: & quia inconſueta, & inſolita incutiunt timorem, non autem conſueta: ideo Virgo ſolum de ſalutatione fuit turbata, non de eius viſione. Secundo, quia Euangeliſta non dixit, quòd Virgo eſſet turbata de Angeli viſione, ſed ait: *Quæ cum audiſſet, turbata eſt in ſermone eius*. De ſalutatione ergo, & ſermone fuit turbata, non de viſione. Sed ijs non obſtantibus, poſſumus dicere, quòd etiam de viſione Angeli Virgo glorioſa timuit, & fuit turbata. Et hoc Eccleſia dupliciter probat. Primo ex ipſius Angeli apparitione. Nam apparitio Angeli, & cuiuſliber ſpiritualis naturæ ad hoc fit, vt mens illius, cui apparitio fit, ad aliquid ſpirituale myſterium & arcanum eleuetur. Sed mens hominis eleuari non poteſt ſupra ſe, niſi viribus ſenſitiuis quodam modo inſenſibilibus factis & in ſe ipſis debilitatis, quia ex forti attentione, & eleuatione animæ, impeditur operatio ſenſus. Sicut videmus, cum quis fortiter ſpeculatur vnam rem, non percipit tranſeuntem iuxta ſe, hoc non poteſt fieri ſine timore,

more, & tremore. Quia ſicut videmus, quòd calore naturali ad interiora reuocato, ex frigore membra exteriora tremunt, ſic mente alicuius eleuata ex viſione ſpiritualis naturæ, neceſſario virtutes ſenſitiuæ debilitantur, & infirmantur. Vnde dicit Ambroſius ſuper Lucam: Perturbamur, & a noſtro alienamur affectu, quando reſtringimur alicuius poteſtatis occurſu. Secundo, hoc apparet ex hominis conditione. Nam, ſicut dicit Gregorius, humana natura, quæ ſunt ſpiritus, capere non valet. propter quod cum vltra ſe ad videndum ducitur, neceſſe eſt, vt hoc carneum vaſculum, quod ferre talentis pondus non valet, infirmetur. Et hoc expreſſe dicit Chryſoſtomus ſuper illo verbo: Zacharias turbatus eſt videns Angelum, & timor irruit ſuper eum, ait enim quòd non poteſt quantumcumque iuſtus ſit abſque timore cernere Angelum, nec eius præſentiæ aſpectũ ſine timore tolerare, quia ſine perturbatione ſufferre nõ poteſt eius fulgorem, cum quo ſemper eſt conſuetus apparere. Beata ergo Maria quantumcumque iuſta, & ſancta, & ſolita, & conſueta Angelos videre, tamen ſine timore, et tremore eorum aſpectum intueri non poterat. Quod enim dicitur conſuetam fuiſſe Angelum videre, dicendum ſecundũ Gregoriũ quòd Daniel ſimiliter pluries vidiſſe legitur Gabrielem, qui apparuit Virgini: & prima vice, quando vidit eum, ait: Ego Daniel langui, & ægrotaui per plures dies. Secunda vero vice, ait: Ego ſolus vidi viſionem grandem, & non remanſit in me fortitudo, & emarcui, & ſpecies mea immutata eſt. Tertia vice dixit: Domine in viſione tua diſſolutæ ſunt compages meæ, & nihil in me remanſit virium. Potuit ergo eſſe, quòd quoties Virgo vidit Angelum, toties timuit, & turbata fuit. Sicut tamen ſcriptura Euangelica non narrat eius viſiones, ſic non narrat eius timorationes, vel turbationes. Et per hoc ſoluitur ſecundum. Quia etſi Virgo ſolita erat Angelum videre, & de eius viſione timere, nunquam tamen ſolita fuit ſic ſalutari. ideo pro tanto Euangeliſta narrat turbationem, quam habuit de ſalutatione, non illam, quam habuit de viſione.

Ambr. ſuper Luc. 10. 3. li. 2.

Chryſoſt. ſuper illud Luc. 1. to. 2.

Dan. 8.

Dan. 10.

Idẽ ibid.

P An

An laudabile ſit, Mulierem eſſe timidam.

Quæſt. 2. AD ſecundam eſt dicendum, quòd mulier quattuor modis conſiderari poteſt: primo ad ſuam rationem: ſecundo ad ſuam operationem: tertio ad ſuam conuerſationem: quarto ad viri ſubiectionem. Primo namque ad ſuam rationem, debet eſſe conſiliatiua, quia cum mulier habeat conſiliatiuum inualidum, & communiter deficiat in ratione, ſi ſapienter vult aliquid ratiocinari, & prudenter vult aliquid cogitare, indiget conſilio, quia ibi ponendum eſt remedium, vbi eſt defectus. Conſilium autem inuentum eſt in ſupplementum defectus rationis. Vnde Deus, & Angeli, in quibus eſt ratio, nullum defectum habent, ideo conſilio non indigent. Secundo ad ſuam operationem mulier debet rectitudinem, & prudentiam habere. Sicut enim mulier eſt mas occaſionatus, & infectus homo ſecundum corpus, ideo communiter deficit in operatione, niſi bona prudentia, quæ eſt recta ratio agibilium, ſit ſibi coniuncta. Tertio ad ſuam conuerſationē mulier debet eſſe honeſta, pudica, & caſta, verbo, & opere: quia propter ſexus fragilitatē citius inducit, & inducitur ad inhoneſte loquendum, & operandum, quàm homo. Quarto ad viri ſubiectionem mulier debet habere debitam reuerentiam, vt non habeant in contemptū viros ſuos, nec paruipendant ſuorum maritorum imperia. Vnde legitur, quòd Regina Vaſthi hac de cauſa de conſilio ſapientum depoſita fuit de regali ſolio, quia contempſit præceptum viri ſui, ne (vt ibi dicitur) ex eius exemplo aliæ mulieres paruipenderent ſuorum imperia maritorum. Poſſumus ergo colligere tam ex dictis ſanctorum, quàm prophetarum, quòd propter iſta quattuor laudabile eſt multum, mulieres communiter moderato modo eſſe timidas, & decet viros ipſas mulieres ſub moderato timore tenere. Primo, quia talis timor facit eas eſſe conſiliatiuas in ratione: dicit enim Philoſophus in Rhetoricis: Timor facit perſonas conſiliatiuas. Ex hoc enim quòd aliquis timet,

Ariſtot. lib. 2. de Generat. animal. cap. 3. & lib. 4. c. 6.

Heſther 1.

Philoſ. 2. Rhet. ca. de timore.

met,conſiliatur,quo modo poſſit vitare,& fugere illud malum, quod timet incurrere. Secundo facit eas prudentes, non ocioſas in operatione: dicit enim Philoſophus quòd timor facit quòd diligentius, & auidius exequamur, & operemur illa quæ agimus, per quæ credimus poſſe fugere illum timorem. Tertio facit eas eſſe honeſtas,pudicas,& caſtas in conuerſatione, quia poſtpoſito omni timore, natura declinante ad illicita, faciliter in earum conuerſatione agerent inhoneſta,& lubrica. Vnde dicitur: Noli eſſe ſine metu, quia ſi ſic eris, ſemper adijcies peccatum ſuper peccatũ. Quarto facit eas reuerentes in viri ſubiectione. Ex quo enim timent, non contemnunt viros, nec paruipendunt maritorum imperia. Moderate ergo tenere mulieres ſub timore, & ipſas eſſe timidas ex ſe ipſis, laudabile eſt, & viris expediens. Et dico moderate tenere, quia immoderatus timor facit contraria ſupradictis. Nam facit eas inconſiliatiuas in ratione. Immoderate enim timentes quaſi ſtupefacti, non conſiliantur, nec ſciunt quid agant. Vnde Diſcipuli in paſſione Chriſti immoderate timentes, ignorabant quid reſponderent Chriſto loquenti cum eis. Secundo facit eas otioſas, & immobiles in operatione. Cum enim quis immoderate timet, calore toto currente ad cor, membra exteriora ſic remanent frigida, & immobilia,quòd nullatenus perſona poteſt moueri, vel aliquid operari. Tertio facit eas inhoneſtas in conuerſatione, quia ſemper cogitant qualiter poſſint hunc immoderatum timorem effugere, vel procurando mortem viri mediante alio, vel abſentando ſe ab eo, & alteri ſe ſupponendo, & alijs modis. Quarto facit eas irreuerentes in ſubiectione,quia ex quo immoderate timent, quia talis timor non procedit ex virtute,& ex bona radice: reuerentia, quam exhibet, non eſt reuerentia, ſed doloſitas, & nequitia.

Ariſtot. ibidem.

Eccli. 5.

An laudabile ſit, Mulierem eſſe verecundam.

Quæſt.3. *Philoſ. lib.2.Moral. c.7. to.2.* AD tertiam eſt dicendum, quòd verecundia, ſecundum Philoſophum, non eſt virtus, ſed eſt quædam nobilis paſſio, & diſpoſitio quædam, decorans multum perſonam, & potiſſime mulieres. Et poſſumus dicere, quòd mulieres tria bona conſequuntur ex verecundia. Primo ex hoc ſunt honoris, & gloriæ, appetitiuæ. Secundo, quia ex hoc ſunt propriæ naturæ & propriæ virtutis conſeruatiuæ. Tertio, ex hoc ſunt multorum turpium, & vituperabilium fugitiuæ. Primo igitur mulieres ex verecundia ſunt honoris, & gloriæ appetitiuæ: nihil eſt enim aliud verecundia, quàm timor ingloriationis, & inhonorationis. Cum enim quis timet perdere honorem, & famã, & gloriam; tunc verecundatur, & erubeſcit in faciem. Sicut cum quis timet vitam palleſcit in faciem: nam eſt ſanguis quaſi defenſor, & pugil naturæ. Quando quis timet vitam, quia vita eſt interius in corde, ideo ſtatim ſanguis ibi currit ad defenſionem, & dimittit omnia membra exteriora pallida. Quando vero quis timet perdere honorem, & famã, & gloriam, quia talia ſunt exterius in opinione hominum, ideo ſanguis tunc currit ad faciem, & efficitur totus rubeus. Cum ergo laudabile ſit mulieres eſſe honoris, & bonæ famæ appetitiuas, quia, ſi cuilibet eſt cura habenda de bono nomine, & de bona fama, potiſſime inerit mulieribus: quia quanto in ſexu fragiliores, tanto citius in fama, dicto & facto poſſunt leuius maculari: laudabile ſimiliter eſt eas eſſe verecundas, cum verecundia non ſit aliud, quàm timor, quem perſona habet de amiſſione honoris, & gloriæ. Secundo hoc eſt in eis laudabile, quia per verecundiam vitant multa turpia, & multa vituperabilia. Sunt enim mulieres exceſſiuæ, ſicut apparet ad ſenſum: quia ſi ſunt crudeles, multum ſunt crudeles: & ſi incipiunt loqui multum, multũ loquuntur. Sic etiam cum efficiuntur inuerecundæ, nimis inuerecundæ efficiuntur, in tantum, quòd pauci, vel nulli homines

Verecundia quid ſit.

Prou. 5.

nes inuenirentur, qui tot turpia, & vituperoſa poſſent nominare & operari, ſicut mulieres. Vnde dicitur in Eccleſiaſtico per Spiritum ſanctum: In filia non auertente ſe, firma cuſtodiam. Non igitur ſolum mulieres, propter verecundiam fugiunt turpia operari, & nominari, ſed etiam homines. Nam homines propter verecundiam multa mala, & inhoneſta fugiunt, tanto tamen eſt laudabilior in mulieribus, quàm in hominibus eſſe verecundia, quanto hæc, puta inuerecundia, eſt in mulieribus magis periculoſa. Tertio, in eis hoc eſt multum laudabile, quia quanto ætas, vel ſexus eſt imperfectior, & fragilior, tanto verecundia eſt in eis laudabilior. Vnde, quia ætas puerilis, & iuuenilis eſt imperfecta reſpectu ætatis virilis, ideo magis laudatur verecundia in pueris, & iuuenibus, quàm in perfectis viris. Sic laudabilior eſt verecundia in feminis, quàm in hominibus, quia ſicut verecundari conuenit naturæ puerili propter imperfectionem ætatis, ſic conuenit naturæ femineæ propter ſexus imperfectionem, & fragilitatem. Et vnumquodque laudabile redditur, quod quis agit, vel patitur ſecundũ congruentiam ſuæ naturæ; ideo nec laudabilius aliquid in muliere inueniri poteſt, quàm verecundia, quæ eſt corona pudicitiæ, & ſalus puellarum. Vnde Terentius bene dixit: Si erubuit puella, ſalua eſt.

Eccl. 16.

Terent.

An Beata Maria ſemper Virgo fuerit cogitatiua.

AD quartam eſt dicendum, quòd ſicut dicit Ambroſius in libro de Virginibus, beata Maria corde fuit cogitatiua, ore taciturna, & conuerſatione operoſa: nam ſuper illo verbo: Maria conſeruabat omnia verba hæc conferens in corde ſuo, dicit Ambroſius quòd Virgo beata quot quot ei retulerat Angelus, quot a paſtoribus audierat, quidquid in conceptu, & partu eius ſenſerat, cuncta congregabat in mente, & ad inuicem comparans vnam in omnibus matrem diuinæ ſapientiæ cernebat concordiã, quòd vere Deus & homo erat qui natus erat de ea. Et ideo filio

Quæſt. 4. *Ambr. in lib. de virgin. to. 4. Idem ſuper Luc. 2. to. 3.*

eius

eius iam nato non ſicut puero, aut viro, ſed ſicut Deo vero vacabat: & illius voces, & opera tanquam voces diuinas, & opera reputabat: nec aliquid ex dictis, vel factis eius incaſſum ibat: ſed ſicut verbum ipſum prius in viſceribus, ita nunc eiuſdem mores, & dicta corde concipiebat. In locutione vero fuit taciturna, quod ad primum ſequitur, quia ſemper perſona, quæ eſt multum cogitatiua, parum loquitur. Vnde dicit Ambroſius: Beata Virgo virginalis pudicitiæ iura cuſtodiens, ſecreta Chriſti, quæ nouerat, nemini diuulgare volebat, ſed conferebat illa, quæ facienda legerat, cum ijs, quæ iam facta cognouit, non ore pandebat, ſed clauſo corde apud ſe ruminabat, quia licet eſſet mater Dei, tamen præcepta eius, & ſecreta conſilia, quibus humanum genus redimere diſpoſuerat, diſcere deſiderabat. Sed in conuerſatione fuit operoſa, quia ipſa fuit illa fortis mulier inuenta in vltimis finibus, quæ panem otioſa non comedit. Maria enim Virgo beata vſque ad tertiã vacabat orationi: poſtmodum vſque ad nonam domeſtico operi, & honeſto operoſe inſiſtebat, & tunc ſumpta corporis refectione, totã diem in oratinem decurrebat. Dormire vero ſecundum Ambroſium non prius erat in ea cupiditas, quàm neceſſitas, & tamen quando quieſcebat corpus, animus vigilabat, in tantum, vt frequenter in ſomno, aut lecta in lege, & prophetis repetebat, aut ſomno interrupto meditabãtur, aut diſpoſita digerebat, aut diſponenda pronunciabat. Poſt vero partum filij, in eius ſeruitio cum maxima charitate ſemper fuit ſolicita, ita vt Martha eſſet, & Maria, vtramque vitam perfectiſſime amplexando.

Ambr. ſuper 2. cap. Luc. li. 2. to. 3.

Prou. 31

An laudabile ſit, Mulierem eſſe cogitatiuam.

Quæſt. 5. AD quintam eſt dicendum, quòd laudabile eſt multũ, mulieres eſſe cogitatiuas, vt antequam loquantur, diligenter examinent quæ proferre debeant. Et hoc propter tria bona, quæ conſequuntur ex tali cogitatione, vt poteſt haberi a Philoſopho in Politicis. Nam Primo, ſi mu-

Ariſt. lib. 1. Politic. c. 8. to. 3.

mulieres ſunt cogitatiuę, vitant virorum deſpectionem. Secundo vitant incautam locutionem. Tertio vitant litem, & garrulationem. Primum ſic patet: Nam inter cetera, quæ deſiderant mulieres, hoc potiſſimum eſt, vt non deſpiciantur, nec paruipendantur a viris. Cum igitur nimia familiaritas pariat contemptum, & deſpectum, eo ipſo, quòd multiloquium mulierum faciat ipſas eſſe multum familiares, oportet quòd quanto magis ſunt taciturnæ, & cogitatiuę, magis viris placeant, cum omne rarum charum ſit. Vnde dicitur in Politicis, ſilentium ornamentum eſt mulierum. Initium autem complacentis inter virum, & feminam eſt locutio, iuxta illud: Vt ſtatim locutus eſt dilectus meus, liquefacta eſt anima mea. Vnde quanto locutio mulieris eſt magis rara, tanto reddit ipſam magis placibilem, cum non deſideretur niſi res, quæ non habetur: ſecundum ſic declaratur: Nam vbi eſt magis opportunum remedium, ibi eſt maior defectus. Sed mulier communiter deficit in ratione & abundat in locutione incauta: ergo eſſe cogitatiuam, & taciturnam maxime eſt neceſſarium mulieri ad vitandam incautam locutionem, iuxta Apoſtoli ſententiam: Nullus ſermo malus ex ore veſtro procedat. Sed ſi quis bonus eſt ad ædificationem, vt det gratiam auditoribus. Tertium oſtenditur ſic: Nam frenum ad temperandum, & terminandum lites & garrulationes, eſt ipſa ratio: mulieres ergo, in quibus deficit ratio, & per conſequens frenum terminandi lites, ex quo incipiunt litigare, & garrulare, numquam deſiſtunt. Propter quod ad euitandum tale periculum, vt non ſint garrulæ, & litigatrices, potiſſimum remedium eſt, eſſe taciturnas, & cogitatiuas.

Philoſophus 1. Politicor. c. 8. 10. 3.

Cant. 5.

Eph. 4.

LECTIO XII.

De aſſecuratione ab Angelo facta circa rem nunciatam.

Ne timeas Maria: inueniſti gratiam apud Dominum.

PRobata nunciatione Angelica ex Mariæ admiratione, in parte iſta, vt ſupra dicebatur, probatur ex Angeli aſſecuratione. Et primo tangitur Angeli aſſecuratio, cum præmittitur: *Ne timeas Maria.* Secundo iſtius tangitur aſſecurationis cauſa, & ratio, cum additur: *Inueniſti gratiam apud Dominum.* Nam aſſecuratio Angeli ſignum fuit, quòd bonus erat ille, qui cum Virgine loquebatur: quia, vt dicit Athanaſius, non difficilis eſt bonorum ſpirituum, malorumq. diſcretio: nam ſi poſt timorem ſuggerit gaudium, a Domino veniſſe ſciamus auxilium, quia ſecuritas animæ præſentis maieſtatis indicium eſt. Si autem incuſſa formido permanſerit, hoſtis eſt qui videtur. Cauſa vero, & ratio iſtius aſſecurationis tangitur, cum adiungitur: *Inueniſti gratiam apud Dominum.* Nam ſecundum Chryſoſtomum: Qui apud Dominum meretur gratiam, non habet quid timeat. Tota igitur cauſa, ob quam Virgo timere non debebat, erat quòd gratiam apud Dominum pro ſe, & pro nobis inuenerat. Sed hic poſſunt eſſe quinque dubitationes.

Chryſoſt. in Catena ſancti Thomæ.

Prima,

Prima, vtrum ſemper bonus Angelus poſt timorem, quãdo apparet, tribuat ſecuritatem.

Secunda, vtrum tutius ſit homini eſſe in timore, quàm in ſecuritate.

Tertia, vtrum Angelus bonus, vel malus, quando apparet, poſſit illudere ſenſus hominis, vt faciat ei apparere vnum pro alio.

Quarta, vtrum beata Virgo pro omnibus inuenerit gratiam apud Dominum.

Quinta, vtrum proprium fuerit Virgini, gratiam apud Deum inuenire.

An ſemper bonus Angelus apparens poſt timorem ſecuritatem præbeat.

AD primam eſt dicendum quòd hic eſt facienda duplex diſtinctio, vna de apparitione boni Angeli. Nã, quando bonus Angelus apparet: vel apparet bonis ad gaudium, & alicuius ſecreti reuelationem, ſeu defenſionis protectionem: vel apparet malis ad eorum terrorem, & exterminium, & correctionem. Si igitur apparet bonis ad gaudium eorum, & protectionem, tunc eſt verum quòd quamuis in principio incutiat timorem ex modo apparendi, eo quòd vt dictum eſt per Chryſoſtomum, homo quantũcumque bonus, & iuſtus, Angelum ſine timore videre non poteſt; tamen ſtatim infert ſecuritatem, quia ad hoc apparet, vt gaudium nunciet, non terrorem, vt protegat, non vt occidat. Sed ſi apparet malis ad correptionem, & terrorem, tunc quẽ incutit, perſeuerat ſicut apparet in Paralipomenon de Dauid, qui vidit Angelum tenentem gladium euaginatum, & timuit valde, & in timore perdurauit, quia mortui fuerant de populo ſeptuaginta millia virorum, pro eo quòd ipſe fecerat numerari populum. Vnde in Matthæo ſuper illo verbo: Præ timore Angeli, exterriti ſunt cuſtodes, & facti ſunt velut mortui, dicit Rabanus, quòd cuſtodes Chriſti, non pietatis obſequio, ſed crudelitatis ſtudio,

Quæſt. 1.

Paralip. 21.

Rabanus ſup. Mat. vlt.

facti ſunt velut mortui. Sed mulieribus pie quærentibus dictū eſt: Nolite timere vos; ac ſi diceret: Illi ſolum timeant, in quibus perſeuerat infidelitas, & amoris diuini frigiditas. Sed quando apparet Angelus malus, non oportet ſimiliter quòd in apparitione ſemper inferat timorem, nec in modo apparendi, nec in modo loquendi, nec in modo operandi, quia in omnibus iſtis poteſt ſe transfigurare in Angelum lucis. Nam in modo apparendi poteſt ſe transfigurare fulgentem, & lucidum, ac ſi eſſet bonus: quamuis enim careat luce ſpirituali, in luce tamen corporali poteſt apparere, ſicut diabolus in veſte fulgida apparuit beato Martino dicens: Ego ſum Chriſtus, & primo me tibi volui demonſtrare, ſimiliter etiam in modo loquendi, quia multa vera poteſt dicere, ſicut bonus Angelus. Et in modo operandi, quia multa poteſt operari, & perſuadere homini eſſe operandà, quæ ſunt indicia boni operantis, & boni Angeli. Sed verum eſt quòd in intentione malus Angelus intendit ſemper timorem, & tremorem inferre, quia ſicut non dicit vera, niſi vt decipiat, nec bona perſuadet, niſi vt maculet; ita non dat ſecuritatem aliquam, niſi vt ad timorem, & tremorem inducat.

Diabolus apparuit beato Martino in veſte fulgida dicēs ſe eſſe Chriſtū.

An tutius ſit homini eſſe in timore, quàm in ſecuritate.

Quæſt. 2. AD ſecundam eſt dicendum quòd eſſe in timore poteſt eſſe dupliciter, vel in timore confidentiæ, vel in timore conſcientiæ. Eſſe igitur in timore confidentiæ, tutius eſt quàm eſſe in ſecuritate, quia nullus quamtumcumque bonus, vel iuſtus, debet de ſe ipſo, & de proprijs viribus confidere: ſed ſemper cum ſtat in virtute aliqua, debet timere ne cadat. (1. Co. 10.) Debet namque homo ſemper ſtare in timore transgreſſionis diuinorum mandatorum, vt ſemper timeat, ne dixerit, vel fecerit aliquid contra diuina mandata: ait enim ipſe per prophetam: Si ego Dominus, vbi timor meus? (Mal. 1.) Semper debet ſtare in timore offenſionis ſuorum proximorum,

rum, quia ſemper debet timere, ne aliquid dixerit, vel fecerit, in quo proximus fuerit læſus, vel offenſus. Secundum Auguſtinum ſemper debemus cogitare eſſe in proximo aliquid, quo nobis maior eſt, etiam ſi nos lateat: talis namque, dicente propheta, habitat in tabernaculo Dei, qui loquitur, ſcilicet veritatem in corde ſuo, & dolum, vel malum non agit aduerſus proximos ſuos. Et ſemper debet ſtare in timore receptionis diuinorum iudiciorum. Dicit enim Hieronymus: Siue comedam, aut bibam, vel dormiam, ſemper vox illa timenda eſt in auribus meis: Surgite mortui, venite ad iudicium. Tutum eſt ergo homini ſemper eſſe in timore ſuæ confidentiæ. Sed numquam debet ſtare homo in timore conſcientiæ. Nam conſcientia eſt tenenda ſemper ſecura ſine timore alicuius dubij, vel erroris, quia conſcientiam dubiam, vel erroneam, ſeu tortuoſam homo tenetur ad conſilium ſapientis deponere. Semper eſt tenenda ſine timore alicuius peccati, vel facinoris, vel ardoris, quia conſcientiam peccatis ponderoſam, & oneroſam debet quis per confeſſionem purgare, & alleuiare. Et ſemper eſt tenenda ſecura, ſine timore alicuius liuoris, vel rancoris, quia conſcientiam ampulloſam, & liuoroſam homo tenetur placare per proximorum ſatisfactionem. Ergo eſſe in timore propriæ confidentiæ tutum eſt, & nũquam eſſe ſecurum, quia: Beatus homo, qui ſemper eſt pauidus: & beatus eſt ille homo, cui donatum eſt habere timorem Dei. Sed non eſt tutum eſſe in timore propriæ conſcientiæ, modo quo dicebat Apoſtolus: Nihil mihi conſcius ſum. Similiter eſt tutum, quia ſecura mens iuge conuiuium.

Pſal. 14. — *Hier. ſuper Matt. to. 6. c. 6.* — Ad ſapiẽtis conſiliũ homo tenetur conſcientiã dubiã deponere. — *Prou. 28* — *1. Cor. 4.* — *Prou. 15.*

An bonus Angelus, vel malus apparens ita poſſit illudere ſenſus humanos, vt rem vnam pro alia ei apparere faciat.

AD tertiam eſt dicendum quòd Auguſtinus de ciuitate Dei, expreſſe dicit ſocios Diomedis fuiſſe conuerſos in aues, & in illa inſula, ubi erant aues illæ, illis, qui erant

Quæſt. 3. *Aug. de Ciui. Dei lib. 18. cap. 13.*

Hæ aues ſunt i inſula Diomedea olim dicta, nūc vero dicuntur Tremiti è regione mōtis Gargani, & dicuntur habere dētes, & oculos igneos, cetero corpore candidæ sūt, & ad magnitudinem anſerculi & non niſi in hac inſula videntur.

ibi de ſtirpe græcorum, quietæ erant & blandiebantur, alijs vero erant moleſtæ. Dicit etiam ibi, quòd quædam gentes tranſeuntes quoddam ſtagnum conuerſæ ſunt in lupos. Et poſtmodum transformabantur in homines. Narrat etiam ibi arte magica quarundam mulierum homines fuiſſe conuerſos in aſinos per eſum caſei, qui onera portabant, et depoſito onere, & finito opere, redibant, & fiebant homines. In legenda etiam ſancti Macharij inuenitur operatione cuiuſdam magi, vxorem cuiuſdam conuerſam fuiſſe in equam, quam ducens in cellam ſancti Macharij, facto ſuper eam per ipſum ſigno crucis & oleo peruncta, viſa eſt ab omnibus hominibus eſſe mulier, ſicut prius. Numquam tamen dicerent hoc ſancti, vel Philoſophi. Ad ſenſum videmus ſenſus noſtros poſſe ludificari, vt quod non eſt, eſſe videatur. Multa namque freneticis videntur propter mutationem ſenſuum, & organorum, vel quòd ſunt ſicut eis videntur, vel ſaltem alijs non videntur ſicut eis. Similiter ſi remus ponatur in aqua, videtur nobis quòd ſit fractus, quia videtur per duplex medium. Sed ſi homo apponeret oculus iuxta aquam, & ſolum videret per vnum medium, non videretur ſic eſſe, niſi ſicut eſt ad ſenſum. Similiter videtur, quòd hiſtriones, & iaculatores ex leuitate manuum, vt ipſimet teſtificantur, multa monſtrant videntibus, quæ non ſunt, nec ſunt talia, qualia apparent. Multo igitur magis dæmones, qui vigent ſubtilitate naturæ, acumine intellectus, & experientia temporis, poſſunt coniungendo actiua paſſiuis noſtros ſenſus ludificare, vt talia nobis appareant, qualia non ſunt. Et hoc quattuor modis. Primo, per ſenſuum immutationem. Poſſunt enim ſenſus noſtros naturali calore ad interiora reuocato ſibi ſopire, & ſic immutare, vt nobis videatur eſſe, quod non eſt. Secundo, per viſibilium mutationem, vel variationem: quia poſſunt viſibilia variare, & tranſmutare, vt nobis appareant qualia non ſunt. Si enim poteſt columba collum ſuum ſic voluere, quòd videtur eſſe alterius, & alterius coloris, multo fortius bonus, vel malus Angelus hoc facere poteſt. Tertio,

tio, per medij colorationem, quia poteſt medium,per quod videmus,varijs coloribus colorare, ratione cuius nobis illa apparent non talia,qualia nobis videntur. Sicut ſol quandoque nobis videtur rubeus, vel luna propter vapores exiſtentes in medio. Quarto, poteſt contingere propter ipſorum dæmonum operationem, quia poſſunt perſonas, quas volunt ſic transformare, & in aliquo remoto loco ſeruare, & ſenſus eorum ſopire, vt eis videantur eſſe aues, & equi. Et formam, & ſpeciem talium animalium alij dæmones poſſunt aſſumere, & aſpectibus ſociorum, & familiarium prædictarum perſonarum ſe demonſtrare, vt videatur eis quòd illæ perſonæ in ſpeciem talium animalium ſint conuerſæ.

An Beata Maria ſemper Virgo pro omnibus gratiam apud Deum inuenerit.

AD quartam eſt dicendum quòd Bernardus in homelia ſuper Miſſus eſt, dicit tria ſingulariter fuiſſe in Virgine, propter quæ triplicem gratiam apud Deum inuenit pro omnibus. Primo habuit ſingularem humilitatem. Licet enim,vt ait, Virgo beata Deo placeret virginitate, et humilitate, tamen quòd virginitas eius eſſet placita, hoc eius humilitas fecit. Secundo,ſingularem poteſtatem, quia licet per naturam ipſa fuerit inferior Angelis, per gratiam tamen accepit dominium poteſtatis ſuper omnes Angelos tam bonos, quàm malos. Et quia ſuperioris eſt inferioribus imperare, ad præceptum, & imperium Virginis dæmones, & Angeli mali compeſcuntur, ne nobis noceant. Et Angeli boni eius imperium ad noſtrum adiutorium veniunt, ita, vt de omni tribulatione, & mortis periculo eius protectione liberemur. Tertio, ſingularem pietatem. Quamuis enim in quantum femina Virgo naturaliter fuerit pia, & plena miſericordia, eo quòd feminæ, ſenes, & pueri, ſecundum Philoſophum, hoc habeant naturaliter, & ſint miſericordes; licet non ex eadem cauſa, quia pueri

Quæſt. 4.
Bernard. ſuper Miſſus eſt. to. 1. homil. 2.
Philoſophus 2. Rhet. to. 2 lib. 2. cap. de morib. ætatum.

habent propter eorum innocentiam. Senes, quia volunt alios eis compati, feminæ vero propter mollitiem complexionis: per gratiam tamen, & charitatem Virgo beata ſingulariter fuit pia, & compaſſiua. Per iſta ergo tria, beata Virgo triplicem gratiam ſingulariter pro omnibus apud Deum inuenit. Nam per eius humilitatem inuenit Dei, & hominum pacis vnionem. Per eius poteſtatem inuenit mortis deſtructionem. Et per eius pietatem inuenit vitæ reparationem. Nam ſi ſermo mollis, & humilis frangit iram, vt ſacra Scriptura teſtatur, quotieſcumque a Deo auertimur, noſtris demeritis, & ſibi inimicamur, humilitas Virginis nos ſibi reconciliat, & pacem inter Deum, & nos ipſa facit. Si vero mors noſtra dæmonum inſidijs fuerit conſpirata, rogemus ipſam, & duodecim martyrum legiones Angelorum in noſtrum adiutorium mittet. Sed ſi vita noſtra ſpiritualis fuerit perdita, ſua pietate ipſa nobis illum oſtendet, qui eſt via, veritas, & vita. Hoc eſt igitur quod ait Bernardus ſuper iſto paſſu: *Inueniſti gratiam apud Deum*: Quam, inquit, gratiam? & ſtatim reſpondet: Dei, & hominum pacem, mortis deſtructionem, vitæ reparationem.

Prou. 15.

Bernard. ſuper Miſſus eſt. to. 1. homil. 3.

An proprium fuerit Virgini gratiam apud Deum inuenire.

AD quintam eſt dicendum quòd Origenes determinat hanc dubitationem ſuper hunc paſſum: *Inueniſti gratiam apud Deum*, dicens: Multi ſancti patres, Patriarchæ, & Prophetæ inuenerunt gratiam apud Deum. Nam Moyſi dictum eſt: Inueniſti enim gratiam apud me, & te ipſum noui ex nomine. Per talem tamen modum, vt ait, Virgo beata inuenit gratiam apud Deum, per quem aliqua creatura ante ipſam, vel poſt ipſam non inuenit. Nam gratia Dei eſt ipſe Chriſtus, quia gratia, & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt. Iſta autem gratia bene per patres veteris teſtamenti fuit prophetata, & figurata, ſed non corporaliter, & realiter generata. Vnde Moyſes, de

Quæſt. 5. Origen. ſuper Miſſus eſt. to. 3.

Exo. 33.

Ioan. 1.

quo dictum eſt quòd inuenit gratiam apud Deum, vt patet Exodi capitulo ſupra allegato. Si inueni gratiam in conſpectu tuo, oſtende mihi te ipſum, vt videam te manifeſte. Cui reſponſum eſt: Ego oſtendam tibi omne bonum. Dixit: oſtendam, non oſtendo. Fuit per eos expectata, & præſtolata, non inuenta; bene enim dicebat: Domine præſtolamur aduentum tuum, vt cito venias, non quòd iam veniſſet. Similiter per eos fuit vehementer deſiderata, non tamen obtenta, quia bene dicebant: Veniet deſideratus cunctis gentibus: nos iam deſideratum obtinemus. Sed beata Virgo gratiam prophetatam, & figuratam generauit, gratiam expectatam corporaliter præſentauit: & gratiam deſideratam viſibiliter demonſtrauit. Igitur per hunc modum gratiam inuenire apud Deum, ipſam corporaliter generare, corporaliter præſentare, & omnibus viſibiliter demonſtrare, fuit proprium Virgini glorioſæ, non alicui ſanctorum, vel ſanctarum.

Aggæi 2.

LECTIO

LECTIO XIII.

De rei nunciatæ particulari expreſsione.

Ecce concipies in vtero, & paries filium.

POſita certificatione Angelicæ nunciationis ex Mariæ admiratione, & ex Angeli aſſecuratione,hic , vt ſupra dicebatur, certificatur nunciatio Angelica ex ipſius rei nunciatæ particulari expreſſione. Nam ex ſuperioribus dictis Angelus Virginem ſolum attentam , & beneuolam fecerat,& ipſam in quandam admirationem traxerat,inſiſtens circa laudes eius,& magnificen tiam eius. Sed nunc iam attenta facta , & in admirationem poſita,rem,quam vult nũciare ſibi particulariter, exprimit, dicens : *Ecce concipies , & paries filium*. Duo namque ſibi nunciat. Primo conceptum miraculoſum , cum ait : *Ecce concipies in vtero*. Secundo partum gaudioſum , cum adiungit : *Et paries filium*. Fuit autem conceptus nunciatus Virgini miraculoſus tripliciter. Primo propter temporis breuitatem , quam notat Angelus , vt dicit gloſſa cum ait : *Ecce*, ac ſi diceret celeriter , & in inſtanti fiet iſte conceptus in vtero tuo, non per interualla temporum , ſicut fit in alijs mulieribus. Secundo propter formatiuæ virtutis fœcunditatem,quam notat,cũ dicit:*Concipies*. Gloſſa : Spiritu ſancto fœcun-

fœcundante, non homine operante. Concipies ergo tu Virgo & de tuo, ſed conceptionem ipſam non homo, ſed Spiritus ſanctus fœcundabit, & formabit. Tertio propter perſonalem vnitatem, quam notat cum dicit: *In vtero.* Nam non extra, ſed in vtero Virginali conceptus iſte benedictus fuit Dei filio, & Dei verbo perſonaliter vnitus. Nunciauit ergo Angelus primo Virgini conceptum miraculoſum, cũ dicit: *Ecce concipies in vtero*. Secundo nunciauit ſibi partum gaudioſum, dicens: *Et paries filium*. Redditur autem aliquando partus triſtis, & vituperoſus ex duobus, primo ex eius perditione. Nam ſæpe fœtus bene concipitur, ſed non paritur, immo perditur ante partum, vel in ipſo partu, quod ex multis poteſt contingere, vt dicit Philoſophus in libro de animalibus. Secundo ex eius diminutione, quia dato quòd fœtus conceptus per partum naſcatur, & non perdatur in partu, vel ante partum, naſcitur tamen non filius, ſed monſtrum aliquod. Nam filius dicit ſimilitudinem in natura cum pariente. Monſtrum autem, vt ſi naſcatur fœtus habens duo capita, vel faciem ad modum canis, & alia membra ad modum leonis, vel hominis, ſicut aliquando accidit, non habet ſimilitudinem cum pariente. Partus ergo iſte glorioſus fuit gaudioſus, quia ſine perditione, quod notauit Angelus quando dixit: *Paries*, ac ſi diceret, non perdes eum ante partum, vel in partu. Sed paries ſine aliqua perditione. Secundo fuit gaudioſus, quia ſine aliqua diminutione, quod notauit Angelus cum adiunxit: *Filium*, ſimilem tibi in omnibus hominibus in natura, quia decebat ipſum per omnia fratribus aſſimilari, filium inquã non monſtrum, ſed ſpecioſum forma præ filijs hominum. Sed hic poſſunt eſſe quinque dubitationes.

Ariſtot. lib. de animalibus.

Pſal. 44.

Prima, vtrum beata Virgo in pariendo Chriſtum, fuerit vera & naturalis mater.

Secunda, vtrum conceptum & incarnatum eſſe Chriſtũ ex Maria Virgine, ſit articulus fidei.

Tertia, vtrum conceptus maſculinus citius formetur in vtero, quàm femininus.

Quarta, vtrum extra vterum conceptus femininus citius perficiatur quàm maſculinus.

Quinta, vtrum conceptus ſemper aſſimiletur patri vel matri, vel cui magis.

An Beata Maria ſemper Virgo fuerit vera & naturalis mater pariendo Chriſtum.

Quæſt. 1. AD primam eſt dicendum quòd ſic fuit in parturitione Chriſti ſicut in eius conceptione, quia materiæ adminiſtratio vnde corpus Chriſti formatum eſt, naturalis fuit. Vere namque beata Virgo materiam illã, & ſubſtãtiam ex qua ſanctiſſimum corpus Chriſti formatum eſt, adminiſtrauit, ſicut vera, & naturalis mater. Sed illius corporis formatio non fuit naturalis, quia ad formationem illius corporis non fuit virtus humana, ſed diuina, ſicut in parturitione, quia quantum ad loci determinationem vnde ſanctiſſimum corpus exiuit, beata Virgo pariendo, fuit vera mater, & naturalis, quia vere corpus Chriſti in partu illo ſanctiſſimo exiuit de vtero Virginis, non aliũde portatum, ſicut Manichæi dixerunt illud corpus de cælo fuiſſe allatũ, & per vterum virginalem tranſijſſe, ſicut radius ſolis per aerem, vel per vitrum. Sed quantum ad vteri virginalis clauſionem, partus talis non fuit naturalis, ſed virtute diuinitatis operatus. Quòd ipſa pariẽdo Virgo permanſerit, & apertionem clauſtri pudoris non ſenſerit nec habuerit, hoc totũ virtute diuina factum eſt: & talem partũ, vt dicit Ambroſius, decebat Deum, in quo oſtenderetur vera humanitas, & vera diuinitas. Et quia partus ille de vtero feminæ exiuit, verus homo demonſtratur eſſe qui naſcebatur. Sed quia clauſo vtero Virginali exiuit, virginitate matris integraliter ſeruata, monſtrabatur eſſe verus Deus: vera ergo, & naturalis mater fuit beata Virgo in pariendo Chriſtum, quantum ad corporis exitum, ſed non quantum ad exitus modum, quia Virgo fuit in partu, & poſt partum Virgo permanſit, quod ſubterfugit modum naturæ.

An conceptum & incarnatum eſſe Chriſtum ex Maria ſemper Virgine, ſit Articulus fidei.

AD ſecundam eſt dicendum quòd Chriſtum eſſe conceptum, & incarnatum ex Maria Virgine, eſt articulus fidei, tam ſecundum ſymbolum Apoſtolorum, quàm ſecundum ſymbolum patrum. Nam in ſymbolo Apoſtolorum dicitur: Conceptus de Spiritu ſancto, natus de Maria Virgine. In ſymbolo patrum dicitur: *Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis. Et incarnatus eſt de Spiritu ſancto ex Maria Virgine, & homo factus eſt.* Sex ergo ponuntur in ſymbolo patrum ſub fidei articulo, per quæ excluduntur ſex errores, qui tunc pullulabant ante Chriſti incarnationem, quando illud ſymbolum fuit editum. Primum eſt præciſa hominum ſaluatio. Secundum eſt, legalium excluſio. Tertium eſt Dei filij ex Virgine carnis aſſumptio. Quartum eſt corporis miraculoſa formatio. Quintum eſt illius corporis cum humano corpore aſſimilatio. Sextum eſt Dei & hominis vera, & perſonalis vnio. Fuerunt autem aliqui dicentes Dei filium eſſe incarnatum, non ſolum propter nos homines, verum etiam propter dæmones damnatos liberandos & ſaluandos. Et hic error excluditur per hoc, quod præmittitur in articulo: *Qui propter nos homines.* Aliqui vero dicebant ſolam Chriſti incarnationem, & paſſionem non ſufficere ad noſtram ſalutem ſine legalium obſeruatione, & impletione. Et hic error excluditur per hoc quod additur: *Et propter noſtram ſalutem.* Aliqui autem dicebant Dei filiũ non deſcendiſſe ad terram per carnis ex vtero Virginali aſſumptionem; ſed magis Chriſtum tanquam purum hominem exiſtentem, aliqua bona operatum fuiſſe in terris, ex quibus dicebant, eum meruiſſe cælum aſcendere. Et hic error excluditur per hoc, quod adiungitur: *Deſcendit de cælis.* Aliqui vero dicebant per operationem virilis ſanguinis, vel ſeminis Chriſtum in vtero beatæ Mariæ fuiſſe con-

ceptum, & incarnatum. Et hic error excluditur per hoc quod annectitur: *Et incarnatus eſt de Spiritu ſancto*. Aliqui autem dicebāt Corpus Chriſti non fuiſſe verum corpus, nec eiuſdem naturæ cum corpore humano. Et hic error excluditur per hoc, quod dicitur: *Ex Maria Virgine*. Sed aliqui dicebant humanam naturam perſonaliter non fuiſſe vnitam Dei filio, & ipſi diuinitati: ſed per ipſum Dei filium fuiſſe habitatā, modo quo inhabitat ſanctos viros. Ex quorum dicto non erat verum dicere: Deus factus eſt homo, ſed magis Deus habitat hominem. Et hic error excluditur per hoc, quod vltimo ponitur: *Et homo factus eſt*. Ergo quantum ad hominum præciſam ſaluationem, dicitur: *Propter nos homines*. Quantum vero ad legalium excluſionem dicitur: *Et propter noſtram ſalutem*. Quantum vero ad Dei filij ex Virgine carnis aſſumptionem, additur: *Deſcendit de cælis*. Quantum vero ad corporis eius miraculoſam formationem dicitur: *Et incarnatus eſt de Spiritu ſancto*. Quantum vero ad noſtræ naturæ veram aſſimilationem additur: *Ex Maria Virgine*. Sed quantum ad Dei, & hominis perſonalem vnionem, ſubditur: *Et homo factus eſt*. Omnia enim iſta, vt dictum eſt, ſub fidei articulo clauduntur.

An conceptus maſculini ſexus citius quàm feminini in vtero formetur.

Quæſt. 3. *Ariſt. 6. lib. de animalibus hiſt. c. 22. Sed vt ait ibidē Ariſt. feminæ extra vterū celerius perficiuntur quàm mares. Idē etiā legitur in lib 4. de Gen. animal. c. 6.*

AD tertiā eſt dicendū quòd Philoſophus in libro de animalibus, quattuor rationibus probat, quòd mares in vtero citius formantur, & complentur, quàm feminæ. Vna ratio ſumitur ex loci aptitudine. Secunda ex agentis fortitudine. Tertia, ex qualitatis ſpiſſitudine. Quarta, ex permixtæ quantitatis magnitudine. Prima quidem ſecundum Philoſophum ſumitur ex loci aptitudine: Formatur enim ſecundum Philoſophum, vt in pluribus, in dextra matricis maſculus: & femina in ſiniſtra. Vnde ait quòd ſi fuerit impregnatio maſculi, apparebit motus lactis in dextra mamilla. Si vero feminæ, apparebit motus lactis in ſiniſtra

mamilla.

mamilla, quod eſt intelligendum, vt in pluribus, quia aliquando apparet contrarium. Cum igitur dextra pars ſit calidior, & aptior ſiniſtra, & calidi ſit digerere, & maturare, & citius operari, quàm frigidi, formabitur ex iſta cauſa maſculus citius, quàm femina. Secunda ratio eſt iſta, quia femina generatur ex debilitate agentis, & ex defectu virtutis formatiuæ: quia cum ſemen emiſſum ab agente fuerit calidum, & forte generabitur maſculus eo quòd natura intendit ſemper quod nobilius eſt, & ſemper intendit aſſimilare ſibi paſſum. Sed cum fuerit debile, & frigidum, quia non poteſt in generatione, & formatione maſculi, facit quod poteſt, & generat feminam. Quia igitur agens forte, & potens citius, & perfectius complet ſuam operationẽ, quàm debile, & impotens, iſto modo citius in vtero formabitur maſculus quàm femina. Tertia ratio talis eſt: Nam materia, & ſubſtantia, ex qua formatur maſculus, eſt ſpiſſa & conſtricta. Materia vero, & ſubſtãtia, ex qua maturatur, ſiue formatur femina eſt fluxibilis, humida, & labilis ſiue ſparſa. Planũ eſt autem, quòd plus apponitur de tempore ad formandum, & conſtringendam materiam humidã, liquidam, & fluxibilem, quàm materiam ſpiſſam, & conſtrictam. Sicut videmus, quòd citius formatur panis ex paſta debito modo ſpiſſa, & conſtricta quàm ex paſta liquida, fluxibili, & aquoſa. Quarta ratio eſt talis: Nam quantitas illa, quæ intrat compoſitionem corporis maſculini, eſt pura non permixta impuritati, quia ex virtute caloris ſeminis virilis, materia & ſubſtantia fuit magis digeſta, per quam digeſtionem impurum ſeparatur a puro. Illa vero quantitas, quæ intrat compoſitionem corporis feminæ, eſt magis impura, & magis permixta impuritati. Cuius ſignum eſt, vt Philoſophus dicit, quòd mulieres habentes in vtero feminas, ſunt vt plurimum mali coloris, & graues, & tardi motus: habentes vero maſculos, ſunt boni coloris, & leues, & motus facilis. Et quia quantitas pura, & impermixta citius formatur, quia citius, & facilius obedit agenti, quàm quantitas impura & permixta. Ideo ex hoc ſequitur quòd ma-

Ariſt. 7. li. de hiſt. ani. c. 4. ait, Mulierẽ, quæ marẽ conceperit, minus pallere: contra, ſi feminã: itemq. minus cibos faſtidire.

Ariſt.autem lib. 7. de hiſtor. animaliū cap. 3. ait: Mares fœtus magna ex parte circa quadrageſimum diem dextro potius latere mouentur, femina ſiniſtro, circiter nonageſimum.

maſculus in vtero citius formatur & completur quàm femina. Nam phyſici dicunt quòd maſculus formatur in die xlvj. ſed femina in duplo tempore.

An conceptus feminini ſexus citius quàm maſculini extra vterum perficiatur.

Quæſt. 4.

Ariſt. 6. li. de hiſt. anim. c. 22. & 4. de gener. anim. c. 6 Vide ſup. ad 3. q.

AD quartam eſt dicēdum quòd in libro de animalibus Philoſophus propter quattuor rationes oſtendit quòd extra vterum femina citius perficitur, & citius peruenit ad ſuum complementum, quàm maſculus. Primo propter materiæ abundantiam. Secundo, propter materiæ obedientiam. Tertio, propter naturæ diligentiam. Quarto, propter temporis conuenientiam. Prima ratio eſt, quia materia, ſiue ſubſtantia, vnde formatur corpus humanum, eſt humida, quia humidum eſt aptum, & diſpoſitum ad generationem, vt dicit ibi Philoſophus. Et quia femina in generatione dat materiam, & adminiſtrat ſubſtantiam talē, vnde formatus maſculus dat formam, oportuit quòd femina plus abundaret in tali humiditate, vt poſſet adminiſtrare ipſam ad talem formationē corporis humani, quàm maſculus. Et quia abundantia humiditatis multum facit ad citam perfectionem, & crementum, ſicut ad ſenſum videmus, quòd arbores, & herbæ, in quibus eſt abundantia aquæ, citius creſcunt quàm aliæ, ideo feminæ, in quibus (vt dictum eſt) talis abundantia humida eſt, citius creſcunt, & citius perueniunt ad complementum, quàm maſculus. Secunda ratio talis eſt: nam verum eſt, quòd materiam, & quantitatem liquidam, & fluxibilem difficile eſt formare, & formationem aliquam in ea imprimere, & ibi multum apponitur de tempore. Sed poſtquam incipit ſpiſſari, citius & facilius formatur, quàm quantitas aliqua ſtricta, vel ſpiſſa, ſeu ſicca. Sicut cera poſtquam incipit ſpiſſari, & conſtringi,

ſtringi, facile & citiſſime recipit omnem impreſſionem, & formationem ſigilli. Cum igitur (vt dictum eſt) in corpore feminæ abundet humiditas, quamuis in vtero exiſtens talis humiditas liquida, & fluxibilis multum indiguerit de tempore ad conſtringendum, extra vterum tamen poſtquam eſt iam ſpiſſata, & conſtricta, citius eſt extenſibilis, quàm quantitas maſculi, quæ eſt magis dura, & ſicca. Tertia ratio talis eſt: Sicut enim eſt in arte, ſic in natura, quia ars naturam imitatur. Videmus autem, quòd artifices plus apponunt de tempore in perfectione, & complemento operis, quod eſt ſibi magis cordi, & quod magis reputãt charum: quia precioſius, & magis vtile, vt plus apponunt de tempore in complendo annulum aureum, quàm de alio metallo. Sic natura non tantam diligentiam apponit in perfectione feminæ, quàm maſculi, ideo indiget plus de tempore ad complementũ maſculi, quàm feminæ: quia de ea non eſt ſibi tanta cura, cito ſe expedit, nec curat multum tempus apponere. Quarta ratio talis eſt: Nam animalia, quæ citius ſeneſcunt, oportet quòd citius ad complementum perueniant, femina autem citius ſeneſcit, communiter loquendo, quàm maſculus, quia humidum, quod in eis ſuperabundat, frigeſcit, & fit flegmaticum, quod eſt diſpoſitiuum ad canitiem, & ſeniles rugas ad generandum. Ideo ſicut in femina acceleratur tempus ſenectutis magis, quàm in maſculo, ſic citius debet perfici, & ad complementum peruenire femina, quàm maſculus.

Ariſt. 2. Phyſic. cõ tex. 22.

Femina cur citius ſeneſcat, quã maſculus.

An conceptus magis patri, quàm matri, vel econuerſo aſsimiletur.

AD quintam eſt dicendum quòd Philoſophus in libro de animalibus hanc quęſtionem diffuſe pertractat, dicens

Quæſt. 5.

Ariſt. 7. li. de hiſt. anim. c. 6

diffuſe hæc tractat omnia. Sed de ijs, qui aſsimilantur auis ponit exemplum de adultera quadam ſicula, quæ habuit ex Aethiope filiam, Aethiopi non ſimilem, ſed hæc filia natum poſtea habuit ſimilem auo Aethiopi. Hic etiam ait claudos ex claudis, & cæcos ex cæcis naſci. De Aethiope idem ait in 1. lib. cap. 18. de gen. animal.

cens quòd conceptus quandoque aſſimilatur patri, quandoque matri, quandoque alicui progenitorum, quandoque autem nulli, ſed magis alicui extraneorum. Ad cuius intellectum eſt ſciendum quòd (vt dicit Philoſophus) ſemen emiſſum a patre ad formationem conceptus, eſt virtualiter omnia membra patris interiora, & exteriora. Eſt virtualiter cor, hepar, & naſus, & oculi, & cetera. Sic, & ſubſtantia, vel materia illa, quam adminiſtrat mater, eſt virtualiter omnia membra matris. Quando ergo ſemen patris eſt ſic forte & calidum, quòd poteſt perfecte dominari illi materiæ, vel ſubſtantiæ adminiſtratæ per feminam ad formationem fœtus, aſſimilabitur patri, & ſic perfecte dominabitur in omnibus: ſicut tale ſemen eſt virtualiter omnia membra patris, aſſimilabitur ſibi in omnibus, quia erit maſculus ſicut ipſe, albus ſicut ipſe, fortis ſicut ipſe, ingenioſus ſicut ipſe, & ſic de omnibus. Et quia in membris patris forte aliqua conditio relucet ſuorum progenitorum interius, vel exterius; ſi huiuſmodi ſemen non ſit tantum potens, vt poſſit dominari perfecte, vt aſſimilet ſibi conceptum quantum ad conditiones ſuas, aſſimilabit forte ad conditiones ſuorum progenitorum, vel in omnibus vel in aliquibus. Si autem prædictum ſemen in nullo poſſit ſibi conceptum aſſimilare, tunc conceptus talis aſſimilabitur matri, & quandoque in omnibus, quia erit femina ſicut ipſa. Vnde, vt in pluribus, dicit Philoſophus, quòd maſculi aſſimilantur patribus, & feminæ matribus, & erit pulchra ſicut ipſa, vel parua, aut magna ſicut ipſa, quandoque vero ſolum in vna conditione, non tamen in alijs. Quandoque aſſimilabitur non matri, nec conditionibus matris, ſed forte alicui de progenie ſuæ matris, quia (vt dictum eſt) illa ſubſtantia, quam adminiſtrat femina ad formationem fœtus, eſt virtualiter omnia membra, & relucet forte ibi aliqua conditio ſuorum progenitorum. Quandoque autem (vt ait) fit aſſimilatio alicui extraneorum. Quòd poteſt contingere, vel propter fortem impreſſionem, ſicut Philoſophus recitat quandam dominam multum intenſe reſpexiſſe quendam Aethio-

Ariſt. li. 1. c. 18. 19. de gener. anim. & lib. 4. c. 1. to. 6. vbi ait: Semē eſt vltimū cibi, vel alimenti excremētū, & ſimile ei, quod generauit.

Ariſt. li. 7 de hiſtor. anim. c. 6 to. 5. & 4. de gener. animal. c. 3. to. 6.

Aethiopem, quem depictum habebat in camera ſua, quæ poſtmodum concipiens de viro ſuo, peperit filium totum nigrum. Vel propter loci, aeris, vel cibi variationem. Nam variatio in omnibus prædictis multum poteſt facere ad variationem ſimilitudinis. Tertio propter materiæ omnimodam indiſpoſitionem, quia forte materia, vel ſubſtantia illa, quam femina adminiſtrat, ſic eſt indiſpoſita, & ſemen ſic fuit forſan debile, quod diſponere non potuit, vt aſſimilatio fieret, vel membrorum augmentatio, ſed diminutio fieret: quia forte generabitur monſtrum aliquod, quod erit diſſimile parentibus, & omnibus progenitoribus. Communiter tamen ſi non fit ex parte feminæ indiſpoſitio, et ex parte viri debilitatio, & inordinatio, & ex parte loci, aeris, vel cibi non fit mala complexio, vel variatio, vel aliqua vehemens impreſſio, ſemper aſſimilatio debet fieri matri, vel patri, vel alicui progenitorum vtriuſque propter rationem ſuperius aſſignatam.

LECTIO XIIII.

De rei nunciatæ certificatione ex Chriſti magnifica nominatione.

Et vocabis nomen eius Ieſum: hic erit magnus, & filius Altiſſimi vocabitur. Et dabit illi Dominus Deus ſedem Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum. Et regni eius non erit finis.

CErtificata ſalutatione Angelica ex rei nunciatæ particulari expreſſione, in parte iſta, vt ſupra dicebatur, ponitur eius certificatio ex eius magnifica nominatione. Et ponit Angelus quinque prærogatiuas, quas decebat habere iſte conceptus, & iſte filius, quem prænunciauit Virginem concepturam, & parituram. Prima, quantum ad nominationem. Secunda, quantum ad ſublimationem. Tertia, quantum ad diuinam filiationem. Quarta, quantum ad regalem dominationem. Quinta, quantum ad æternam durationem. Nominationem autem tangit, cum dicit: *Et vocabis nomen eius Ieſum*, quod interpretatur Saluator. Conueniebat enim tali nomine Chriſtum vocari, quia, vt dicitur: Ipſe ſaluum faciet populum ſuum a peccatis eorum, quod bene fuit figuratum in Geneſi, vbi habetur quòd vendito

Mat.4.
Gen.41.

vẽdito Ioſeph in Aegypto, qui figurabat Chriſtũ, Aegyptij verterunt nomen eius, & vocabant eum lingua Aegyptiaca, Saluatorem mundi: nec mirum, quia, vt dicit Petrus in Actibus Apoſtolorum, non eſt aliud nomen ſub cælo datum ho- *Act. 4.*
minibus, in quo oporteat ſaluos fieri, niſi in nomine Ieſu. Sublimationem vero tangit, cum ait: *Hic erit magnus*, nam vt Gloſſa dicit, de Ioanne Baptiſta dictum fuit: Hic erit magnus, ſed ille fuit quaſi homo magnus, hic vero quaſi Deus magnus. Multum enim fuit ſublimatus, quando ipſe homo Chriſtus vocatus eſt Deus. Et planum eſt, vt dicit Ambroſius, quòd late funditur Dei virtus, & cæleſtis ſubſtantiæ magnitudo late porrigitur, quia non loco clauditur, appoſitione non comprehenditur, extimatione non concluditur,
ætate non variatur. De cuius ſublimatione ſcribitur: Ecce *Iſai. 52.*
intelliget ſeruus meus, & exaltabitur, & eleuabitur, & ſublimis erit valde. Diuinam autem ſublimationem tangit, cum dicit: *Et filius Altiſsimi vocabitur*. Secundum enim Auguſtinum voluit Deus pater Chriſtum non alium habere patrem, quàm ipſum, ne nomen filij ad alium tranſiret, qui non eſſet æternus natiuitate filius, propter quod idem filius fuit Dei patris per æternam generationem, & Virginis matris per temporalem incarnationem, iuxta illud:
Dominus dixit ad me, filius meus es tu, ego hodie genui te. *Pſal. 2.*
Regalem autem dominationem tangit cum addidit: *Dabit ei Dominus Deus ſedem Dauid patris eius*. Sic enim dictum
fuit Dauid: De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam. *Pſ. 131.*
Deinde æternam durationem tangit, cum poſtponitur: *Et regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis.* Nam regnum Chriſti non fuit temporale, ſed æternum.
Vnde dicitur: Poteſtas eius poteſtas æterna, quæ non aufe- *Dan. 7.*
retur, & regnum eius, quod non corrumpetur. De iſtis igitur quinque prærogatiuis, quinque dubitationes eſſe poſsũt.

Prima, vtrum hoc nomen Ieſus, contineat ſub ſe omnia nomina ſcripta de Chriſto in veteri teſtamento.

Secunda, vtrum Chriſtus fuerit magnus ſecundum quòd homo, vel ſecundum quòd Deus.

Tertia, vtrum Chriſtus ſecundum quòd homo & ſecundũ quòd Deus, fuerit filius, vel duo filij.

Quarta, vtrum verum ſit, quòd ipſe Chriſtus ſederit in ſede Dauid, & regnauerit in domo Iacob.

Quinta, vtrum ſolum regnũ Chriſti debeat eſſe ęternum, & non aliud.

An Ieſus contineat ſub ſe omnia nomina ſcripta de Chriſto in veteri Teſtamento.

Quæſt. 1. AD primam eſt dicendum quòd multi in veteri Teſtamento Ieſus vocati ſunt. Fuit enim Ieſus Naue, ſucceſſor Moyſi, fortis in bello. Et fuit Ieſus filius Syrac, qui compoſuit librum Eccleſiaſticum. Et multi hoc tali nomine appellati ſunt propter aliquam particularem ſalutem, quam operati ſunt in populo. Sed Chriſtus vocatus eſt Ieſus, vt Saluator, propter vniuerſalem ſalutem non vnius gentis, vel in vno tempore, ſed propter ſalutem omnium populorum, tam præſentium, quàm præteritorum, quàm etiam futurorum. Nam ſalutem omnium populorum, & hominum quattuor modis poſſumus conſiderare. Primo, quantum ad noſtram ſalutem operantem. Secundo, quantum ad noſtram ſalutem impedientem. Tertio, quantum ad noſtram ſalutem oſtendentem. Quarto, quantum ad noſtram ſalutem terminantem. Igitur propter noſtræ ſalutis operationem vocatus eſt Chriſtus Emmanuel, iuxta illud: Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomẽ eius Emmanuel, quod interpretatur nobiſcum Deus. (Iſa. 7.) Et planum eſt quòd propter hoc Deus operatus eſt noſtram ſalutem, quia humanam naturam ſecum aſſumpſit ad vnitatem perſonæ, quia aliter non fuiſſet noſtra natura ſaluata, & curata eo quòd ſecundum Damaſcenum: Quod eſt inaſſumptibile, eſt incurabile, & inſanabile. (Damaſc. lib. 3. de fide Orth. cap. 6.) Vnde ſi Deus non fuiſſet ſingulariter nobiſcum, aſſumendo noſtram naturam ad vnitatem perſonæ ſuæ, non fuiſſet operatus ſalutem noſtram. Emmanuel igitur eſt vocatus propter noſtræ

ſalutis

ſalutis operationem. Propter vero noſtram ſalutem impedientis remotionem, & debellationem, vocatus eſt Accelera, feſtina, prædare, iuxta illud: Voca nomen eius accelera, feſtina, prædare, ſpolia detrahe. Nam diabolus, qui noſtram ſalutem impediebat, per Chriſtum eſt debellatus, & expoliatus. Non tarde, ſed faciliter, & celeriter, ipſis dæmonibus atteſtantibus, & dicentibus: Veniſti ante tempus torquere nos. Vnde dicit Apoſtolus, quòd Chriſtus tulit diabolũ inimicum noſtrum de medio, affigens illum cruci, & expolians principatus, & poteſtates, tranſduxit nos confidenter in regnum ſuum. Propter vero noſtræ ſalutis oſtenſionem, & demonſtrationem, vocatus eſt Admirabilis, Conſiliarius, Deus, Fortis. Nam mirabili diuinitatis conſilio, & forti, atque potenti virtute factum eſt quòd homines ſuo peccato damnati ad infernum, ad hereditatem cæleſtis regni perducantur. Propter noſtræ ſalutis terminationem, vocatus eſt Pater futuri ſæculi, princeps pacis. De vtroque nomine dicitur: Vocabitur nomen eius admirabilis, Deus, Fortis. Conſiliarius, quantum ad primum. Pater futuri ſæculi, quantum ad ſecundũ. Princeps pacis, ſecundum adaptationem temporis. Poſſumus dicere quòd noſtræ ſalutis operatio facta eſt in Chriſti incarnatione, quia tunc fuit Emmanuel, & ſignanter nobiſcũ, quando verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. Noſtram vero ſalutem impedientis remotio, expoliatio, & debellatio facta eſt in eius paſſione, quia tunc princeps huius mundi eiectus eſt foras, ipſo dicente: Et cum exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipſum. Vnde tunc ſignanter conueniebat ei vocari Feſtina, prædare, ſpolia detrahe. Noſtræ autem ſalutis oſtenſio, & demonſtratio facta eſt in eius reſurrectione, quia tũc, vt ait Ambroſius, notam fecit nobis viam vitæ, quæ ante habebatur ignota. Vnde tunc conueniebat ei vocari Admirabilis, Deus, Fortis. Sed noſtræ ſalutis terminatio facta eſt

Iſai. 8. *Marc. 1. Et Mat. 8.* *Ad Philip. 2.* *Iſa. 9.* *Iſai. 9.* *Ioan. 1.* *Ioan. 12.* *Ambr. to. 5. in ſer. de ſanctis pro cõmuni. Martyrum ſer. 22. in edit. Rom. Et legitur tempore paſchali. Et incipit: Dignum, & congruum, in lect. 2. & 3. & in editionibus vetuſtioribus legitur ſer. 74.*

ćta eſt in eius Aſcenſione, quia tunc in perſona omnium ſaluandorum aſſumptus eſt in cælum, & ſedet a dextris Dei. Vnde conueniebat ei vocari, Pater futuri ſæculi, & princeps pacis. In natiuitate ergo Chriſtus fuit Emmanuel, quia tunc noſtram ſalutem per eius præſentiam inchoauit. In paſſione fuit: Prædare, ſpolia detrahe, quia tunc noſtram ſalutem impedientem debellauit. In reſurrećtione fuit mirabilis conſiliarius, Deus, Fortis, quia tunc noſtram ſalutem demonſtrauit. Sed in Aſcenſione fuit Pater futuri ſæculi, & princeps pacis, quia tunc noſtram ſalutem finiuit, & terminauit. Rećte igitur vocatus eſt Ieſus, quia omnes modi noſtræ ſalutis importati per nomina ei impoſita in veteri Teſtamento, vniuerſaliter in hoc nomine Ieſu includuntur.

An Chriſtus fuerit magnus quatenus homo, vel quatenus Deus.

Quæſt. 2. AD ſecundam eſt dicendum quòd Chriſtus ſit magnus, & ſublimis ſecundum quòd Deus, mirum non eſt, quia magnus vna magnitudine cum Patre, & Spiritu ſanćto, cum omnium perſonarum ſit vna magnitudo, non quidem magnitudo corporalis ſed virtualis. Vnde dicit Auguſtinus de Trinitate: Intelligamus Deum, ſi poſſumus, quantum poſſumus, ſine qualitate bonum, ſine quantitate magnum, ſine indigentia Creatorem, ſine ſitu præſentem, ſine habitu omnia continentem, ſine loco vbique totum, ſine tempore ſempiternum, ſine ſui mutatione vlla mirabilia facientem, nihilq. patientem. Sed quòd ſit magnus ſecundum quòd homo, Apoſtolus ad Hebreos ait: Magnitudines ei attribuit, quæ non conueniunt alicui creaturæ. Prima eſt, diuinæ perſonæ vnitatis. Secunda, eiuſdem honoris æqualitatis. Tertia, capitis dignitatis. Quarta, iudiciariæ poteſtatis. Nulli namque naturæ humanæ, vel angelicæ collatum eſt, quòd ſit aſſumpta ad vnitatem perſonæ diuinæ, vt vocetur Deus, ſicut collatum eſt homini Chriſto.

Aug. 5. de Trinitate c. 1 to. 3.

Hebr. 4.

Vnde

Vnde dicit Apoſtolus: Tanto melior Angelis, & maior effectus eſt, quanto differentius pro illis nomen hereditauit. Heb.1.
Nam nulli Angelorũ dixit aliquando: Filius meus es tu, ego Pſal. 2.
hodie genui te. Secundo, nulli creaturæ debetur ille honor, qui debetur Chriſto homini: quia honor latriæ, qui quidem honor debetur ſoli Deo, debetur homini Chriſto. Honor namque, & reuerentia debetur perſonæ, & hypoſtaſi. Sicut igitur eſt vna perſona ſubſiſtens in duabus naturis, diuina ſcilicet & humana, ſic vnus & æqualis honor Deo, & illi homini Chriſto debetur. Vnde dicit Apoſtolus ibi: Adorent eum omnes Angeli Dei. Tertio, nulli creaturæ con- Hebr. 1.
uenit dignitas capitis, ſicut homini Chriſto, quem, dicente Apoſtolo, dedit caput ſuper omnem Eccleſiam, & omnia Eph.1.
ſubiecit ſub pedibus eius. Quod exponens Apoſtolus dicit: Pſ.8.
In eo, quod ait omnia ſubiecta pedibus eius, nihil dimiſſum eſt non ſubiectum ei. Quarto, nulli creaturæ conceſſa eſt Hebr. 2.
iudiciaria poteſtas ſicut homini Chriſto, de quo dicit Euan- Ioan.5.
geliſta, quòd omne iudicium dedit filio, quia filius hominis eſt. Et Apoſtolus dicit quòd thronus eius erit in ſæculum Heb.1.
ſæculi, & virga æquitatis virga regni eius. Magnus ergo fuit Chriſtus ſecundũ quòd Deus, & eius magnitudinis non Pſ.146.
eſt finis. Et magnus ſecundum quòd homo iſta quadruplici magnitudine ſuperius dicta non conueniente alicui naturæ Angelicæ, vel humanæ.

An Chriſtus quatenus homo, & quatenus Deus fuerit vnus filius, vel duo filij.

AD tertiam eſt dicendum quòd aliud eſt quærere Chri- Quæſt.3.
ſtum fuiſſe alium filium ſecundum quòd Deus, & ſecundum quòd homo. Et aliud eſt quærere Chriſtum habuiſſe aliam filiationem ſecundum naturam diuinam, et aliam ſecundum naturam humanam. Nam primo Chriſtum fuiſſe alium filium ſecundum quòd Deus, & alium ſecundum quòd homo, omnino eſt negandum, auctoritate, & ratione. Auctoritas quidem eſt Damaſceni, & Au-

guſtini:

Damaſc. lib. 3. fi. orth. c. 7. guſtini: expreſſe nam dicit Damaſcenus: Confitemur Chriſtum ipſum vnum filium Dei. Poſt humanitatis aſſumptionem etiam filium hominis eundem vnum Ieſum Chriſtum. *Aug. de ſymbolo ad Catechum. li. 1 c. 5. 10. 9.* Auguſtinus vero in libro de ſymbolo dicit: Genitrix Virgo ſuum genuit genitorem: filium portauit, a quo portabatur: oſtendit filium, quem Pater æternaliter ſibi æqualem, Virgo temporaliter generauit, quia non hominem nudum ſancta Virgo genuit, ſed Deum verum, non tamen nudum, ſed incarnatum: hoc expreſſe dicit Apoſtolus: *Gal. 4.* Miſit Deus filium ſuum natum ex muliere. Eundem ergo filium confiteri debemus natum eſſe de muliere Virgine, quem Deus pater nobis miſit, quia Deus pater miſit filium, qui erat verus homo, & verus Deus. Ideo idem filius fuit Chriſtus ſecundum quòd Deus, & ſecundum quòd homo. Ratio vero talis eſt: Nam eſſe filium, eſt eſſe natum, iuxta illud: *Iſa. 9.* Paruulus filius natus eſt nobis. Sed naſci, vel eſſe natum non conuenit naturæ, ſed perſonæ, ſicut dicit Damaſcenus: *Damaſc. li. 3. c. 12.* Vnde ibidem ait quòd ſancta Dei genitrix hypoſtaſim, & perſonam genuit. Ergo cum Chriſtus non fuerit niſi vna perſona, quia vna in duabus naturis, perſona viã vitæ manifeſtius demonſtrauit, vt dicitur extra de fide catholica. *De fide catholica in Decre. lib. 1. c. 1. Firmiter credimus.* Manifeſte ſequitur quòd Chriſtus ſecundum quòd homo, & ſecundum quòd Deus, non fuit niſi vnus filius, quia licet *ſecundum quòd* reduplicationem, & præciſionem faciat ſupra perſonam, non ſupra naturam diuinã, & aliam ſecundum naturam humanam, puto conueniẽter poſſe dici, potiſſime, quia Damaſcenus dicit quòd duas natiuitates in Chriſto veneramur: *Damaſc. 3. lib. c. 7.* vnam ex Patre ante ſæcula, & ſuper cauſam, & ſermonem, & tempus, & naturam: alteram in vltimis ex matre, & tempore conceptionis, propter nos, ſecundum nos, & ſuper nos, non humano ſemine, ſed ex Spiritu ſancto. Sicut ergo confitemur duas natiuitates in Chriſto, ita non videtur negandum, in eo duas eſſe filiationes.

An Chriſtus ſederit in ſolio Dauid, & regnauerit in domo Iacob.

AD quartam eſt dicendum quòd Bernardus iſtam dubitationem mouet in homilia ſuper Miſſus eſt, dicens: Quæro, quomodo Deus dederit Chriſto ſedem Dauid. Planum eſt enim quòd ipſe in Hieruſalem non regnauit, vbi conſtat Dauid regnaſſe: immo turbis volentibus ipſum rapere, & facere Regem, præſciens hoc, fugit in montem, ſicut habetur. Qualiter autem regnauerit in domo Iacob, maius dubium eſt, cum illa domus negauerit ipſum coram facie Pilati, dicens: Non habemus Regem niſi Cæſarē. Ad hoc igitur reſpondet Bernardus, dicēs: Sæpe in ſacra Scriptura figura ponitur pro figurato, & ſignificans pro ſignificato. Illa igitur terreſtris ſignificabat, & figurabat Hieruſalem cæleſtem, de qua dicit Apoſtolus, quòd illa Hieruſalē, quæ ſurſum eſt, libera eſt, quæ eſt mater noſtra. Similiter Dauid figurabat, & ſignificabat Chriſtū, quia Dauid, manu fortis, & vultu deſiderabilis interpretatur. Et ipſe Chriſtus manu fortis fuit, Goliat, ideſt Diabolum ipſum debellando. Et vultu deſiderabilis ſuos electos reficiendo, quia in eum deſiderant Angeli proſpicere. Sedem igitur Dauid figuratam, & ſignatam per illam Deus dedit ipſam Chriſto in Hieruſalē cæleſti. Vnde cum Pilatus quæreret ab eo, an Rex eſſet, reſpondit: A te ipſo hoc dicis, an alij dixerunt de me? Et cum ille diceret: Ego iudæus non ſum, ſed gens tua, & Pontifices tui tradiderunt te mihi: tunc Chriſtus reſpondit: Regnum meum non eſt de hoc mundo: nam ſi de hoc mundo eſſet Regnum meum, miniſtri mei decertarent, vt non traderer iudæis. Vnde quia Regnum ſuum, dixerat non eſſe de hoc mundo: Pilatus conatus eſt ipſum liberare, quia de hoc ſibi cura erat. Dubitabat enim ne regnaturus eſſet in illa Hieruſalem terreſtri loco Dauid, audierat maxime per prophetas iſtud eſſe ſcriptum. Et ſic ne regnum iterum rediret ad iudæos, maxime de hoc erat ſolicitus. Ad ſecundum

Quæſt. 4. Bernard. ſuper Miſſus eſt. to. 1. homil. 4. ſtatim poſt initium. Ioan. 6. *Ioan. 19.* *Bernard. ibidem.* *Gal. 4.* Dauid quid ſignificet, & quid interpretetur. *Ioan. 19.*

dum ſimiliter ſoluit per Apoſtolum. Nam verum eſt, quòd iudæi, qui Chriſtum negauerunt, ex Iacob deſcenderunt. Sed, vt ait Apoſtolus, differt eſſe iudæum occultum confitentem Chriſtum corde: & iudæum manifeſtum, qui negat Chriſtum, vel eſſe iudæum circumciſum carne, & circumciſum ſpiritu. Chriſtus ergo regnabit in domo Iacob, & in iudæis circumciſis ſpiritu, quales ſunt credentes in eum, non in iudæis circumciſis carne ſolum eum negantibus.

An ſolum Chriſti Regnum debeat eſſe æternum, & non aliud.

Quæſt. 5. AD quintam eſt dicēdum quòd ad regnandū Chriſtum poſt diem iudicij, tres differentias habebit: a regimine aliorum regū, a ſuo met regimine, modo quo nūc regnat in mundo: & in vniuerſalitate, quia nulllus vniuerſaliter regnat ſuper omnes, ſaltem de facto. Licet enim Papa, vel Imperator deberet de iure regnare ſuper omnes, de facto tamen videmus contrarium, quia multi ſunt rebelles, non ſolum pagani, verum etiam qui Chriſtiani cenſentur. Similiter Chriſtus vniuerſaliter non regnat nunc ſuper omnes, quia multi, vel in eum non credunt, vel ſi credunt, eius præcepta contemnunt. Secundo, in iuſtitiæ æqualitate. Quia iuſtitiæ regum temporalium quaſi
Pſ. 13. pannus menſtruatæ ſunt: immo (dicente Propheta) omnes a iuſtitia declinauerunt, non eſt qui faciat bonum, non eſt vſque ad vnum. Ipſo ſimiliter Chriſto permittente, a iuſto ſuo conſilio multa mala, & aduerſa ſunt fidelibus, & multa bona, & proſpera ſuis aduerſarijs, ſinit euenire, quod non videtur æqualitatem iuſtitiæ importare. Tertio, in æternitate, quia nullum regnum eſt perpetuum, & modus etiam, ſecundum quem Deus nunc regnat, non eſt æternus, quia mors non ſinit homines eſſe æternos, ſuper quos ipſe Chriſtus dicitur regnare. Regnum namque Chriſti eius fideles ſunt. In fine igitur

tur mundi regnum Chriſti habebit vniuerſalitatem; quia ſuper omnes regnabit, velint, nolint. Vnde dicit Apoſtolus: Oportet illum regnare donec ponat inimicos ſcabellum pedum eius. Sic iuſtitiæ æqualitate, quia merces ſua ſecum erit, dare vnicuique iuxta opera ſua, vt dicitur. Et in durationis æternitate, quia vt dicitur: Inimica nouiſſima deſtruetur mors, & ſcribitur, quòd mors, & infernus miſſi ſunt in ſtagnum ignis. Regnabit ergo in illa Hieruſalem cæleſti, cum omnibus electis ſuis, vniuerſaliter, æqualiter, & æternaliter.

1. Cor. 5. *Pſ. 107.* *Apo. vl.* *Apo. 20.*

LECTIO XV.

De rei nunciatæ certificatione ex modi faciendi diligenti inquiſitione.

Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?

POſita certificatione Angelicæ nunciationis ex Chriſti magnifica nominatione, in parte iſta, vt ſupra dicebatur, ponitur certificatio eius, ex modi fiendi diligenti inquiſitione. Ad cuius intellectũ eſt ſciendum, quòd quia Angelus dixerat Virginem Dei filium eſſe concepturam, & parituram: *Ecce* (inquit) *Concipies, & paries filium*. Hoc, vt Ambroſius ait, Virgo non debuit omnino non credere, nec tamen temerè debuit vſurpare, non

Ambroſ. to. 3. li. 2. in cap. 1. Lucæ.

 credere

credere Angelo, vſurpare diuina, vt cum quadam proteruitate, & temeritate diceret: Iſtud omnino fiet, & volo, vt fiat. Sed ſicut beata Virgo, quando fuit dubia, qualis eſſet iſta ſalutatio prudenter tacuerat, ita nunc, vt dicit Bernardus, confortata per Angelum, & iam bene præmeditata, duo breuiter in ſua reſponſione tangit. Primo modi fiendi poſſibilitatem, cum dicit: *Quo modo fiet iſtud?* Secundo, ſui propoſiti firmitatem, cum ait: *Quoniam virum non cognoſco.* Aliquando enim res ipſa certa eſt, ſed modus fiendi non eſt certus: nam quilibet certus eſt, quòd debet mori, ſed vtrum gladio, vel febre, vtrum longa, vel ſubita infirmitate, non eſt certus, quia omnes iſti modi ſunt poſſibiles. Inquirere ergo poſſibilitatem modi fiendi de re, quam homo veraciter credit, magnæ prudentiæ eſt. Vnde Iob dicebat: Cauſam, quam neſciebã, diligentiſſime inueſtigabam. Beata igitur Virgo non dubitauit de facto, quod Angelus dicebat, ſed poſſibilitatem, & ordinem fiendi modi requiſiuit, dicens: *Quo modo fiet iſtud?* ac ſi diceret, vt Bernardus ait: Cum ſciat Dominus meus conſcientiæ meæ votum eſſe ancillæ ſuæ non cognoſcere virum, qua lege, quo ordine placebit ſibi, vt iſtud fiat? Nam ſi oportebit me frangere votum, vt pariam talem filium, & gaudeo de filio, & doleo de propoſito, tamen fiat voluntas eius. Si vero concipiam, & Virgo pariam, & ſibi placuerit, non impoſſibile, tunc ſciõ quòd reſpexit Dominus humilitatem ancillæ ſuæ. Quæro ergo: *Quo modo fiet iſtud?* Sed hic poſſunt eſſe quinque dubitationes.

Bernard. ſuper Miſſus eſt homil. 4. tomo 1. d.

Iob. 29.

Bernard. ſuper Miſſus eſt homil. 4. tomo 1. d.

Prima, vtrum dubitare de omnibus ſit bonum, & vtile.

Secunda, vtrum beata Virgo dubitauerit de verbis Angeli.

Tertia, vtrum beata Virgo fecerit votum, virum non cognoſcere antequam eſſet deſponſata.

Quarta, vtrum aliqua mulier poſſit concipere, abſque eo quòd cognoſcatur a viro.

Quinta, vtrum ſic natus, vel conceptus deberet dici ſine patre, vel cuius filius deberet nominari.

An dubitare de omnibus ſit bonum, & vtile.

AD primam eſt dicendum quòd dubitare dupliciter contingit. Primo, per modum cuiuſdam deſperationis, & diffidentiç. Secundo, per modum inquiſitionis, & rationis ſyllogiſticæ. Primo modo ſi homo diffidat, & deſperet de creatura ſpem, & fidem ſuam in ea non ponendo, eſt bonum, & vtile: Quia maledictus homo qui ſperat in homine. In hoc enim conſiſtit tota peruerſitas humanæ naturæ, vt ſpreto bono incommutabili, conſtituatur finis in bono creato. Sed ſi homo diffidat, & deſperet de Deo, & de ipſo Creatore, eſt peruerſum, & damnabile, quia beatus homo qui ſperat in Domino, & eſt in Domino fiducia eius. Et iſto modo Auguſtinus exponit illud verbum: Tentatio vos non apprehendat, niſi humana, quia ſic (vt dicit) dubitare de Deo, perniciosum eſt, eo quòd ira Dei venit in filios diffidentiæ, vt dicit Apoſtolus. Sic dubitare de homine, ſaluberrimum eſt. Igitur dubitatio per modum diffidentiæ, vno modo vtilis, & ſalubris eſt, alio modo eſt inutilis, & pernicioſa. Si vero ſit dubitatio per modum inquiſitionis, & rationis ſyllogiſticæ; tunc aut talis quærit de ſacra Scriptura à Deo immediata, reuelata, & fundata ſuper operibus miraculoſis, & ſuper ijs, quæ tranſcendunt intellectum, & rationem, & ſic eſt inutile, quia ſecundum Auguſtinum ſuper illo verbo: Ecce eris tacens, pro eo quòd non credidiſti verbis meis, quòd non cenſetur ſacerdos Zacharias dignus fore venia, quia allegauit impotentiam eius, & vxoris, dicens: Ego ſum ſenex, & vxor mea ſterilis eſt, quia quandocumque Deus indicat aliquid eſſe fiendum, operationem in fide oportet ſuſcipere, & non rationem quærere. Nam ſuper talibus decertare, contumacis animæ eſt. Sed in ſcientia humanitus inueſtigata, & fundata in rebus naturalibus, vtile eſt de omnibus dubitare: rationes item prò, & contra ad omnia adducere, vt veritas quæſita magis inueniatur, & abundantius declaretur, quia iſto

Quæſt. 1.

Hierem. 17.

Pſal. 33.

Aug. ſuper illud Apoſt. 1. Cor. 10. in lib. veter. & no. teſt. q. 99.

Eph. 5.

Aug. ſuper Luc. c. 1. to. 1 9. hom. 44. 117. 8.

iſto modo ſumus apti ſcientiam adinuenire per rationis diſcurſum. Iſto namque modo de hac veritate. Vtrum nix ſit alba dubitare, rationes pro, & contra adducere inutile non eſt, quia per hoc veritas magis declaratur.

An beata Maria ſemper Virgo dubitauerit de verbis Angeli.

Quæſt. 2. Ambroſ. li. 2. to. 3.

AD ſecundam eſt dicendum quòd aliter reſpondet Ambroſius ad iſtam dubitationem, & aliter Auguſtinus: Nam Ambroſius dicit quòd beata Virgo non dubitauit de facto, ſed de modo fiendi. Vnde ait, quòd temperatior fuit inquiſitio Virginis, quàm Zachariæ ſacerdotis. Ille enim dixit: Vnde hoc ſciam, quaſi alium quærens actorē, quàm Angelum nunciantem, propter quod tam de facto, quàm de modo fiendi Zacharias dubitauit, cuius ſignum fuit, quòd Angelus ſibi dixit: Quia non credidiſti verbis meis, ecce tacens eris, & non poteris loqui quouſque hæc impleantur. Sed beata Virgo, factum quidem credidit, modum autem quæſiuit: qui enim modum fiendi quærit, factum non dubitat: modo Angelus eā nec taciturnitate percuſſit, nec, quòd verbis eius non credidiſſet, improperauit. Inquiſitio ergo Virginis ſecundum Ambroſium non fuit dubitationis, & infidelitatis de facto, ſed de modo fiendi ſolum. Auguſtinus vero in libro de ſymbolo dicit: Beata Virgo nec in Angelica annunciatione, nec in Chriſti incarnatione, nec in eius paſſione dubitauit aliqua dubitatione hæſitationis, ſed dubitatione cuiuſdam ſtuporis, & admirationis. Vnde exponens illud verbū Auguſtinus: Tuam ipſius animā pertranſibit gladius, dicit: Beata Virgo in paſſione Domini ſtupore cuiuſdam admirationis dubitauit. Conſiderabat namque, vt dicit in libro de ſymbolo, quæ ab Angelo audierat,

Luc. 1.

Auguſt. in lib. de ſymbolo, hæc vero inibi non leguntur. Sed ſuper 2. Luca cap. in q. veter. & no. Teſtamenti to. 4. q. 73. dicit quæ infra ponuntur. Auguſtinus enim in lib. de Nat. & grat. cap. 36. tom. 7. dicit eam fuiſſe immunem ab omni peccato, quod etiam ſentit Doctor noſter Aegid. Rom. lib. 2. ſenten. diſt. 23. q. 1. ar. 1. vbi ait, eam nec mortaliter, nec venialiter peccare potuiſſe.

erat, quæ in conceptione ſenſerat, quæ in eius incarnatione
Magis adorantibus, & paſtoribus nunciantibus viderat, Mat. 1.
quomodo in eius adoleſcentia ipſum in medio Doctorum Luc. 2.
diſputantem inuenerat, qualiter ad ſui petitionem, aquam Luc. 2.
in vinum mutauerat. Et poſtmodum videns eum pati tam Matt. 26.
abiecta, & tam uilia, in quodam mentis ſtupore, & admi- & 27.
ratione ponebatur. Sic quando audiuit ab Angelo quòd Marc. 14.
deberet Dei filium concipere, & parere, nón dubitauit de- & 15.
re, vel de modo, quia dictum Angeli credidit eſſe verum,& Luc. 22.
modum fiendi, quòd Virgo exiſtens pareret, credidit Deo ſo- & 23.
re poſſibile, maxime cum non eſſet ignara propheticæ Scri- Ioan. 18.
pturæ, qua dicebatur expreſſe: *Ecce virgo concipiet*. Inqui- & 19.
quiſiuit ergo: *Quomodo fiet iſtud*? non dubitando, ſed ſtu- Iſa. 7.
pendo, & admirando, ac ſi diceret, totum credo quod dixi-
ſti, ſed ego votum meum tibi manifeſto, quia virum non
cognoſcere diſpoſui. Vnde ſicut factum mirabile mihi
narraſti, quòd ego ſum illa Virgo, quæ Dei filium ſum
conceptura, ſic modũ fiendi mihi peto, per te declarari, &
demonſtrari. Inquiſitio ergo Virginis nunc, & ſemper,
non fuit dubitatio hæſitationis in ea, cum ipſa ſemper fue-
rit anchora fidei, ſed fuit inquiſitio cuiuſdam ſtuporis,
& admirationis.

An Beata Maria ſemper Virgo votum emiſerit de non cognoſcendo viro antequam eſſet deſponſata.

AD tertiam eſt dicendum quòd iſta quæſtio eſt dubia Quæſt. 3.
propter duo. Primo quidem ſi Virgo beata, antequam
eſſet deſponſata, votum fecit virum non cognoſcere, contra
præceptũ legis videtur feciſſe: ſcribitur enim in Deuter. Non Deut. 7.
erit apud te ſterilis vtriuſque ſexus. Quælibet autem Vir-
go naturali ordine cogitur eſſe ſterilis, quia nec ordine na-
turę mater effici poteſt, niſi corrumpatur. Si verò poſtquàm
deſponſata fuit, dicatur vouiſſe, tunc aut inter ipſam, et
Ioſeph verum matrimonium non fuit, quod non eſt dicen-
dum

Matt. 1. dum cum Matthæus narret genealogiam Saluatoris vſque ad Ioſeph virum Mariæ, vel ſi verum matrimonium fuit inter eos, non erat licitum alicui eorum vouere Virginitatem, aut continentiam ſine conſenſu alterius. Dicendum ergo eſt quòd beata Virgo, antequam deſponſata eſſet, votum fecit, virum non cognoſcere. Aliter ſecundum quòd dicit Gloſſa, ſi cauſa carnalis copulæ Ioſeph deſponſari voluiſſet, non fuiſſet poſita in admirationem, quando Angelus ſibi conceptum, & partum Dei filij nunciauit, dicens: *Ecce concipies, & paries filium*. Ex quo enim virum præſtolabatur ad tempus, mater effici volebat, ac per hoc non dixiſſet: *Quo modo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?* Ex quo ſponſum, quem acceperat, ſe cognituram diſponebat. Ante igitur deſponſationem votum fecit, ſe virum numquã cognituram. Cum tamen votum ſit voluntaria promiſſio facta Deo, in omni voto, in omnĩ dicto, & facto, & promiſſo, quod Deo vouemus, vel ad eius laudem dicimus, & facimus, debet ſubintelligi ſemper illa conditio, quã beatus *Iacob. in ſua can.* Iacobus ponit in ſua Canonica, pro vt ſcilicet ſi Dominus voluerit, aut ſi Domino placuerit, ſic, vel ſic faciemus. Stultum namque eſſet credere, vel opinari, quòd aliquis intenderet aliquid Deo offerre, vel aliquid Deo promittere, quantumcumque bonum, contra eius voluntatem, vel beneplacitum. Et iſto modo ſub tali conditione vouere, virum non cognoſcere, non erat contra præceptum legis, quia præcepta ſunt ſigna, & indicia voluntatis Dei. Qui ergo non intendit facere contra volũtatem Dei, non facit contra præceptum eius. Poſt deſponſationem tamen B. Virgo, pari conſenſu cum ſponſo ſuo Ioſeph votũ Virginitatis emiſit, ſicut manifeſte dicit Auguſtinus in libro de conſenſu Euãgeliſtarum. *Aug. de conſenſu Euangel. to. 4. lib. 12. c. 1.* Ait enim Euãgeliſta Matthæus Ioſeph a coniugio Mariæ ſeparãdũ fas eſſe non putauit ob hoc quia nõ ex eius concubitu, ſed Virgo peperit Chriſtum. Hoc enim exemplo magnifice inſinuatur fidelibus coniugatis, & ſeruata pari conſenſu continentia poſſe permanere, vocariq. coniugium, non permixto corporis ſexu, ſed cuſtodito mentis affectu.

affectu. Verum igitur coniugium fuit inter Mariam & Ioſeph, quia non ſeparatim, ſed communi conſenſu ambo votum continentiæ poſt deſpenſationem emiſerunt. *Auguſt. de Nupt. & cõcup. li.1.c.11. to.7.*

An aliqua virgo concipere poſsit abſque viri cognitione.

AD quartam eſt dicendum quòd ſi quæratur, an mulier aliqua poſſit concipere abſque eo quòd cognoſcatur a viro perſonaliter ipſam corrumpente, an abſque eo, quòd cognoſcatur a viro, ſemẽ viri adminiſtrante, & infundente. Primo modo eſt dicendum quòd ſic: ſecundo autem modo naturali ordine, quòd non. Hoc autem probatur auctoritate ſacræ Scripturæ, Auguſtini, & exemplo. Nam illud verbum in Geneſi: Videntes filij Dei filias hominum quòd eſſent pulchræ, acceperunt ſibi vxores ex omnibus, quas elegerant: illæq. genuerunt, & conceperunt, & geniti fuerunt potentes a ſæculo viri famoſi Gigantes. Exponit Gloſſa de dæmonibus, qui fuerunt filij Dei per naturam, qui facientes ſe incubos, per procuratum ſemen mulieres cognouerunt, & illæ ſic cognitæ per ſemen receptum, conceperunt, & genuerunt. Et quia dæmones ſciunt optime diſpoſitionem mulieris, & ſemen viri procuratũ, & adminiſtrati fortitudinem, & vigorem, & cæli ordinatam conſtellationem, quibus concurrentibus geniti iſto modo fuerunt viri potentes in ſæculo. Vnde in textu ſubditur quòd gigantes erant in diebus illis. Et ſatis eſt credibile quòd illi ſic fuerunt generati, quia hoc fuit dictum propinquante diluuio, quando multa malitia hominum fuit in terra, & omnis caro corruperat viã ſuam. Hoc expreſſe ponit Auguſtinus de * Ciuitate Dei, dicens: Multi, de quorum fide dubitandũ non eſt, aſſerunt, & confirmant, Siluanos & Faunos, quos vulgo incubos vocant, improbos fuiſſe mulieribus, & eorum appetiuiſſe,

Quæſt. 4. — *Gen. 6.* — *Aug. de Ciui. Dei c.23.to.5.*

* Ab incubando dæmones, qui mulieribus commiſcẽtur, incubi dicuntur: Qui vero Viris, muliebria patientes ſuccubi vocitantur. Hanc materiam Auguſtinus temere determinare non audet, vt ipſe ait: Dicendum eſt autem huiuſmodi concubitum fieri non poſſe per ſemen eorum, ſed per ſemen decíſum a corporibus humanis: & filius ex hoc concubitu genitus non dæmonis, ſed illius hominis, cuius eſt ſemen illud, cenſendus, & dicendus eſt, vt Theologi affirmant, & habetur infra in quinta dubitatione. Hunc in modum dicunt fuiſſe genitum Merlinum in Anglia, necnon gigantes. Idq. ab Auguſtino: nec affirmatur, nec omnino negatur.

appetiuiſſe, peregiſſe concubitum, & quoſdam dæmones, quos Duſios Galli nuncupant. Poſſunt igitur angeli mali, (quia de bonis non eſt credendum) in ſpecie mulieris illudere viris ſupponendo ſe eis:& accipere ſemen ipſorum, & in ſpecie per modum viri illudere mulieribus, cubando cum eis, & ſemen procuratum in vaſa earum apponere, & ſic illæ mulieres poſſunt concipere. Vnde dicit ibidem Auguſtinus: Multi dæmones hanc immunditiam procurant: Et a tot (vt ait) hoc dicitur, vt negare impudentiæ videatur. Exemplo multorum ſimiliter hoc apparet. Nam multi viri dicunt ſe copulam carnalem ſenſibiliter peregiſſe cum muliere, & multæ mulieres cum viris: qua expleta, inuenerunt ſe illuſos, & deluſas, quia nihil circa ſe inuenerunt. In legenda etiam beati Macarij legitur, quòd ſemel dæmon in ſpecie cuiuſdam mulieris Romanæ ſibi apparuit, quam per ea, quæ narrabat, credēs eſſe illā, quæ ſibi fuerat deſponſata. Videns eam vehementer lacrymantem, ſigno crucis ſe munire oblitus fuit, ſimul cum illa lacrymari cœpit, & in cellam introducens, inuenit ſe carnaliter ipſam cognouiſſe: nihil tamen completo opere circa ſe inuenit. Sine viro igitur mulierem perſonaliter cognoſcente mulier poteſt concipere. Sed naturali ordine ſine ſemine virili adminiſtrante & transfundente mulier non poteſt concipere.

In legenda B. Macharij.

An conceptus, & natus ſine concubitu debeat dici ſine patre.

Quæſt. 5.

AD quintam eſt dicendum quòd filius alicuius, quantū ad præſens ſpectat, poteſt quis tribus modis appellari. Primo, perſonali vnione. Secundo, operatione. Tertio, naturæ aſſimilatione. Primo modo, ſolus Chriſtus dictus eſt filius Dei, quia hominem illum Dei filium perſonaliter ſibi vniuit, dando ſibi per hoc nomen, quod eſt ſuper omne nomen, vt vocaretur Dei filius. Secundo modo Antichriſtus dicetur filius diaboli, non quidem perſonali vnione, ſicut Chriſtus dicitur filius Dei, quia humanitatem illam, vel hominem

Ex Aug. in lib. contra Adamātium diſcipulū Manichei c. 5. to. 6.

minem illũ Antichriſtũ nō habitabit diabolus perſonaliter, ſicut Dei filius habitauit hominē Chriſtum, vt ait Damaſcenus in libro de fide orthodoxa. Sed dicetur filius diaboli operatione, quia operatione diaboli generabitur, aut per fornicationē, quę eſt opus diaboli a diabolo inuētũ, vel procuratũ ſicut dicit Damaſcenus; aut (vt dictum eſt) procurati ſeminis illuſione, quia poterit diabolus, faciendo ſe Succubum, ſemen alicuius viri procurare, & poſtmodum faciendo ſe incubum in ſpecie alicuius viri, cum muliere aliqua cubando, & ſemen procuratum in eam transfundendo. Vnde non ſolum Antic hriſtus, ſed omnes ſic generati poſſunt dici filij diaboli, non quidem perſonali vnione, ſed operatione. Nam, vt dicit Ambroſius ſuper illo verbo Ioãnis ſexto: Vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri facere vultis; Cuius opera quiſquis facit, eius filius vocatur. Tertio, naturæ aſſimilatione. Nam ſic generati, deberent vocari, & nominari filij eorum, quorum ſemine generati ſunt, quia planum eſt quòd ſic generati non aſſimilantur in natura dæmonibus, ſed hominibus, quia homines ſunt & non dæmones. Et hoc eſt de ratione filij quòd ſaltem in ſubſtantialibus genitus aſſimiletur genitori. Quamuis ergò diabolus illuſione, & operatione ſemen a tali, vel a tali viro, fuerit procuratum, & eius illuſione, vel procuratione in vaſe mulieris fuerit transfuſum, per cuius transfuſionem aliquis generatus eſt, eo tamen ipſo, quòd talis eſt homo, non diabolus, filius illius debet nominari, cuius ſemine, diaboli illuſione generatus eſt.

Damaſc. li. 4. fidei Orthod. c. 27. & vide ſuperius dub. 4. de incubis, et ſuccubis, de Merlino, & Gigantibus hũc in modũ natis.

Ambr. ſuper Ioan. 6. cap.

LECTIO XVI.

De rei nunciatæ certificatione ex Dei immediata operatione.

Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus Altiſsimi obumbrabit tibi. Ideoq. & quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur filius Dei.

NArrata certificatione Angelicæ nunciationis ex Virginis diligenti inquiſitione, in parte iſta, vt dicebatur, ponitur certificatio eius ex Dei immediata operatione. Quæſierat enim beata Virgo modum mirabilem ſibi per Angelum declarari, & manifeſtari ſui partus, & ſui conceptus ſicut factum mirabile ſibi narrauerat. Ideo Angelus triplicem modum miraculoſum Virgini nunciat in hac conceptione, & parturitione eſſe futurum. Nam ex parte operantis, a quo iſte conceptus formabatur, fuit Spiritus ſancti ſuperuentio. Ex parte vero Dei filij, qui in vtero Virginis corroborabatur, fuit Dei virtutis obumbratio. Ex parte hominis Chriſti, qui ad vnitatem perſonæ diuinæ aſſumebatur, fuit gratiæ ſanctificatio. Spiritus ergo ſancti ſuperuentionem tangit Angelus, quando dicit: *Spiritus ſanctus ſuperueniet in te*. Nam virtus Spiritus ſancti conceptum in vtero formauit tamquam ſemen diuinum non humanum. Vnde dicit Gregorius quòd tabulas noſtræ naturæ,

turæ, quas culpa confregerat, denuo verus legiſlator de terra noſtra ſibi dolauit abſque concubitu maris,& feminæ, corpus ſuæ diuinitatis creās, non quòd matrimonium prophanum putaret, ſed quia virginitas potior erat coniugio. Nam communem omnium Dominum in ſua natiuitate decebat nobiſcum participare, & ab ea diſcrepare, quod ſic factum eſt. Nam quòd ex vtero feminæ naſceretur, habuit commune nobiſcum: quòd autem abſque concubitu naſceretur, plus a nobis obtinuit. Dei virtutis obumbrationem tangit, cum addit: *Et virtus Altiſsimi obumbrabit tibi*. Ac ſi diceret ſecundum Gregorium: Incorporeum lumen diuinitatis in te Virgine, & in tuo vtero corpus humanitatis accipiet: ita, vt lumen incorporeum in tuo vtero corporetur. *Greg. lib. 18. moral. in c. 27. Iob c. 13. to. 1.* Sed geniti ſanctificationem tangit, cum ait: *Ideo quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur filius Dei*. Quod eſt dictum ſecundum Gregorium, ad differentiam ſanctitatis noſtræ. Nam nos efficimur ſancti, ſed non naſcimur ſancti, immo omnes naſcimur natura filij iræ. Nullus enim vmquam natus eſt, *Greg. lib. 18. moral. in 28 c. Iob c. 27. to. 2.* nec naſcetur ſine peccato originali. Solus autem Chriſtus natus eſt ſanctus, quia ſolus ſine carnalis copulæ coniunctione conceptus eſt, & natus, & hoc ideo fuit, quia naſcebatur ex Virgine. Vniendum erat perſonaliter Dei filio ita, vt filius Virginis vocari deberet deinceps filius Dei. E-conuerſo, filius Dei debebat appellari filius Virginis, non tamquam duo filij, ſed vnus filius, vt dicit Bernardus. Dicat ergo, & reſpondeat Angelus Virgini: Quæris Virgo ſingulariter beata: *Quomodo fiet iſtud*? Dico, quòd ſi quæris quomodo, & a quo formatio tui conceptus efficietur: *Bernard. ſuper Miſſus. hom. 4. to. 1.* Fiet per Spiritus ſancti ſuperuentionem. Si vero quæris, quomodo Dei filius in te incarnabitur: erit per Dei virtutis obumbrationem. Sed ſi quæris, quomodo illud, quod ex te naſcetur, ad virtutem diuinæ perſonæ aſſumetur: erit per Dei gratiæ ſanctificationem. Tota ergo Trinitas ſimul tuum conceptum, tuum partum operabitur. Sic ergo fiet. Sed hic poſſunt eſſe quinque dubitationes.

Prima, vtrum formatio corporis Chriſti in vtero Virginali,

ginali, facta fuerit per Spiritum ſanctum.

Secunda, vtrum Spiritus ſanctus poſſit dici pater Chriſti, in vtero Virginali concepti.

Tertia, vtrum Spiritus ſanctus poſſit dici pater Dei, in vtero Virginali incarnati.

Quarta, vtrum negandum ſit, Virginem fuiſſe matrem Dei, ex hoc quòd naturam diuinam Dei filius ab ea non accepit.

Quinta, vtrum virtus Altiſſimi in vtero Virginali ſit obumbrata.

An formatio corporis Chriſti in vtero Virginali facta fuerit per Spiritum ſanctum.

Quæſt. 1. *Aug. lib. 4. de Trinit. c. vlt. to. 3.* *Idē ibid.* Symbolū Apoſtolorum. *Hugo de S. Victore 2. lib. prima par. cap. 8.*

AD primam eſt dicendum, ſecundum Auguſtinum, quòd quidquid Deus operatur in creatura, toti Trinitati conuenit, & a tota Trinitate efficitur, quia indiuiſa eſt operatio Trinitatis, ſicut indiuiſa ſubſtantia. Vnde dicit ibidem: Tota Trinitas ſimul operata fuit carnem Filij, vocem Patris, & columbam Spiritus ſancti. Quæ ergo cauſa eſt quòd formatio corporis Chriſti dicitur eſſe facta ſingulariter per Spiritum ſanctum? Nam in ſymbolo Apoſtolorum dicitur: Conceptus eſt de Spiritu ſancto, ex Maria Virgine. Iſtius ergo triplicem rationem aſſignat Hugo de Sancto Victore: Prima eſt propter Virginem concipientem. Secunda, propter Deum Patrem, Filium in carne mittentem. Tertia, propter ipſum Dei filium carnem humanam perſonaliter aſſumentem. Prima talis eſt: Nam Spiritus ſanctus eſt amor, quem habet Pater in filiū, & Filius in Patrem, & quo ſe inuicem, & nos diligunt. Tota autem cauſa, quando Virgo beata ſubſtantiam illam, vnde corpus Chriſti formatum eſt, adminiſtrauit, non fuit amor viri, quo naturaliter concipiens, ſubſtantiā adminiſtrat ad conceptionem prolis, propter quod ſolus amor, & conſenſus voluntarius amoris facit copulam coniugalem viri, & vxoris, ex quibus proles eſt generanda: ſed fuit amor Spiritus

ſancti

ſancti, quo ardore accenſa, ſubſtantiam conceptioni adminiſtrauit, ſicut vera mater, & adminiſtrando concepit. Vnde dicit Hugo ibidem, quòd quia in corde Virginis amor Spiritus ſancti ſingulariter ardebat: ideo in carne eius virtus Spiritus ſancti, qui amor eſt, mirabilia faciebat. Attribuitur ergo conceptio Chriſti Spiritui ſancto propter Virginem concipientem, quia ſicut aliæ mulieres naturaliter ex amore viri præparant materiam, vel ſubſtantiam adminiſtrant, vnde formetur proles, ſic Virgo beata ſolo ardore Spiritus ſancti præparauit, & ſubſtantiam ex virtute illius amoris adminiſtrauit, vnde Corpus Chriſti in vtero formatum fuit. Quare Angelus ante conceptionem, eius liberum & voluntariũ conſenſum ab ea habere voluit. *Hugo 2. lib. parte ſupradicta.*

Secunda ratio talis eſt: Sicut dicit Apoſtolus: Propter nimiam charitatem, qua Deus nos dilexit, miſit filium ſuum in ſimilitudinem carnis peccati: quia hoc non ex merito alicuius, nec ex aliqua neceſſitate proceſſit, vt Deus pater filium in carnem mitteret. Quòd enim filium traderet pro genere humano redimendo, ex ſolo amore factum eſt. Et quia, vt dictum eſt, Spiritus ſanctus amor eſt, ideo incarnatio, & conceptio Chriſti Spiritui ſancto ſingulariter attribuitur. *Rom. 8.*

Tertia ratio talis eſt: Nam natura humana de limo terræ formata, per incarnationem Chriſti ad vnitatem perſonæ aſſumpta, ita, vt vna perſona ſit Deus & homo, terra & cælum, creator, & creatura: hoc autem fuit donum ſuper omnia dona facta, & poſſibilia fieri in natura humana, vt Deus tantum ſe inclinaret, & tantum ſeipſum exinaniret, & minoraret, vt naturam noſtram tam vilem, & tam infimam, ad tantam dignitatem eleuaret. Cum igitur Spiritus ſanctus ſit primum donum, in quo omnia alia dona nobis a Deo donantur, vt dicit Auguſtinus de Trinitate: ideo conceptio, & Incarnatio filij Dei, attribuitur ſingulariter Spiritui ſancto. Aſſignatur autem ab alijs quarta ratio, ſcilicet propter carnem Chriſti conceptam, Verbum inuiſibile viſibiliter demonſtrantem. Nam ſecundum Auguſtinum de *Aug. 15. de Trini. ca. 3.*

Aug. 15. de Trini. c.10.t.3. de Trinitate: Vox ipſa exterior, quæ eſt Verbum foris ſonans, ſignum eſt interioris Verbi, quod intus latet. Sicut ergo vox noſtra exterior mediante ſpiritu formata, manifeſtat verbum latens in corde, ita caro Chriſti concepta in vtero Virginali viſibilis a virtute Spiritus ſancti, manifeſtauit nobis Verbum æternum & inuiſibile ipſius Dei Patris: *Baruc. 3* quia poſt hoc in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt. Vnde propter hanc ſimilitudinem, conceptio, & incarnatio Chriſti ſingulariter ex Spiritus ſancti ſuperuentione dicitur eſſe facta.

An Spiritus ſanctus dici poſsit Pater Chriſti in vtero Virginali concepti.

Quæſt. 2. AD ſecundam eſt dicendum quòd ſi Spiritus ſanctus dicitur pater Chriſti ſecundum quòd homo, tribus modis poteſt intelligi. Primo, propter naturæ aſſimilationem, de ratione filij eſt, quòd aſſimiletur patri in natura. Secundo, propter conceptionem, vt ſicut Chriſtus ſecundũ quòd homo conceptus eſſe dicitur de Spiritu ſancto, & corpus eius de Spiritu ſancto formatum eſt, ſic filius Spiritus ſancti eſſe dicatur. Tertio, propter ſanctificationem, quia ſicut ſanctificamur ſpiritualiter, vt ſimus filij adoptiui, ita Chriſtus dicitur eſſe prædeſtinatus, vt ſit filius Dei per Spiritum ſan- *Rom. 1.* ctificationis, ut dicitur. Vnde ſtatim cum Angelus dixit: Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, adiunxit: quod enim ex te naſcetur ſanctũ, vocabitur filius Dei. Nullo autem iſtorũ modorum Spiritus ſanctus debet dici pater Chriſti ſecundum quòd homo. Non per aſſimilationem, quia planum eſt quòd Chriſtus ſecundum quòd homo, non aſſimilatur Spiritui ſancto in natura, cum ille ſit Deus, & creator, & illa humanitas fuerit creata. Nec per conceptionem, quia ſecundũ * Damaſcenum, in conceptione Chriſti Spiritus ſanctus fuit quaſi diuinum ſemen, eo quòd ſicut uirtute ſeminis uirilis corpus formatur in utero feminæ: ſic uirtute Spiritus ſancti corpus Chriſti ex puriſſimo ſanguine beatæ Virginis

** Damaſ. lib. 3. c. 2. vbi non leguntur verba formalia, ſed colligi poteſt ſenſus hic expoſitus et dicitur ibi: Velut diuinum ſemen.*

ginis in eius vtero fuit formatum, organizatum, & compaginatum. Sed eſt planum, quòd nullus dicitur filius ſeminis, ſed illius, a quo procedit ſemen, & deciditur: ergo ſimiliter Chriſtus non dicitur filius Spiritus ſancti locum ſeminis in conceptione Chriſti tenentis, ſed dicitur filius Patris, a quo tale ſemen, puta Spiritus ſanctus procedit, & deciditur. Nec per ſanctificationem, quia Chriſtus non fuit ſanctificatus, vt eſſet filius Dei adoptiuus, ſed naturalis filius fuit. Vnde ſicut naturalis filiatio eſt ipſi Chriſto eſſentialiter, & ſubſtantialiter ex Patre, filiatio vero, quæ eſt ex ſanctificatione, conuenit ſecūdum quandam ſimilitudinem ei: ſic Chriſtus ſecundum quòd homo, eſſentialiter, & ſubſtantialiter non debet dici filius Spiritus ſancti.

An Spiritus ſanctus dici poſsit Pater Dei in vtero Virginali incarnati.

AD tertiam eſt dicendum quòd filius ad patrem triplicem habitudinem habet. Primo, vt ab eo accipiat eſſe, & ſuam entitatem. Pater namque dat eſſe filio, non econuerſo. Secundo, vt habeat ab ipſo vnitatem. Quamuis enim vnus pater habere poſſit plures filios, vnus tamen filius non debet habere niſi vnum patrem. Tertio, vt ab eo recipiat perſonalitatem. Non enim omne, quod habet eſſe ab eo, eſt filius eius: manus enim habet eſſe ab homine, & tamen non eſt filia hominis. Oportet igitur quòd ſit perſona ſubſiſtens, vel quòd recipiat eſſe perſonæ ſubſiſtentis, vt filius poſſit nominari. Chriſtus autem, ſecundum quòd Deus, non recipit a Spiritu ſancto eſſe, vel ſuam entitatem, ſed magis econtrario. Vnde in Ioanne, cū loqueretur de Spiritu ſancto, ait: Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annūciabit vobis. Suam autem entitatem recipit ab ipſo patre, & ideo filius patris eſſe dicitur, non Spiritus ſancti. Nec ab ipſo poteſt recipere vnitatem, quia ex quo Chriſtus ſecundum quòd Deus eſt vnus tātum filius, vnum ſolum patrem debet habere, & cum ſit filius patris (vt dictū eſt)

Quæſt. 3.

Habetur hæc propoſito a Magiſtro in 3. ſent. diſt. 3. ex Aug. in Enchiridion. c. 38 to. 3.

Ioan. 16.

eſt)non poteſt habere alium patrem,qui ſit Spiritus ſanctus, nec perſonalitatem. Quamuis enim ſecundum quòd deſtinatus,vel ſecundum quòd creatura Chriſtus poſſet dici eſſe a Spiritu ſancto, quia eſt tertia in vnitate perſona, & eſſe creatum eſt a tota Trinitate inſeparabiliter; tamen, quia Chriſtus nominat perſonam ſubſiſtentem, non poteſt dici filius, niſi Dei patris, & ab ipſo Deo patre eſſe habere. Quia licet in Chriſto ſint duæ naturæ, non eſt tamen in ipſo niſi vna perſona Verbi, quæ æterna eſt. Nec igitur ſecundum æternitatem, nec ſecundum vnitatem, nec ſecundum perſonalitatem Chriſtus ſecundum quòd Deus, poteſt dici filius Spiritus ſancti, ſed ſolum Patris æterni.

An Beata Maria ſemper Virgo debeat dici Mater Dei, etiamſi ab ea diuinitas ſimpliciter non fuerit aſſumpta.

Quæſt.4.

Neſtorij poſitio. Vide hãc poſit. 24. q.3.c.Quidam autem Neſtoriani. Et ſanctus Thomas 4.li. contra Gẽtiles.c.34

Reſponſio ad Neſtorium ex Damaſc. li.3. fidei orth. c.3. Aug. lib. de ſymbolo.

AD quartam eſt dicendum quòd Neſtorius beatã Virginem nullo modo voluit confiteri fuiſſe matrem Domini, quia Chriſtus non recepit ab ea diuinitatem ipſam, ſed carnem ſolam. Et, vt dicebat, non debebat appellari mater, niſi eius, quod de ea ſumptum erat. Ex quo ergo diuinitas non fuit ſumpta de ipſa, ſed caro, concludebat, quòd mater hominis Chriſti poterat dici, ſed non Dei. Sed hoc expreſſe hæreticum eſt, quia in vtroque ſymbolo ſcriptum eſt: Dei filium conceptum, & incarnatum ex Maria Virgine: niſi eius mater poſſet appellari, fruſtra diceretur natus, vel incarnatus ex Maria Virgine. Ad rationem igitur Neſtorij poteſt dupliciter reſponderi. Primo, vt negetur dictum eius. Cum enim dicebat diuinitatem non eſſe aſſumptam ex Virgine, falſum eſt. Nam diuinitatem non nudam ſed incarnatam, & corpoream Chriſtus aſſumpſit de vtero Virginis. Expreſſe enim dicunt Damaſcenus, & Auguſtinus in libro de ſymbolo quòd beata Virgo genuit perſonam diuinam, non nudam ſed incarnatam, & incorporatam. Vere enim poteſt dici, iſtud ſcutum factum

eſt

eſt a tali artifice, dato quòd non fecerit ſignum ſcuti, ſed ſolum picturam, & paraturam. Ita vere poteſt dici magis proprie quòd B. Virgo fuit Mater Dei, quia licet ex ipſa non fuerit aſſumpta perſona diuina, vel Dei ſecundum ſe temporaliter, ſed æternaliter a Patre, fuit tamen aſſumpta perſona Dei filij, incarnata, & corporata, & carne Virginis veſtita. Secundo dicatur non eſſe neceſſarium, vt quidquid eſt in filio, Sumatur ex matre: componitur namque homo ex anima, & corpore, & principalius eſt in homine anima, quàm corpus, quia homo eſt magis intellectus, quàm ſenſus, vt dicitur: & tamen anima non aſſumitur ex matre, ſed creatur a Deo immediate. In ijs autem animalibus, in quibus anima non creatur, educitur virtute patris, & non matris. Et tamen phyſici numquam negauerunt, quòd mulier dicatur mater hominis; & femella, mater animalis. Non obſtante quòd anima non eſt a femina, ſed vel creatur in homine, vel educitur virtute patris, ſicut in alijs. Confitendum eſt igitur, quòd Virgo beata fuit Mater Dei, non obſtante quòd diuinitas ex ipſa non fuerit ſimpliciter aſſumpta, cum Chriſtum genuerit, qui in inſtanti conceptionis fuit Deus & homo in vnitate perſonali. *Ariſt. 9. Ethic.*

An virtus Altiſsimi in vtero Virginali fuerit obumbrata.

AD quintam eſt dicendum quòd obumbratio filij Dei, quem, dicente Apoſtolo, prædicamus Dei virtutem, & Dei ſapientiam in vtero Virginali, ad duo poteſt referri. Primo, ad ipſum Dei filium, & ad ipſam diuinitatem vmbram recipientem. Secundo, ad Virginem, vmbram virtute Chriſti recipientem. Primum quattuor modis poteſt intelligi: *Obumbrabit tibi*. Primo ſic: *Virtus obumbrabit, tibi*, ideſt vmbram tibi matri ſuæ dabit, vt ſcilicet tua facies non cognoſcatur, lucis radio obumbrata. Et iſto modo exponēs Gloſſa illud verbū: Non cognouit eā, donec peperit filiū ſuum primogenitum, dicit quòd Ioſeph, *Quæſt. 5.* *1. Cor. 1.*

poſt Spiritus ſancti ſuperuentionem, & Dei filij in vtero Virginali conceptionem. Ex tunc formaliter, & perſonaliter Virginem non cognouit radio diuinę lucis obumbratam. Secundo ſic: *Obumbrabit tibi*, id eſt vmbram tibi dabit, vt omnis ardor originalis peccati in te extinguatur. Poterat enim in Virgine ex hoc, quòd fuerat in originali peccato concepta, aliquis motus ſenſualitatis inſurgere, non præordinatus, & præuiſus per ordinem rationis. Sed non contra rationis iudicium, quia ligatus fuit per virtutem gratiæ ſanctificantis ipſam in vtero. In ſecunda vero ſanctificatione, quando Spiritus ſanctus ſuperuenit in ipſam, & Dei filium concepit, talem vmbram ſibi dedit virtus Spiritus ſancti, vel Altiſſimi, vt talis motus non ſolum eſſet ligatus, verumetiam totaliter extinctus, & extirpatus. Tertio ſic: *Obumbrabit tibi*, id eſt, vmbram tibi dabit, vt fructus ex te ſine omni macula naſcatur. Videmus enim quòd quantumcumque perſona ſit munda, & ſancta, in ſe autem fructum, & filium producit cum macula: Beata igitur Virgo ſic fuit Dei virtute obumbrata, quòd filius ſine macula ab ea naſceretur. Quarto ſic: *Obumbrabit tibi*, id eſt, vmbram dabit tibi, vt tua inextimabilis pulchritudo corporalis numquam ab aliquo concupiſcatur. Quamuis enim eſſet Mater Dei pulchrior omni creatura intantum, vt diceret Dionyſius: Si diuinis litteris eruditus non eſſem, & fide illuminatos oculos non haberem, aliud lumen non eſſe crederem: numquã tamen ab aliquo potuit concupiſci, Dei virtute obumbrante ipſam, & omnes reſpicientes in eã.

Glоſ. ſuper illud Matt. 1.

Si vero iſta obumbratio referatur ad ipſum Dei filium vmbram ſuſcipientem, ſimiliter quattuor modis poteſt exponi. Primo ſic: *Virtus Altiſſimi obumbrabit tibi*, ideſt obumbrabitur in te, vt lumen clarum in te obſcuretur, non ſuam claritatem perdens, ſed obſcuritatem in te ſuſcipiens. Secundo modo ſic: *Obumbrabit tibi*, id eſt vt incorporeum corporetur. Tertio ſic: *Obumbrabit tibi*, id eſt ſic obumbrabitur in te, vt quod eſt inclauſibile, in te includatur. Et quod cælo, & terra capi non poteſt, in tuo vtero claudatur.

Quarto ſic: *Obumbrabit tibi*, id eſt ſic in te obumbrabitur, vt quod non poteſt minui minoretur. Ante enim iſtam obumbrationem Filius non poterat dici minor patre, ſed æqualis, & coæternus ſibi per omnia.

LECTIO XVII.

De rei nunciatæ certificatione ex exempli introductione.

Et ecce Eliſabeth cognata tua, & ipſa concepit filium in ſenectute ſua. Et hic menſis eſt ſextus illi, quæ vocatur ſterilis, quia non erit impoſſibile apud Deum omne verbum.

POſtquam certificata eſt nunciatio Angelica ex Dei immediata operatione, hic, vt dicebatur, ponitur eius certificatio ex exempli introductione. Secundum enim Chryſoſtomum, quia dictum Angeli, qui dixerat: Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus: Altiſſimi obumbrabit tibi; mentem Virginis omnino ſuperabat, ita vt modum tam mirabilem non poſſet plene capere. Ideo ad humiliora, & familiariora exempla declinauit ſuum ſermonem, per ſenſibilia exempla perſuadens conceptum, & partum ſibi nunciatum fore poſſibilem. In quo exemplo quinque per ordinem Angelus tangit.

Chryſoſt. in Catena ſancti Thomæ.

git. Primo perſonæ vicinitatem. Secundo, ætatis frigiditatem. Tertio, temporis partus propinquitatem. Quarto, naturæ impoſſibilitatem. Quinto, concludit Dei vniuerſalem poteſtatem. Perſonæ namque vicinitatem, tangit cum dicit: *Ecce Eliſabeth cognata tua*. Non enim, vt dicit Chryſoſtomus, induxit exemplũ Saræ vxoris Abrahæ, quæ in ſenectute concepit Iſaac: Nec Rachelis vxoris Iacob, quæ fuit infœcunda, & ſterilis, ſed ſolum Eliſabeth, quæ erat de conuicinitate ſua, & cognatione: quia exempla remota minus mouent, quàm præſentia & vicina. Ætatis vero frigiditatem tangit, cum addit: *Et ipſa concepit filium in ſenectute ſua*. Nam ſenectus eſt ætas omnino indiſpoſita ad conceptum, calore iam frigeſcente. Vnde hanc indiſpoſitionem conſiderans Zacharias, quando Angelus ſibi filium naſciturum nunciauit, dixit: Ego ſum ſenex, & vxor mea proceſſit in diebus ſuis. Tẽporis autẽ propinquitatẽ tangit, cum ait: *Et hic menſis eſt ſextus*, multum propinquus partui, & tumor ventris iam apparet. Quod Angelus pro tanto nũciauit Virgini, vt euidẽtia rei manifeſtaret verũ eſſe quod dicebat. Naturæ vero impoſſibilitatem tangit, cum dicit: *Illi, quæ vocatur ſterilis*. Non enim ſolum ab ætate, quia ſenex, verum etiam a natura conceptum, & partum Eliſabeth, monſtrat eſſe impoſſibilem, quia ſterilis erat: numquã enim filium portauerat. Sed Dei vniuerſalem poteſtatem, tangit, cum concludit: *Non erit impoſsibile apud Deum omne verbum*. Non dixit, omne factum, quia multa poſſunt homines dicere, quæ non poſſunt facere, ſed dicere Dei eſt ipſum facere, quia ipſe dixit, & facta ſunt. Sicut enim eſt poſſibile verbum, ita ei eſt poſſibile factum, ac ſi diceret: Dato quòd omnia iſta ſint impoſſibilia naturæ, Deo tamẽ, qui eſt Dominus naturæ, omnia poſſibilia ſunt. Sed hic poſſunt eſſe quinque dubitationes.

Chryſoſt. in Catena ſancti Thomæ.

Senectus eſt ætas indiſpoſita ad conceceptum. Ariſt. lib. 5. de hiſt. ani c. 14.

Homo etiam generare poteſt ad annum vſque ſeptuageſimum, femina vero ad quinquageſimum vſque concipere poteſt, ſed raro. Nã magna ex parte maribus quintus, & ſexageſimus annus finis progenerãdi eſt: Feminis vero quitus, & quadrageſimus.

Prima eſt, vtrum exemplum Eliſabeth ſterilis debuerit induci ad confirmandum partum Virginis.

Secunda, vtrum tempus partus pueri, vel puellæ, determinate poſſit ſciri.

Tertia,

Tertia, vtrum nati in ſexto, vel octauo menſe poſſint aliquando viuere.

Quarta, vtrum cauſa ſterilitatis, adeo ſit determinata, quòd poſſit determinate cognoſci.

Quinta, vtrum maius miraculum ſit, Virginem parere, quàm ſterilem generare.

An exemplum Eliſabeth ſterilis ad partum Virginis confirmandum debuerit adduci.

AD primam eſt dicendum quòd Bernardus in homilia ſuper Miſſus eſt, quattuor rationes adducit, quare conueniens fuerit partum, & conceptum Eliſabeth Virgini nunciari. Prima, propter miraculi cumulationem. Secunda, propter diuini ſecreti cognitionem. Tertia, propter ordinis Dominicæ incarnationis reſerationem. Quarta, propter obſequij exhibendi præparationem. Prima ratio talis eſt: Nam ſummum gaudium debuit eſſe in Virgine, ex hoc quòd gaudio Spiritus ſancti filium æterni Patris erat conceptura. Tale autem gaudium, vt dicit Bernardus, creuit multum in Virgine audiente parituram ſterilem, vt dum miraculum miraculo additur, gaudium gaudio cumuletur. Secunda ratio talis eſt: Nam Verbum Dei partu Eliſabeth diuulgandum erat per omnes vbique. Vnde dicitur quòd poſtquam peperit filium Eliſabeth, factus eſt timor ſuper omnes vicinos eius, & ſuper omnia montana Iudeæ diuulgabantur omnia verba hæc. Congruum ergo fuit, Virginem prius edoceri per Angelum de partu eius, quàm diuulgaretur per homines, ne ignara diuini conſilij, & diuini ſecreti videretur. Tertia ratio talis eſt: Nam, vt dicit Bernardus, Virgo tanquam magiſtra debebat reſerare Scriptoribus, & prędicatoribus Euangeliorum ipſorum totum ordinem, & rei ſeriem de ortu Saluatoris, & præcurſoris eius: ergo expediebat, vt cælitus inſtrueretur de omnibus, propter quod Angelus non ſolum partum, & conceptum Eliſabeth Virgini nunciauit, immo quot menſes habebat

Quæſt. 1. Bernard. ſuper Miſſus eſt, homi. 4. t. 1.

Bernard. ibidem.

Luc. 1.

Bernard. ibidem.

bebat in vtero iam, quando Virgo Dei filium concepit, & totum tempus, & ordinem manifeſtauit, quatenus talem ordinem ipſa tenens, ſic doceret Euangeliſtas, eſſe ſcribendum. Quarta ratio talis eſt: Nam ex hoc quòd tribus menſibus ante partum Eliſabeth Angelus huius partum Virgini nunciauit, occaſionem habuit beata Virgo, ſe ſtatim præparare, & pergere in montana, vt officium obſtetricis gerens, in eius obſequio, illis tribus menſibus permaneret, quo exemplo ſtatim monſtraret illum concepiſſe, qui non venerat miniſtrari ſed miniſtrare. Non igitur propter dubitationem Virginis Eliſabeth partus introducitur in exemplum ſibi, vt dicit Bernardus cum ipſa Eliſabeth ſuæ fidei teſtimonium perhibuerit, dicens: Beata quæ credidiſti, quoniam perficientur in te quæ dicta ſunt tibi a Domino. Sed hoc fuit, vt ait, propter rationes ſuperius aſſignatas.

Bernard. ibidem.

Luc. 1.

An tempus partus pueri, vel puellæ determinate ſciri poſsit.

Quæſt. 2. Ariſt. 7. li. de hiſt. ani. to. 5. c. 4. & in Probl. ſectione 10. probl. 40. Auicen. 9. de animalib.

AD ſecundam eſt dicendum quòd Philoſophus dicit in libro de animalibus, terminum partus in hominibus non eſſe vniformen ſicut in alijs animalibus. Sed aliqui naſcuntur in ſeptimo menſe, aliqui vero in octauo, &, vt in pluribus in nono. Recitat autem Auicenna in nono de animalibus, quòd quædam mulier peperit poſt quattuordecim menſes. Et de quadam honeſta domina recitatur, quòd peperit filium magnæ quantitatis, de qua cum vehementer miraretur, aſſeruit illa filio ſuo, quòd vltra nouem menſes ipſum in vẽtre portauerat. Terminus ergo partus hominis, ex quo non eſt vniformis, & punctalis vniformiter, & determinate, ſciri non poteſt. Cuius variationis cauſam ex dictis

** Aulus Gellius 3. lib. c. 16. noctiũ atticarum approbat ſententiã Ariſt. dicentis mulierem poſſe parere xi. menſe. Ariſt. enim in 7. lib. de hiſt. animal. c. 4. ait: Mulieres menſe 7. 8. 9. & maiori ex parte decimo, & quandoque xi. menſe parere poſſe, & ſolere, etiamſi conceptus initium mulieres lateat. Sed octauo menſe natos itemq. diuturniores, quàm vndecimo menſe natos mori affirmat, necnon mulieres parientes quarto vel octauo menſe. Vide Gellium lib. 3. c. 16. & Auctores hanc rem tractantes, ac determinantes. Vide etiam Rhodiginum lib. 22. c. 13. aſſerentem in Aegypto octimenſem partum eſſe vitalem.*

dictis philoſophi poſſumus triplicem aſſignare. Primam, propter varietatem conceptionis. Secundam, propter varietatem imprægnationis. Tertiam, propter varietatem complexionis. Prima ratio talis eſt: Nam fœtus, qui citius concipitur, citius paritur: terminus autem conceptionis fœtus in vtero matris non ponitur vniformiter ab omnibus. Sed medici aliqui dicunt in libro de ſpermate, quòd conceptus maſculinus formatur complete in triginta diebus, & femininus in quadraginta. * Philoſophus vero in libro de animalibus videtur velle, quòd in quadraginta diebus completur formatio maſculi, ſed formatio feminæ plus requirit de tẽpore. Auguſtinus autẽ libro 83. quæſtionũ vult, quòd * maſculus complete ſit formatus in xlvi. diebus, & femina in lxxx. Gloſſa autem quædam ſuper Leuiticum dicit quòd in xl. diebus formatur maſculus, & femina in lxxx. quia duplum requirit tempus. Sicut ergo determinate non ſcitur tempus conceptionis, ſic determinate ſciri non poteſt tempus parturitionis. Secunda ratio talis eſt: Nam recitat Philoſophus de animalibus quòd mulier multum poteſt decipi numerando tempus grauidationis, quia contingit, vt ait, os matricis in muliere quandoque claudi ex receptione, & retentione proprij ſeminis, ex cuius clauſione videtur mulieri, quòd ſit imprægnata, & non eſt, quia ſemen proprium inefficax eſt ad prægnandum. Nec enim deſeruit ad ſubſtantiam fœtus, nec ad formationem eius. Cum vero poſtmodum cognoſcitur a viro, & vere ingrauidatur, & ſi computat tempus ab illo tempore, quo putauit ſe eſſe grauidam, & non erat, decipitur in tempore partus. Tertia ratio talis eſt: Nam omnia animalia habent modum viuendi magis vniformen, quàm homo, & mulier, quia vtuntur magis vno cibo, & ſunt per hoc magis vniformis complexionis. Sed in humana natura eſt varius modus viuendi, & diuerſus, & varius vſus in cibis, & potibus, per

**Ariſt. 7. lib. de gener. animal. c. 3. ait: Mares fœtus magna ex parte circa quadrageſimũ diem dextro potius latere mouentur. Femina ſiniſtro circa nonageſimũ, nihil tamẽ certi de his affirmare licet.*

Albertus etiã Magnus li. 9. c. 3. primi tractatus de anim. maſculũ ponit formari in xl. feminam vero in lxxx.

** Hoc idẽ tenet Auguſt. ſuper illud 2. Ioan. Soluite templum hoc & eum allegat Dominus Aegidius Romanus c. 6. primæ partis, tractatus primi de pluralitate formarũ Quærit hoc idem inferius, q. 4. lect. 18. Hoc idem ſcribit Aug. in quadam epiſtola ad Hieron. to. 2. Et lib. Ench. c. 86. to. 3. & to. 4. 83. q. q. 55. 56. Ariſt. 7. lib. de hiſt. animal. to. 5. c. 4.*

per conſequens varius complexionis modus, ſicut ad ſenſum videmus. Ideo neceſſarium eſt, quòd ſit diuerſus, & varius modus concipiendi, & pariendi. Verum eſt igitur, quòd, vt in pluribus, nouem menſes requirit tempus partus. Sed propter variationes prædictas, determinate non poteſt ſciri huiuſmodi terminus, vt dictum eſt.

An in ſexto, vel octauo menſe nati viuere poſſint.

Quæſt. 3.

Nati in 7. menſe poſsũt ſaluari, vel viuere: in ſexto vero, et octauo menſe non ſoluantur, ſed vt in pluribus moriũtur Vide Aulum Gelliũ lib. 3. c. 16. vbi pulchra inuenies, & præſertim in decimo, & vndecimo menſe editũ fuiſſe partũ. Vide Cœlium Rhodig. vbi ſup.

Ariſt. 7. li. de hiſt. anim. c. 4 40. 5.

AD tertiam eſt dicendum quòd nati in ſeptimo menſe poſſunt ſaluari, licet vt in pluribus ſint debilis complexionis. In ſexto vero menſe, & octauo nati non ſaluantur, ſed vt in pluribus moriuntur, & dico, vt in pluribus, quia, vt recitat Auicenna, quidam natus fuit completis ſex menſibus, quia minor terminus partus eſt ſextus menſis, &, vt ait, vixit, & ſaluatus eſt. Dat autē cautelam Philoſophus in de animalibus libro, de illis qui naſcũtur in ſeptimo menſe, vel completis ſex menſibus, quia debent inuolui in pannis lineis mollibus. Et dicunt aliqui quòd ſi eſſent peruncti, eſſet melius. Sed nati in octauo menſe nullo modo poſſunt ſaluari, vel communiter viuere. Cuius cauſa dupliciter aſſignatur vna naturalis, & philoſophica, altera aſtronomica. Prima, talis eſt: Nam completo menſe ſeptimo ſemper, vt dicitur, puer petit exitum, quod ſi inueniret liberum ſine reſiſtentia, ſaluatur. Vnde quamuis, vt dictum eſt, nati in ſeptimo menſe ſint debilis complexionis, & infecti, & habeant vias ſenſuum potiſſime nares, & auriculas paruas, tamen ſaluari poſſunt, quia ex quo perfecte completi ſunt, & complete formati, non lęduntur, in exeundo ſaluantur. Sed ſi reſiſtentiam inueniunt, læduntur, & poſtmodum in octauo menſe appetunt exitum, quia nondum incarnati, a læſione moriuntur, quia ex modica læſione propter membrorum paruitatem læduntur. Secunda ratio talis eſt: Dicunt quidam aſtrologi quòd in omni coniunctione, primo menſe dominatur Saturnus, qui eſt primus planeta, & ita ordinate,

otdinate, ideſt quòd in ſeptimo menſe dominatur luna, qui eſt vltimus planeta. Vnde nati in ſeptimo menſe naſcuntur ſub dominio lunæ, quæ eſt frigida, & humida propter quod licet ratione frigiditatis, quæ eſt qualitas mortis, deberent ſic nati mori, ratione tamen humiditatis, quæ eſt qualitas vitæ, ſaluari poſſunt. In octauo autem menſe, completo numero planetarū, incipit dominari Saturnus, qui eſt frigidus, & ſiccus. Vnde, quia ſic nati habent duas qualitates contrarias vitæ, communiter moriuntur. Nati vero in nono menſe naſcuntur ſub dominio Iouis, qui immediate ſe habet ad Saturnū, qui cum ſit calidus & humidus, quæ ſunt principia vitæ, nati in nono menſe ſaluantur & viuunt. Iſta tamen, vt dicit Philoſophus, intelligenda ſunt, vt in pluribus communiter, quia poteſt eſſe, quòd nati in octauo menſe ſaluantur, ſi mulieres, quæ pariunt, ſint fortes, & bonæ complexionis. Vnde recitat Philoſophus de animalibus, quòd in Aegypto ſunt quædam mulieres viragines, robuſtæ, & fortes, quæ generant filios in octauo menſe, & viuunt. Videmus enim ad ſenſum, quòd motus, & influentia corporum cæleſtium impeditur ex indiſpoſitione, & reſiſtentia materiæ. Sicut quamuis ex aere peſtilentiali omnes deberent lædi, vel mori, multi tamen propter fortitudinem complexionis non læduntur. Et licet fluxus, & refluxus maris debeat regulariter fieri ex motu lunæ, impeditur tamen ex motu, & violentia alicuius venti prædominantis, & impedientis illum fluxum, & refluxum. Et ſic eſt de omnibus naturalibus.

Quòd nati in nono menſe ſaluantur, vel viuunt.

Ariſt. 7. li. de hiſt. ani. c. 4. to. 5. & vide ſupra pag.

An ſterilitatis cauſa ita ſit determinata, vt determinate cognoſci poſſit.

AD quartam eſt dicendum quòd quanto aliquid eſt magis variabile, & a pluribus cauſis poteſt procedere, tanto minus eſt cognoſcibile. Cauſa vero ſterilitatis ex multis poteſt prouenire. Primo, ex diuerſitate complexionum. Nam illud, quod facit ad generationem fœtus, tam

Quæſt. 4.

in maſculo quàm in femina, eſt ſuperfluum alimenti. Sicut igitur alimentum non eſt vniforme in omnibus, ſic non eſt vniformis complexio, nec illud ſuperfluum quod ad generationem requiritur. Vnde videmus quòd aliqua mulier eſt ita ſterilis in iuuentute, non tamen poſtmodum in proceſſu temporis. Et aliqua eſt ſterilis cum vno viro, quæ non eſſet ſterilis cum alio. Aliqua vero vniuerſaliter cum quolibet, & in quolibet tempore, quia forte ex eius complexione procedit, quòd illud ſuperfluum alimenti requiſitum ad generationem ſic eſt proportionatum in ea, quòd nullo modo eſt aptum, vt formetur inde fœtus. Sicut quandoque ſi eſſet bonus artifex, & aliquod lignum ſic eſſet indiſpoſitũ, & improportionatũ, quòd nullo modo fieri poſſet ex eo artificium aliquod. Secundo poteſt prouenire, ex indiſpoſitione organorum, vel inſtrumentorum, ſicut aliquæ ſunt ita ſtrictæ, quòd non poſſunt cognoſci: & ſi adhoc veniunt quòd cognoſcantur, non tamen pariunt, quia indiſpoſita organa habent ad generandum. Sexus enim femininus, & maſculinus ſunt organa, & inſtrumenta, quibus fit generatio. Propter quod, ſi contingat huiuſmodi organa eſſe indiſpoſita, impeditur generatio. Tertio, poteſt prouenire ex defectu naturæ. Omnium natura conſtantium, dicit Philoſophus, determinatus eſt terminus generationis, & augumenti. Sicut enim videmus quòd nutrimentum quodam terminato tempore facit ad nutrimentum animalis, & augumentum ipſius, poſtmodum vero quamuis ſufficiat ad nutrimentum, & ad reſtaurandum deperditum, non tamen ſufficit ad augumentandum. Sic illud ſuperfluum deſeruiens generationi, quodam tempore determinato eſt ſufficiens ad generandum, poſtmodum vero redditur indiſpoſitum. Quia igitur multum eſt variabilis cauſa ſterilitatis, & modis diuerſis poteſt prouenire, ideo non poteſt determinate cognoſci, niſi quando accidit ex defectu naturæ, ſicut in ſenibus. Tunc ſi ceſſant parere, ſcitur cauſa determinate quòd eſt ex defectu naturæ.

Ariſt. 2. de anima contex. 41. 50. 5.

An maius miraculum ſit Virginem parere quàm ſterilem generare.

AD quintam eſt dicendum quòd in vtroque,& quòd ſterilis concipiat,& quòd Virgo pariat,Deus ſuper naturam operatur ipſam iuuando, & impedimenta remouendo. Sed quòd Virgo pariat,operatur ſupra naturã ſine ipſa natura operando:dictum eſt enim,quòd ſterilitas aliquando prouenit ex aliquo impedimento complexionis, vel organorũ, quandoque vero ex ipſo defectu naturæ.Cũ ergo Deus facit quòd ſterilis concipiat, facit quòd impedimentũ remoueatur, & natura iuuetur & vigoretur. Operatur ergo in hoc ſupra naturam, ipſam naturam adiuuando, & impedimenta remouendo. Sed cum facit quòd Virgo pariat, operatur ſupra naturam, ſine natura operando. Nam partum,& conceptum in Virgine natura operatur mediante commixtione virilis ſeminis. Deus autem ſine tali commixtione virilis ſeminis operatur partum in virgine, ita quòd Virginitas non opponitur partui,ſicut cæcitas viſui,ſed opponitur commixtioni viri, non partui, vel maternitati, quia tunc Deus non poſſet facere, quòd Virgo manens Virgo pareret, ſicut non poteſt facere, quòd cæcus manens cæcus, videret; implicaret enim hoc contradictionem. Quæſt.5.

Et ſi dicatur, quòd non eſt impoſſibile apud omne verbum, poteſt autem verbo homo dicere: Cæcus manens cæcus,videt:& Virgo manens Virgo, corrumpitur: ergo Deus poteſt hoc facere.

Dicendum eſt quòd verbum dicitur non ſolum, quod profertur ore, verumetiam quod corde concipitur. Impoſſibile eſt autem ſimul concipere affirmationem & negationem,& quòd cæcus manens cæcus,videat, vel Virgo manẽs Virgo,ſit corrupta. Ideo tale verbum non poteſt fieri, quacumque potentia. Vnde dicit Hieronymus: * Quamuis omnia

Hieron. to. 1. ad Euſtochiũ epiſt. 22. de cuſtodia Virginitatis.

* Non poteſt,quia non vult,vt habent omnia fere exemplaria,exceptis nonnullis,quæ habent:Non valet coronare corruptam. Quæ lectio intelligenda eſt de poteſtate ordinaria ex Decreto, quo Deus ſtatuit virginitatis Laurea ſolas Virgines eſſe donandas. Vel non poteſt, quia, vt ait Ariſt.6. Moral.c.2. ſub finem: Re ſola hac priuatur Deus, vt facta infecta reddere non poſſit. Et cur ſic,vide Aegid. Rom. 1.ſent. d.10.q.1.

nia Deus poſſit, non tamen poteſt Virginem ſuſcitare, id-eſt facere de corrupta incorruptam, valet quidem liberare de pœna, ſed non vult coronare corruptam. Dicamus ergo: Vtrumq. eſt miraculum, ſcilicet vt ſterilis concipiat, & quòd Virgo pariat, quia in vtroque Deus operatur ſupra naturam. Maius tamen miraculum eſt Virginem parere, quàm ſterilem generare, ſeu concipere, ſicut maius eſt ſine natura operari, quàm naturam iuuare, vel naturæ impedimenta remouere.

Cur ergo Angelus ad probandum partum Virginis, exemplum Eliſabeth induxit, quæ ſterilis erat; cum maius non probetur per minus. Ad hoc eſt dicendum quòd ſecundum Bernardum, Angelus non induxit tale exemplum ad probandum, vel ad dubij remotionem, ſed ad gaudij Virginis accumulationem, & propter cauſas ſuperius aſſignatas. Vel dicendum eſt ſecundum Ambroſium, quòd ad hoc multę ſteriles in veteri Teſtamento pepererũt, vt partus credatur Virginis. Ideo Eliſabeth ſterilis per Angelum inducitur in exemplum, non tanquam argumentum maioris ad confirmationem minoris, ſed tanquam figurale exemplum ad confirmationem figurati.

Bernard. ſuper Miſſus hom. 4. to. 1.

LECTIO

LECTIO XVIII:

De rei nunciatæ certificatione ex Virginis conſenſus acceptatione.

Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum.

HIc vltimo certificata nunciatione Angelica exempli inductione, certificatur; vt ſupra dicebatur, ex Virginis conſenſus ſingulari acceptatione. Cuius ſingularem conſenſum ſecundum Ambroſium, duo ſpecialiter commendant. Primum eſt, obſequioſa præparatio, cum dicit: *Ecce ancilla Domini*. Secundum eſt promiſſionis votiua obſeruatio, cum addit: *Fiat mihi ſecundum verbum tuum*. In obſequioſa igitur præparatione nota quòd Virginis glorioſæ reſponſio fuit humilis, & manſueta, quia dixit: *Ecce ancilla Domini*. Humilem namque, & mitem paritura, humilitatem debuit Virgo præferre, ſimul etiam ſe ancillam dicendo, aut ſibi nullam prærogatiuam tantæ gratiæ vendicare, vt dicit Ambroſius: Et ſignanter, ſecundum Auguſtinum, B. Virgo Maria vocata in matrem Domini, ſe ancillam nominauit, & ſicut ipſa effecta eſt Virgo, & mater, ita ſimul effecta eſt ancilla, & domina, quia cum Virginitate optime ſtat ancillæ humilitas, tanquam

Ambr. in 1. c. Luca li. 2. to. 3.

Ambroſ. ibidem.

Aug. ſuper Magnificat, to. 9.

tanquam ipſius Virginitatis conſeruatiua. Nam ſicut ſuperbia Virginitati, & cuilibet virtuti inſidiatur, vt pereat, ita humilitas virginitatem, & omnem virtutem habet conſeruare. Cum maternitate autem optime ſtat dominationis,& reuerentiæ dignitas, tanquam eius prærogatiua,quia honor, & reuerentia eſt prærogatiua matri debita, iuxta il-
Tob. 4. lud: Honorem exhibeas matri tuæ, omnibus diebus vitæ tuæ. Ante igitur quàm beata Virgo mater eſſet, ſolum monſtrauit ancillæ humilitatem, quæ erat ſuæ Virginitatis conſeruatiua,dicẽs: *Ecce ancilla Domini*. Sed poſtquam mater eſt effecta, voluit monſtrare dominandi, & imperandi dignitatem, quæ erat matris prærogatiua, quia Chriſtus in tota ſua infantia, non ſicut ancillæ, ſed ſicut veræ matri, &
Luc. 2. dominæ fuit ſubditus, & ſubiectus, iuxta illud: Deſcendit cum eis, & erat ſubditus illis. In obſequioſa igitur glorioſæ Virginis præparatione nota quòd eius reſponſio, fuit humilis, & manſueta, cum dixit: *Ecce ancilla Domini*. Sed in voti promiſſi obſeruatione nota quòd fuit ſapiens, & diſcreta,dicens: *Fiat mihi ſecundum verbum tuum*. Promittit ergo Virgo ancillæ obſequium, dicens: *Ecce ancilla Domini*. Et petit ſibi fieri, vel obſeruari promiſſum,dicens: *Fiat mi-*
Ambr. ſuper 1. cap. Lucæ li. 2. to. 3. *hi ſecundum verbum tuum*. Et vide,vt dicit Ambroſius, quàm ſapienter, & diſcrete reſpondit, non dando inſtantias, vel alium auctorem poſtulando, ſicut fecit Zacharias, dicens: Vnde hoc ſciam? ac ſi ſibi non ſufficeret Angelicum teſtimonium, nec ſtatim credendo, vt Eua, quæ ſtatim credi-
Eccl. 19. dit ſerpenti. Nam ſicut qui cito credit, leuis eſt corde, ita & qui numquam vult audire verba prudentiæ, oratio eius
Prou. 28. erit execrabilis. Sed certificata ſibi nunciatione Angelica de facto, quòd Dei filium eſſet paritura, & de modo fiendi, quòd Spiritus ſanctus ſuperueniret in eam, ſingulariter, diſcrete, ſapienter conſenſum præbuit, dicens: *Fiat mihi ſecundum verbum tuum*, ſimul vitans Euæ leuitatem, & Zachariæ proteruitatẽ. Sed hic poſſunt eſſe quinque dubitationes.

Prima, vtrum in beata Virgine commendabilior fuerit humilitas, quàm Virginitas.

Secunda,

Secunda, vtrum humilitas eius a Deo ſingulariter fuerit approbata.

Tertia, vtrum ipſa a Chriſto ſemper fuerit ſicut mater, vel ſicut ancilla reputata.

Quarta, vtrum ſtatim dicto illo verbo: *Ecce ancilla Domini*, fuerit mater Dei, & hominis effecta, & nominata.

Quinta, vtrum ſtatim Eliſabeth naturaliter, vel Spiritu ſancto reuelante cognouerit Virginem matrem Dei eſſe.

An in Beata Maria ſemper Virgine commendabilior fuerit humilitas, quàm Virginitas.

AD primam eſt dicendum quòd Bernardus in homilia ſuper Miſſus eſt, hanc dubitationē ſoluit, dicens, commendabiliorem eſſe, vel fuiſſe in Virgine humilitatē, quàm Virginitatem, quattuor rationibus. Primo ratione maioris communitatis. Secundo, ratione maioris neceſſitatis. Tertio, ratione maioris ſecuritatis. Quarto, ratione maioris vtilitatis. Primo quidem ratione maioris communitatis, quia communior virtus eſt humilitas quàm Virginitas. Habetur enim Virginitas in natura Angelica per naturam. In natura vero humana per gratiam. Sed in neutra eſt Deo placita ſine humilitate. Nam planum eſt, quia ex parte cecidit natura illa, cui cognata eſt Virginitas ex ſola carentia humilitatis, ita quòd in natura illa Angelica Virginitas ſine humilitate non placuit. Vnde dicit Hugo de ſancto Victore, quòd ſi homo continēs eſt, diabolus hoc non timet, quia ipſe mulierem numquam cognouit: ſi ieiunat, hoc diabolus non timet, quia nūquam cibum ſumit: ſi vigilat, hoc non timet, quia ipſe numquam dormit. Sed ſi humilis eſt, & manſuetus hoc valde expaueſcit, quia videt eum obſeruare in terra, quod ipſe in cælo obſeruare contempſit. In natura igitur Angelica Virginitas grata non eſt ſine humilitate. Similiter in natura humana fatuæ illæ Virgines a Chriſto ſponſo receptæ non ſunt, quia ſuperbia elatæ, dum gloriam humanam foris appetiuerūt, intus a mercede eua-

Quæſt. 1. *Bernard. in homil. ſuper Miſſus eſt. to. 1.*

Humilitas quantum diabolo diſpliceat; & Deo placeat.

Greg. ſuper Mat. 25. homi. 12. to. 3.

Bernard. ſuper Miſſus eſt, homi. 1. t. 1. cuatæ ſunt. Vnde dicit Bernardus quòd Virginitas Mariæ Deo fuit grata, hæc humilitas fecit, ſine qua, vt ita dicam, nec Deo eius Virginitas placuiſſet, propter quod humilitas eſt cōmunior virtus, quàm virginitas, quia humilitas per ſe eſt Deo grata, ſed Virginitas non ſine humilitate. Secundo, ratione maioris neceſſitatis. Nam virginitas conſulitur, ſed humilitas præcipitur. Poteſt enim quis ſaluari ſine virginitate, ſed ſine humilitate numquam. Nam Saluator de *Mat. 19.* virginitate, & continentia loquens, dixit: Qui poteſt ca- *Mat. 18.* pere capiat. Sed loquendo de humilitate ait: Niſi quis humiliatus fuerit ſicut paruulus iſte, non intrabit in regnum cælorum. Neceſſarior eſt igitur humilitas virginitate, quia virginitas non eſt ſic neceſſaria ad ſalutem, ſicut humilitas. Tertio ratione maioris ſecuritatis. Nam ceteræ virtutes ſine humilitate ſunt dubiæ, & habent caſum magnum annexum eo, quòd ſunt quandoque occaſio, & materia ſuperbiendi, vel operandi, & aggrediendi illa, quæ ducunt ad caſum, & interitum. Sola autem humilitas eſt ſecura, *Luc. 10.* quia ſe Deo in omnibus ſubijcit. Vnde in Luca cum diſcipuli dicerent Chriſto: Domine, etiam dæmonia in nomine *Luc. 10.* tuo ſubijciuntur nobis. Saluator reſpondit eis, dicens: Videbam Satanam quaſi fulgur de cælo cadentem. Super quo *Greg. ſuper Luca cap. 10. in 32. Iob li. 23. cap. 4. to. 1.* verbo dicit Gregorius, quòd volens Saluator de cordibus diſcipulorum elationem reprimere, iudicium Angelicæ ruinæ eis retulit. Quod ipſe Magiſter elationis accepit, vt in auctore ſuperbiæ diſcerent, quid de elationis vitio formidarent. Quarto ratione maioris vtilitatis. Nulla namque virtus eſt tantæ vtilitatis ſicut humilitas. Per ipſam enim placatur, & pacificatur homo in ſe ipſo, per eam placatur Deus, & placatur proximus: omnia alta per eam inclinan- *Hieron. to. 9. ſer. de Aſſumptio. epiſtola 10. Ad Paulã, & Euſtochiũ.* tur, omnia rigida per ipſam franguntur: omnia diuiſa, diſperſa, diſſipata, & diſiuncta integrantur, & vniuntur. Vnde dicit Hieronymus, quòd Virgo beata non didicit a filio ſuo, cælos fabricare, non Angelos creare, non miracula deitatis inſignia operari, vt mortuos ſuſcitare, ſuper aquas ſiccis pedibus ambulare, cæcos illuminare, & alia miracula operari,

ſed hoc ſolum: Diſcite a me quia mitis ſum & humilis corde. Hoc enim verbum priuſquam Chriſtus ore proferret, Maria corde concepit, in cuius ſignum paritura humilitatis Magiſtrum, dixit: *Ecce anclla Domini*. *Mat.11.*

An humilitas Beatæ Mariæ ſemper Virginis a Deo ſingulariter fuerit approbata.

AD ſecundam eſt dicendum quòd Auguſtinus in quodam ſermone de beata Virgine, pertractans illud verbum: Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ, hanc dubitationem ſoluit dicens, quòd humilitas Mariæ fuit ſingulariter a Deo approbata, ab Angelo fuit ſingulariter admirata, ab homine fuit ſingulariter laudata, & prædicata. Fuit enim a Deo ſingulariter approbata, quia multi ſunt humiles, quorum humilitatem Deus non reſpicit, eo quòd non approbat, & acceptat, modo quo dicitur, quòd reſpexit Deus ad munera Abel, ad Cayn vero non reſpexit munera. Sed Virginis humilitatem Deus reſpexit, quia approbauit, & acceptauit ipſam. Vnde dicit Auguſtinus loquens de Virginis humilitate: Et vere beata Maria humilitas, quæ Deum hominibus peperit, vitam mortalibus edidit, cælos innouauit, mundum purificauit, paradiſum aperuit, & hominum animas liberauit. Facta eſt Mariæ humilitas ſcala cæleſtis, per quam Deus deſcendit ad terras. Et ſubdit: Quid eſt dicere reſpexit humilitatem, niſi approbauit? Nam multi in conſpectu hominum videntur humiles eſſe, ſed eorum humilitas a Deo non reſpicitur, quia veraciter humiles non ſunt: nam ſi veraciter humiles eſſent a Deo, non ab homine, laudari vellent, non in hoc mundo, ſed in Deo ſpiritus eorum exultaret. A Deo igitur Virginis humilitas fuit ſingulariter approbata. Ab Angelo fuit mirabiliter admirata. Sicut non eſt aliquod vitium, quod tantum bonus Angelus expaueſcat ſicut ſuperbia, quia per eã ſolam cognoſcit eorum naturam, iacturam, & ruinam fuiſſe paſſam, ſic non eſt aliqua virtus, quam ita admiretur,

Quæſt.2. Aug. ſuper Luc.x to.10. in ſer.2. de Aſſumpt.

Gen.4.

Aug. to.10. in 2. ſer.de Aſſumpt.

ſicut humilitas. Et quanto maior, tanto ipſum magis in admiratione trahit. Et quia humilitate Virginis in pura creatura non fuit maior, nec eſſe poſſet, ideo vehementer Mariæ humilitas Angelum in admirationem duxit, intantum, vt audito hoc verbo: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum*, non putaret ſe dignum eius præſentia amplius. Vocauerat enim ipſam Matrem Regis cæli, & terræ, & ipſa ſe eius ancillam appellauit. Vnde ſuper hoc verbo: *Ecce Ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum, & diſceſsit ſtatim Angelus ab ea*, dicit Euſebius: Angelus diſceſſit a Virgine non ſolum impetrans, quod optabat, ſed ſtupens, & admirans in Virginea, & feminea forma tantæ humilitatis, & virtutis pulchritudinem. Ab homine humilitas Virginis fuit vniuerſaliter laudata, & prædicata. Sterilis namque in veteri lege maledicebatur pro tanto, quia in contemptum, & deſpectum hominum habebatur. Vnde illa maledictio ſecundum Bernardum deſpectio, & exprobratio quædam erat. Sicut habemus de Anna matre Samuelis, quæ propter ſterilitatem in deſpectum habebatur ab æmula ſua, quæ ſemper improperabat ei, quod Dominus concluſerat vuluam eius. Beata igitur Maria ſola humilitate ab iſto deſpectu, & improperio fuit liberata, quia ſola humilitate fuit fœcundata. Concepit enim Chriſtum prius mente, quàm corpore, per cuius conceptionem, & partum beatam prædicauerunt, & laudauerunt, non vna gens, vel vnus populus, ſed omnes generationes, ipſamet Virgine prophetante, & dicente. Cum enim dixiſſet: *Reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ*: ſtatim ſubiunxit: *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes*. Igitur beatæ Mariæ humilitas a Deo fuit ſingulariter approbata, ab Angelo ſingulariter admirata, ab homine vniuerſaliter prædicata. & laudata.

Bernard. ſuper Miſſus eſt, homi. 3. c. 1.

Canticũ Virginis. Luc. 1.

An Beata Maria ſemper Virgo, vel tanquam mater, vel tanquam ancilla a Chriſto ſemper fuerit reputata.

AD tertiam eſt dicendum quòd Hieronymus in ſermone de Aſſumptione, dicit Chriſtum plene impleuiſſe illud præceptum: Honora patrem tuum, & matrem tuam. Nam quòd patrem honorauerit ipſe ſibi teſtis eſt; cum ad Iudæos ait: Ego gloriam meam non quæro, eſt qui quærat & iudicet, ſed ego honorifico patrem meum; & vos inhonoraſtis me. Quod autem matrem honorauerit in quattuor ſicut bonus filius præcipue erga matrem honorem, & reuerentiam demonſtrat ſe habere. Primo, in eius adoleſcentia. Secundo, in aliorum præſentia. Tertio, in eius abſentia. Quarto, in funerali diligentia. In quattuor ergo Chriſtus erga matrem ſuam monſtrauit honorem, & reuerentiam ſe habere, & ipſam non vt ancillam, ſed vt veram matrem habuit. Primo, in eius adoleſcentia. Vnde ſuper illo verbo: Deſcendit cum eis, & erat ſubditus illis, cum eſſet annorum duodecim, dicit Baſilius: Licet Maria, & Ioſeph eſſent perſonæ iuſtæ, atque honeſtæ, pauperes tamen erant, & neceſſariorum penuriam patiebantur, teſte præſepio, miniſtro reuerendi partus. Vnde labores, & ſudores corporeos continue frequentabant, neceſſaria vitæ ſibi acquirentes, cum quibus Chriſtus ſimul labores, & ſudores corporeos ſuſtinebat, plenariam ſubiectionem eis oſtendendo & obſequium, atque famulatum exhibendo. Secundo in aliorum præſentia. Dicit enim Auguſtinus in libro de Symbolo ſuper illo verbo: Vinum non habent: Tentauit illa femina (loquens de Virgine) in primo miraculo poſſe ſe iubere filio tanquam mater, & tanquam domina; quæ ſe agnoſcebat ancillam, & dixit: Vinum non habent, facit igitur, vt aqua in vinum conuertatur. Ille autem, vt oſtenderet, quòd in hoc non tenebatur ei obedire, quia ſuperabat humanæ naturæ facultatem, quam ab ea acceperat.

Quæſt. 3. *Epiſt. 10. to. 9. Ad Paulã, et Euſtoch. Ioan. 8. Exo. 20.*

Baſilius ſuper illud Lucæ 2. cap.

Aug. de Symbolo ſuper illud Ioan. c. 2. lib. 2. c. 5. to. 9. Ioan. 2.

rat, dixit: Nondum venit hora mea, id eſt hora, in qua conditio humanæ naturæ oſtendetur, quæ fuit hora paſſionis. Ne tamen in præſentia aliorum matrem confunderet, ne matris præceptum contemnere videretur, ad mandatum matris, dicentis miniſtris: Quodcumque dixerit nobis, facite, aquæ in vinum ſunt conuerſæ. Tertio, in eius abſentia. Nam pendens in cruce, & relicturus matrem ſecundum præſentiam corporalem, ſecundum Chryſoſtomum, nullius alterius, cum multæ aliæ mulieres ibi aſtarent, meminit niſi matris, alterũ pro ſe filium prouidẽdo, dicens: Ecce filius tuus, loquens de Ioanne. Et Ioanni: Ecce mater tua. Docens nos per hoc, vt dicit Auguſtinus, ſuo exemplo quòd a pijs filijs parentibus cura eſt ſpectanda; ita vt illud lignum, vbi erant fixa membra morientis, fuerit cathedra etiam magiſtri docentis. Quarto, in funerali diligentia. Conſueuerunt deuoti filij funeralia obſequia honorabilia matri exhibere, parentes, & amicos vndique conuocando, & ſe ipſum cum pompa, & magno apparatu demonſtrando, quod nullo modo eſt credendum, Dei filium in requiẽ ſuæ matris prætermiſiſſe. Nam, vt dicit Hieronymus in ſermone de Aſſumptione, legimus quàm ſæpe ad funera, & ad ſepulturas quorumlibet ſanctorum Angelos aduenisſe, & eorum exequijs obſequia præſtitiſſe; nec non & animas electorum cum hymnis & laudibus vſque ad cælos detuliſſe. Vbi & vtriuſque ſexus chori commemorantur frequenter auditi laudesq. ceciniſſe: interea, & quod perſpicacius eſt, multo nonnumquam lumine eoſdem reſplenduiſſe, in ſuper et adhuc viuentes in carne ibidem miri odoris fragrantia diutius perſenſiſſe, quod ſi ad creandam ſpem & corroborandam interdum fidem Saluator noſter Ieſus Chriſtus ob merita etiam ſanctorum amplius comprobanda, talia & tanta dignatus eſt exhibere per ſuos cæli miniſtros circa defunctos: multo magis eſt credendum, quòd Chriſtus ſuæ matri hunc honorem per amplius, & perfectius voluerit impendere, & per ſe ipſum ſibi occurrere. Habuit ergo Deus filius Virginem glorioſam, vt dominam & ma-

Ibid. & to.3. de fide, & ſymbolo cap.4.

Chryſoſt. homi.84. to.3.

Hieron. in ſer. de Aſſumptio. epiſt. 10. to.9. Ad Paulam, & Euſtoch.

trem

trem in eius adoleſcentia. In aliorum præſentia. In eius abſentia, & in funerali diligentia. Vt quanto ipſa ſe magis humiliauit, ancillam nominando ſe, tanto eius filius magis, vt matrem, & dominam honorauit, & reputauit quatenus in ea primo impleret quod dixerat: Qui ſe humiliat, exaltabitur. *Luc.* 14.

An dicto illo verbo: Ecce ancilla Domini, *ſtatim fuerit mater Dei & hominis effecta, & nominata.*

Quæſt. 4.

AD quartam eſt dicendum quòd Auguſtinus pertractans illud verbum: Quadraginta & ſex annis ædificatum eſt templum hoc, dicit: Tot diebus ædificatur, & formatur corpus humanum in vtero matris, quot annis illud materiale ædificatum fuit. Nam ſubſtantia illa, ex qua corpus humanum formatur, vt ait, primis ſex diebus habet formam lactis, nouem vero ſequentibus diebus conuertitur in ſanguinem, deinde in xiij. diebus ſolidatur, & poſtmodum in xviij. diebus organizatur, & per debita lineamenta membrorum formatur; quibus ſimul iunctis faciunt xlvi. qui ſi ducantur per ſenarium numerum, qui eſt iſtius numerationis caput, faciunt nouem menſes, & ſex dies: nam ſexies xlvi. faciunt cclxxvi. Et hoc eſt totum tempus, quo Chriſtus fuit in vtero Virginali, nouem ſcilicet menſibus, & ſex diebus. Sciendum eſt ergo quòd in corpore Chriſti, dum fuit in vtero Virginali, aliquid fuit operatum per naturam, & aliquid immediate a Deo. Nam illius ſubſtantiæ, ex qua corpus Chriſti debuit formari, ad locum generationis deductio, & corporis Chriſti vſque ad ſpatium nouem menſium ſucceſſiua augumentatio in tempore facta eſt a Deo mediante natura, & quia natura operatur per motum; ſicut motus non poteſt eſſe in inſtanti, immo neceſſario requirit tempus. Sic tam illius ſubſtantiæ ad locum generationis deductio, quàm corporis Chriſti ſucceſſiua augumentatio in tempore facta fuit. Sed Chriſti corporis formatio per lineamenta membrorum, completa or-

Aug. lib. 83. q. 54. to. 4.

Per pulchra conſideratio de formatione humani corporis.

De numero autem dierũ duo verſus leguntur, ſcilicet: Sex in lacte dies ter ſunt in ſanguine terni, Bis ſex carne ſeni, ter ſeni mẽbra figurant.

Vide hãc materiã tractatã ſuperius, pag. 168. & 169. & Aegid. Rom. de formatione corporis humani, c. 5.

ta organizatio, facta fuit a tota Trinitate, appropriate tamen a Spiritu ſancto. Animæ vero Chriſti creatio, & illius corporis animatio a tota Trinitate eſt facta, appropriate tamen a Patre. Similiter illius corporis cum anima rationali ad vnitatem perſonæ diuinæ aſſumptio, a tota Trinitate eſt facta, terminata tamen ad perſonam filij ſolam. Et quia Deus ipſe operatur non mediante motu, ſed in inſtanti, ideo ſtatim dicto verbo: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum*: in eodem inſtanti hæc tria facta

Notandũ. ſunt. Corporis Chriſti formatio, eius animatio, & Verbi Dei perſonalis aſſumptio. Vnde, quia per iſta Chriſtus ſtatim fuit perfectus Deus, & perfectus homo, ex anima rationali, & humana carne ſubſiſtens, ideo fatendum eſt eodem modo, quòd ſtatim dicto verbo: *Ecce ancilla Domini*, Virgo beata fuit vera mater Dei, & hominis. Sicut enim

Ier. 31. ſtatim circumdedit virum ſpecialiter perfectum, ita ſtatim concepit verum Deum, & veraciter Mater Dei, & hominis eſt effecta: quod fuit nouum ſuper omnia noua, quæ Deus fecerit ſuper terram, vt ſcilicet mulier, dicente Ieremia, ſtatim circumdaret virum.

An ſtatim Eliſabeth naturaliter, vel Spiritu ſancto reuelante cognouerit Virginem, Matrem Dei eſſe.

Quæſt. 5. AD quintam eſt dicendum quòd nec Eliſabeth, nec infans eius exiſtens in vtero naturaliter potuit cognoſcere Mariam Virginem factam eſſe matrem Dei. Non quidem Eliſabeth, propter carentiam obiecti cognitionis: nam naturalis cognitio in nobis conſiſtit ex cognitione obiecti cognoſcibilis. Planum eſt autem, quòd licet Virgo veraciter iam eſſet facta mater Dei, quando ſalutauit Eliſabeth, non tamen erat naturaliter cognoſcibile. Primo quidem, quia tam paruæ quantitatis adhuc erat Chriſtus in eius vtero conceptus, vt non poſſet diſcerni viſu venter eius intu-

meſcere,

meſcere, vt Virgo grauida appareret, potiſſime, quia abſque mora, diſcedente Angelo a Virgine, dicto verbo: *Ecce ancilla Domini*, ſtatim * Virgo abijt in montana cum feſtinatione. Neſcit enim, vt dicit Ambroſius, tarda molimina Spiritus ſancti gratia, licet in illo inſtanti, vt dictum eſt ſupra, facta ſit corporis Chriſti perfecta formatio, per quam mater Dei effecta erat, non tamen adhuc facta erat corporis Chriſti augumentatio, quia hæc ſucceſſiue facta eſt, virtute animæ Chriſti, vſque ad nouē menſes, modo, quo fit in alijs. Secundo dato quòd Eliſabeth potuiſſet per ſigna vultus, vel tumefactionem ventris cognoſcere eſſe grauidam, & matrem hominis factam, non tamen per hoc poterat ipſam ſcire eſſe matrem Dei, quia excedebat omnem intellectum, & rationem. Infans vero eius in vtero exiſtens non poterat hoc cognoſcere per carentiam vſus rationis, quia nondum naturaliter capax erat rationis, vt poſſet diſcernere, vel ſentire per ſe, & per conſequens nec matri naturaliter indicare, quæ eſſet, quam matrem ſalutabat. Dicamus ergo, vt dicit Auguſtinus in libro de præſentia Dei, quòd Eliſabeth cognouit Virginem eſſe factam matrem Dei per Spiritus ſancti reuelationem, quia repleta Spiritu ſancto, vt dicit Euangeliſta, vocem illam magnam emiſit: Vnde hoc mihi, vt mater Domini mei veniat ad me? Ioannes vero exiſtens in vtero, exultans, hoc cognouit per vſus liberi arbitrij accelerationem. Quamuis enim Auguſtinus dicat in dicto libro, quòd illa exultatio Ioannis potuerit eſſe ſignatio rei tantæ a maioribus cognoſcendæ, non ab ipſo paruulo cognitæ, tamen infra in prædicto libro magis videtur hoc aſſerere, quòd illa ſcilicet exultatio magis miraculoſe diuinitus facta fuerit in infante, nec humanitus ab infante, vſque adeo, vt in eo acceleratus ſit vſus rationis, & voluntatis: ita, vt intra viſcera materna iam poſſet cognoſcere, credere, & conſentire ad quod in alijs paruulis ætas expectatur, vt poſſit hoc in miraculis haberi diuinæ potentiæ, & non trahendum communiter ad exemplar naturæ.

* *Ambr. homil. ſuper hunc locum in feſto viſitationis. E feria 6. quattuor Temporū Aduētus lib. 2. c. 1.*

Aug. in lib. de præſētia Dei. ad Dard. to. 2. epiſt. 57. q. 2. m

Luc. 1.

Aug. ibi. & Magiſter ſent. lib. 4. d. 6. c. Illud.

Aug. ibid.

Num.22 turæ. Nam quando Deus voluit, etiam iumentum animal, rationabiliter eſt locutum.

Ipſa ergo Virgo beata ad cuius laudem hoc opuſculum eſt compilatum, ſicut nobis Dei filium edidit Redemptorem, ita ſuis pijs, ac deuotis precibus, in hora mortis noſtræ acquirat Saluatorem, qui viuit, & regnat in ſęcula ſæculorum. Amen.

F I N I S.

INDEX

INDEX QVÆSTIONVM,

ſeu Dubitationum

AVGVSTINI TRIVMPHI

ANCONITANI

in ſalutationem, & annunciationem Angelicam.

LECTIO PRIMA.

Miſſus eſt Angelus Gabriel a Deo.

VTRVM conueniens fuerit Angelum ad Virginem mitti. quæſt. 1

Vtrum talis Angelus debuerit eſſe Gabriel. quæſt. 2

Vtrum iſte Gabriel fuerit ille qui pugnauit cum principe Perſarum pro liberatione Danielis, & Iudæorum. quæſt. 3

Vtrum talis Angelus debuerit eſſe de ſupremo ordine. quæſt. 4

Vtrum talis Angelus debuerit immediate mitti a Deo. quæſt. 5

Vtrum Angeli omnes poſsint dici miſsi, vel aliqui ſint qui numquam mittantur. quæſt. 6

LECTIO II.

In ciuitatem Galileæ.

Vtrum Beata Virgo fuerit in peccato originali concepta. quæſt. 1

Vtrum in vtero matris fuerit ſanctificata. quæſt. 2

Vtrum per talem ſanctificationem totaliter ab omni peccato fuerit mundata. quæſt. 3

Vtrum poſsit celebrari eius Conceptio ratione Cóceptionis. quæſt. 4

Vtrum indiguerit iterum ſanctificari quando fuit ab Angelo nunciata. quæſt. 5

LECTIO III.

Ad Virginem deſponſatam viro, &c.

Vtrum Virgo fuerit creatura a Deo illuminata. quæſt. 1

Vtrum fuerit ipſa ſingulariter illuminatrix omnium. quæſt. 2

Vtrum fuerit ſingulariter ſtella maris. quæſt. 3

Vtrum ipſa fuerit proprie amarum mare. quæſt. 4

Vtrum ipſa fuerit Domina hominũ & Angelorum. quæſt. 5

LECTIO IIII.

Et ingreſſus Angelus ad eam dixit.

Vtrum in angelica ſalutatione ſex verba ſolum contineantur. quęſt. 1
Vtrum Angelus in forma hominis Virginem ſalutauerit. quæſt. 2
Vtrum Angelus per oſtium clauſum ad Virginem intrauerit. q. 3
Vtrum corpus, in quo Angelus Virgini apparuit, fuerit verum corpus hominis. quæſt. 4
Vtrum illud corpus fuerit formatum de igne vel de aere. quæſt. 5

LECTIO V.

Aue.

Vtrum beata Virgo ante fuerit tali ſalutatione ſalutata. quæſt. 1
Vtrum genu flexo & cum reuerentia hanc ſalutationem Angelus fecerit. quæſt. 2
Vtrum ſalutatio ſit neganda alicui propter excommunicationem. q. 3
Vtrum ſalutatio ſit neganda alicui propter prædicationem. quæſt. 4
Vtrum ſalutatio ſit neganda propter odium & rancorem. quæſt. 5

LECTIO VI.

Maria.

Vtrum Maria fuerit ſingulariter mater omnium ſanctorum. quæſt. 1
Vtrum ſingulariter fuerit aduocata omnium peccatorum. quæſt. 2
Vtrum fuerit ſingulariter regula omnium virtutum & morum. q. 3
Vtrum fuerit interfectrix ſingulariter omnium vitiorum. quæſt. 4
Vtrũ fuerit ſingulariter armariũ Spiritus ſancti omnium donorum. q. 5

LECTIO VII.

Gratia plena.

Vtrum ipſa fuerit magis plena gratiæ, quàm aliqua creatura eſſe poſſit. quæſt. 1
Vtrum fuerit plena gratiæ ſicut Chriſtus. quæſt. 2
Vtrum fuerit in gratia perfecta ſtatim in ſua natiuitate. quæſt. 3
Vtrũ ipſa habuerit omnia dona gratis data. quæſt. 4
Vtrum ipſa habuerit omnem gratiam gratum facientem. quæſt. 5

LECTIO VIII.

Dominus tecum.

Vtrum ſingulariter fuerit cum ea Dominus Pater. quæſt. 1
Vtrum ſingulariter fuerit cum ea Dominus Filius. quæſt. 2
Vtrum ſingulariter fuerit cum ea Dominus Spiritus ſanctus. q. 3
Vtrum fuerit cum ea Dominus antequã mitteret ad eam Angelũ. q. 4
Vtrum nobiliori modo Deus eſſet cum aliqua creatura, quàm fuerit cum Maria. quæſt. 5

LECTIO IX.

Benedicta tu in mulieribus.

Vtrum beata Virgo ſuper omnes mulieres fuerit benedicta. quæſt. 1

Vtrum ſola Virgo a maledictionibus mulierum fuerit liberata. quæſt. 2
Vtrum per eius benedictionem omnes mulieres ſint benedictæ. q. 3
Vtrum per talem benedictionem ſuper omnes Angelos ſit exaltata. quæſt. 4
Vtrum per talem benedictionem ſit ad cælum in corpore & anima eleuata. quæſt. 5

LECTIO X.

Benedictus fructus ventris tui.

Vtrum Eua quæſierit in fructu ligni, quæ Virgo Maria quæſiuit in fructu, vel in ligno ventris ſui. q. 1
Vtrum talis fructus fuerit ſingulariter benedictus. quæſt. 2
Vtrum talis fructus fuerit cauſa benedictionis in omnibus. quæſt. 3
Vtrum talis fructus matrem fecerit benedictam, an econuerſo. q. 4
Vtrum per talem fructum nobis ſit porta paradiſi aperta. quæſt. 5

LECTIO XI.

Quæ cum audiſſet turbata eſt, &c.

Vtrum verum ſit quòd beata Virgo fuerit turbata, & timuerit de viſione Angeli, vel de annunciatione eius. quæſt. 1
Vtrum laudabile ſit mulierem eſſe timidam. quæſt. 2
Vtrum laudabile ſit mulierem eſſe verecundam. quæſt. 3
Vtrum beata Virgo fuerit cogitatiua. quæſt. 4
Vtrum laudabile ſit mulierem cogitatiuam eſſe. quæſt. 5

LECTIO XII.

Ne timeas Maria: inueniſti gratiam, &c.

Vtrum ſemper bonus Angelus poſt timorem, quando apparet, tribuat ſecuritatem. quæſt. 1
Vtrum tutius ſit homini eſſe in timore, quàm eſſe in ſecuritate. quæſt. 2
Vtrũ Angelus bonus vel malus, quando apparet, poſsit illudere ſenſus hominis, vt faciat ei apparere vnũ pro alio. quæſt. 3
Vtrum beata Virgo pro omnibus inuenerit gratiã apud Dominũ. q. 4
Vtrum proprium fuerit Virgini gratiam apud Deum inuenire. q. 5

LECTIO XIII.

Ecce concipies, & paries filium.

Vtrum B. Virgo in pariendo Chriſtum fuerit vera & naturalis mater. quæſt. 1
Vtrum conceptum & incarnatum Chriſtum ex Maria Virgine, ſit articulus fidei. quæſt. 2
Vtrum conceptus maſculinus citius formetur in vtero quàm femininus. quæſt. 3
Vtrum extra vterum conceptus femininus citius formetur quàm maſculinus. quæſt. 4
Vtrum cõceptus ſemper aſsimiletur patri vel matri, vel cui magis. q. 5.

LECTIO XIIII.

Et vocabis nomen eius Ieſum.

Vtrum hoc nomen *Ieſus* contineat ſub ſe omnia nomina ſcripta de Chri-

Chriſto in veteri teſtamento. q. 1
Vtrum Chriſtus fuerit magnus ſecūdum quòd homo vel ſecundum quòd Deus. quæſt. 2
Vtrum Chriſtus ſecundum quòd homo, & ſecundum quòd Deus fuerit filius, vel duo filij. quæſt. 3
Vtrum verum ſit quòd ipſe Chriſtus ſederit in ſede Dauid, & regnauerit in domo Iacob. quæſt. 4
Vtrum ſolum regnū Chriſti debeat eſſe æternum. quæſt. 5

LECTIO XV.

Quo modo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?

Vtrum dubitare de omnibus ſit bonum & vtile. quæſt. 1
Vtrum beata Virgo dubitauerit de verbis Angeli. quæſt. 2
Vtrum beata Virgo fecerit votum virum non cognoſcere ante quam eſſet deſponſata. quæſt. 3
Vtrum aliqua mulier poſsit concipere abſque eo quòd cognoſcatur a viro. quæſt 4
Vtrum ſic natus vel conceptus deberet dici ſine patre, vel cuius filius deberet nominari. quæſt. 5

LECTIO XVI.

Spiritus ſanctus ſuperueniet in te: & virtus, &c.

Vtrum formatio corporis Chriſti in vtero virginali facta fuerit per Spiritum ſanctum. quæſt. 1
Vtrum Spiritus ſanctus poſsit dici pater Chriſti in vtero virginali concepti. quæſt. 2
Vtrum Spiritus ſanctus poſsit dici pater Dei in vtero virginali incarnati. quæſt. 3
Vtrum negandum ſit virginem fuiſſe matrem Dei ex hoc quòd naturam diuinam Dei filius ab ea non acceperit. quæſt. 4
Vtrum virtus Altiſsimi in vtero virginali ſit obumbrata. quæſt. 5

LECTIO XVII.

Et ecce Eliſabeth cognata tua, &c.

Vtrum exemplum Eliſabeth ſterilis debuerit induci ad confirmandum partum Virginis. quæſt. 1
Vtrum tempus partus pueri vel puellæ determinate poſsit ſciri. quæſt. 2
Vtrum nati in ſexto vel octauo menſe poſsint aliquando viuere. q. 3.
Vtrum cauſa ſterilitatis ſic ſit determinata, quòd poſsit determinate cognoſci. quæſt. 4
Vtrum maius miraculū ſit virginem parere, quàm ſterilē generare. q. 5

LECTIO XVIII.

Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum.

Vtrum in beata Virgine commendabilior fuerit humilitas quàm virginitas. quæſt. 1
Vtrum humilitas eius a Deo ſingulariter fuerit approbata. quæſt. 2
Vtrum ipſa a Chriſto ſemper fuerit ſicut mater vel ſicut ancilla reputata. quæſt. 3
Vtrum ſtatim dicto illo verbo: *Ecce Ancilla Domini*, fuerit mater Dei & hominis effecta & nominata. q. 4
Vtrum ſtatim Eliſabeth naturaliter, vel Spiritu ſancto reuelante, cognouerit Virginem matrem Dei eſſe. quæſt. 5

INDEX
INSIGNIORVM RERVM,
QVÆ IN HOC COMMENTARIO LEGVNTVR.

A

ADAM ſi non comediſſet ex pomo, ſola periſſet Eua. pag. 102
Admirabilis, conſiliarius, Deus, fortis, exponitur. 141
Admiratio & non perturbatio Virginis fuit fortitudinis & conſtantiæ. 111
Adonias interpretatur ſeruus mœrens. pag. 60
Aduocata an fuerit Maria omnium peccatorum. 58
Aduocatus aliorum debet habere quinque conditiones. ibid.
Aer facilis ad motionem, & formationem. 43
Aegidij Romani opinio de formatione fœtus. 169
Altiſsimi virtus in vtero Virginis an fuerit obumbrata. 163
Angeli quare ita vocentur. 5
Angeli fuerunt conſcij de incarnationis myſterio. 6
Angeli an omnes dicantur mitti, vel aliqui non mittantur. 12
Angeli aſſiſtentes qui ſint, & qui dicantur miſsi. ibid.
Angeli ſupremi an aliqua ex cauſa mittantur. 13
Angeli corpus an fuerit verum, in quo apparuit Virgini. 42
Angeli natura ſua ſunt ſicut luminaria ſplendidiſsima. 44
Angelos mittere ad quem proprie pertineat. 35
Angelorum ordines quot ſint. 6
Angelorum diſcordia qualis. 8. Et eorum diſcordia, & concordia quo modo intelligenda. ibid.
Angelorum nomen officij non naturæ. 4
Angelorum principatus quare tres. 10
Angelus eſt ſubſtantia intellectualis, ſemper mobilis, ſuæ poteſtatis, arbitrioq. libera, incorporea, Dei miniſtra, per gratiam non natura immortalitatem conſecuta. 5
Angelus an in forma hominis Virginem ſalutarit. 39. Et propter quattuor fuit conueniens ſic eam ſalutare. ibid.
Angelus per verbum, AVE, an nouam ſalutationem intenderet. 53
Angelus an ſalutarit Mariam flexo genu, & cum reuerentia. 47
Angelus ſicut poteſt corpus aſſumptum ſubito deponere, ita & ſubito aſſumere & formare. 41
Angelus quicumque an poſſit illudere ſenſus. 123
Angelus Angelum docet, & inſtruit. 12
Angelus dicēs: Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, quid voluerit innuere. 22
Angelus ſuperbiam deteſtatur, eo quod fuit ruina ipſorum. 179
Angelus bonus poſt timorem, an ſecuritatem præbeat. 121
Angelus Deiparæ miſſus immediate a Deo fuit edoctus. 11
Angelus ante incarnationem Deo familiarior homine. 48
Angelus an clauſo oſtio ad Virginem ingreſſus fuerit. 40

Angelus

Angelus pugnans cum principe Perſarum quare fuerit Gabriel. 9

Angelus quibus de cauſis ad Virginem miſſus. 6

Angelus inſultat mulieri de ſuo peccato. 92

Angelus ad Deiparam miſſus fuit ex ordine ſupremo. 10

Anima licet impaſsibilis, dicitur tamen paſsibilis per compaſsionem. 32

Animo humili nihil mirabilius. 47

Annus dicitur vnum de quattuor coeuis. 36

Apoſtoli fuerunt illuminati veritate Euangelicæ doctrinæ. 28

Apoſtoli quo modo pleni gratiæ. 71

Aquæ ſuperiores ante Virginem cum inferioribus erant mixtæ. 55

Armarium Spiritus ſancti an fuerit Maria. 65

Ars imitatur naturam. 135

Artificis exemplum de formatione annuli auri, & alterius materiæ accommodatur ad hominem. 135

Articulus fidei an ſit, Chriſtum eſſe incarnatum de Virgine. 131

Aſsimilatione Spiritus ſanctus non dicitur Chriſti pater. 160

Aſpectum angelicum ſine timore intueri non poſſumus. 113

Auaritia eſt inordinatus appetitus cuiuſlibet rei. 63

Auctoris verecundia, & reuerentia de beata Maria. 1

Aue ſonat ſalutationem, & benedictionem. 37

Auguſtini ſententia de peccatis Mariæ: Cũ de peccatis agitur de Virgine glorioſa nullã volo habere quæſtionẽ. 23

Auguſtini, & Ambroſii opinio de dubitatione Virginis. 150

Auicenna natum in ſexto menſe dicit vixiſſe. 170

B

B*ASILIVS dicit Mariam & Ioſeph fuiſſe pauperes.* 181

Beatus eſt qui habet quidquid vult. 99

Benedictio Dei eſt ſuorum donorum infuſio. 106

Benedictio quare data creaturis. 88

Benedictionibus decem fuit Maria decorata. 91

Benedictionibus tot benedicit nos Deus, quot beneficia contulit. 105

Bis in carne ſeni, ter ſeni membra figurant. 183

C

C*ALIDI eſt digerere & maturare.* 133

Capitis dignitas conuenit ſoli Chriſto. pag. 143

Cardinales repræſentant Angelos aſsiſtentes. 13

Cælum natura incorruptibile. 97

Certificatio, & probatio rei nunciatæ quo modo oſtendatur. 110

Charitas eſt omnis virtus informatiue. pag. 63

Charitate nihil excellentius. 74

Charitatem fraternam eſt negare, aliquem non ſalutare. 52

Chriſti corporis formatio, eius animatio, & Verbi perſonalis aſſumptio ſtatim facta ſunt. 184

Chriſti regnum quo modo æternum, & non aliud. 146

Chriſti regnum non temporale ſed æternum. 139

Chriſtum de Virgine eſſe incarnatum, an ſit articulus fidei. 131

Chriſtus prius factus eſt magiſter in Virgine quàm filius. 27

Chriſtus vt homo non debet poni in ordine creaturarum. 94
Chriſtus caput hominum & Angelorum. 70
Chriſtus illuſus, paſſus, & crucifixus, quia homo. 107
Chriſtus per quadraginta horas iacuit in ſepulchro, & per totidem dies conuerſatus eſt cum diſcipulis. 21
Chriſtus cum Angelis ſicut cum ſeruis, ſed cum Maria ſicut cum matre. 49
Chriſtus an fuerit magnus quatenus homo, vel Deus. 142
Chriſtus quatenus Deus, & homo, an fuerit vnus filius. 143
Chriſtus an ſederit in ſolio Dauid, & regnauerit in domo Iacob. 145
Cibus idem vni eſt nutrimentum, & alteri mors. 109
Clipei mille, ideſt remedia contra peccata occurrentia. 69
Conceptio quare Spiritui ſancto attribuatur. 159
Conceptio Virginis Mariæ triplex. 20
Conceptio qualis ſit celebranda. ibid.
Conceptus Virginis fuit miraculoſus. pag. 128
Conceptus an patri magis quàm matri aſſimiletur. 135
Conceptus de Spiritu ſancto quare dicatur Chriſtus. 158
Conceptus feminini ſeſſus an citius formetur quàm maſculini. 132
Concupiſcentia quando ſit peccatum mortale. 22
Concupiſcentiæ fomes in Virgine erat ligatus. 19
Confeſſor ſciens aliquem excommunicatum in confeſſione non debet ipſum euitare. 50
Confeſſores fœcunditate talenti recepti fuerunt illuminati. 28
Conſcientia dubia, & erronea deponenda eſt. pag. 123
Conſenſus voluntarius facit copulam coniugalem. 158
Conſtitutio Xiſti IIII. de Conceptione Virginis. 16
Contemplatiuæ vitæ perfectio quæ requirat. 65
Contraria conſulentes poſſunt moueri bono animo. 9
Corpus Angeli etſi non verum, non tamen ibi aliqua fictio. 43
Corpus in quo apparuit Angelus, an fuerit de igne, vel aere. ibid.
Creationis opus factum eſt ſex verbis, ita & redemptionis. 37
Credere cito, & tarde ſunt extrema. 176
Cuſtodes Chriſti crudelitatis ſtudio facti ſunt velut mortui. 121

D

DANIEL Bel deſtruxit, & draconem interfecit. 8
Dauid quid ſignificet, & interpretetur. pag. 145
Dæmones incubi & ſuccubi quales ſint. pag. 153
Dæmones ſemen virorum aſportare in vaſa mulierum impudentiæ eſt negare. 154
Dæmonum potentia per partum Virginis conculcata. 88
Dei filium plus fuit portare, & generare, quàm vaticinio prophetare. 17
Dei filius in corde patris, & hominis filius in vtero matris. 81
Dei opus intermittere propter opus hominis non eſt ſine peccato. 51
Deipara Virgo an omnium fuerit ſingulariter illuminatrix. 28
Deipara Virgo an fuerit mater omnium Sanctorum. 56
Deum eſſe in ſe vel in aliquo quo mo-

do intelligatur. pag. 79
Deus an fuerit cum beata Virgine ante miſſionem Angeli. 84
Deus factus eſt homo quando fuit verum dicere. 85
Deus an nobiliori modo fuerit cum aliqua creatura, quàm cum Virgine. pag. 85
Deus cur non poſſit Virginem ſuſcitare, & facta infecta facere. 173
Deus intelligendus eſt ſine qualitate bonus, & cetera. 142
Diabolus omnes virtutes deridet, ſed de humilitate timet. 177
Diabolus apparuit Martino, dicens ſe eſſe Chriſtum. 122
Dies diei eructat verbum, ideſt Chriſtianus Chriſtiano. 78
Diomedis ſocij dicuntur in aues conuerſi. pag. 123
Dionyſii reſponſio, viſa beata Virgine. pag. 70
Dolor in amiſſione rerum tantus erit, quantus inhæſerat amor. 33
Dominus de Patre, Filio, & Spiritu ſancto dicitur. 78
Dominus filius fuit cum Virgine tribus modis. 82
Dona gratiæ gratis datæ, & gratum facientis quo modo dentur. 73
Dubitare de omnibus an ſit bonum & vtile. 149
Dubitatio Virginis non fuit hæſitationis ſed ſtuporis. 150
Dubitatio quando vtilis, inutilisve ſit. pag. 149

E

ECCLESIA nullius ſanctitatem colit, niſi Mariæ. 56
Eccleſia quare de beata Virgine quattuor feſta colat. 72
Eccleſiaſtici libri auctor Ieſus filius Syrac. 140
Ego oſtendam tibi omne bonum explicatur. 127
Eliſabeth exemplum an debuerit ab Angelo adduci. 167
Eliſabeth an naturaliter cognouerit, & ſtatim Mariam eſſe matrem Dei. 184
Eliſabeth ſciuit Mariam eſſe matrem Domini. 185
Emmanuel interpretatur nobiſcũ Deus. pag. 140
Entitas a quo recipiatur in productione. 161
Epiſcopi Angelorum miſſorum locum tenent. 13
Eua an quæſierit in fructu ligni, quæ beata Virgo in ligno ventris ſui quæſiuit. pag. 101
Eua interpretatur væ & calamitas. 37
Euſebius dicit Angelum eſſe admiratum de humilitate Virginis. 180
Excommunicatum tribus modis poſſumus cognoſcere. 50
Excommunicatio quo modo non incurratur participando cum excommunicato. 51
Exempla remota parum mouent. 166
Exemplis ſenſibilibus perſuaditur conceptus Mariæ. 165

F

FALSA ſemper reſpuenda, & vera tenenda ex Auguſtino. 96
Fauni vnde duxerint principium. 153
Femina cur citius quàm maſculus ſeneſcat. 135
Femina generat vſque ad quadrageſimum quintum annum. 166
Femina miniſtra mortis, & nuncia reſurrectionis. 92
Feminæ habentes in vtero feminas ſunt

mali coloris, habentes vero maſculos ſunt boni coloris. 133
Femina in iuuentute aliquando ſterilis, & non inde. 172. Et vnde eius impotentia generandi oriatur. ibid.
Femina in ſiniſtra, & maſculus in dextera formatur. ibid.
Feminæ an citius quàm mares extra vterum perficiantur. 134
Ferrum in igne miſſum non eſt aliud quàm ignis. 95
Fides eſt omnis virtus fundatiue. 62
Filium Dei non decuit aſſumere carnem corruptam. 19
Filius an ſingulariter fuerit cum Virgine. 80
Filius cum matre tribus modis debet ſe habere. ibid.
Filius eſt brachium Patris. 89
Filius ante incarnationem non poterat dici minor Patre. 165
Filius Dei quare aſſumpſerit carnem de Virgine. 74
Filius alicuius poteſt eſſe aliquis tribus modis. 154
Fluxus & refluxus maris quo modo impediatur. 171
Fœtus maris & feminæ quando formetur, varie deſcribitur. 169
Fœtus cur patri quandoque, matri aliàs aſſimiletur. 136
Formatio humani corporis quot diebus fiat. 183
Formatio corporis Chriſti an per Spiritum ſanctum facta. 158
Fortitudo Domini debuit annunciare aduentum Domini. 7
Fructus fuit benedictus, quia venit in nomine Domini. 104
Fructus vteri Virginalis an fuerit benedictionis in omnibus cauſa. 105
Fructus benedictus fecit matrem benedictam. 106
Fructus vteri virginalis an fuerit ſingulariter benedictus. 103

G

GABRIEL tribus de cauſis ad Virginem mittitur. 7
Gabriel quare miſſus ad beatam Virginem. 5. Et quo modo interpretetur. ibidem. & 7.
Gabrielis pugna cum principe Perſarum. 8
Gaudium gaudio cumulatur, & miraculum miraculo firmatur. 167
Generari & naſci eſt per hypoſtaſim. 79
Goliat, ideſt diabolus. 145
Gratia Virginibus præſtatur per partes, Mariæ vero tota. 67
Gratia cur detur a Deo. 68
Gratia fuit per patres prophetata, ſed non generata. 126
Gratia Spiritus ſancti neſcit tarda molimina. 185
Gratiam pro gratia accipere varie explicatur. 105
Gratiam gratum facientem an habuerit beata Virgo. 74
Gratiæ gratis datæ, & gratum facientis triplex differentia. 73
Gratiæ plenitudo in Chriſto, in Maria, & in Apoſtolis diuerſa. 71
Gratiæ plenitudo eſt Maria. 69
Gratiæ perfectio quadruplex in Maria. pag. 72

H

HIERARCHIAE Angelorum tres, & tres principatus. 10
Hieronymi pertimeſcentia de laudanda Virgine. 2
Hieronymus credit Chriſtum aſtitiſſe funeri matris. 182

Hiſtoria nulla docet Mariam gladij occiſione migraſſe. 32
Hominem generat ſol & homo. 42
Hominem quæ faciant Deo gratum & charum. 74
Homines arte magica in aſinos mutantur. 124
Homini ſit ne tutius eſſe in timore quàm in ſecuritate. 122
Hominibus quod eſt mors, Angelis eſt caſus. 5
Hominum, Angelorumq. Domina an Maria ſit vocanda. 33
Homo per oſtium clauſum intrare non poteſt. 41
Homo per ſe poteſt cadere ſed non reſurgere. 108
Homo vſque ad quod tempus poſſit generare. 166
Homo eſt magis intellectus quàm ſenſus. pag. 163
Humanitas inſtrumentum diuinitatis. pag. 71
Humiditas eſt qualitas vitæ. 171
Humiditatis abundantia facit ad citam perfectionem. 134
Humilitas eſt omnis virtus conſeruatiue. 62
Humilitas Virginis an commendabilior virginitate. 177
Humilitas tantum Deo charior, quantum diabolo infeſtior. ibidem.
Humilitas Mariæ a Deo an fuerit approbata. 179
Humilitas eſt conſeruatiua virginitatis. pag. 175
Hypoſtaſim & perſonam genuit ſancta Dei genitrix. 79

I

IESVS dicitur Saluator, & merito ei hoc nomen imponitur. 138
Ieſus an cõtineat omnia nomina de Chriſto ſcripta. 140
Ignis & carbo ignitus eodem timore timetur. 94
Imprægnatio maſculi fit in dextera, & motus lactis ſimiliter. 132
Incarnationem Verbi cognouerunt angeli, ſed non modum. 26
Incubi & ſuccubi dæmones qui vocentur. 153
Interfectrix omnium vitiorum an fuerit Maria. 63
Ioannes Baptiſta fuit homo magnus. pag. 139
Ioannes Baptiſta quare non fecerit miracula. 74
Ioannes Baptiſta habuit accelerationem liberi arbitrij. 185
Iob in exemplum patientiæ, ſicut Tobias miſericordiæ adducitur. 76
Ioſeph & Maria communi conſenſu votum emiſerunt. 153
Ioſeph coniux Mariæ in omnibus reſpondet Ioſeph patriarchæ filio Iacob. 25
Iudæum eſſe circunciſum carne & ſpiritu differt. 146
Iudex tenetur euitare excommunicatum. 50
Iuſtitiæ regum quaſi pannus menſtruatæ. pag. 146

L

LATRIAE honor debetur Deo, & Chriſto homini. 143
Leonis & Cerui membra ideo differunt, quia animæ differunt. 42
Lingua nulla ſufficiens ad laudandum Virginem. 2
Litigatrices & garrulæ non debent eſſe mulieres. 119
Locus elegitur propter gentem, & non econtra. 14

Luminare maius & minus quid. 77
Luminare maius & minus ſignat diuinitatem, & humanitatem. 38
Luna & Sol cur quandoque rubei. 125

M

MACHARIVS ſigno crucis equam in mulierem redire fecit. 124
Maior quo modo a minore benedicatur. pag. 106
Maledictio triplex in omnibus mulieribus. 53
Manichæi dixerunt corpus Chriſti e cælo fuiſſe allatum. 130
Manifeſtare, & patefacere ad quos pertineat. 26
Mares citius formantur in vtero quàm feminæ. 132
Maria fuit benedicta, quia fructus benedictus. 107
Maria virgo dupliciter fuit in Nazareth mundata. 14
Maria an fuerit in peccato originali concepta. 15
Maria an fuerit in vtero ſanctificata. pag. 16
Maria Virgo an per ſanctificationem fuerit totaliter ab omni peccato mundata. 18
Maria an iterum ſanctificari debuerit. pag. 21
Maria an dubitauerit de verbis Angeli. pag. 150
Maria an emiſerit votum de non cognoſcendo viro. 151
Maria apud Deum pro omnibus an gratiam inuenerit. 125
Maria ſciebat ſatanam poſſe ſe transformare in Angelum lucis. 46
Maria quando fuerit effecta mater Chriſti. 183
Maria an fuerit turbata de Angeli viſione. 112
Maria an fuerit regula omnium virtutum. 60
Maria conſideratur ſecundum quattuor differentias temporis. 61
Maria Virgo an ſemper fuerit cogitatiua. 117
Maria Virgo an ſit anima & corpore ſuper cælos eleuata. 95
Maria ſola an fuerit a maledictionibus mulierum liberata. 90
Maria ab Angelo ſalutata, amplius Angeli non ſunt paſſi adorari ab hominibus. 35
Maria an fuerit vere & naturaliter mater, Chriſtum pariendo. 130
Maria auctrix meriti, & Eua auctrix peccati. 45
Maria an contraxerit originale peccatum. 69
Maria altior cælo, latior terra, & abyſſo profundior. 2
Maria triplici de cauſa vocanda eſt Domina. 33
Maria an fuerit creatura a Deo illuminata. 25
Maria exaltata ſuper omnes Angelos, quod non creditur de ſanctis. 93
Maria an fuerit benedicta ſuper omnes mulieres. 87
Maria interpretatur illuminatrix, ſtella matris, illuminata, amarum mare, & Domina. 24
Maria virgo an ſemper fuerit amarum mare. 31
Maria fuit ab omni peccato libera. 19
Maria an fuerit in gratia perfecta vbi primum nata. 71
Maria an debeat dici mater Dei. 162
Maria beatior percipiendo fidem Chriſti, quàm concipiendo carnem Chriſti. 29

Maria Virgo an fuerit gratiæ plena ſicut Chriſtus. 70
Maria an fuerit a Chriſto, vt ancilla vel vt mater reputata. 181
Mariæ conceptio an poſſit celebrari ratione ſanctificationis. 20
Martij menſe volunt aliqui mundum eſſe creatum. 87
Martyres quo modo illuminati. 28
Materia ex qua formatur maſculus eſt ſpiſſa. 133
Membra Cerui, & Leonis quare differant. 42
Merlini natiuitas fuit operatione dæmonum. 153. & 155
Michael, quis vt Deus, interpretatur. pag. 5
Minus non adducitur in probatione maioris. 174
Miraculum ſit ne maius virginem parere, quàm ſterilem generare. 173
Miſſus a Deo, *duplicem prærogatiuam notat.* 11
Monſtrum quandoque a patre, a matre aliàs euenit. 137
Mori eſt omnibus certum, ſed modus ignoratur. 148
Mulier ſine viro naturali ordine non poteſt concipere. 154
Mulier duplici de cauſa in adiutorium viri facta. 91
Mulier eſt mas occaſionatus. 114
Mulier naturaliter clementior viro. 59
Mulierem eſſe cogitatiuam an ſit laudabile. 118
Mulierem eſſe timidam an ſit laudabile. pag. 114
Mulierem eſſe verecundam eſt laudabile. 116
Mulieres quattuor maledictionibus ſuppoſitæ ex peccato Adæ. 90
Mulieres quæque an per benedictionem Mariæ ſint benedictæ. 92
Mulieres in bonum & in malum ſunt exceſſiuæ. 116

N

N*ABVCHODONOSOR interpretatur anguſtiatus.* 64
Naſci non conuenit naturæ, ſed perſonæ. 144
Naſci ſanctum ſoli Chriſto conuenit. pag. 157
Nati in nono menſe ſub Iouis dominio ſunt. 171
Nati in ſeptimo menſe poſſunt ſaluari, ſed non in octauo. 170
Natiuitates duæ in Chriſto confitendæ. pag. 144
Natura operatur per motum. 183
Natura cur citius producat in eſſe mulierem quàm hominem. 135
Natura ſemper intendit melius & nobilius. 133
Naturalis cognitio conſiſtit in cognitione obiecti. 184
Naturæ duæ in Chriſto, ſed perſona vna. pag. 162
Natus ſine concubitu an debeat dici ſine patre. 154
Naues eodem vento ad contraria loca tendunt. 9
Nazareth munditia, & ſanctitas interpretatur. 14
Negatio & affirmatio non poteſt ſimul concipi. 173
Neminem per viam ſalutaueritis quo modo intelligendum. 51
Neſtorius noluit confiteri Mariam eſſe matrem Domini. 162
Nix an ſit alba, poteſt diſputari. 150
Nobilitas Mariæ ex progenitoribus notatur. 34
Noemi non vult vocari Maria, ſed Mara. 33

Nondum venit hora mea quo modo intelligatur. 182
Nullus vadit ad terminum, niſi portetur per rectam viam. 30
Nuptiarum bonum non extinguit concupiſcentiam, ſed modificat. 103

O

OBVMBRABIT tibi virtus Altiſſimi varie explicatur. 163. & 164
Octauo menſe nati quare non ſaluentur. pag. 170
Obumbratio Filij Dei ad duo refertur. pag. 163
Omnia creata ſunt propter hominem. pag. 100
Opera oſtendunt hominem, cuius ſit filius. 155
Opinio eorum qui dicunt Chriſtum eſſe incarnatum etiam propter dæmones. pag. 131
Ordo decimus Angelorum an detur. pag. 94
Originale peccatum quo modo contrahatur. 15
Originale peccatum tria mala contulit. pag. 18

P

PARADISI porta an ſit aperta per fructum benedictum. 108
Partus ſequitur ventrem in pœnalitatibus. 107
Partus quandoque triſtis ex duobus. pag. 129
Partus opiniones variæ. 168
Pater an ſingulariter fuerit cum beata Virgine. 78
Patriarcharum ſemen appellatur genitum. 89
Peccare non poſſe contingit quattuor modis. 75
Perfectio quadruplex in rebus naturalibus. 71
Perſona etſi ſancta & munda, producit tamen filium cum macula. 164
Perſona cogitatiua parum loquitur. pag. 118
Petentis negligentia reprehẽditur, quando de dantis miſericordia non dubitatur. 59
Populi ſalus quattuor modis conſideratur. 140
Proditores non vitantur, ſed tantum inimici manifeſti. 53
Prouinciæ & perſonæ ſalus tria requirit. 11
Pueri, ſenes, & mulieres miſericordes, ſed non eadem cauſa. 125
Pueri & puellæ tempus partus an ſciri poſſit. 168
Pugna Gabrielis cum principe Perſarum quamdiu durauerit. 8
Putredo & vermis humanæ conditionis opprobrium. 97

Q

QVATTVOR faciunt homines ſanctos. 57
Quattuor compellunt Auctorem ad ſcribendum præſentem tractatum in laudem Virginis. 2
Quattuor requiruntur ad vitæ actiuæ perfectionem. 66
Quattuor incutiunt timorem ad loquendum de Virgine. 1
Quæ moueant Auctorem ad ſcribendum. 2
Quæ ſint quæ retrahunt a locutione Virginis. 1
Qui propter nos homines, & propter noſtram

noſtram ſalutem deſcendit de cælis. pag. 131

Quinque conſideranda in qualibet ſalutatione. 4

Quis eſt iſte qui venit de Edom, tinctis veſtibus de Boſra? a quo dicantur. pag. 26

Quod eſt inaſſuptibile eſt incurabile. pag. 104

R

Rachelis exemplum quare non adducatur ab Angelo. pag. 166

Raphael, ſanitas & medicina Domini dicitur. 5

Rarum omne dicitur charum. 119

Rationibus probatur Mariam eſſe aſſumptam anima & corpore. 96

Redemptio generis humani facta eſt per ſex verba. 38

Regnum Chriſti an debeat eſſe æternum, & non aliud. 146

Regnum Chriſti ſunt fideles. 146

Remus in aqua videtur fractus. 124

Reſpicere humilitatem eſt eam approbare. 179

Reuerentia mulierum aliquando eſt doloſitas. 115

Rex non patitur veſtem ſuam a vermibus corrodi. 99

Rhodiginus dicit partum octimenſem in Aegypto eſſe vitalem. 168

Romanorum regnum ſubiugauit ſibi omnia regna. 103

S

Salvator totus feſtiuus occurrit matri. 98

Salutandi modus nouus, ſed non ſalutatio. 47

Salutatio angelica an tantum ſex verba contineat. 36

Salutatio an ſit neganda alicui propter prædicationem. 51

Salutatio an ſit neganda alicui propter odium. 52

Salutatio an ſit neganda alicui propter excommunicationem. 50

Salutatio Virgini facta an fuerit inſolita. 46

Salutis oſtenſio vbi facta. 141

Saluandorum numerus iuxta remanentes, & non cadentes erit. 93

Sanguis eſt defenſor & pugil naturæ. pag. 116

Sanctorum & Mariæ differentia in celebratione feſtorum. 17

Scotiſtarum opinio de conceptione. pag. 21

Secreta Dei ad hoc quòd alicui committantur, quæ ſint neceſſaria. 10

Secreta diuina Angelis mediantibus, hominibus panduntur. 6

Semen eſt vltimum cibi. 136

Septembri menſe contendunt multi mundum eſſe creatum. 87

Sepulchrum Moyſi non eſt cognitum, & corpus Mariæ non inuentum. pag. 98

Seraphim accendentes interpretantur. pag. 95

Sermo mollis & humilis frangit iram. pag. 126

Sex in lacte dies, ter ſunt in ſanguine terni. 183

Sexto vel octauo menſe nati an ſaluentur. 170

Silentium eſt ornamentum mulierum. pag. 119

Siluani quo modo nati. 153

Soli & lunæ comparatur Maria, alij vero ſancti ſtellis. 76

Solitudo eſt valde periculoſa. 91

Speculans

Speculans fortiter aliquam rem, non percipit tranſeuntem. 112
Spiritus ſanctus an ſingulariter fuerit cum beata Maria. 82
Spiritus ſanctus eſt primum donum, in quo alia donantur dona. 159
Spiritus ſanctus quo modo fuerit datus patribus antiquis. 84
Spiritus ſanctus an poſſit dici pater Chriſti. 160. Et an poſſit dici pater Dei in vtero incarnati. 161
Spiritus ſanctus neſcit tarda molimina. pag. 185
Spirituum bonorum & malorum diſcretio. 120
Stare in medio aquarum, eſt ſtare in medio populorum. 55
Statua viſa in ſomnijs a Nabuchodonoſor qualis. 103
Sterilitatis cauſa an ita ſit determinata vt poſsit cognoſci. 171
Subſtantia corporalis obedit Angelo ad nutum. 41
Superioris eſt inferioribus imperare. pag. 125
Syra lingua Maria dicitur Domina. pag. 49

T

Tabulas, quas culpa fregit, legiſlator ſibi dolauit. 157
Tentationibus inſurgentibus, ad Mariam recurrendum eſt. 31
Teſtamentum nouum Mariæ tempore non cognoſcebatur. 27
Timor facit perſonas conſiliatiuas. 114
Tramontana ad quattuor deſeruit nauigantibus. 30
Tria inconuenientia ſi Maria non eſſet concepta in peccato originali. 16
Tria requiruntur ad ſecreta pandenda. pag. 10
Trinitas tota operata eſt partum Virginis & conceptum. 157
Trinitatis operatio indiuiſa, ſicut indiuiſa ſubſtantia. 158
Turbatio Virginis fuit timoris & verecundiæ. 111

V

Viæ triplex in omnibus hominibus reperitur. 54
Venti naturales, leuans & ponens. pag. 30
Verbi generatio per viros non per feminas texitur. 25
Verbum caro factum eſt, ideſt Dei filius factus eſt homo. 85
Verecundia quid ſit. 116
Verecundia mulieribus neceſſaria: & mulier verecunda dicitur ſalua. 117
Veritatem amare fingentes, oſculi ſigno & ſalutationis vtuntur. 53
Verſus de formatione corporis duo. pag. 183
Vexillum fidei, & deuotionis obſequium dicitur Maria. 83
Vincimus cum vincimur quo modo verum. 31
Virginem eſſe conceptam in peccato originali oſtenditur ex Aegidio, ſed contrarium ex Scoto, & alijs. 16
Virginem parere maius miraculũ quam ſterilem generare. 174
Virgines & ſteriles in Iſrael maledictæ, & in contemptum habitæ. 47
Virgines a Deo non viſæ, ideſt non acceptatæ. 45
Virgines veræ ſemper timidæ. 111
Virgines puritate mentis & corporis fuerunt illuminatæ. 28
Virgini fueritne proprium gratiam apud Deum inuenire. 126
Virginitas voto Deo promiſſa magis meritoria,

ritoria, quàm non voto ſeruata. pag. 24
Virginitas eſt cognata Angelis. 7
Virginitas conſulitur, & humilitas imperatur. 178
Virginitas coniugio potior. 157
Virgo Maria an fuerit ſingulariter ſtella maris. 30
Virgo Maria fuit amarum mare pluſquam aliquis martyr. 31
Virgo indignas laudes apud Filium facit dignas. 3
Virgo aliqua an poßit concipere abſque viri cognitione. 153
Virgo Maria an habuerit omnia dona gratis data. 73
Virtutes ſine humilitate dubiæ & incertæ. 178
Viſus certior cunctis ſenſibus dicitur. pag. 40
Vita actiua verſatur inter proſpera, & aduerſa. 65
Vniuerſum quot requirat ad ſui ordinationem. 11
Votum Virginis fuit emiſſum ante deſponſationem. 152
Votum eſt voluntaria promiſsio facta Deo. *ibidem.*

Z

ZACHARIAS *notatur de incredulitate.* 149

FINIS.

ritoria, quàm non voto ſeruata. pag. 24
Virginitas eſt cognata Angelis. 7
Virginitas conſulitur, & humilitas imperatur. 178
Virginitas coniugio potior. 157
Virgo Maria an fuerit ſingulariter ſtella maris. 30
Virgo Maria fuit amarum mare pluſquam aliquis martyr. 31
Virgo indignas laudes apud Filium facit dignas. 3
Virgo aliqua an poſsit concipere abſque viri cognitione. 153
Virgo Maria an habuerit omnia dona gratis data. 73
Virtutes ſine humilitate dubiæ & incertæ. 178
Viſus certior cunctis ſenſibus dicitur. pag. 40
Vita actiua verſatur inter proſpera, & aduerſa. 65
Vniuerſum quot requirat ad ſui ordinationem. 11
Votum Virginis fuit emiſſum ante deſponſationem. 152
Votum eſt voluntaria promiſsio facta Deo. ibidem.

Z

ZACHARIAS notatur de incredulitate. 149

FINIS.

Digitized by Google

ritoria, quàm non voto ſeruata. pag. 24
Virginitas eſt cognata Angelis. 7
Virginitas conſulitur, & humilitas imperatur. 178
Virginitas coniugio potior. 157
Virgo Maria an fuerit ſingulariter ſtella maris. 30
Virgo Maria fuit amarum mare pluſquam aliquis martyr. 31
Virgo indignas laudes apud Filium facit dignas. 3
Virgo aliqua an poſſit concipere abſque viri cognitione. 153
Virgo Maria an habuerit omnia dona gratis data. 73
Virtutes ſine humilitate dubiæ & incertæ. 178
Viſus certior cunctis ſenſibus dicitur. pag. 40
Vita actiua verſatur inter proſpera, & aduerſa. 65
Vniuerſum quot requirat ad ſui ordinationem. 11
Votum Virginis fuit emiſſum ante deſponſationem. 152
Votum eſt voluntaria promiſsio facta Deo. ibidem.

Z

ZACHARIAS notatur de incredulitate. 149

FINIS.

ritoria, quàm non voto ſeruata. pag. 24
Virginitas eſt cognata Angelis. 7
Virginitas conſulitur, & humilitas imperatur. 178
Virginitas coniugio potior. 157
Virgo Maria an fuerit ſingulariter ſtella maris. 30
Virgo Maria fuit amarum mare pluſquam aliquis martyr. 31
Virgo indignas laudes apud Filium facit dignas. 3
Virgo aliqua an poſsit concipere abſque viri cognitione. 153
Virgo Maria an habuerit omnia dona gratis data. 73
Virtutes ſine humilitate dubiæ & incertæ. 178
Viſus certior cunctis ſenſibus dicitur. pag. 40
Vita actiua verſatur inter proſpera, & aduerſa. 65
Vniuerſum quot requirat ad ſui ordinationem. 11
Votum Virginis fuit emiſſum ante deſponſationem. 152
Votum eſt voluntaria promiſsio facta Deo. ibidem.

Z

ZACHARIAS notatur de incredulitate. 149

FINIS.

ritoria, quàm non voto ſeruata. pag. 24
Virginitas eſt cognata Angelis. 7
Virginitas conſulitur, & humilitas imperatur. 178
Virginitas coniugio potior. 157
Virgo Maria an fuerit ſingulariter ſtella maris. 30
Virgo Maria fuit amarum mare pluſquam aliquis martyr. 31
Virgo indignas laudes apud Filium facit dignas. 3
Virgo aliqua an poßit concipere abſque viri cognitione. 153
Virgo Maria an habuerit omnia dona gratis data. 73
Virtutes ſine humilitate dubiæ & incertæ. 178
Viſus certior cunctis ſenſibus dicitur. pag. 40
Vita actiua verſatur inter proſpera, & aduerſa. 65
Vniuerſum quot requirat ad ſui ordinationem. 11
Votum Virginis fuit emiſſum ante deſponſationem. 152
Votum eſt voluntaria promiſsio facta Deo. *ibidem.*

Z

ZACHARIAS *notatur de incredulitate.* 149

FINIS.

